

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Gennemførelse af Haagerkonventionen af 19. oktober 1996
om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og
samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger
til beskyttelse af børn

Betænkning afgivet af Haag 96-udvalget

Publikationen kan bestilles via
familiestyrelsen@famstyr.dk
Telefon 33 92 33 02 mellem 10-14

100 kr. inkl. moms

Publikationen kan hentes på www.familiestyrelsen.dk

ISBN 87-990495-6-2

ISBN 87-990495-7-0 (Internet)

INDHOLDSFORTEGNELSE

KAPITEL 1. UDVALGET	7
1.1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning	7
1.2. Udvalgets arbejde	9
1.3. Betænkningens opbygning.....	11
KAPITEL 2. SAMMENFATNING	13
KAPITEL 3. HAAGERBØRNEBESKYTTELSESKONVENTIONEN OG DENS BETYDNING I DANSK RET.....	23
3.1. Generelt om konventionen	23
3.1.1. Haagerkonferencen om International Privatret.....	23
3.1.2. Baggrunden for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Danmarks deltagelse i den	23
3.1.3. Arbejdet i Haagerkonferencen om International Privatret, særligt i relation til betydningen af den forklarende rapport	25
3.1.4. Formålet med Haagerbørnebeskyttelseskonventionen	26
3.1.5. Konventionens opbygning.....	29
3.2. Konventionens generelle beskrivelse af sit anvendelsesområde	30
3.2.1. De enkelte dele af anvendelsesområdet.....	32
3.2.1.1. Børn omfattet af konventionen – alder samt rets- og handleevne	32
3.2.1.2. Faderskab m.v.	34
3.2.1.3. Forældremyndighed, forældreansvar, samvær m.v.	34
3.2.1.4. Værgemål og lignende	36
3.2.1.5. Barnets formue	37
3.2.1.6. Institutionsanbringelse m.v.	38
3.2.1.7. Øvrige områder	39
3.2.2. Anvendelsen af konventionen i dansk ret.....	39
3.2.2.1. Forældremyndighed m.v.	41
3.2.2.2. Samvær m.v.....	45
3.2.2.3. Værgemål og barnets formue	46
3.2.2.4. Det sociale område	49
3.2.2.4.1. Det generelle tilsyn	50
3.2.2.4.2. Anbringelsessager.....	50
3.2.2.4.3. Samvær m.v. under anbringelsen	52
3.2.2.4.4. Behandling for livstruende sygdom	52
3.2.2.5. Foranstaltninger iværksat på grund af strafbare handlinger	52
3.2.2.6. Sundhedsområdet	55
3.2.2.7. Uddannelsesområdet	56
3.2.2.8. Bestemmelser der præciserer eller indskrænker indholdet af forældremyndighed	56
3.2.3. Udvalgets overvejelser	58
3.2.3.1. Behov for lovændringer	58
3.2.3.2. Konventionens betydning for forældremyndighedsområdet, samværsområdet, værgemålsområdet og det sociale område	58
3.2.3.3. Konventionens betydning for de øvrige retsområder	58
3.2.3.4. Udenlandske afgørelsestyper der ikke kendes i dansk ret	59
3.3. Kompetence	61
3.3.1. Konventionens regler om international kompetence	61
3.3.1.1. Indledning	61
3.3.1.2. Fastlæggelse af visse begreber/tilknytningsfaktorer	62
3.3.1.2.1. Domicil	62
3.3.1.2.2. Bopæl	64
3.3.1.2.3. Sædvanligt opholdssted – ”habitual residence”	64
3.3.1.2.4. Opholdssted	66
3.3.1.2.5. Statsborgerskab	66
3.3.1.3. Barnets sædvanlige opholdssted – art. 5	67
3.3.1.4. Flygtningebørn m.v. – art. 6.....	68
3.3.1.5. Bortførelse eller tilbageholdelse – art. 7	68
3.3.1.6. Overførsel af kompetence – art. 8 og 9	70

3.3.1.7. Parallelkompetence under skilsmisssager – art. 10	72
3.3.1.8. Hastende sager – art. 11	75
3.3.1.9. Midlertidige, geografisk afgrænsede beskyttelsesforanstaltninger – art. 12	76
3.3.1.10. Litispendens m.v. – art. 13	77
3.3.1.11. Kontinuitet – art. 14	78
3.3.2. Danske kompetenceregler	78
3.3.2.1. Indledning	78
3.3.2.2. Domstolens internationale kompetence i forældremyndighedssager	79
3.3.2.3. International kompetence i forældremyndighedssager vedrørende et bortført eller tilbageholdt barn.....	79
3.3.2.4. Domstolens stedlige kompetence i forældremyndighedssager.....	80
3.3.2.5. Litispendens	80
3.3.2.6. Statsamternes internationale og stedlige kompetence (forældremyndighed, samvær og værgemål).....	81
3.3.2.7. Internationale kompetenceregler på det sociale område	83
3.3.3. Udvalgets overvejelser.....	85
3.3.3.1. Generelle overvejelser.....	85
3.3.3.2. Sammenligning af konventionens kompetenceregler med de danske kompetenceregler om samvær og forældremyndighed.....	85
3.3.3.3. Sammenligning af konventionens kompetenceregler med de danske kompetenceregler inden for det sociale område	87
3.3.3.4. Overførsel af kompetence efter art. 8 og 9.....	89
3.3.3.5. Kompetence vedrørende beskyttelsesforanstaltninger når danske myndigheder har kompetence i ægteskabsager.....	93
3.3.3.6. Uledsagede mindreårige asylansøgere	94
3.3.3.7. Betydningen af art. 7 i forhold til anvendelsen af Haagerkonventionen af 1980 om børnebortførelse	95
3.3.3.8. Kommissoriets andre kompetencespørgsmål m.v.	96
3.3.3.8.1. Danske myndigheders internationale og stedlige kompetence i forældremyndighedssager	96
3.3.3.8.2. Danske myndigheders internationale kompetence i faderskabsager	98
3.3.3.8.3. Samtykke til barnets udrejse af Danmark	100
3.4. Lovvalg.....	102
3.4.1. Konventionens lovvalgsregler	102
3.4.1.1. Iværksættelse af beskyttelsesforanstaltninger – art. 15, stk. 1 og 2	103
3.4.1.2. Hvis barnets sædvanlige opholdssted skifter – art. 15, stk. 3.....	104
3.4.1.3. Forældreansvar, der følger af loven – art. 16-18.....	105
3.4.1.3.1. Tildeling og ophævelse af forældreansvar – art. 16, stk. 1 og 2.....	105
3.4.1.3.2. Forældreansvar hvis barnets sædvanlige opholdssted skifter – art. 16, stk. 3 og 4	106
3.4.1.3.3. Udøvelse af forældreansvar – art. 17	108
3.4.1.4. Retshandlers bindende virkning i forhold til tredjemand – art. 19.....	109
3.4.1.5. Generelle bestemmelser – art. 20-21	110
3.4.1.6. Ordre public – art. 22	111
3.4.2. Danske lovvalgsregler	112
3.4.2.1. Det familieretlige område.....	112
3.4.2.1.1. Forældremyndighed	112
3.4.2.1.2. Samvær	113
3.4.2.1.3. Værgemål.....	113
3.4.2.2. Øvrige områder	113
3.4.3. Udvalgets overvejelser	114
3.4.3.1. Betydningen af art. 16, stk. 3 og 4	115
3.5. Anerkendelse og fuldbyrdelse.....	116
3.5.1. Konventionens regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser.....	116
3.5.1.1. Anerkendelse – art. 23.....	117
3.5.1.2. De faktiske forhold der dannede grundlag for kompetencen – art. 25	119
3.5.1.3. Afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse – art. 24.....	119

3.5.1.4. Eksigibilitet eller registrering med henblik på fuldbyrdelse – art. 26	120
3.5.1.5. Forbud mod efterprøvning af sagens realitet – art. 27	121
3.5.1.6. Fuldbyrdelse – art. 28.....	121
3.5.2. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i Danmark	122
3.5.2.1. Anerkendelse.....	122
3.5.2.1.1. Generelle bestemmelser om anerkendelse af udenlandske afgørelser	122
3.5.2.1.2. Andre konventioner om anerkendelse af afgørelser om forældremyndighed, samvær og værgemål	122
3.5.2.1.2.1. Den Nordiske Ægteskabskonvention.....	122
3.5.2.1.2.2. Den Nordiske Domskonvention	123
3.5.2.1.2.3. Lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser).....	123
3.5.2.1.3. Ulovbestemt anerkendelse på det familieretlige område	125
3.5.2.1.4. Anerkendelse af udenlandske afgørelser på det sociale område.....	125
3.5.2.2. Fuldbyrdelse.....	126
3.5.3. Udvalgets overvejelser	127
3.5.3.1. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i Danmark	127
3.5.3.2. Anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighed der følger af loven i barnets sædvanlige opholdsstat.....	129
3.5.3.3. Anerkendelse og fuldbyrdelse af danske afgørelser i udlandet	129
3.6. Samarbejde.....	131
3.6.1. Konventionens regler om samarbejde	131
3.6.1.1. Indledning	131
3.6.1.2. Centralmyndigheden – art. 29 og 30	132
3.6.1.3. Samarbejde om overførsel af kompetence – art. 31, litra a.....	132
3.6.1.4. Anmodning om en rapport om barnets situation eller om at der træffes beskyttelsesforanstaltninger – art. 32	133
3.6.1.5. Indhentelse af oplysninger før iværksættelse af beskyttelsesforanstaltning – art. 34 ..	133
3.6.1.6. Underretning om at et barn er i alvorlig fare – art. 36.....	134
3.6.1.7. Internationale anbringelser af børn uden for eget hjem – art. 33	134
3.6.1.8. Samarbejde om gennemførelse eller fastsættelse af beskyttelsesforanstaltninger, særligt samvær – art. 35	135
3.6.1.9. Begrænsninger i udvekslingen af oplysninger om barnet – art. 37	136
3.6.1.10. Omkostninger og gebyrer – art. 38.....	137
3.6.2. Gældende ret i relation til konventionens bestemmelser om samarbejde.....	137
3.6.2.1. Samarbejdet om internationale børnebortførelser samt om forældremyndigheds- og samværsager	137
3.6.2.2. Forligsmæssige løsninger, herunder mediation.....	139
3.6.2.3. Retshjælp i sager om bortførelse af børn til udlandet	139
3.6.2.4. Internationalt samarbejde på de øvrige områder	140
3.6.2.5. Udveksling af oplysninger	141
3.6.2.5.1. Tavshedspligt.....	141
3.6.2.5.2. Videregivelse af oplysninger til anden forvaltningsmyndighed	142
3.6.2.5.3. Indhentelse af oplysninger	144
3.6.2.5.4. Den sociale lovgivning	145
3.6.2.5.5. Domstolene	145
3.6.2.5.6. Persondataloven	147
3.6.2.5.7. Aktindsigt.....	149
3.6.3. Udvalgets overvejelser	149
3.6.3.1. Udpegning af centralmyndigheden og dens generelle opgaver.....	149
3.6.3.2. Forligsmæssige løsninger.....	150
3.6.3.3. Retshjælp.....	151
3.6.3.4. Hvilke danske myndigheder skal besvare anmodninger om oplysninger fra udenlandske myndigheder?.....	152
3.6.3.5. Videregivelse af oplysninger til udenlandske myndigheder	153
3.6.3.6. Underretningspligt ved alvorlig fare for barnet.....	154
3.6.3.7. Internationale anbringelser af børn uden for eget hjem	154

3.6.3.8. Skal henvendelser fra udlandet rettes til andre danske myndigheder end centralmyndigheden?	156
3.6.3.9. Indhentelse af oplysninger fra udenlandske myndigheder	156
3.6.3.10. Samværssager	157
3.6.3.11. Gebyrer og udgifter til oversættelser	159
3.7. Konventionens almindelige og afsluttende bestemmelser	160
3.7.1. De almindelige og afsluttende bestemmelser	160
3.7.1.1. Indledning	160
3.7.1.2. Attest om beføjelser for indehaveren af forældreansvar e.lign. – art. 40	160
3.7.1.3. Begrænsning i videregivelse af oplysninger – art. 41 og 42	161
3.7.1.4. Stater med flere forskellige retssystemer – art. 46-49	162
3.7.1.5. Forholdet til andre konventioner m.v. – art. 50-52	162
3.7.1.6. Overgangsbestemmelser – art. 53	164
3.7.1.7. Oversættelser – art. 54	165
3.7.1.8. Ikrafttræden og territorial afgrænsning – art. 57, 58, 59 og 61	165
3.7.1.9. Forbehold – art. 60, jf. art. 54 og 55	166
3.7.1.10. Øvrige bestemmelser - art. 43, 44, 45, 56, 62 og 63	166
3.7.2. Udvalgets overvejelser	167
3.7.2.1. Attest om forældremyndighed og værgemål	167
3.7.2.2. Behandling af personoplysninger	168
3.7.2.3. Forbehold	169
3.7.2.3.1. Territorial afgrænsning	169
3.7.2.3.2. Sprogkrav	169
3.7.2.3.3. Kompetence for danske myndigheder i sager om barnets formue	170
3.7.2.4. Forholdet til andre konventioner	171
3.7.2.5. De øvrige bestemmelser	171
KAPITEL 4. GENNEMFØRELSESMETODE	175
4.1. Indledning	175
4.2. Hvordan gennemføres Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i dansk ret?	175
4.2.1. Gennemførelse af civilretlige konventioner i dansk ret	175
4.2.1.1. Omskrivning	175
4.2.1.2. Inkorporering	176
4.2.1.3. Andre overvejelser ved valg af gennemførelsesmetode	177
4.2.2. Udvalgets overvejelser	178
KAPITEL 5. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER	181
5.1. Information om konventionen	181
5.2. Økonomiske og administrative konsekvenser	181
KAPITEL 6. GENNEMFØRELSE AF KONVENTIONEN I ANDRE LANDE	185
6.1. De nordiske lande	185
6.2. Konventionens gennemførelse i andre lande	186
6.3. Det Europæiske Fællesskab – Den nye Bruxelles II-forordning	186
KAPITEL 7. UDVALGETS LOVUDKAST MED BEMÆRKNINGER	193
KAPITEL 8. BILAG	207
Bilag 1. Convention on jurisdiction, applicable law, recognition, enforcement and co-operation in respect of parental responsibility and measures for the protection of children	207
Bilag 2. Convention concernant la compétence, la loi applicable, la reconnaissance, l'exécution et la coopération en matière de responsabilité parentale et de mesure de protection des enfants.	220
Bilag 3. Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn.	237
Bilag 4. Europarådets resolution (72) 1 af 18. januar 1971 om standardisering af de juridiske begreber "domicil" og "sædvanligt opholdssted"	251
Eksternt bilag A. Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention Explanatory Report, Paul Lagarde, 1998.	253
Eksternt bilag B. Den forklarende rapport til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, udarbejdet af Paul Lagarde, 1998.	253

KAPITEL 1. UDVALGET

1.1. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning

Udvalget til gennemførelse af Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn¹ blev nedsat af Justitsministeriet den 18. december 2003 (Haag 96-udvalget). Udvalget fik følgende kommissorium:

”1. Den 1. april 2003 undertegnede Danmark Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om jurisdiktion, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde om forældreansvar og beskyttelsesforanstaltninger i forhold til børn.

Konventionen indeholder bl.a. regler om, hvilket lands domstole der skal være kompetente til at træffe afgørelser om beskyttelsesforanstaltninger om børn eller børns ejendom, og om anerkendelse og fuldbyrdelse af sådanne afgørelser. De beskyttelsesforanstaltninger, der er omfattet af konventionen, er navnlig afgørelser om forældremyndighed og samvær, afgørelser om værgemål og om administration af barnets ejendom og afgørelser om at anbringe barnet i en plejefamilie eller en institution.

Gennemførelse af konventionen i dansk ret vil indebære ændring af flere love inden for Justitsministeriets ressort, herunder retsplejeloven, lov om forældremyndighed og samvær og værgemålsloven. Også inden for Socialministeriets ressort vil der være behov for lovændringer.

Justitsministeriet har derfor besluttet at nedsætte et udvalg, der skal udarbejde forslag til de lovændringer, der er nødvendige for, at Danmark kan ratificere konventionen.

Udover de ændringer, der er nødvendige for en ratifikation af konventionen, kan udvalget komme med forslag til andre ændringer af den familieretlige og den sociale lovgivning, som udvalget finder hensigtsmæssige i tilknytning til gennemførelsen af konventionen.

2. Udvalget anmodes i den forbindelse om at overveje, om der er behov for at indføre regler om samvær for andre end forældre. Efter § 16 i lov om forældremyndighed skal barnets forbindelse med begge forældre søges bevaret ved, at den, der ikke har barnet boende, har ret til samvær. Hvis forældrene ikke kan blive enige om samværet, træffer statsamtet afgørelse herom, og statsamtets afgørelse kan tvangsfuldbyrdes. Derimod er der ikke hjemmel til at træffe afgørelse om barnets samvær med andre end forældrene, herunder f.eks. stedforældre eller bedsteforældre.

En række af de lande, som har tiltrådt eller forventes at tiltræde konventionen, har regler om samvær for andre end forældre, og Danmark vil i medfør af konventionen være forpligtet til at anerkende og fuldbyrde disse landes afgørelser om samvær for f.eks. bedsteforældre.

Udvalget bør overveje, om der også i dansk ret bør indføres en adgang til at træffe afgørelse om samvær for andre end forældre. En sådan adgang ville eventuelt kunne være relevant, hvis f.eks. et barn er vokset op sammen med sin mor og sin stedfar og ikke har kontakt med sin biologiske far, f.eks. fordi denne er død, eller faderskabet ikke er fastslået, og hvor det efter en skilsmisse mellem moderen og stedfaderen vil kunne være til barnets bedste at bevare tilknytningen til stedfaderen. En adgang til at fastsætte samvær for bedsteforældre ville f.eks. kunne overvejes i tilfælde, hvor den ene af forældrene er død, og hvor barnet er tæt knyttet til den afdøde forælders forældre.

I forbindelse med overvejelserne om samvær for andre end forældre bør udvalget overveje, om Danmark bør tiltræde Europarådets konvention af 15. maj 2003 om kontakt med børn, som indeholder en bestemmelse om adgang til samvær for et barns nærtstående.

3. Gennemførelsen af Haagerkonventionen indebærer ændringer i reglerne om, hvornår danske myndigheder er kompetente til at behandle sager om forældremyndighed og samvær. Ifølge konventionen

¹ Herefter ”Haagerbørnebeskyttelseskonventionen”.

er udgangspunktet, at en sag skal behandles i det land, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Dette afviger fra reglerne om international kompetence i retsplejelovens § 448 c, hvorefter en forældremyndighedssag som udgangspunkt kan behandles ved de danske domstole, hvis en af forældrene har bopæl her i landet.

Også retsplejelovens regler om værneting i forældremyndighedssager, jf. § 448 d, bygger på forældrenes bopæl. En forældremyndighedssag skal således som udgangspunkt anlægges, hvor sagsøgte har hjemting. Udvalget bør overveje, om også disse regler bør ændres, så de i højere grad bygger på barnets bopæl i stedet for forældrenes.

Udvalget bør endvidere overveje, om der er behov for at ændre reglerne om, hvornår en forælder uden den anden af forældrenes samtykke kan flytte med barnet til udlandet. Hvis en forælder har forældremyndigheden alene, kan den pågældende frit udrejse af Danmark med barnet. Er der fælles forældremyndighed, følger det af § 3 i lov om forældremyndighed og samvær, at hvis der er uenighed om forældremyndigheden, skal begge forældre samtykke i udrejsen. Hvis uenigheden om forældremyndigheden først opstår efter udrejsen, f.eks. efter at den af forældrene, der har barnet boende, er flyttet til udlandet med barnet, er der ikke tale om en ulovlig udrejse.

I lyset af, at en flytning til udlandet med barnet efter konventionen kan indebære, at danske domstole ikke vil være kompetente til at behandle en sag om ophævelse af den fælles forældremyndighed, bør det overvejes, om der i alle tilfælde, hvor der er fælles forældremyndighed, bør stilles krav om den anden forælders samtykke, hvis en af forældrene ønsker at tage fast ophold i udlandet med barnet. En sådan regel vil indebære, at der, hvis samtykke ikke foreligger, vil være tale om en ulovlig børnebortførelse. Den tilbageblevne forælder kan så anmode om tilbagegivelse af barnet i henhold til Haagerkonventionen fra 1980 om internationale børnebortførelser, og så længe tilbagegivelsessagen verserer, vil kompetencen til at behandle en forældremyndighedssag forblive i Danmark.

I tilknytning til overvejelserne om ændring af reglerne om danske domstoles internationale kompetence i forældremyndighedssager anmodes udvalget endvidere om at overveje, om der er behov for at ændre reglerne i retsplejelovens § 456 b om domstolens internationale kompetence i faderskabssager.

4. Rådet i Den Europæiske Union forventer i løbet af kort tid at vedtage en afgørelse, der bemyndiger medlemsstaterne (med undtagelse af Danmark) til at ratificere eller tiltræde Haagerkonventionen af 1996 i Fællesskabets interesse, idet hver enkelt medlemsstat i den forbindelse afgiver en erklæring om, at domme, der afsiges i EU-medlemsstaterne, skal anerkendes og fuldbyrdes ved anvendelse af de relevante interne fællesskabsregler frem for konventionens regler.

Det forventes i afgørelsen fastsat, at medlemsstaterne skal ratificere eller tiltræde konventionen samtidig, og at dette så vidt muligt skal ske inden den 1. oktober 2005.

På grund af Danmarks forbehold på det civilretlige område vil dette dog ikke gælde for Danmark.

Med henblik på at Danmark så vidt muligt kan ratificere konventionen samtidig med de øvrige EU-medlemsstater, anmodes udvalget om så vidt muligt inden den 1. november 2004 at afgive betænkning – eller delbetænkning – med forslag til de ændringer, der er nødvendige for Danmarks ratifikation af Haagerkonventionen.

5. I lyset af traditionen for samarbejde mellem de nordiske lande på det familieretlige område bør udvalget i sit arbejde inddrage de forberedelser, der i disse lande – hvoraf Sverige og Finland efter vedtagelsen af den omtalte rådsafgørelse vil være EU-retligt forpligtet til at ratificere konventionen – gøres vedrørende gennemførelse af konventionen i national ret.

Også for så vidt angår de øvrige spørgsmål, som udvalget overvejer, bør udvalget inddrage udviklingstendenserne i de andre nordiske lande. Det gælder særligt for så vidt angår regler om samvær med andre nærtstående, hvor flere af de nordiske lande igennem en årrække har haft regler herom. Disse landes erfaringer med regler om samvær med andre nærtstående bør derfor inddrages i udvalgets arbejde.

Udvalget kan efter behov afholde møder med berørte myndigheder og organisationer, der ikke er repræsenteret i udvalget.”

Udvalget havde ved afgivelsen af betænkningen følgende sammensætning:

- Landsdommer Karsten Bo Knudsen (udpeget som formand af Justitsministeriet)
- Statsamtmand Christian Trønning (udpeget efter indstilling fra Foreningen af statsamtsmænd)
- Kontorchef Jonna Waage (udpeget efter indstilling fra Foreningen af offentlige chefer i statsamterne og Foreningen af statsamtsjurister)
- Socialdirektør Birgit Stage (udpeget efter indstilling fra Foreningen af Socialchefer)
- Fuldmægtig Suzanne Holst (udpeget efter indstilling fra Dommerfuldmægtigforeningen)
- Advokat Kirsten Rødding Schmidt (udpeget efter indstilling fra Advokatrådet)
- Sekretariatschef Bente Ingvarsen (udpeget efter indstilling fra Børnerådet)
- Fuldmægtig Anne Sandbeck (udpeget efter indstilling fra Socialministeriet)
- Specialkonsulent Lars Thøgersen (udpeget efter indstilling fra Familiestyrelsen)
- Specialkonsulent Birgitte Grønborg Juul (udpeget efter indstilling fra Justitsministeriet)
- Lektor Peter Arnt Nielsen (ekspert i international privat- og procesret)

Ved kongelig resolution af 2. august 2004 blev nogle af Justitsministeriets sagsområder, herunder det familieretlige område, overført til Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender. På grund af denne ændring blev Civilretsdirektoratet, der var en del af Justitsministeriet, i efteråret 2004 nedlagt, og det familieretlige område blev overtaget af Familiestyrelsen, der er en del af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender. Omlægningerne af sagsområderne har bevirket en ændring af udvalgets sammensætning og en opdeling af sekretariatsfunktionen.

Justitsministeriet var i perioden fra udvalgets nedsættelse til og med den 31. marts 2005 repræsenteret ved fungerende kontorchef Birgit Thostrup Christensen. Konstitueret kontorchef Christian Strøyer repræsenterede Familiestyrelsen (Civilretsdirektoratet) i udvalget fra dets nedsættelse til og med den 31. december 2004. Socialministeriet var i perioden fra udvalgets nedsættelse til og med den 31. marts 2005 repræsenteret ved fuldmægtig Nina Johansen.

Sekretariatsfunktionen blev ved udvalgets nedsættelse varetaget af fuldmægtig Rikke-Louise Ørum Petersen, Justitsministeriet, og specialkonsulent Lars Thøgersen, Familiestyrelsen (Civilretsdirektoratet). Efter ressortomlægningen overgik sekretariatsfunktionen til at blive varetaget af fuldmægtig Susanne von Mehren Pihl, Familiestyrelsen, og fuldmægtig Per Fiig, Justitsministeriet.

1.2. Udvalgets arbejde

Udvalget har afholdt i alt 10 møder.

Udvalget var i forbindelse med ressortomlægningen i august 2004 nødsaget til at udskyde en række møder, indtil udvalgets sekretariatsbistand samt den fremtidige sammensætning af udvalget var afklaret.

Udvalget blev i kommissoriet anmodet om så vidt muligt at afgive delbetænkning vedrørende forslag til de ændringer, der er nødvendige for Danmarks ratifikation af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen inden den 1. november 2004. Fristen blev sat med henblik på, at Danmark så vidt muligt kunne ratificere konventionen samtidig med de øvrige EU-medlemsstater. På tidspunktet for kommissoriets udarbejdelse forventedes det, at Rådet i Den Europæiske Union i løbet af kort tid ville vedtage en afgørelse, der bemyndigede medlemsstaterne (med undtagelse af Danmark) til at ratificere eller tiltræde konventionen i Fællesskabets interesse, og at dette så vidt muligt skulle ske inden den 1. oktober 2005. Vedtagelsen af denne afgørelse er imidlertid blevet udskudt på ubestemt tid, og på tidspunktet for betænkningens afgivelse har Rådet stadig ikke bemyndiget medlemsstaterne til at ratificere konventionen i Fællesskabets interesse.

Som følge heraf var der ikke behov for, at delbetænkningen blev afgivet inden den 1. november 2004. Ministeren for Familie- og Forbrugeranliggender tilkendegav derfor den 21. september 2004, at fristen for afgivelse af delbetænkning kunne udskydes.

Ved brev af 30. maj 2005 har Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender meddelt, at udvalget ikke længere har til opgave at tage stilling til spørgsmålet om adgang til at fastsætte samvær mellem et barn og andre personer, der har nær tilknytning til barnet. Dette skyldes, at regeringen den 9. marts 2005 nedsatte et udvalg – Forældremyndighedsudvalget – der har til opgave at revidere udvalgte dele af forældremyndigheds- og samværsområdet. Af dette udvalgs kommissorium fremgår, at det også er besluttet at overlade til udvalget at tage stilling til spørgsmålet om adgang til at fastsætte samvær mellem barnet og andre personer, der har nær tilknytning til barnet. Udvalget skal i tilknytning hertil endvidere overveje, om Danmark bør tiltræde Europarådets konvention af 15. maj 2003 om kontakt med børn. Som følge af denne meddelelse udgår pkt. 2 i Haag 96-udvalgets kommissorium.

Udvalgets formand og sekretariat har den 27. september 2005 deltaget i et seminar i Uppsala om de nordiske landes gennemførelse af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. I dette seminar deltog desuden en repræsentant for Haagerkonferencen for International Privatret.

1.3. Betænkningens opbygning

Betænkningen er opdelt i 8 kapitler.

I **kapitel 2** gives en kort sammenfatning af udvalgets overvejelser, herunder valg af gennemførelsesmetode, samt en opregning af de lovændringer der er nødvendige for at gennemføre konventionen.

Kapitel 3 indeholder en gennemgang af alle konventionens hovedområder. Hvert afsnit i kapitlet indeholder en redegørelse for konventionens bestemmelser efterfulgt af en redegørelse for dansk ret på det aktuelle område. Hvert afsnit afsluttes med udvalgets overvejelser, om hvilke lovændringer der er nødvendige for at gennemføre konventionen. Afsnit 3.2. indeholder en redegørelse for *konventionens anvendelsesområde*, afsnit 3.3. omhandler *international kompetence*, afsnit 3.4. *lovvalg*, afsnit 3.5. *anerkendelse og fuldbyrdelse*, afsnit 3.6. *samarbejde* og afsnit 3.7. *konventionens almindelige og afsluttende bestemmelser*.

Kapitel 4 indeholder udvalgets overvejelser om metode til gennemførelse af konventionen.

Kapitel 5 indeholder udvalgets overvejelser om de økonomiske og administrative konsekvenser af gennemførelsen af konventionen.

I **kapitel 6** redegøres for de nordiske landes arbejde med gennemførelse af konventionen. Kapitlet indeholder desuden en gennemgang af den nye Bruxelles II-forordning, som på flere områder berører konventionen.

Kapitel 7 indeholder udvalgets lovudkast til gennemførelseslov samt udvalgets bemærkninger til lovudkastet.

Som bilag er medtaget den engelske og franske konventionstekst, en oversættelse af konventionen til dansk samt Europarådets resolution (72) 1 af 18. januar 1972 om standardisering af de juridiske begreber ”domicil” og ”sædvanligt opholdssted”.

Et enigt udvalg afgiver herved betænkningen til ministeren for Familie- og Forbrugeranliggender.

København, den 17. november 2005

Karsten Bo Knudsen
(formand)

Christian Trønning

Jonna Waage

Birgit Stage
Schmidt

Suzanne Holst

Kirsten Rødding

Bente Ingvarsen

Lars Thøgersen

Anne Sandbeck

Birgitte Grønberg Juul

Peter Arnt Nielsen

Susanne Pihl

Per Fiig

KAPITEL 2. SAMMENFATNING

I det følgende gennemgås hovedtrækkene i Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn – Haagerbørnebeskyttelseskonventionen – samt udvalgets forslag og anbefalinger om gennemførelsen af den i dansk ret.

Udvalget har i betænkningens **kapitel 4** overvejet, hvilken metode der skal anvendes ved **gennemførelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i dansk ret**. Udvalget finder, at hensynet til at sikre en korrekt gennemførelse samt ensartet fortolkning og anvendelse af konventionen bør veje tungt ved afgørelsen af, hvordan konventionen skal gennemføres i dansk ret. **Udvalget foreslår** derfor, at konventionen gennemføres ved inkorporering. Herved bliver konventionens bestemmelser en del af dansk ret på lige fod med lovgivning vedtaget af Folketinget. Det er derfor ikke nødvendigt at foretage andre lovændringer for at gennemføre konventionen, bortset fra indførelse af en række bestemmelser af processuel karakter, der gennemgås i det følgende.

Betænkningen indeholder i **kapitel 3** en **gennemgang af konventionen og dens betydning i dansk ret**.

Afsnit 3.1. indeholder en beskrivelse af **baggrunden for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Danmarks deltagelse i den** samt en generel beskrivelse af konventionens formål.

Konventionen har overordnet til formål at forbedre beskyttelsen af børn i internationale sammenhænge. Med udgangspunkt i den eksisterende beskyttelse af børn i international og national ret skal konventionen sikre, at børn med tilknytning til flere lande er ligeså effektivt beskyttede, som børn, der kun har tilknytning til et land. Barnets bedste er altid det overordnede hensyn.

Med det formål at beskytte barnet indeholder konventionen regler om, hvilken stats myndigheder der har kompetence til at træffe foranstaltninger for at beskytte barnet eller dets formue (international kompetence), og hvilken stats lovgivning de pågældende myndigheder skal anvende (lovvalg). Konventionen fastlægger endvidere, hvilken stats lov der er afgørende for forældreansvar, der følger af loven, ligesom den sikrer, at dette forældreansvar består, hvis barnet flytter til en anden stat. Endelig sikrer konventionen anerkendelse og fuldbyrdelse af beskyttelsesforanstaltninger i alle kontraherende stater. Til gennemførelse af dette pålægger konventionen staterne at etablere et generelt og konkret samarbejde mellem myndighederne i de kontraherende stater for at sikre beskyttelse af det enkelte barn.

I **afsnit 3.2.** gennemgås konventionens kapitel I om dens **anvendelsesområde**. Konventionen finder anvendelse i sager om beskyttelse af børn under 18 år, der har tilknytning til flere stater.

Art. 3 indeholder en ikke udtømmende fortegnelse over de sagstyper, der er omfattet af konventionen. Det drejer sig bl.a. om forældreansvar, forældremyndighed, samvær, værgemål, udpegning af en repræsentant for barnet, anbringelse af barnet uden for eget hjem samt forvaltning af barnets formue.

Begrebet "forældreansvar" omfatter ifølge art. 2 forældremyndighed eller ethvert tilsvarende myndighedsforhold, der er bestemmende for de rettigheder, beføjelser og forpligtelser, der gælder for forældre, værger eller andre retlige repræsentanter i forhold til barnets person eller formue.

Art. 4 indeholder en udtømmende angivelse af en række sagstyper, der ikke er omfattet af konventionen, f.eks. adoption, faderskab, børns navne, underholdspligt, social sikring samt foranstaltninger som følge af strafbare handlinger begået af børn.

Efter dansk ret vil reglerne om forældremyndighed og samvær m.v. i lov om forældremyndighed og samvær være omfattet af konventionen. Samtidig omfatter konventionen værgemålslovens regler om udpegning m.v. af værger, herunder f.eks. ad hoc værger, og om beskyttelse af barnets formue, herunder forvaltning og anbringelse af formuen.

Konventionen omfatter desuden reglerne i lov om social service om frivillige og tvangsmæssige anbringelser, undersøgelse af barnets forhold, herunder også mod protest, samvær under anbringelser samt kommunernes tilsyn med børn og unge.

Konventionens anvendelsesområde indebærer, at danske myndigheder skal anerkende forældreansvar, der dækker et bredere område end forældremyndighed efter dansk ret, og som eksempelvis tilkommer flere personer, f.eks. både barnets forældre og dets bedsteforældre, eller juridiske personer, f.eks. offentlige myndigheder. Ligeledes indebærer konventionen, at danske myndigheder skal anerkende samvær mellem børn og personer, som i dag efter dansk ret ikke er berettiget til at få fastsat samvær, f.eks. barnets bedsteforældre.

Afsnit 3.3. indeholder en beskrivelse af konventionens regler om **international kompetence**.

Formålet med konventionens regler om international kompetence er at undgå, at der samtidig bliver truffet foranstaltninger til beskyttelse af et barn i flere forskellige kontraherende stater. Konventionens art. 5 fastslår derfor, at det som udgangspunkt kun er myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat, der kan træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger overfor barnet. Ændres barnets sædvanlige opholdsstat til en anden kontraherende stat, er det myndighederne i denne stat, der har kompetencen.

Konventionen indeholder ikke mulighed for at indgå aftaler om kompetence. Efter art. 10 kan forældrene dog aftale, at myndighederne i den stat, hvor deres skilsmisse- eller separations sag er under behandling, også kan tage stilling til beskyttelsesforanstaltninger, herunder forældremyndighed. Dette kræver dog myndighedernes accept, og at en række andre betingelser er opfyldt. Desuden forudsættes det, at national ret hjemler en sådan parallelkompetence.

Endvidere kan kompetencen med den kompetente myndigheds accept efter art. 8 og 9 overføres til en myndighed i en anden kontraherende stat, hvis denne er bedre egnet til at behandle sagen.

I sager om bortførelse eller ulovlig tilbageholdelse af et barn forbliver kompetencen til at træffe afgørelse vedrørende barnet som udgangspunkt hos myndighederne i det land, hvor barnet inden bortførelsen havde sit sædvanlige opholdssted, jf. art. 7. Kompetencen kan dog under visse betingelser overgå til myndighederne i bortførelsesstaten, når barnet har fået sædvanligt opholdssted der.

Endelig er flygtningebørn m.v. efter art. 6, stk. 1, omfattet af kompetencen i den kontraherende stat, hvor de opholder sig, og art. 11 og 12 giver myndighederne i en kontraherende stat mulighed for at træffe midlertidige afgørelser af hastende karakter eller afgørelser om foranstaltninger, der udelukkende har en territorialt afgrænset virkning, selvom barnet ikke har sædvanligt opholdssted i den pågældende stat.

I de fleste af konventionens kompetencebestemmelser er ”sædvanligt opholdssted” – ”habitual residence” – den afgørende tilknytningsfaktor. Dette begreb, der ikke anvendes i dansk ret, er en international retlig standard under stadig udvikling, der ikke er nærmere defineret i konventionen. Begrebet svarer nogenlunde til dansk rets civilprocessuelle bopælsbegreb i retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2.

Konventionens kompetencebestemmelser kan resultere i, at sager om samme spørgsmål kan behandles af myndigheder i flere konventionsstater. Til løsning af sådanne problemer indeholder art. 13 en litispændingsregel, hvorefter myndighederne i en kontraherende stat skal afstå fra at udøve kompetence, hvis der på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, var indgivet anmodning om tilsvarende foranstaltninger til myndighederne i en anden kontraherende stat, der havde kompetence efter art. 5-10 på det tidspunkt, hvor anmodningen blev indgivet, og denne anmodning stadig er under behandling.

Efter art. 14 gælder beskyttelsesforanstaltninger truffet efter art. 5-10 så længe, de ikke er blevet ændret af myndigheder, der har kompetence hertil i henhold til konventionen. Bestemmelsen sikrer kontinuiteten i beskyttelsen af barnet, selvom barnet flytter til en anden konventionsstat.

Udvalget foreslår, at der fastsættes regler for danske myndigheders behandling af spørgsmål om overførsel af kompetence, jf. konventionens art. 8 og 9.

Udvalget finder, at afgørelser truffet af retten i spørgsmål om overførsel af kompetence efter konventionens art. 8 og 9 bør kunne appelleres. Udvalget har herved lagt vægt på, at en beslutning om at overføre en sag til myndighederne i en anden stat må anses for at være af stor betydning for de involverede parter. **Udvalget foreslår** i forlængelse heraf, at domstolenes afgørelser om overførsel af kompetence efter art. 8 og 9 træffes ved kendelse, således at afgørelserne kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37.

For så vidt angår de administrative myndigheders sagsbehandling **foreslår udvalget**, at der i lov om forældremyndighed og samvær, værgemålsloven og lov om social service indsættes en bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler for behandlingen af sager efter konventionens art. 8 og 9. **Udvalget går ud fra**, at klager over administrative myndigheders afgørelser i sager om overførsel af kompetence efter art. 8 og 9 følger den almindelige rekursadgang på de pågældende myndigheders område.

Gennemførelsen af konventionen i dansk ret vil indebære, at danske myndigheders internationale kompetence i sager om forældremyndighed vedrørende børn, der har sædvanligt opholdssted ("habitual residence") i en stat, der har tiltrådt konventionen, fremover vil være reguleret af konventionens regler og dermed navnlig vil være baseret på barnets sædvanlige opholdssted. Såfremt retsplejelovens regler om international kompetence i forældremyndighedssager, hvor tilknytningsfaktoren som udgangspunkt er forældrenes bopæl (domicil), videreføres uændret, vil der fremover gælde forskellige regler herom, afhængig af om barnet har sædvanligt opholdssted i en konventionsstat eller i en ikke-konventionsstat. Dette er efter udvalgets opfattelse uhensigtsmæssigt, og **udvalget foreslår** derfor, at retsplejelovens regler herom ændres, således at de tager udgangspunkt i barnets bopæl – sædvanlige opholdssted – og i øvrigt så vidt muligt bringes i overensstemmelse med konventionens kompetenceregler.

Samtidig **foreslår udvalget**, at retsplejelovens regler om domstolenes stedlige kompetence i sager om forældremyndighed ligeledes ændres, således at der også her tages udgangspunkt i barnets bopæl.

Udvalget finder ikke, at der er grundlag for at ændre retsplejelovens § 456 om international kompetence i faderskabssager. En faderskabssag kan således fortsat behandles her i landet, selv om kun moderen eller en mulig far bor her.

Endelig **foreslår udvalget**, at samtykkekravet i § 3 i lov om forældremyndighed og samvær præciseres, således at det klart fremgår af bestemmelsen, at den også finder anvendelse ved ulovlig tilbageholdelse, dvs. situationer hvor den ene forælder opholder sig i udlandet og – med

den anden forælders accept – får besøg af barnet eller er rejst til udlandet med barnet, f.eks. på ferie eller for et kortere ophold, og hvor den pågældende forælder efterfølgende mod den anden forælders protest beslutter sig for at gøre opholdet permanent eller forlænge det ud over det aftalte. Dette vil betyde, at kompetencen til at træffe afgørelse om f.eks. forældremyndighed i sådanne tilfælde som udgangspunkt forbliver hos danske myndigheder, jf. art. 7.

I **afsnit 3.4.** redegøres for konventionens kapitel III om **lovvalg**.

Konventionen indeholder i art. 15, stk. 1, det grundlæggende princip, at de kompetente myndigheder i de kontraherende stater skal anvende deres egen lov (lex fori). Herudover giver art. 15, stk. 2, mulighed for i særlige situationer at anvende eller tage hensyn til loven i en anden stat, hvortil sagen har en væsentlig tilknytning.

Efter konventionens art. 16, stk. 1 og 2, er det loven i barnets sædvanlige opholdsstat, der regulerer tildeling, ophævelse og ændring af forældreansvar, der følger af loven eller aftale, og dette forældreansvar består efter art. 16, stk. 3, selvom barnet flytter til en anden kontraherende stat. Hvis barnets sædvanlige opholdssted ændrer sig, følger det desuden af art. 16, stk. 4, at tildelingen af forældreansvar støttet på loven til en person, der ikke allerede har (del i) forældreansvaret, reguleres af loven i barnets nye sædvanlige opholdsstat.

Efter konventionens art. 22 kan anvendelse af lovvalgsreglerne i konventionen alene afvises, hvis anvendelsen åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den anvendende stat, herunder hensynet til barnets bedste.

Konventionens udgangspunkt med hensyn til lovvalg – lex fori – er i overensstemmelse med det ulovbestemte udgangspunkt i dansk ret inden for konventionens anvendelsesområde. Samtidig er de danske ulovbestemte principper for lovvalg i relation til forældremyndighed støttet på loven i det væsentlige i overensstemmelse med konventionens art. 16, stk. 1-3.

Afsnit 3.5. indeholder en beskrivelse af bestemmelserne i konventionens kapitel IV om **anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger**, truffet i andre konventionsstater.

Efter art. 23, stk. 1, skal foranstaltninger, der er truffet i en konventionsstat, automatisk anerkendes i alle andre konventionsstater.

Anerkendelse kan dog nægtes i en række tilfælde, der er nævnt i art. 23, stk. 2. Anerkendelse kan bl.a. nægtes, hvis foranstaltningen ikke er truffet af en kompetent myndighed, hvis en foranstaltning blev truffet, uden at barnet har haft mulighed for at blive hørt (bortset fra i hastetilfælde), hvis foranstaltningen er truffet uden høring af modparten, eller hvis anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som anmodningen rettes til.

Konventionens art. 24 bestemmer, at enhver berettiget person kan anmode myndighederne i en konventionsstat om at træffe afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning truffet i en anden konventionsstat.

Efter konventionens art. 26 kan foranstaltninger truffet i en konventionsstat efter anmodning fra en part erklæres eksigible i en anden konventionsstat. Eksigibilitet kan kun afslås af de grunde, der fremgår af art. 23, stk. 2. Konventionen pålægger staterne at anvende en hurtig og enkel procedure for at træffe afgørelse om eksigibilitet.

Den endelige fuldbyrdelse sker ifølge art. 28 efter fuldbyrdelsesstatens lovgivning, dvs. efter samme regler og procedurer som anvendes ved fuldbyrdelse af tilsvarende afgørelser truffet i denne stat. Dette indebærer f.eks., at udenlandske afgørelser om forældreansvar, forældremyndighed og samvær skal fuldbyrdes i Danmark efter retsplejelovens § 536.

Udvalget foreslår, at kompetencen til at træffe afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning eller om eksigibilitet efter konventionens art. 24 og 26 placeres hos fogedretten. Udvalget finder desuden, at fogedrettens stedlige kompetence i begge situationer bør afgøres med udgangspunkt i, hvor barnet bor.

Udvalget forudsætter, at de almindelige regler i retsplejeloven om fogedrettens sagsbehandling også finder anvendelse på sager efter art. 24 og 26. **Udvalget foreslår** dog, at der fastsættes visse fælles procedureregler for behandlingen af disse sager, herunder om oversættelse.

Afsnit 3.6. gennemgår konventionens kapitel V om **samarbejde mellem myndighederne i konventionsstaterne.**

Art. 29 og 30 indeholder regler om samarbejde mellem konventionsstaterne. Samarbejdet forankres i de centralmyndigheder, der skal udpeges i alle kontraherende stater. Centralmyndighederne skal samarbejde med hinanden om generelle spørgsmål og om behandlingen af konkrete sager, herunder fremme samarbejde mellem myndighederne i konventionsstaterne. Centralmyndighederne skal desuden fremme opnåelse af mindelige aftaler om beskyttelse af barnet ved mediation, mægling e.lign.

Udvalget anbefaler, at Familiestyrelsen udpeges som centralmyndighed, idet Familiestyrelsen allerede er centralmyndighed i relation til børnebortførelser samt anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samvær efter 2 andre konventioner. **Udvalget foreslår endvidere**, at ministeren for familie- og forbrugeranliggender bemyndiges til at fastsætte nærmere regler for centralmyndighedens virksomhed samt til at delegere nogle af centralmyndighedens opgaver til andre myndigheder.

Efter art. 32 kan centralmyndigheden eller en anden kompetent myndighed i en kontraherende stat, som barnet har en væsentlig tilknytning til, anmode centralmyndigheden i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, om en rapport om barnets situation. Art. 34 giver en kompetent myndighed, der overvejer at fastsætte beskyttelsesforanstaltninger over for barnet, mulighed for at anmode om oplysninger til brug herfor fra myndighederne i en anden kontraherende stat. Sådanne anmodninger bør efter udvalgets opfattelse besvares af kommunerne. **Udvalget foreslår**, at der i lov om social service indsættes en bestemmelse, der giver socialministeren hjemmel til at fastsætte regler om kommunernes besvarelse af sådanne anmodninger.

Spørgsmål om udlevering af oplysninger om barnet og andre involverede personer afgøres efter loven i den stat, der har modtaget anmodningen. Udvalget har derfor overvejet danske myndigheders muligheder for at videregive sådanne oplysninger til udlandet. **Efter udvalgets opfattelse** bør danske myndigheder medvirke til, at der efter anmodning – så vidt det er muligt efter dansk ret – videregives oplysninger til myndighederne i de andre konventionsstater. Spørgsmålet om videregivelse af oplysninger til udlandet er generelt reguleret af straffelovens regler om tavshedspligt, af persondataloven samt af forvaltningslovens § 28. Hvis den pågældende myndighed efter disse regler ikke ville kunne videregive de omhandlede oplysninger til en dansk myndighed, bør oplysningerne heller ikke videregives til en udenlandsk myndighed.

I art. 33 fastsættes en særlig procedure, der skal anvendes i sager, hvor et barn skal placeres i pleje eller lignende anbringelsesforhold, og hvor denne beslutning skal effektueres i en anden stat, f.eks. fordi plejeforældrene bor der. **Udvalget foreslår**, at der i lov om social service indsættes hjemmel for socialministeren til at fastsætte regler om gennemførelse af udenlandske plejeanbringelser i Danmark.

Udvalget foreslår, at Danmark ved ratifikationen meddeler, at anmodninger efter art. 8 og 9 (overførsel af kompetence), art. 33 (plejeanbringelse) samt art. 34 (indhentelse af oplysninger) skal rettes til centralmyndigheden.

Art. 35 indeholder regler om samarbejde om gennemførelse eller fastsættelse af beskyttelsesforanstaltninger, især samvær. Eksempelvis giver art. 35, stk. 2, en samværsforælder mulighed for at anmode sin stats myndigheder om at udtale sig om sin egnethed til at have samvær med barnet. Bestemmelsen pålægger ikke myndighederne at besvare sådanne anmodninger, men **efter udvalgets opfattelse** bør danske myndigheder dog så vidt muligt besvare sådanne anmodninger. Udvalget foreslår derfor, at anmodningerne besvares af den pågældende forælders bopælskommune, og at der i lov om social service indsættes en bestemmelse, der giver socialministeren mulighed for at fastsætte nærmere regler herom.

Hvis et barn befinder sig i alvorlig fare, skal myndighederne i den konventionsstat, hvor der er truffet beskyttelsesforanstaltninger, eller hvor sådanne er under overvejelse, efter art. 36 underrette myndighederne i den stat, hvor barnet befinder sig, herom. Denne underretningspligt gælder umiddelbart for alle danske myndigheder.

I **afsnit 3.7.** gennemgås **konventionens almindelige og afsluttende bestemmelser** i kapitel VI og VII.

Art. 40, stk. 1, giver mulighed for at udstede en attest, der angiver, i hvilken egenskab eksempelvis en forældremyndighedsindehaver eller en værge har ret til at handle, og hvilke beføjelser der er tillagt den pågældende. **Udvalget foreslår**, at det overlades til justitsministeren og familieministeren at fastsætte nærmere regler om udstedelse af attester indenfor henholdsvis værgemålsloven og lov om forældremyndighed og samvær.

Efter konventionens art. 41 må personoplysninger, der er indhentet eller videregivet efter konventionen, kun anvendes til det formål, hvortil de er indhentet eller videregivet. Samtidig fremgår det af art. 42, at de myndigheder, der modtager oplysningerne, skal sikre, at disse behandles fortroligt i overensstemmelse med loven i den pågældende stat.

Om forholdet til eksisterende konventioner fremgår det af art. 50, at konventionen ikke berører anvendelsen af konventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser i forholdet mellem stater, der er parter i begge konventioner, og efter art. 52 påvirker konventionen ikke internationale aftaler, som Danmark har indgået inden ratifikationen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, medmindre Danmark afgiver erklæring herom.

Efter art. 54 skal meddelelser, der sendes til centralmyndigheden eller til en anden myndighed i en kontraherende stat, være affattet på det originale sprog i afsenderstaten og ledsages af en oversættelse til det officielle sprog eller et af de officielle sprog i modtagerstaten. Hvis dette ikke er muligt, skal meddelelsen ledsages af en oversættelse til fransk eller engelsk.

Efter art. 59 kan en stat med flere territoriale enheder bestemme, hvorvidt konventionen skal finde anvendelse på alle dens territoriale enheder, eller kun på en eller flere af disse. **Udvalget anbefaler**, at Danmark ved ratifikationen tager forbehold for konventionens anvendelse for Grønland og Færøerne. Dette skyldes, at den grønlandske og færøske lovgivning indenfor konventionens anvendelsesområde på mange punkter er forskellig fra den danske lovgivning.

Efter art. 60, jf. art. 54 og 55, har staterne mulighed for at tage visse forbehold:

- Staterne kan modsætte sig at modtage henvendelser på enten fransk eller engelsk, jf. art. 54, stk. 2. **Udvalget finder**, at ressourcemæssige hensyn hos centralmyndigheden og

andre danske myndigheder taler for at tage forbehold for at modtage henvendelser på eller oversættelser til fransk.

- Art. 55 giver Danmark mulighed for at forbeholde danske myndigheders kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns formue, der befinder sig på dansk område, samt at forbeholde sig ret til ikke at anerkende et forældreansvar eller en foranstaltning, der er uforenelig med en foranstaltning, der er truffet af danske myndigheder vedrørende den pågældendes formue. **Udvalget finder**, at der ikke er behov for at udnytte denne forbeholdsmulighed.

Kapitel 5 i betænkningen indeholder udvalgets overvejelser om **konventionens økonomiske og administrative konsekvenser**.

Udvalget vurderer, at gennemførelsen af konventionen ikke vil medføre væsentlige økonomiske eller administrative konsekvenser for danske myndigheder.

Dette skyldes især, at der på konventionens hovedområde – forældremyndighed og samvær – allerede eksisterer et internationalt samarbejde om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser.

Det må dog anses for sandsynligt, at konventionens samarbejdsregler på længere sigt vil kunne føre til en stigning i antallet af sociale sager, som danske myndigheder bliver involveret i. På det sociale område vil udgifterne især kunne opstå i sager om anbringelse i Danmark af børn med sædvanligt opholdssted i en anden kontraherende stat efter art. 33. Konventionen er imidlertid ikke til hinder for, at danske myndigheder betinger samtykke til sådanne anbringelser af en aftale om fordeling af udgifterne ved anbringelsen. I givet fald bør det undersøges, om kommunerne har hjemmel til at oppebære sådanne indtægter, eller om der skal etableres en sådan hjemmel.

KAPITEL 3. HAAGERBØRNEBESKYTTELSESKONVENTIONEN OG DENS BETYDNING I DANSK RET

3.1. Generelt om konventionen

3.1.1. Haagerkonferencen om International Privatret

Haagerkonferencen om International Privatret er en international organisation, der har til formål at arbejde for harmonisering af international privat- og procesret.

Konferencens første plenarsession blev afholdt i 1893. I perioden op til 1. Verdenskrig har konferencen afholdt seks plenarsessioner. Den syvende plenarsession afholdt i 1951 markerede en ny periode for konferencen, da den på dette møde blev gjort til en fast, international organisation med et permanent sekretariat. Konferencens nuværende statut er fra 1955. Siden 1956 har konferencen afholdt plenarsessioner hvert fjerde år. Konferencen har 64 medlemsstater.

Frem til 1904 udarbejdede Haagerkonferencen for International Privatret syv konventioner, der efterfølgende er blevet erstattet af mere tidssvarende konventioner. I perioden 1951-2005 udarbejdede konferencen 36 konventioner, hvoraf de, der har opnået størst udbredelse, er konventionerne om retshjælp (1954), forkyndelse (1965), bevisoptagelse (1970), legalisering (1961), lovvalg for formen for testamenter (1961), underholdsforpligtelser (1956, 1958 og 1973), anerkendelse af afgørelser om skilsmisse (1970), internationale børnebortførelser (1980), beskyttelse af mindreårige (1993) og adoption (1993). Konventionerne drejer sig hovedsageligt om retshjælp, international kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse af fremmede afgørelser samt samarbejde mellem myndigheder.

Konventionerne er først og fremmest åbne for deltagelse af konferencens medlemsstater, men mange af konventionerne er også åbne for deltagelse af stater, der ikke er medlemmer af konferencen, hvilket flere stater har benyttet sig af.

3.1.2. Baggrunden for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Danmarks deltagelse i den

Den 19. oktober 1996 vedtog Haagerkonferencen om International Privatret konventionen om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og beskyttelsesforanstaltninger i forhold til børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).

Baggrunden for udarbejdelse af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen var et ønske om at revidere Haagerkonventionen af 5. oktober 1961 om kompetence og lovvalg med hensyn til beskyttelse af mindreårige, som tiden på mange områder var løbet fra. (Danmark har ikke undertegnet 1961-konventionen).

Konferencen havde således allerede på flere områder forbedret beskyttelsen af børn ved bl.a. udarbejdelsen af konventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser og konventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner. Desuden har ikrafttrædelsen af FN's konvention af 26. januar 1990 om barnets rettigheder (Børnekonventionen) nødvendiggjort ændringer i nationale lovgivninger og internationale konventioner, hvor indholdet ikke harmonerer med principperne i Børnekonventionen.

Revisionen af 1961-konventionen skal således ses i en overordnet sammenhæng. Hertil kommer, at konventionen ikke havde vundet særlig stor udbredelse blandt medlemmerne af Haagerkonferencen, og at den havde nogle reelle mangler. Der havde desuden vist sig at være betydelige vanskeligheder med gennemførelsen og fortolkningen af konventionen, primært fordi dens kompetencebestemmelser gav anledning til konkurrence mellem myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, og de(n) stat(er), hvor barnet er statsborger.

Efter vedtagelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen vedtog Rådet for Den Europæiske Union den 27. maj 2000 forordning (EF) nr. 1347/2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn (Bruxelles II-forordningen). Forordningen er senere afløst af forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000² ("Den nye Bruxelles II-forordning"). Anvendelsesområdet for denne forordning ligger tæt op ad Haagerbørnebeskyttelseskonventionens anvendelsesområde.

Retsgrundlaget for både Bruxelles II-forordningen og for den nye Bruxelles II-forordning ligger inden for EF-traktatens bestemmelser om samarbejde vedrørende retlige og indre anliggender. På grund af de danske forbehold vedrørende retlige og indre anliggender deltog Danmark ikke i vedtagelsen af forordningerne, og disse er ikke bindende for Danmark, hvorfor de ikke finder anvendelse i Danmark.

² EF-tidende nr. L 338 af 23. december 2003, side 1-29. I afsnit 6.3. findes en nærmere gennemgang af forordningen.

Med vedtagelsen af den nye Bruxelles II-forordning fik Det Europæiske Fællesskab en såkaldt "ekstern kompetence" på de retsområder, der dækkes af forordningen³.

Haagerbørnebeskyttelsekonventionens bestemmelser om retternes kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser på det familieretlige område berører den nye Bruxelles II-forordning og er således omfattet af Fællesskabets kompetence, mens konventionens øvrige regler hører under medlemsstaternes kompetence.

Konventionen er kun åben for ratifikation af stater, og derfor kan Fællesskabet ikke tilslutte sig konventionen. På den baggrund besluttede Rådet for Den Europæiske Union den 19. december 2002 at bemyndige medlemsstaterne – bortset fra Danmark – til at undertegne konventionen i Fællesskabets interesse. Medlemsstaterne undertegnede derefter konventionen i Haag den 1. april 2003. Danmark undertegnede konventionen sammen med de andre medlemsstater. Medlemsstaterne afgav i den forbindelse – uden bindende virkning for Danmark – en erklæring om, at domme, der afsiges i EU-medlemsstaterne, skal anerkendes og fuldbyrdes ved anvendelse af de relevante interne fællesskabsregler frem for konventionens regler.

Danmark handler således på egne vegne i forhold til konventionen, men samarbejder med Fællesskabet om konventionen. Som nævnt i kommissoriet lægger regeringen vægt på, at Danmark ratificerer konventionen sammen med de øvrige EU-medlemsstater.

Kommissionen har den 17. juni 2003 fremsat et forslag til Rådet for Den Europæiske Union om at bemyndige medlemsstaterne til i Fællesskabets interesse at ratificere eller tiltræde konventionen. På tidspunktet for afgivelsen af betænkningen har Rådet endnu ikke truffet afgørelse om at bemyndige medlemsstaterne til at ratificere eller tiltræde konventionen i Fællesskabets interesse.

3.1.3. Arbejdet i Haagerkonferencen om International Privatret, særligt i relation til betydningen af den forklarende rapport

Arbejdet med en Haagerkonvention indledes med, at sekretariatet for Haagerkonferencen om International Privatret udfører et større forskningsarbejde på det pågældende retsområde.

Herefter nedsætter konferencen en specialkommission, der består af repræsentanter for medlemsstaterne, ikke-medlemsstater, interesseorganisationer m.v. Specialkommissionen gennemfører forhandlinger på grundlag af et udkast til konvention. Forhandlingerne ledes af en formand, der udpeges blandt de deltagende staters repræsentanter. Endvidere udpeges fra kredsen

³ EF-domstolen forventer snarest at afgive udtalelse om EU's eksterne kompetence på området for retlige og indre anliggender. På tidspunktet for udvalgets afgivelse af betænkning var udtalelsen ikke afgivet.

af repræsentanter en rapportør. Rapportørens opgave er at udarbejde et udkast til en forklarende rapport til konventionsudkastet.

Når specialkommissionens arbejde er tilendebragt, indkalder Haagerkonferencen til en plenar-session, der er en diplomatkonference. På denne afsluttende konference drøftes og forhandles udkastet til konvention og udkastet til forklarende rapport. Diplomatkonferencen afsluttes med en vedtagelse af konventionsudkastet.

Efter afslutningen af diplomatkonferencen reviderer rapportøren den forklarende rapport i lyset af de afsluttende forhandlinger og den vedtagne konvention.

Statutten for Haagerkonferencen om International Privatret indeholder ikke regler om den forklarende rapports status. Tidligere var det opfattelsen, at rapporten gav udtryk for rapportørens personlige opfattelse af konventionen. Der er imidlertid en tendens til i praksis at tillægge rapporterne stadig stigende betydning som formelle forarbejder til konventionerne. Udkastet til forklarende rapport sendes således i høring til medlemsstater, der – efter en eventuel intern høringsprocedure – har mulighed for at fremsætte bemærkninger til den. Der er også eksempler på, at en forklarende rapport er blevet ”forhandlet” på plads efter diplomatkonferencen.

I almindelighed indeholder en forklarende rapport en redegørelse for baggrunden for og formålet med den pågældende konvention. Endvidere indeholder rapporten bemærkninger til de enkelte bestemmelser og sammenhængen mellem disse og de forskellige afsnit i konventionen.

Udkastet til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og til den forklarende rapport har været sendt i høring hos medlemsstaterne i januar 1996.

Det er udvalgets opfattelse, at den forklarende rapport til konventionen har en betydelig værdi ved forståelsen og fortolkningen af konventionen, uden at den dog kan sidestilles med forarbejderne til en dansk lov.

3.1.4. Formålet med Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

Baggrunden for udarbejdelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen er i præamplens beskrevet således:

”De stater, som har undertegnet denne konvention, og som finder, at der er behov for at forbedre beskyttelsen af børn i internationale situationer, ønsker at undgå konflikt mellem deres retssystemer for så vidt angår kompetence, lovvalg, samt anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger til beskyttelse af børn, erindrer om betydningen af internationalt samarbejde med henblik på at beskytte børn, bekræfter, at barnets bedste skal være det overordnede hensyn, ...”

For at føre disse overordnede formål ud i livet indeholder konventionen, jf. art. 1, stk. 1, regler om

- hvilken stats myndigheder, der har kompetence til at træffe foranstaltninger med henblik på beskyttelse af et barns person eller formue,
- hvilken lov, der skal anvendes af de pågældende myndigheder under udøvelsen af deres kompetence,
- hvilken lov, der skal anvendes på forældreansvar,
- anerkendelse og fuldbyrdelse af disse beskyttelsesforanstaltninger i alle kontraherende stater, og
- det samarbejde mellem myndighederne i de kontraherende stater, der måtte være nødvendigt for at opfylde konventionens formål.

Overordnet set er formålet således beskyttelse af børn i en lang række forskellige situationer, jf. afsnit 3.2.

Beskyttelse af børn er et meget vigtigt område, der også varetages af andre konventioner. Disse konventioner tager udgangspunkt i forskellige aspekter af beskyttelsen af børn og har fokus på forskellige dele af beskyttelsesområdet. I det følgende omtales de to konventioner, der i dansk ret har størst betydning i forhold til beskyttelse af børn:

FN's konvention om barnets rettigheder (børnekonventionen) indeholder en række generelle regler om børns rettigheder i samfundet. Konventionen pålægger medlemsstaterne at respektere og sikre børns rettigheder efter konventionen og sørge for, at der indføres regler til gennemførelse af de rettigheder, som følger af konventionen. Samtidig fastslås det, at barnets tarv altid skal komme i første række ved alle foranstaltninger vedrørende børn. Beskyttelsen af børn omfatter bl.a. forbud mod forskelsbehandling og mod seksuel og økonomisk udnyttelse, og barnet skal sikres ret til kontakt med sine forældre, ytrings- og religionsfrihed, sygdomsbehandling, uddannelse m.v. Ikke alle disse rettigheder er dog absolutte. For eksempel kan barnets kontakt med sine forældre afskæres, hvis det er nødvendigt af hensyn til barnets tarv. Desuden fastslår konventionen, at "et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter" skal sikres ret til at udtrykke disse "i alle forhold, der vedrører barnet", således at "barnets synspunkter skal tillægges passende vægt i overensstemmelse med dets alder og modenhed". Endelig fastslår konventionen, at et barn har en naturlig ret til livet, og medlemsstaterne pålægges i videst muligt omfang at sikre barnets overlevelse og udvikling.

Samtidig er børn også omfattet af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK). Her har ikke mindst art. 8 om retten til familieliv betydning for børn i relation til bl.a. forældremyndighed, samvær, adoption, tvangsanbringelse m.v. Konventionens bestemmelser, herunder eksempelvis art. 6 om retten til en "retfærdig rettergang", gælder naturligvis også for sa-

ger, der involverer børn. Herudover har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol – i lighed med børnekonventionen – fastslået, at et barn i vidt omfang skal høres, inden der træffes afgørelse om dets forhold⁴.

Begge konventioner indeholder således materielle regler om børns rettigheder og om beskyttelse af børn mod myndighedsindgreb m.v. Herudover indeholder konventionerne også visse regler om behandlingen af sager, hvor børn er inddraget, særligt i relation til høring af børn.

I modsætning til disse to konventioner indeholder Haagerbørnebeskyttelseskonventionen ingen materielle børnebeskyttelsesregler. Dette fremgår allerede af titlen, der henviser til hovedindholdet af dens forskellige bestemmelser ved at citere de vigtige kapiteloverskrifter: kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde⁵. Konventionen indeholder således ikke regler om barnets rettigheder i forhold til f.eks. partsstatus, selvstændig handleevne, høring m.v.⁶

Konventionen skal i stedet ses som et supplement til beskyttelsesreglerne i de to nævnte konventioner. Med udgangspunkt i den eksisterende – og fremtidige – beskyttelse af børn i international og national ret skal konventionen sikre, at børn med tilknytning til flere stater er lige så effektivt omfattet af disse beskyttelsesforanstaltninger, som børn der har en utvetydig tilknytning til kun en stat.

Derfor fastslår konventionen, hvilken stats myndigheder der har kompetence til at træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger i forhold til et barn. For at sikre en hurtig løsning af eventuelle kompetenceproblemer og i det hele taget sikre en hensigtsmæssig sagsbehandling indeholder konventionen regler om samarbejde mellem de involverede myndigheder. Uanset de almindelige kompetenceregler giver den altid myndighederne på det sted, hvor barnet opholder sig, ret til at træffe en midlertidig beslutning, hvis der opstår behov for et hurtigt indgreb til at beskytte barnet.

⁴ Jf. sagen Sahin mod Tyskland, dom afsagt den 8. juli 2003, samt Bronda mod Italien, dom afsagt den 9. juni 1998. I sidstnævnte sag klagede barnets bedsteforældre over, at barnet ikke blev hjemgivet fra en plejefamilie til bedsteforældrene og barnets mor. Barnet var anbragt hos en plejefamilie, og en hjemgivelsesprocedure var indledt, bl.a. med indhentelse af erklæring fra en psykolog. Barnet (der var ca. 11 år) havde i en periode under forberedelse af hjemgivelsen haft samvær med moderen, men havde under dette samvær givet udtryk for, at hun ikke ønskede at blive hjemgivet, ligesom hun virkede bange og bad om at afslutte samværet før tid. Psykologen afgav rapport, hvori det konkluderes, at det ville være farligt for barnet at blive hjemgivet. Psykologen anbefalede, at barnet fortsat skulle blive hos plejefamilien, dog med samvær med moderen. Myndighederne besluttede på baggrund af barnets ønske om ikke at blive hjemgivet, at hun skulle blive hos plejeforældrene. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol tillagde barnets ønsker betydelig vægt og fandt at barnets interesser vejede tungere end bedsteforældrenes. På den baggrund havde de nationale myndigheder ikke overskredet deres skønsmargin, og art. 8 var ikke krænket.

⁵ Dette bekræftes af den forklarende rapport, pkt. 7, hvor det klart fremgår, at konventionen ikke omhandler materiel ret.

⁶ Konventionen forudsætter dog, at børn høres i sager, der er omfattet af konventionen, jf. art. 23, stk. 2, litra b, hvorefter anerkendelse af en beskyttelsesforanstaltning bl.a. kan nægtes, hvis afgørelsen herom er truffet uden høring af barnet.

Af andre konventioner, der indeholder bestemmelser om beskyttelse af børn, kan nævnes Europarådets konvention om børns rettigheder⁷ og Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner.

3.1.5. Konventionens opbygning

Konventionen består af syv kapitler: Konventionens anvendelsesområde; Kompetence; Lovvalg; Anerkendelse og Fuldbyrdelse; Samarbejde; Almindelige Bestemmelser; Afsluttende Bestemmelser.

Kapitel I (art. 1-4) fastlægger konventionens formål og hvilke børn, den omfatter. Bestemmelserne indeholder endvidere en ikke-udtømmende beskrivelse af, hvilke beskyttelsesforanstaltninger der falder inden for konventionens anvendelsesområde.

Kapitel II (art. 5-12) fastslår, hvilken stats myndigheder der har kompetence til at træffe foranstaltninger med henblik på beskyttelse af et barns person eller formue. Som udgangspunkt er det myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, der har kompetence til at behandle sager om beskyttelsesforanstaltninger, men dette udgangspunkt kan fraviges i en række situationer.

Kapitel III (art. 13-22) indeholder regler om lovvalg og fastlægger, hvilket stats lovgivning de kompetente myndigheder skal anvende ved afgørelsen af sager, der er omfattet af konventionen. Som udgangspunkt anvender den kompetente myndighed sin egen lovgivning. Bestemmelserne indeholder endvidere lovvalgsregler i relation til forældreansvar, der ikke følger af en afgørelse, men af lovgivningen i en af de kontraherende stater.

Kapitel IV (art. 23-28) indeholder regler om anerkendelse og fuldbyrdelse i én kontraherende stat af beskyttelsesforanstaltninger truffet i en anden kontraherende stat, herunder grunde til at nægte anerkendelse.

Kapitel V (art. 29-39) fastlægger grundlaget for samarbejdet mellem de kontraherende stater om dels løsningen af konkrete sager, dels om håndtering af generelle problemstillinger. Til brug for dette samarbejde skal der oprettes en centralmyndighed i hver enkelt stat.

Kapitel VI-VII (art. 40-63) består af en række almene bestemmelser om bl.a. behandlingen af sager, der er omfattet af konventionen, herunder beskyttelse af fortrolige oplysninger og anvendelsen af konventionen i forhold til stater med mere end ét retssystem. Kapitlerne indeholder

⁷ Danmark har ikke undertegnet denne konvention.

endvidere bestemmelser om, hvilke forbehold staterne kan tage, samt om konventionens ikrafttræden.

3.2. Konventionens generelle beskrivelse af sit anvendelsesområde

Ved fastlæggelsen af anvendelsesområdet for konventionen skal der tages udgangspunkt i dens overordnede formål: at forbedre den juridiske beskyttelse af børn i sager med tilknytning til flere stater samt at undgå konflikter mellem disse staters retssystemer i sager om beskyttelsesforanstaltninger over for børn, jf. afsnit 3.1.2.

Konventionen indeholder ikke en nærmere definition af begrebet “beskyttelsesforanstaltninger”. Fastlæggelsen af dette begreb må derfor ske gennem fortolkning af art. 3 og 4, der indeholder en beskrivelse af konventionens anvendelsesområde. Denne beskrivelse er imidlertid ikke udtømmende, fordi art. 3 kun indeholder eksempler på områder, der er omfattet af konventionen. Til afgrænsning af anvendelsesområdet indeholder art. 4 dog en udtømmende angivelse af en række sagstyper, der ikke er omfattet af konventionen. Den forklarende rapport bidrager til denne fortolkning⁸.

Efter art. 3 er navnlig følgende typer af beskyttelsesforanstaltninger omfattet af konventionens anvendelsesområde:

- a) Tildeling, udøvelse, hel eller delvis frakendelse af forældreansvar samt delegation heraf.
- b) Forældremyndighed, herunder retten til at drage omsorg for barnets person og navnlig retten til at bestemme, hvor barnet skal bo, samt samvær, herunder retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum.
- c) Værgemål, samværgemål og lignende retsinstitutter.
- d) Udpegelse af en person eller myndighed, der skal tage sig af barnets person eller formue, og som skal repræsentere eller bistå barnet, samt fastlæggelse af en sådan person eller myndigheds opgaver⁹.
- e) Anbringelse af barnet hos en plejefamilie eller på en institution eller i et kafala-plejeforhold¹⁰ eller lignende plejeforhold.
- f) En offentlig myndigheds tilsyn med den omsorg for et barn, der varetages af enhver person, der har barnet i sin varetægt.
- g) Forvaltning eller bevarelse af et barns formue eller disponering herover.

Efter art. 4 omfatter konventionen ikke følgende sagsområder:

⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 18-36.

⁹ Herunder falder også de tilfælde, hvor en person – fysisk eller juridisk – midlertidigt varetager disse funktioner f.eks. på grund af den retlige repræsentants fravær, jf. den forklarende rapport, pkt. 22.

¹⁰ Ved kafala forstås en særlig form for plejeanbringelse, som anvendes i visse muslimske lande, jf. afsnit 3.2.1.6.

- a) Fastlæggelse eller anfægtelse af forældre-barn-forhold.
- b) Afgørelser om adoption, adoptionsforberedende foranstaltninger, omstødelse af adoption eller ophævelse af adoptivforhold.
- c) Barnets fornavne og efternavne.
- d) Myndighed.
- e) Underholdspligt.
- f) Trusts¹¹ og arv.
- g) Social sikring.
- h) Offentligretlige foranstaltninger af generel karakter med hensyn til uddannelse og sundhed.
- i) Foranstaltninger, der er truffet som følge af strafbare handlinger begået af børn.
- j) Afgørelser om retten til asyl og om indvandring.

Overordnet set viser art. 3 og 4, at konventionen omfatter både beskyttelse af barnet og dets formue, og at der ikke kun er tale om beskyttelse på det familieretlige område, men bl.a. også på visse dele af det sociale område, særlig i relation til anbringelse af børn uden for hjemmet.

Opbygningen af art. 3 og 4 betyder, at enhver regel eller foranstaltning, der sigter mod at beskytte et barns person eller formue, og som ikke er omfattet af undtagelserne i art. 4, vil være omfattet af konventionen¹².

Dette betyder ikke, at konventionen omfatter alle sager, som børn er direkte eller indirekte involveret i, og som ikke er omfattet af undtagelserne i art. 4. Der skal endvidere være tale om beskyttelsesforanstaltninger over for børn. I den forklarende rapport understreges det således, at anvendelsesområdet er begrænset til beskyttelse af barnet i relation til dets opvækst og formue¹³.

Både afgørelser af privatretlig og offentligretlig karakter er omfattet af konventionen. Dette får særlig betydning i forhold til afgørelser på det sociale område, idet Danmark efter konventionen er forpligtet til at anerkende og fuldbyrde udenlandske afgørelser, der er truffet af en offentlig myndighed i en kontraherende stat, f.eks. om tvangsmæssig placering af et barn i institution.

Den brede definition af konventionens anvendelsesområde betyder, at det næppe vil være nødvendigt at ændre konventionen for at bringe nye områder ind under den, bortset fra de områder der er opregnet i art. 4. Konventionen vil således efter omstændighederne kunne rumme nye ty-

¹¹ En "trust" er et retsinstitut, der ikke kan etableres i dansk ret. Det er beskrevet nærmere i afsnit 3.2.2.3.

¹² Jf. den forklarende rapport, pkt. 26.

¹³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 26, note 22, og pkt. 35.

per af foranstaltninger til beskyttelse af børn, der måtte blive indført i international eller national ret.

Endelig bemærkes i relation til anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser m.v. fra andre konventionsstater, at konventionens anvendelsesområde ikke er begrænset til afgørelsestyper, der vil kunne træffes efter dansk ret.

I relation til beskyttelsesforanstaltninger, der er omfattet af konventionen, indeholder art. 1, stk. 1, en opregning af de emner, konventionen regulerer. Det drejer sig især om international kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse. Disse emner gennemgås nærmere i afsnit 3.3., 3.4. og 3.5.

I det følgende gennemgås de enkelte dele af anvendelsesområdet set ud fra konventionen og den forklarende rapport, jf. afsnit 3.2.1. Resultatet af denne udredning overføres til dansk ret i afsnit 3.2.2., der indeholder en gennemgang af de sagsområder i dansk ret, som konventionen kan få betydning for.

3.2.1. De enkelte dele af anvendelsesområdet

I afsnit 3.2.1.1. til 3.2.1.7. gennemgås de enkelte dele af anvendelsesområdet set ud fra konventionen og den forklarende rapport.

3.2.1.1. Børn omfattet af konventionen – alder samt rets- og handleevne

Efter art. 2 finder konventionen anvendelse på børn fra tidspunktet for deres fødsel. Konventionen finder således ikke anvendelse for fostre, og anvendelsen af konventionen ophører, når et barn fylder 18 år. Konventionen regulerer derfor ikke spørgsmål om det ufødte barns retlige stilling, og den regulerer heller ikke adgangen til svangerskabsafbrydelse. Dette er overladt til national ret.

Spørgsmålet om, hvorvidt et barn ikke længere er undergivet forældremyndighed eller værgeomål, selv om det ikke er nået myndighedsalderen, er ikke omfattet af konventionen. Dette følger klart af art. 4, litra d, der eksempelvis kan omfatte situationer, hvor en mindreårig mor erklæres at være "voksen", således at hun selv kan udøve forældremyndigheden over sit barn. Det kan også følge direkte af loven, f.eks. ved indgåelse af ægteskab.

På samme måde falder spørgsmålet om rets- og handleevne hos børn under 18 år ikke direkte ind under konventionens anvendelsesområde. Skal en domstol i en kontraherende stat – under en retssag om gyldigheden af en kontrakt indgået af et barn uden samtykke fra forældremyn-

dighedsindehaveren – vurdere, om barnet havde handleevne, afgøres spørgsmålet om handleevnen ikke efter konventionen¹⁴.

Spørgsmål om et barns handleevne kan imidlertid indirekte få betydning for konventionens anvendelsesområde, hvis afgørelsen heraf er en forudsætning for behandlingen af et spørgsmål, der falder ind under konventionens anvendelsesområde, f.eks. spørgsmålet om retlig repræsentation eller anvendelse af beskyttelsesforanstaltninger. Spørgsmålet om barnets handleevne vil skulle afgøres efter den kontraherende stats almindelige internationale privatretlige regler, men afgørelsen om f.eks. anvendelse af beskyttelsesforanstaltninger – f.eks. udpegelse af en repræsentant for barnet – vil falde under konventionens anvendelsesområde, jf. art. 3, litra c og d¹⁵.

Art. 2 indebærer ikke, at myndighedsalderen i alle de kontraherende stater skal være 18 år. Myndighedsalderen afgøres alene efter national ret. Men art. 2 indebærer, at konventionens regler om kompetence, lovvalg m.v. også i et vist omfang kan finde anvendelse, selvom et barn efter den lovgivning, som barnet er undergivet, anses for myndig på et tidligere tidspunkt end ved det fyldte 18. år.

I den forklarende rapport gives følgende eksempel på dette: Hvis den myndighed, der efter konventionen har kompetence i en bestemt sag, finder, at et barn, der ikke er fyldt 18 år, er myndig, har den pågældende myndighed mulighed for at bestemme, at en given beskyttelsesforanstaltning trods barnets myndighed skal anvendes i den pågældende sag.

Hvis den lovgivning, som et barn er undergivet, giver barnet mulighed for at træffe visse beslutninger på egen hånd uden samtykke, f.eks. at konsultere en læge eller indkøbe præventionsmidler, giver konventionen den myndighed, der i givet fald skal tage stilling til barnets adgang til at foretage disse handlinger på egen hånd, mulighed for at anvende sin egen lovgivning og egne grundlæggende retsprincipper i relation til anvendelse af beskyttelsesforanstaltninger over for barnet. Myndighederne vil f.eks. kunne bestemme, at der skal udpeges en repræsentant for barnet, der skal acceptere barnets beslutning. I disse situationer regulerer konventionen hverken, om der skal anvendes en beskyttelsesforanstaltning, eller hvilke foranstaltninger der kan eller skal anvendes. Dette afgøres efter national ret. Konventionen afgør alene, hvilken kontraherende stats myndigheder, der har kompetence til at træffe afgørelse om anvendelse af beskyttelsesforanstaltninger, og efter hvilken stats regler afgørelsen herom skal træffes, dvs. regler om kompetence og lovvalg. Endvidere fastlægger den betingelserne for anerkendelse og fuldbyrdelse af sådanne foranstaltninger i de øvrige kontraherende stater. Det understreges dog, at konventionen skal anvendes med en vis fleksibilitet for sådanne ”større børn”¹⁶.

¹⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 30.

¹⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 30.

¹⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 16.

Endelig bemærkes, at konventionen ikke omfatter umyndiggjorte voksne¹⁷.

3.2.1.2. Faderskab m.v.

Efter art. 4, litra a, er sager om fastlæggelse eller bestridelse af et forældre-barn-forhold undtaget fra anvendelsesområdet. Dette omfatter også spørgsmål om, hvorvidt parterne i en sag om forældre-barn-forhold skal have samtykke fra deres retlige repræsentant til f.eks. anerkendelse af et faderskab. Konventionen afgør således ikke, om en mindreårige anerkendelse af f.eks. faderskabet til et barn født udenfor ægteskabet kræver tiltrædelse/samtykke fra en retlig repræsentant. I relation til det barn, som faderskabssagen drejer sig om, stiller konventionen hverken krav om, at barnet skal acceptere en anerkendelse af faderskabet, eller om at barnet i givet fald skal være repræsenteret. Endvidere regulerer konventionen ikke, om der skal udpeges en værge for barnet under en retssag vedrørende forældre-barn-forholdet, eller om en mindreårig mor skal være repræsenteret i en sag om faderskabet til hendes barn. Disse spørgsmål afgøres efter national ret¹⁸.

Derimod falder spørgsmålet om, hvem der er, eller hvem der kan udpeges som retlig repræsentant for en mindreårig part i f.eks. en faderskabssag, indenfor konventionens anvendelsesområde.

Hvis en mindreårig part i en faderskabssag (barnet, moderen eller en faderskabsmulighed) efter national ret skal være repræsenteret af en retlig repræsentant, f.eks. af en forældremyndighedsindehaver eller en værge, regulerer konventionens regler om kompetence, hvilken stats myndigheder der skal behandle spørgsmålet om udpegning af en sådan repræsentant.

3.2.1.3. Forældremyndighed, forældreansvar, samvær m.v.

Efter konventionens art. 3, litra a, omfatter konventionen tildeling, udøvelse, hel eller delvis frakendelse af forældreansvar samt delegation heraf. Efter litra b omfatter konventionen desuden forældremyndighed, herunder retten til at drage omsorg for barnets person og retten til at bestemme, hvor barnet skal bo, samt samvær, herunder retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum.

Forældreansvar ("parental responsibility") anvendes i flere europæiske lande i stedet for forældremyndighed ("custody"). Der findes ikke en entydig definition af begrebet forældreansvar, idet indholdet af begrebet er overladt til national ret. Det ligger imidlertid fast, at forældrean-

¹⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 11.

¹⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 27.

svar efter fremmed ret generelt kan dække et bredere område end forældremyndighed efter dansk ret¹⁹.

Efter konventionens art. 1, stk. 2, omfatter begrebet forældreansvar ”forældremyndighed eller ethvert tilsvarende myndighedsforhold, der er bestemmende for de rettigheder, beføjelser og forpligtelser, der gælder for forældre, værger eller andre retlige repræsentanter i forhold til et barns person eller formue”.

I den forklarende rapport er baggrunden for anvendelsen af begrebet forældreansvar og indholdet af begrebet beskrevet således:

”Udtrykket 'forældreansvar', der er inspireret af Konventionen om barnets rettigheder (art. 18), er anvendt i stedet for 'forhold der undergiver den mindreårige myndighed' ('relationship subjecting the infant to authority' i den engelske tekst), der var anvendt i Konventionen af 1961.

Begrebet forældreansvar, der allerede tidligere var anvendt i Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og samarbejde med hensyn til internationale adoptioner, syntes ikke at være tilstrækkeligt præcist for visse delegationer. Artikel 1, stk. 2, søger derfor at uddybe forældreansvarsbegrebet, idet drøftelserne havde vist, at det ikke blev opfattet på samme måde af alle delegationer. Den anførte definition er bred. Den omfatter på én og samme tid ansvaret vedrørende barnets person, ansvaret for dets formue og generelt den retlige repræsentation af barnet, uanset hvilken betegnelse der anvendes for det pågældende retsinstitut: forældreansvar, forældremyndighed, fadermyndighed samt værgemål, retlig forvaltning, *tutelle* eller *curatelle*. Det, der henvises til, er det ansvar og de beføjelser, der efter loven tilkommer faderen og moderen med hensyn til opdragelsen af deres børn og sikringen af deres trivsel, uanset om det drejer sig om at have barnet i sin varetægt, barnets uddannelse, bestemmelse om hvor barnet skal bo eller tilsynet med barnets person samt navnlig myndighedsforholdet. Udtrykket 'beføjelser' drejer sig mere specifikt om repræsentation af barnet. Dette ansvar udøves normalt af forældrene, men kan også udøves helt eller delvist af tredje mand på vilkår fastsat i den nationale lovgivning i tilfælde af forældrenes død, umyndighed, uegnethed eller manglende evne, eller i tilfælde af at barnet er forladt af sine forældre.”²⁰

Da indholdet af forældreansvar ikke nødvendigvis er ens i de enkelte kontraherende stater, kan der opstå spørgsmål om, hvorvidt en beskyttelsesforanstaltning, der i en kontraherende stat falder ind under begrebet forældreansvar, vil være omfattet af konventionen med den virkning, at den skal anerkendes og fuldbyrdes i en anden kontraherende stat, selvom den pågældende beskyttelsesforanstaltning ikke er omfattet af begrebet forældreansvar i denne anden stat.

Denne problemstilling er ikke omtalt i konventionen, men må løses gennem en fortolkning af art. 1, stk. 2, sammenholdt med konventionens formål: forbedring af beskyttelsen af børn under internationale forhold, jf. afsnit 3.1.2. Principielt kan der derfor forekomme beskyttelsesforanstaltninger, der er omfattet af forældreansvar i en medlemsstat, men som falder uden for kon-

¹⁹ Den 9. marts 2005 nedsatte ministeriet for familie- og forbrugeranliggende udvalget for forældremyndighed og samvær. Udvalget skal overveje, om reglerne om forældremyndighed og samvær er tidssvarende, og om de i tilstrækkelig grad sikrer varetagelsen af barnets interesser og behov. Udvalget skal i øvrigt overveje, om udtrykket ”forældremyndighed” er tidssvarende og dækkende i forhold til sit indhold.

²⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 14.

ventionens anvendelsesområde. Dette undtagelsesområde må dog antages at være meget snævert²¹.

Efter dansk ret kan forældremyndighed tilkomme en eller to personer – begge barnets forældre, den ene forælder alene eller sammen med sin ægtefælle eller et ægtepar eller en enlig, der har fået overdraget forældremyndigheden – men ikke flere²². Konventionen er imidlertid ikke til hinder for, at forældreansvaret (eller forældremyndigheden) over et barn tilkommer flere personer, f.eks. barnets forældre og dets bedsteforældre, eventuelt således at omfanget af bedsteforældrenes forældreansvar er begrænset i forhold til forældrenes. Konventionen omfatter ligeledes situationer, hvor forældreansvaret (forældremyndigheden) tilkommer en offentlig myndighed, såfremt national ret åbner mulighed herfor. Når konventionens betingelser herfor er opfyldt (kompetence, lovvalg m.v.), skal danske myndigheder respektere, at forældreansvaret (forældremyndigheden) tilkommer alle disse personer med den virkning, at visse dispositioner vedrørende barnet kræver samtykke fra alle indehaverne af forældreansvaret (forældremyndigheden).

Efter art. 3, litra b, omfatter konventionen desuden foranstaltninger om samvær, herunder retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum. Samvær omfatter også den kontakt, som en forælder har til sit barn ved brev eller telefon²³.

3.2.1.4. Værgemål og lignende

Efter art. 3, litra c, omfatter konventionen foranstaltninger vedrørende værgemål, samværgemål eller andre lignende retsinstitutter, der udgør systemer til beskyttelse af børn, hvis forældre ikke længere har adgang til at repræsentere børnene.

Desuden omfatter konventionen andre former for udpegelse af en person eller myndighed, der skal tage sig af barnets person eller formue, og som skal repræsentere eller bistå barnet, samt fastlæggelse af en sådan person eller myndigheds opgaver, jf. art. 3, litra d. Der kan eksempelvis være tale om beskikkelse af en procesværg, der skal repræsentere barnet i en retssag, der indebærer en interessekonflikt med forældremyndighedsindehaveren eller værgen. Der kan også være tale om en skole eller en person, der driver et feriested, og som er nødt til at træffe beslutninger vedrørende barnets helbred i værgens fravær²⁴.

²¹ Danske myndigheder vil formentlig kunne afvise at behandle en sag om anerkendelse eller fuldbyrdelse af en beskyttelsesforanstaltning, der findes at falde uden for konventionens anvendelsesområde, jf. afsnit 3.5.1.1.

²² Jf. lov om forældremyndighed og samvær, § 4, § 11, stk. 2, og § 14, stk. 4.

²³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 20.

²⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 22.

Det bemærkes, at mange sager, der involverer børn som parter, principielt falder uden for konventionens anvendelsesområde, eksempelvis faderskabssager eller arvesager. Hvis barnet ikke er berettiget til at handle på egen hånd, og der derfor efter national ret skal udpeges en repræsentant for barnet, er selve udpegelsen dog omfattet af konventionen, da dette må betragtes som en beskyttelsesforanstaltning, jf. art. 3, litra d²⁵.

Indeholder en lov således et krav om, at der skal udpeges en særlig repræsentant for barnet, vil reglerne om beskikkelse af repræsentanten være omfattet af konventionen, selvom den pågældende lovgivning i øvrigt falder uden for anvendelsesområdet. Dette indebærer bl.a., at konventionens regler om kompetence og lovvalg skal være opfyldt i relation til afgørelsen om beskikkelse af repræsentanten²⁶.

3.2.1.5. Barnets formue

Konventionen omfatter efter art. 3, litra g, foranstaltninger med henblik på beskyttelsen af barnets formue. Der er efter bestemmelsen tale om foranstaltninger, der vedrører forvaltning eller bevarelse af et barns formue eller disponering herover. Denne meget brede formulering dækker alle tiltag vedrørende barnets formue, herunder erhvervelse, betraget som investering eller som overdragelse, hvorved overdragne formuegenstande afhændes som vederlag for en erhvervelse²⁷.

Trods denne brede beskrivelse af anvendelsesområdet omfatter konventionen ikke alle sager om barnets formue. Eksempelvis falder sager, hvor barnet er erstatningspligtig eller -berettiget i henhold til almindelige erstatningsregler, uden for anvendelsesområdet. Det samme gælder internationale sager om barnets formue, der som udgangspunkt alene vil være omfattet af de almindelige internationale privat- og procesretlige regler. Konventionens regler skal således kun anvendes i sager om barnets formue, hvis sagen vedrører beskyttelsesforanstaltninger i forhold til barnet som sådant. Dette vil f.eks. være tilfældet i sager om salg af barnets ejendom som led i forvaltningen af barnets formue.

Efter art. 4, litra f, er trusts og arv undtaget fra konventionen.

Ved en trust forstås, at en person har placeret midler hos en anden, således at denne skal disponere over midlerne, idet han udadtil udøver en ejers ret, men til fordel for en tredje person eller et bestemt formål²⁸.

²⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 27, 3. afsnit, pkt. 30, 2. afsnit, og pkt. 36.

²⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 32, sidste afsnit.

²⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 25.

²⁸ En "trust" er et retsinstitut, der ikke kan etableres efter dansk ret, jf. afsnit 3.2.2.3.

I relation til arv er det ikke kun bobehandlingen, der er undtaget, men spørgsmålet om arv som helhed²⁹. Denne undtagelse omfatter også udpegningen af en ny værge, når den værge, der er udpeget i forbindelse med båndlæggelse af barnets formue, dør. Derimod vil konventionen i arvesager kunne få betydning i de tilfælde, hvor den pågældende stats arvelov kræver, at en mindreårig arving har en retlig repræsentant, idet konventionens regler om kompetence og lovvalg skal overholdes ved udpegningen af en sådan repræsentant³⁰.

3.2.1.6. Institutionsanbringelse m.v.

Efter art. 3, litra e, omfatter konventionen anbringelse i plejefamilie eller på institution.

Dette modificeres dog af bestemmelserne i art. 4, litra b og i.

Art. 4, litra b, undtager anbringelsen af et barn på en institution med henblik på bortadoption fra anvendelsesområdet. Bestemmelsen må forstås således, at i det øjeblik, der tages skridt til at bortadoptere et barn, vil anbringelsen ikke længere være omfattet af konventionens anvendelsesområde. Dette gælder også, selvom barnet allerede er anbragt uden for hjemmet af andre grunde end med henblik på adoption.

Efter art. 4, litra i, omfatter konventionen ikke anbringelse af et barn på en institution, når anbringelsen er begrundet i, at barnet har begået et strafbart forhold. Det er ikke afgørende, om der indledes en straffesag mod barnet. Også foranstaltninger, der træffes overfor børn, der er under den kriminelle lavalder, og mod hvem der derfor ikke kan rejses en straffesag, er omfattet af denne undtagelse³¹. Den forklarende rapport indeholder følgende bemærkninger herom:

”Udtrykket ”som følge af strafbare handlinger begået af børn” indebærer ikke, at et barn i hvert enkelt tilfælde lovligt kan underkastes retsforfølgning. Det er muligt, at barnet på grund af sin unge alder er beskyttet mod retsforfølgning. Det er nødvendigt for og tilstrækkeligt til, at undtagelsen er gældende, at det pågældende barns handling er strafbar efter straffeloven, uanset hvilken person der begår den. På den anden side er adfærd, der er afvigende men ikke kriminaliseret efter straffeloven, såsom bortløbning, nægtelse af skolegang, eller sågar tilknytning til en bande, tegn på en krisetilstand hos barnet og bør uomtvistelig være omfattet af konventionen.”³²

Endelig bemærkes, at konventionen også finder anvendelse på en tredje anbringelsesform – kafala – som er en særlig form for plejeanbringelse, der anvendes i visse muslimske lande. Ved kafala anbringes et barn, der har behov for beskyttelse, hos en myndighed, institution eller en familie med henblik på, at denne varetager omsorgen for barnet og dets formue. I modsætning

²⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 32, sidste afsnit.

³⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 32.

³¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 35.

³² Jf. den forklarende rapport, pkt. 35, 2. afsnit.

til adoption, der er forbudt efter islamisk lov, afbryder kafala ikke den retlige forbindelse mellem barnet og dets biologiske slægt³³.

3.2.1.7. Øvrige områder

Nedennævnte områder er ifølge art. 4 undtaget fra konventionens anvendelsesområde:

- Fastlæggelse eller anfægtelse af forældre-barn-forhold (art. 4, litra a), jf. afsnit 3.2.1.2.
- Adoption (art. 4, litra b)³⁴.
- Barnets navne (art. 4, litra c).
- Myndighed (art. 4, litra d), jf. afsnit 3.2.1.1.
- Underholdspligt (art. 4, litra e).
- Trusts og arv (art. 4, litra f), jf. afsnit 3.2.1.5.
- Social sikring (art. 4, litra g).
- Offentligretlige foranstaltninger af generel karakter vedrørende uddannelse og sundhed (art. 4, litra h).
- Foranstaltninger truffet som følge af strafbare handlinger begået af børn (art. 4, litra i), jf. afsnit 3.2.1.6.
- Afgørelser om asyl eller om indvandring (art. 4, litra j).

Undtagelsen i litra h vedrørende foranstaltninger af generel karakter vedrørende uddannelse og sundhed omfatter kun generelle offentligretlige bestemmelser om f.eks. undervisningspligt, skolepligt, vaccinationspligt m.v. Beslutningen om at placere et bestemt barn i en bestemt skole eller en beslutning om, at barnet skal undergå et kirurgisk indgreb, er derimod afgørelser, der falder indenfor konventionens anvendelsesområde³⁵.

I relation til undtagelsen i litra j vedrørende afgørelser om asyl eller indvandring bemærkes, at f.eks. udpegelse af en repræsentant for et barn, der søger om asyl eller opholdstilladelse, vil falde indenfor konventionens anvendelsesområde³⁶.

3.2.2. Anvendelsen af konventionen i dansk ret

I dette afsnit gennemgås de dele af dansk ret, som falder eller kan falde inden for konventionens anvendelsesområde. Da konventionen som nævnt i afsnit 3.2. ikke indeholder en fuld-

³³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 23.

³⁴ Afgørelser om adoption blev undtaget fra konventionens anvendelsesområde, fordi adoption er omfattet af Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptio-
ner. Undtagelsen omfatter også foranstaltninger med henblik på adoption, herunder anbringelse af barnet på en in-
stitution forud for adoptionen.

³⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 34.

³⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 36.

stændig opregning af dens anvendelsesområder, er det heller ikke muligt at beskrive den fulde udstrækning af konventionens anvendelse i dansk ret.

Overordnet set bemærkes, at begrebet ”beskyttelsesforanstaltninger over for børn” er utraditionelt i forhold til dansk lovgivning, idet terminologien ”beskyttelsesforanstaltninger” normalt anvendes i forbindelse med f.eks. sikkerhedsforskrifter m.v. til forebyggelse af skade på personer eller materiel.

Dette skal imidlertid ikke forstås sådan, at dansk ret ikke indeholder ”beskyttelsesforanstaltninger over for børn”. Begrebet giver imidlertid ingen indikationer af, hvilke dele af dansk ret, det omfatter, og ved en traditionel fortolkning af begrebet risikerer man at give det en alt for snæver udstrækning. Mange vil formentlig umiddelbart alene tænke på den beskyttelse af barnet mod fysiske og psykiske overgreb, der ligger i den sociale lovgivning samt i strafferetten og i politiets magtbeføjelser. Tankerne vil nok også hurtigt falde på f.eks. reglerne om børns arbejde, anbringelse af børns formue og børns mulighed for at indgå retshandler.

Det forekommer derimod formentlig knap så indlysende, at regler om forældremyndighed, værgemål og samvær indeholder beskyttelsesforanstaltninger over for børn, men at dette er tilfældet, fremgår som nævnt ovenfor af konventionens art. 3. En nærmere analyse af forældremyndighedsbegrebet viser dog, at også forældremyndighed i dansk ret indeholder beskyttelsesforanstaltninger over for børn. Dette skyldes især, at forældremyndighed medfører pligt til at beskytte barnet mod fysisk og psykisk vold og anden krænkende behandling, jf. lov om forældremyndighed og samvær § 2, stk. 2. Det forhold, at barnet har en forældremyndighedsindehaver, indebærer således en beskyttelse af barnet. Regler, der sikrer, at et barn altid er undergivet forældremyndighed, indeholder derfor beskyttelsesforanstaltninger.

I relation til samværsreglerne bemærkes, at de på den ene side har til formål at sikre, at barnet har kontakt med begge sine forældre, mens de på den anden side også skal sikre, at denne kontakt kan ophæves eller begrænses, hvis det er påkrævet af hensyn til barnet. Heri ligger også en beskyttelse af barnet.

Afgørelsen af, om et sagsområde eller en beskyttelsesforanstaltning er omfattet af konventionen, beror på en fortolkning af konventionen og dens forarbejder, jf. beskrivelsen af anvendelsesområdet i afsnit 3.2.

Endelig bemærkes, at konventionen inden for det familieretlige område ikke finder anvendelse på afgørelser efter adoptionsloven, navneloven, lov om forsørgelse af børn, børnelovens faderskabsregler, retsvirkningsloven og ægteskabsloven, bortset fra § 1.

3.2.2.1. Forældremyndighed m.v.

Efter art. 3, litra a, b og d, omfatter konventionen bl.a.

- tildeling, udøvelse samt hel eller delvis frakendelse af forældreansvar,
- forældremyndighed og
- udpegelse af en person eller myndighed, der skal tage sig af barnets person, og som skal repræsentere eller bistå barnet, samt fastlæggelse af en sådan person eller myndigheds opgaver.

Dette indebærer, at konventionen omfatter bestemmelserne om forældremyndighed i lov om forældremyndighed og samvær³⁷ samt bestemmelserne om udpegning af ”repræsentanter” for uledsagede mindreårige asylansøgere i udlændingeloven.

Efter lov om forældremyndighed og samvær behandler domstolene i følgende situationer sager om forældremyndighed:

- Ophør af fælles forældremyndighed (§ 9).
- Overførsel af forældremyndigheden fra moderen til faderen, hvis forældrene ikke har været gift med hinanden, men har levet sammen i længere tid (§ 12, stk. 1).
- Overførsel af forældremyndigheden fra moderen til faderen i andre situationer (§ 12, stk. 2).
- Ændring af aftale eller dom om forældremyndighed med deraf følgende overførsel af forældremyndigheden til den anden forælder (§ 13).
- Indbringelse for retten af statsamtets afgørelse om forældremyndighed efter forældremyndighedsindehaverens død (§ 14, stk. 6).
- Midlertidig afgørelse om forældremyndighed under en retssag om forældremyndigheden (§ 22).

Statsamtene behandler i følgende situationer sager om forældremyndighed efter lov om forældremyndighed og samvær:

- Godkendelse af aftale om overførsel af forældremyndigheden til andre end den anden forælder (§ 11, stk. 2).
- Placering af forældremyndighed ved forældremyndighedsindehaverens død (§ 14).
- Under en sag om forældremyndighed ved indehaverens død kan statsamtet bestemme, hvem forældremyndigheden midlertidig skal tilkomme (§ 24).
- Udpegelse af en midlertidig indehaver af forældremyndigheden hvis indehaveren, den ene af to eller begge indehavere af forældremyndigheden er forhindret i at træffe afgørelser om barnets forhold (§ 25).

³⁷ Lov nr. 387 af 14. juni 1995, senest ændret ved § 25 i lov nr. 542 af 24. juni 2005.

- Ændring af midlertidige afgørelser om forældremyndighed, truffet af et statsamt (§ 27).

Familiestyrelsen behandler i følgende situationer sager om forældremyndighed efter lov om forældremyndighed og samvær:

- Midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis forældrene har fælles forældremyndighed, og der er en risiko for, at den ene af dem vil bringe barnet ud af landet (§ 23).
- Klager over statsamternes afgørelser om forældremyndighed, bortset fra afgørelser om forældremyndighed ved forældremyndighedsindehaverens død (§ 14, stk. 5).

Konventionens regler om lovvalg i art. 16-18, (jf. afsnit 3.4.1.3) medfører, at forældremyndighed, der følger af loven i Danmark, skal accepteres i andre kontraherende stater. Det samme gælder forældremyndighed, der er aftalt uden myndighedernes mellemkomst. Det drejer sig om følgende situationer:

- Forældre, der er gift med hinanden ved barnets fødsel, har automatisk fælles forældremyndighed over barnet (§ 4).
- Forældre, der ikke var gift med hinanden ved barnets fødsel, får automatisk fælles forældremyndighed over barnet, hvis de senere gifter sig med hinanden (§ 4).
- Er forældrene separeret ved barnets fødsel, har moderen forældremyndigheden alene (§ 4).
- Er forældrene separeret ved barnets fødsel, har moderen forældremyndigheden alene, men forældrene får automatisk fælles forældremyndighed, hvis de genoptager samlivet, således at separationen bortfalder (§ 4).
- Fælles forældremyndighed genindtræder, hvis gifte eller separerede forældre genoptager eller fortsætter samlivet, selv om der var truffet afgørelse eller indgået aftale om eneforældremyndighed efter § 9 (§ 10).
- Hvis forældrene ikke er gift med hinanden, har moderen forældremyndigheden alene (§ 5, stk. 2).
- Forældrene kan aftale at have fælles forældremyndighed (§ 6).
- Forældrene kan aftale hvem af dem, der skal have forældremyndigheden ved opløsning af fælles forældremyndighed (§ 9).
- Forældrene kan aftale at overføre forældremyndigheden fra den ene forælder til den anden (§ 11, stk. 1).
- Forældre, der ikke er gift med hinanden, får fælles forældremyndighed, hvis de i forbindelse med registrering eller anerkendelse af faderskab afgiver erklæring om, at de sammen vil varetage omsorgen og ansvaret for barnet. Erklæringen kan afgives over ministerbogsføreren eller – i de sønderjyske landsdele – personregisterføreren, samt over for statsamtet eller retten (§ 5, stk. 1).

- En midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter § 25, fordi forældremyndighedsindehaveren er forhindret i at træffe bestemmelse om barnets personlige forhold, ophører automatisk, når forhindringen ophører.

Aftaler efter § 5, stk. 1, er kun gyldige, når erklæringen om fælles omsorg og ansvar er afgivet til ministerialbogsføreren, personregisterføreren, statsamtet eller retten, mens aftaler efter §§ 6, 9 og 11, stk. 1, kun er gyldige, når de er anmeldt til statsamtet³⁸.

Som et led i kommunalreformen nedlægges statsamterne pr. 1. januar 2007, og deres opgaver på det familieretlige område overtages af 5 nye statsforvaltninger³⁹. Ved lov nr. 525 af 24. juni 2005 om ændring af lov om forældremyndighed og samvær, lov om ægteskabs indgåelse og opløsning og forskellige andre love (Udmøntning af kommunalreformen på det familieretlige område) ændres myndighedsstrukturen på forældremyndigheds- og samværsområdet ligeledes pr. 1. januar 2007. Herefter skal alle sager om forældremyndighed indledes i statsforvaltningerne, der dog ikke kan træffe afgørelser i tvistsager, bortset fra dødsfaldssager, jf. § 14 i lov om forældremyndighed og samvær. Under behandlingen af en sag om forældremyndighed kan statsforvaltningerne dog træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed. Samtidig får domstolene i visse situationer kompetence til at træffe afgørelse om samvær under behandlingen af en retssag om forældremyndighed.

Efter art. 17 er udøvelsen af forældreansvar og forældremyndighed undergivet loven i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, jf. afsnit 3.4.1.3.3.

Det generelle indhold af forældremyndighed er fastsat i lov om forældremyndighed og samvær, § 2, stk. 1. Efter denne bestemmelse har forældremyndighedsindehaveren pligt til at drage omsorg for barnet samt ret til at træffe afgørelse om dets personlige forhold og til at beskytte barnet mod fysisk og psykisk vold og anden krænkende behandling.

Har forældrene fælles forældremyndighed over et barn, handler de to forældre i forening. Selv om udgangspunktet er enighed, behøver forældrene dog ikke at drøfte alle detaljer. Beslutninger af mere dagligdags karakter kan træffes af den ene, selv om der ikke foreligger en fuldmagt fra den anden. Der er snævre grænser for denne ret, når man nærmer sig afgørelser af mere konfliktpræget karakter⁴⁰.

³⁸ Det fremgår af den forklarende rapport, pkt. 98, at konventionens art. 16, stk. 1, omfatter disse anmeldelsesordninger, idet der i hovedsagen alene er tale om modtagelse og registrering af forældrenes aftale. Aftalen skal således ikke godkendes for at være gyldig. Myndighedernes prøvelse i disse sager er begrænset til formalia, eksempelvis dokumentation for at der er tale om forældrenes fælles barn, og for hvem forældremyndigheden tilkom forud for aftalen. Derimod omfatter art. 16, stk. 1 og 2, ikke andre aftaler om overførsel af forældremyndighed, idet disse efter lovens § 11, stk. 2, skal godkendes af statsamtet for at være gyldige.

³⁹ Jf. lov nr. 542 af 24. juni 2005 om regional statsforvaltning.

⁴⁰ Jf. Svend Danielsen, Lov om forældremyndighed og samvær, 1997, s. 64.

Lov om forældremyndighed og samvær indeholder en række bestemmelser, der præciserer eller indskrænker indholdet af forældremyndighed:

- Der kræves samtykke fra begge forældre til, at barnet forlader landet, når forældrene har fælles forældremyndighed, og de er uenige om, hvem af dem der skal have forældremyndigheden alene (§ 3).
- En forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, har ret til orientering om barnet fra bl.a. kommunerne, også selvom forældremyndighedsindehaveren protesterer mod, at de pågældende oplysninger udleveres (§ 19).
- Et barn har mulighed for på egen hånd at påtage sig tjeneste eller andet personligt arbejde i visse situationer (§ 20).
- Forældremyndighedsindehaveren har ret til at ophæve aftale om tjeneste eller andet personligt arbejde, som et barn eller en ung på egen hånd har indgået (§ 21).

I særlovgivningen findes der en række bestemmelser, der på tilsvarende måde præciserer eller indskrænker indholdet af forældremyndighed. Som eksempel kan nævnes § 8 i lov om patienters retsstilling om barnets selvstændige ret til at give samtykke til lægelig behandling, jf. afsnit 3.2.2.6. Se også eksemplerne i afsnit 3.2.2.8.

Den danske myndighedsalder er ifølge lov om forældremyndighed og samvær og værgemålsloven 18 år, hvilket er den samme aldersgrænse, som anvendes i konventionen.

Forældremyndigheden kan alene ophøre inden det fyldte 18. år ved indgåelse af ægteskab, jf. lov om forældremyndighed og samvær § 1. Reglerne herom er ikke omfattet af konventionen, da spørgsmål om ophør af forældremyndighed er undtaget fra dens anvendelsesområde, jf. art. 4, litra d. I forbindelse med meddelelse af tilladelse til at indgå ægteskab til en ung under 18 år efter ægteskabslovens § 1 kan statsamtet imidlertid fastsætte vilkår om, at den unge trods ægteskabet fortsat er mindreårig og dermed umyndig og under værgemål indtil det fyldte 18. år. En sådan afgørelse om, at den hidtidige forældremyndighedsindehaver fortsat skal være værgemål for barnet, må antages at være en beskyttelsesforanstaltning, der er omfattet af konventionen, idet afgørelsen skal være begrundet i, at det af hensyn til den unge er betænkeligt, at denne selv får rådighed over sin formue. Det samme gælder for værgemålslovens § 1, stk. 1, jf. afsnit 3.2.2.3.

Efter udlændingelovens § 56 a, stk. 1⁴¹, skal en uledsaget udlænding under 18 år, der opholder sig her i landet og indgiver ansøgning om asyl, have udpeget en repræsentant til varetagelse af sine interesser, medmindre ganske særlige grunde taler derimod. Repræsentanten, der udpeges af statsamtet, har kompetence til at træffe alle de beslutninger vedrørende barnet, som en forældremyndighedsindehaver kan træffe efter lov om forældremyndighed og samvær § 2. Statsamtets afgørelser herom kan påklages til Familiestyrelsen. Udpegning af sådanne repræsentanter

⁴¹ Lovbekendtgørelse nr. 808 af 14. juli 2004.

er omfattet af konventionen. Det bemærkes, at kompetencereglerne i konventionens art. 6 direkte omtaler denne gruppe af børn, jf. afsnit 3.3.1.4.

3.2.2.2. Samvær m.v.

Efter art. 3, litra b, omfatter konventionen bl.a. samvær, herunder retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum.

Dette indebærer, at konventionen finder anvendelse på statsamternes afgørelser om samvær m.v. efter lov om forældremyndighed og samvær. Det drejer sig om følgende afgørelsestyper:

- Afgørelse om omfanget og udøvelsen af samvær (§ 17, stk. 1).
- Ændring af en aftale eller afgørelse om samvær (§ 17, stk. 2).
- Afslag på fastsættelse af samvær eller ophævelse af en aftale eller afgørelse om samvær (§ 17, stk. 3).
- Midlertidigt samvær under behandlingen af en samværssag eller forældremyndigheds-sag samt ændring heraf (§§ 26-27).

Som nævnt i afsnit 3.2.2.1. ændres myndighedsstrukturen på forældremyndigheds- og samværsområdet pr. 1. januar 2007 som et led i kommunalreformen. Dette indebærer bl.a., at domstolene i visse situationer får kompetence til at træffe afgørelse om samvær under behandlingen af en retssag om forældremyndighed.

Statsamtet kan desuden træffe bestemmelse om anden kontakt end samvær med barnet, i form af f.eks. telefonkontakt og brevveksling (§ 18).

Afsnit 3.2.2.1. indeholder en beskrivelse af retten for en forælder, der ikke har del i forældremyndigheden, til orientering om barnet fra bl.a. kommunerne, jf. § 19. Efter bestemmelsen kan statsamtet i særlige tilfælde fratage den pågældende forælder denne adgang til orientering.

Under behandlingen af en sag om fuldbyrdelse af en udenlandsk afgørelse om samvær kan fогedretten træffe afgørelse om omfanget og udøvelsen af samværsretten, jf. børnebortførelseslovens § 9. Herudover kan fогedretten under en sag om tilbagegivelse af et bortført barn træffe afgørelse om, at barnet skal anbringes på et neutralt sted ved de sociale myndigheders foranstaltning, jf. børnebortførelseslovens § 17. Disse bestemmelser finder kun anvendelse på sager, der er omfattet af Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser eller af Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed.

Disse beskyttelsesforanstaltninger falder som udgangspunkt inden for konventionens anvendelsesområde. Det fremgår imidlertid af konventionens art. 50, at konventionen ikke påvirker anvendelsen af Haagerkonventionen af 1980. Efter art. 52, stk. 1, påvirker konventionen som udgangspunkt heller ikke internationale instrumenter, som de kontraherende stater har tiltrådt, og som indeholder bestemmelser om spørgsmål, der er omfattet af konventionen. Dette betyder, at konventionens bestemmelser ikke finder anvendelse på afgørelser om samvær omfattet af børnebortførelsesloven, idet de nævnte internationale konventioner har forrang for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Se i øvrigt afsnit 3.5. om anerkendelse og fuldbyrdelse samt afsnit 3.7.1.5. om konventionens forhold til andre konventioner.

Om samvær efter den sociale lovgivning henvises til afsnit 3.2.2.4.

3.2.2.3. Værgemål og barnets formue

Efter konventionens art. 3, litra c, d og g, omfatter konventionen bl.a. :

- værgemål, samværgemål og lignende retsinstitutter,
- udpegelse af en person eller myndighed, der skal tage sig af barnets formue, og som skal repræsentere eller bistå barnet, samt fastlæggelse af en sådan persons eller myndigheds opgaver, samt
- forvaltning eller bevarelse af et barns formue eller disponering herover.

Dette indebærer, at konventionen omfatter bestemmelser om værgemål for børn og unge i værgemålsloven⁴².

Efter værgemålsloven behandler statsamtene i følgende situationer sager om værgemål for børn og unge:

- Fastsættelse af vilkår om, at et barn under 18 år, der vil indgå ægteskab, er mindreårig (§ 1, stk. 1, 2. pkt.).
- Statsamtet kan under ganske særlige omstændigheder fritage indehaveren af forældremyndigheden for værgemålet (§ 2, stk. 2).
- Beskikkelse af en værge, hvis forældremyndighedsindehaveren (eller forældremyndighedsindehaverne), er under værgemål, er fritaget for værgemålet eller er frataget dette (§ 2, stk. 4).
- Sager, hvor afgørelse træffes af statsamtet, fordi værgerne, der ellers handler på vegne af barnet, er uenige (§ 3, stk. 5).

⁴² Lov nr. 388 af 14. juni 1995 om værgemål med senere ændringer.

- Fratagelse af værgebeskikkelsen, hvis værgen misbruger sin stilling eller i øvrigt viser sig uegnet til hvervet, eller hvis det er nødvendigt af hensyn til den, der er under værgemål (§ 4, jf. § 12, stk. 1).
- Beskikkelse af værge og ændring af værgebeskikkelse (§ 4, jf. § 14, 1. pkt., og § 16, stk. 2).
- Godkendelse af formueforbrug (§ 25, stk. 2, og § 39).
- Godkendelse af at værgen fratager den umyndige sin selvstændige rådighed over selverhverv m.v., hvis det er nødvendigt af hensyn til dennes velfærd (§ 42, stk. 3).
- Godkendelse af, at et barn, der er fyldt 15 år, på egen hånd udøver næring eller anden virksomhed (§ 43, stk. 1).
- Beskikkelse af en særlig værge, hvis værgen skal indgå en retshandel med barnet, eller hvis deres interesser i et retsforhold i øvrigt kan være modstridende (§ 47).

Civilstyrelsen behandler klager over statsamternes afgørelser efter værgemålsloven vedrørende børn samt sager om adgangen til i konkrete tilfælde at fravige forvaltnings- og anbringelsesbestemmelserne (§ 40, pkt. 5).

Forældremyndighedsindehaveren er ”født værge” for barnet, jf. værgemålslovens § 1, stk. 1. Denne bestemmelse er omfattet af konventionen, jf. art. 16, stk. 1, og afsnit 3.4.1.3.1.

Visse andre bestemmelser i værgemålsloven indeholder ikke i sig selv beskyttelsesforanstaltninger overfor børn, men kan have relevans, f.eks. i sager om gyldighed af aftaler indgået af et barn. Det drejer sig om følgende:

- Bestemmelse om at et barn ikke selv kan forpligte sig ved retshandler eller råde over sin formue (§ 1, stk. 2).
- Bestemmelse om at værgerne handler på barnets vegne i økonomiske anliggender (§ 1, stk. 3).
- Bestemmelser om hvordan værgerne handler på barnets vegne (§ 3, stk. 1-4).
- Værgens dispositioner over barnets formue og anvendelse af barnets indtægter (§ 25).
- Forvaltning og anbringelse af barnets formue (§§ 34-37).
- Barnets ret til selvstændig råden over selverhverv, gave eller friarv ved testamente samt midler, som værgen har overladt barnet til dets egne behov (§ 42, stk. 1-2).
- Gyldigheden af aftaler indgået af børn (§§ 44-46).

Som nævnt i afsnit 3.2.1.4. falder også sager vedrørende barnets formue i et vist omfang ind under konventionens område, hvis sagen vedrører beskyttelsesforanstaltninger i forhold til barnet som sådant. Herunder falder navnlig sager om formuens forvaltning og anbringelse m.v. Disse spørgsmål reguleres i dansk ret i værgemålsloven.

Et barn har normalt fra fødslen evnen til at være part i egne retsforhold⁴³. Derimod har barnet normalt ikke handleevne; denne varetages af en repræsentant for barnet, typisk en forældremyndighedsindehaver eller en værge. Efter dansk ret er det defineret i værgemålslovens § 1, at børn ikke selv kan forpligte sig ved retshandler eller råde over deres formue. Det er værgen, der handler på barnets vegne i økonomiske anliggender. Barnet har normalt heller ikke proceshabilitet, jf. retsplejelovens § 257, stk. 1, og heller ikke testationshabilitet, jf. arvelovens § 39. Dette betyder, at barnet ikke selv kan anlægge sag ved retten eller råde over sine aktiver i et testamente.

Herudover finder konventionen anvendelse ved udpegelse af værger for børn indenfor andre lovområder, hvor dette fremgår direkte af lovgivningen, jf. afsnit 3.2.1.4.

Dette omfatter bl.a. § 15 i lov om dødsboskifte⁴⁴. Som det fremgår af art. 4, litra f, er arveret undtaget fra konventionens anvendelsesområde. Dette omfatter også reglerne om skifte af dødsboer i dødsboskifteloven. I lovens § 15 findes imidlertid en bestemmelse om udpegning af skifteværger for bl.a. mindreårige arvinger, hvis eksempelvis værgen (forældremyndighedsindehaveren) er død og en ny endnu ikke er udpeget, eller hvor værgen og den mindreårige arving har modstridende interesser i arvesagen. Beskikkelse af skifteværge for en mindreårig arving efter denne bestemmelse er omfattet af konventionen⁴⁵.

Et andet område er domstolsprøvelse af beslutninger om adoption uden samtykke (tvangsadoption). Sager om adoption er efter art. 4, litra b, undtaget fra konventionens anvendelsesområde. Det fremgår imidlertid af retsplejelovens § 475 c, stk. 3, at retten kan beskikke en værge for barnet under sagen. En sådan værgebeskikkelse er omfattet af konventionen.

Konventionen omfatter efter art. 4, litra f, ikke trusts og arv.

Som nævnt i afsnit 3.2.1.5. forstås ved en trust, at en person har placeret midler hos en anden, således at denne skal disponere over midlerne, idet han udadtil udøver en ejers ret, men til fordel for en tredje person eller et bestemt formål. Trusts kan ikke etableres efter dansk ret, hvor et barns formue tilhører barnet og forvaltes på vegne af barnet enten af værgen eller i en godkendt forvaltningsafdeling. Forvaltningen af formuen er endvidere underlagt offentligt tilsyn.

Arv er heller ikke omfattet af konventionen, men når en arv er udlagt til barnet, bliver den omfattet af værgemålsreglerne, og herefter vil den arvede formue være omfattet af konventionen.

⁴³ Efter dansk ret i visse tilfælde allerede fra undfangelsestidspunktet, jf. arvelovens § 5, stk. 1.

⁴⁴ Lov nr. 383 af 22. maj 1996, senest ændret ved lov nr. 554 af 24. juni 2004.

⁴⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 32, sidste afsnit.

3.2.2.4. Det sociale område

Konventionen omfatter efter art. 3, litra e og f, bl.a. anbringelse af barnet hos en plejefamilie eller på en institution eller i et kafala-plejeforhold⁴⁶ eller lignende plejeforhold samt tilsyn med den omsorg for et barn, der varetages af enhver person, der har barnet i sin varetægt.

Art. 4, litra b og i, undtager anbringelsen af et barn med henblik på bortadoption og anbringelse, der er begrundet i, at barnet har begået et strafbart forhold, fra anvendelsesområdet.

Dette betyder, at konventionen på det sociale område som minimum omfatter følgende regelsæt i lov om social service:

- Frivillig og tvangsmæssig anbringelse af børn og unge udenfor hjemmet (lov om social service § 40, § 42, § 42 a og § 45).
- De hertil knyttede afgørelser om undersøgelse af barnets eller den unges forhold, eventuelt mod forældrenes vilje og eventuelt gennem ophold på en institution eller indlæggelse på hospital eller psykiatrisk afdeling (lov om social service §§ 38 og 39).
- Lægelige undersøgelser og behandling uden forældrenes samtykke (lov om social service § 44).
- Samvær og anden kontakt mellem børn og forældre under en anbringelse uden for hjemmet (lov om social service § 57 og § 108).
- Magtanvendelse (lov om social service § 108).
- Kommunernes tilsyn med børn og unge, der er omfattet af konventionen (lov om social service § 6, § 33, § 49 og § 55, stk. 3).

Konventionen dækker således reglerne om særlig støtte til børn og unge, der findes i lov om social service. Disse regler gælder for børn og unge fra fødslen, og indtil de fylder 18 år. Det er den samme aldersgrænse, der anvendes i konventionens art. 2. Lov om social service giver dog i særlige tilfælde mulighed for, at en anbringelse kan forlænges ud over det 18. år i form af efterværn efter lov om social service § 62 a; sådanne anbringelser er ikke omfattet af konventionen.

Afgørelser om at yde særlig støtte til børn og unge træffes som udgangspunkt i forhold til forældremyndighedsindehaveren, men iværksættelse af en undersøgelse og en efterfølgende anbringelse efter lov om social service § 38, stk. 1, og § 40, stk. 1, forudsætter samtykke fra den unge, der er fyldt 15 år. Børns og unges synspunkter skal altid inddrages og tillægges passende vægt i forhold til alder og modenhed, jf. lov om social service § 32, stk. 3, § 55 og § 58.

⁴⁶ En særlig form for plejeanbringelse, der anvendes i visse muslimske lande, jf. afsnit 3.2.1.6.

3.2.2.4.1. Det generelle tilsyn

Konventionens art. 3, litra f, omfatter det offentlige tilsyn med omsorgen for børn og unge. I dansk ret er det generelle tilsyn reguleret i lov om social service §§ 6 og 33. Kommunerne har efter § 6 en generel forpligtelse til at føre tilsyn med forholdene for alle børn og unge under 18 år, der opholder sig i kommunen. Denne forpligtelse gælder, også selv om der er tale om et kortvarigt ophold, som eksempelvis et ferieophold eller samvær med en forælder. Den generelle tilsynsforpligtelse i § 6 skal sammenholdes med § 33, hvorefter kommunen skal føre sit tilsyn på en sådan måde, at den så tidligt som muligt får kendskab til de børn og unge, der har behov for særlig støtte.

Dette generelle tilsyn har ikke betydning i sig selv, men tilsynet er en forudsætning for, at Danmark kan opfylde underretningspligten efter art. 36, og at danske myndigheder er i stand til at besvare forespørgsler fra andre konventionsstater, jf. art. 32-35 der er beskrevet i afsnit 3.6.1.4 til 3.6.1.8.

3.2.2.4.2. Anbringelsessager

Kommunens generelle tilsyn med børn og unge efter lov om social service §§ 6 og 33 kan føre til en mistanke om, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Kommunens bekymring for et barns eller en ungs trivsel medfører en forpligtelse for kommunen til at undersøge barnets eller den unges forhold nærmere med henblik på enten at få afkræftet, at der er behov for særlig støtte, eller for at fastslå, hvad der er den rigtige og tilstrækkelige støtte til barnet eller den unge, jf. § 38. Både forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, skal give samtykke til undersøgelsen. Hvis samtykke ikke kan opnås, kan undersøgelsen gennemføres ved at indhente eksisterende oplysninger om barnet eller den unge, jf. § 38, stk. 9, samt lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 11 c, stk. 1, nr. 1. Hvis undersøgelsen fører til, at der skal iværksættes støtte til et barn eller en ung, skal der udarbejdes en handleplan, der nærmere angiver formålet med indsatsen, og hvordan målet skal nåes, jf. lov om social service § 58 a.

Hvis indhentelse af eksisterende oplysninger ikke er tilstrækkeligt til at belyse sagen, og hvis den unge over 15 år eller forældremyndighedsindehaveren ikke giver samtykke til en undersøgelse, kan kommunens børn og unge-udvalg træffe beslutning om, at der skal foretages en tvangsmæssig undersøgelse af barnet eller den unge, jf. § 39. Denne undersøgelse kan enten ske ved anbringelse af barnet på en institution eller ved indlæggelse. Undersøgelsen kan endvidere ske, mens barnet bor hjemme.

Hvis en undersøgelse efter §§ 38 og 39 fører til, at det er nødvendigt at anbringe et barn eller en ung uden for hjemmet, skal anbringelsen søges gennemført med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge, der er fyldt 15 år, jf. § 40, stk. 1, og § 40, stk. 3, nr. 8.

Anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet falder indenfor konventionens anvendelsesområde, jf. artikel 3, litra e. Reglerne herom findes i lov om social service § 39, § 40, § 42, § 42 a og § 44.

Hvis kommunen af hensyn til barnet eller den unge finder det nødvendigt at anbringe barnet eller den unge uden for hjemmet i et af de anbringelsessteder, der er nævnt i lov om social service § 40, stk. 3, nr. 8, er det den anbringende kommune, der fører tilsyn med forholdene for det anbragte barn eller den anbragte unge, jf. § 55, stk. 2. Det er den stedlige kommune, der tager stilling til godkendelse af plejefamilier og fører tilsyn med dem, mens det er amtskommunen, der har ansvaret for den generelle godkendelse af og tilsyn med de opholdssteder og døgninstitutioner for børn og unge, der ligger i amtet, jf. § 49. Ansvarsfordelingen ændres med kommunalreformen, der træder i kraft den 1. januar 2007, hvor ansvaret for godkendelsen og tilsynet overgår til kommunerne.

Anbringelsen kan ske som døgnophold sammen med forældremyndighedsindehaveren, som anbringelse uden for hjemmet (§ 40, stk. 4, og 8), i familiepleje eller på opholdssteder og døgninstitutioner (§§ 49 og 51). Forældremyndighedsindehaveren kan endvidere aftale med en person i netværket, at barnet fremover skal bo i en privat familiepleje efter § 64, stk. 1. Dette opfattes ikke som en anbringelse, da det er en aftale, der er indgået uden de sociale myndigheders mellemkomst, men aftalen vil kunne være omfattet af konventionen, da kommunen, hvor plejefamilien bor, skal godkende familien, hvis et barn under 14 år skal opholde sig hos en privat familiepleje i mere end 3 måneder, jf. § 64, stk. 2. Konkrete plejetilladelser må anses for omfattet af konventionen, da dette efter dansk ret er en forudsætning for, at et barn kan anbringes i en plejefamilie. Denne godkendelse skal også foretages i sager, hvor en kontraherende stat ønsker at anbringe et barn her i landet.

Hvis forældremyndighedsindehaveren og/eller den unge over 15 år ikke giver samtykke til anbringelsen, kan kommunens børn og unge-udvalg træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, jf. § 42.

Under anbringelsen af børn og unge uden for hjemmet kan det være nødvendigt at anvende magt, for eksempel i form af fastholdelse. Dette er reguleret i servicelovens § 108 og bekendtgørelse nr. 1309 af 14. december 2004 om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet. Magtanvendelse kan f.eks. komme på tale i form af anbringelse på en sikret institution. Kommunerne og amtskommunerne fører tilsyn med magtanvendelsen på anbringelsesstederne i forbindelse med deres generelle godkendelses- og tilsynsbeføjelser.

Formanden for børn og unge-udvalget kan træffe en midlertidig afgørelse om anbringelse, undersøgelse eller behandling af et barn eller en ung (§§ 39, 42 og 44), om udsættelse af hjemgivelse af et barn eller en ung (§ 42 a og § 64, stk. 4,) samt om afskæring af kontakten mellem et anbragt barn eller en ung og dets forældre eller andre personer (§ 57, stk. 3, og § 108).

3.2.2.4.3. Samvær m.v. under anbringelsen

Børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet, har ret til samvær med deres forældre. Dette samvær falder ind under konventionens anvendelsesområde, jf. art. 3, litra b. Når et barn eller en ung er anbragt uden for hjemmet, uanset om det er tvangsmæssigt eller frivilligt, skal kommunen søge at fremme kontakten mellem barnet eller den unge og begge forældre. Kommunen kan regulere samværet og kontakten mellem barnet eller den unge og forældrene efter § 57, herunder indstille til kommunens børn og unge-udvalg, at der træffes afgørelse om, at kontakten skal afskæres. Kommunen har i disse situationer i et vist omfang sammenfaldende kompetence med statsamtet, jf. afsnit 3.2.2.2. Kommunen kan derudover i forbindelse med den generelle regulering af forholdene under anbringelsen efter § 55, stk. 3, træffe afgørelse om, at barnet eller den unge kan have samvær med personer fra dets netværk, herunder søskende og bedsteforældre.

Konventionens art. 3, litra e og f, omfatter også forholdene under anbringelsen. Således vil kommunens beslutninger om samvær, behandling m.v. efter § 55, stk. 3, i vidt omfang være omfattet af konventionens anvendelsesområde.

3.2.2.4.4. Behandling for livstruende sygdom

Børn og unge-udvalget kan endvidere beslutte, at et barn eller en ung skal undersøges eller behandles for en livstruende sygdom eller en sygdom, der udsætter barnet for betydelig og varigt nedsat funktionsevne, jf. § 44. Efter § 44 er der ikke krav om samtykke fra unge over 15 år, da dette i stedet reguleres af lov om patienters retsstilling, jf. afsnit 3.2.2.6.

3.2.2.5. Foranstaltninger iværksat på grund af strafbare handlinger

Foranstaltninger over for børn, der iværksættes, fordi barnet har begået en strafbar handling, er undtaget fra konventionens anvendelsesområde efter art. 4, litra i.

Bestemmelsen indebærer først og fremmest, at straffesager mod børn over den kriminelle lavalder – 15 år – er undtaget fra konventionen. Dette gælder også afsoning af en eventuel friheds-

straf, uanset om afsoningen finder sted i et fængsel eller på en social institution, også selvom der på institutionen bor børn, der er anbragt der af andre grunde end kriminalitet. Anbringelse af et barn på en social institution eller i familiepleje efter straffelovens § 74 a (ungdomssanktion) eller straffuldbyrdelseslovens § 78 falder således uden for anvendelsesområdet.

Efter retsplejelovens § 821 a kan politiet tilbageholde et barn under 15 år, der med rimelig grund mistænkes for et strafbart forhold. Tilbageholdelsen skal være så kortvarig som mulig, normalt højst 6 timer. Tilbageholdelsen må ikke ske i et arresthus, men vil kunne ske i form af en anbringelse på en sikret institution. Anbringelser efter denne bestemmelse skal være begrundet i "strafbare forhold" og er derfor omfattet af undtagelsen. Sådanne anbringelser falder derfor også uden for anvendelsesområdet.

Som nævnt i afsnit 3.2.1.6. omfatter undtagelsen også situationer, hvor der ikke er indledt en straffesag mod barnet, og hvor barnet ikke er dømt for forholdet, f.eks. fordi barnet er under den kriminelle lavalder, men hvor myndighederne vælger at træffe beslutning om anbringelse uden for hjemmet på grund af vished om, at barnet er indblandet i kriminalitet.

Ud over egentlige straffesager indeholder dansk ret en række regelsæt, der giver mulighed for anbringelse af børn i situationer, hvor barnets "strafbare handlinger" kan være en del af grundlaget herfor. Skillelinien mellem sådanne anbringelser og anbringelser, der er iværksat af hensyn til barnets sundhed og udvikling e.lign., er ikke altid klar. Det afgørende må efter udvalgets opfattelse være, om den konkrete anbringelse af barnet er en direkte følge af, at barnet har begået et strafbart forhold.

Som eksempel på dette kan nævnes § 42 i lov om social service. Efter denne bestemmelse kan anbringelse af et barn eller en ung uden for hjemmet ske uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren eller den unge over 15 år, når der er en åbenbar risiko for, at barnets eller den unges sundhed eller udvikling lider alvorlig skade, hvis følgende forhold er til stede:

- 1) utilstrækkelig omsorg for eller behandling af barnet eller den unge,
- 2) vold eller andre alvorlige overgreb,
- 3) misbrugsproblemer, kriminell adfærd eller andre svære sociale vanskeligheder hos barnet eller den unge eller
- 4) andre adfærds eller tilpasningsproblemer hos barnet eller den unge.

Ovenstående liste er udtømmende i forhold til retsgrundlag for at anbringe et barn uden for hjemmet uden samtykke.

I forhold til nr. 3 bemærkes, at der er tale om situationer, hvor den kriminelle adfærd kan være en følge af forholdene i nr. 1 og 2, men hvor det isoleret set er eksempelvis kriminell adfærd hos

barnet eller den unge selv, der nødvendiggør anbringelsen uden samtykke. Begrebet kriminel adfærd skal forstås i bred forstand. Det indebærer således ikke, at der skal være faldet dom eller lignende herom.

Bestemmelsen indeholder således ikke særlige regler om anbringelse alene på grund af ”strafbare handlinger”, og det er ikke nødvendigt i en anbringelsesafgørelse at fastslå, at barnet eller den unge har begået et strafbart forhold. Hvis det i relation til en konkret anbringelse er nødvendigt at tage stilling til, om den er omfattet af konventionen eller ej, skal det derfor afgøres, om anbringelsen er begrundet i ”strafbare handlinger”. Er dette tilfældet, er anbringelsen omfattet af undtagelsen og falder dermed uden for konventionens anvendelsesområde. Hvis det derimod ikke er klart, at anbringelsen skyldes ”strafbare handlinger”, er anbringelsen omfattet af konventionens anvendelsesområde.

I praksis tages der ved anbringelser normalt ikke stilling til, om barnet eller den unge har begået en strafbar handling, da dette som udgangspunkt ikke er af betydning for anbringelsesbeslutningen. Det vil derfor i praksis sjældent være muligt at identificere anbringelser, der alene er begrundet i ”strafbare handlinger” og dermed omfattet af undtagelsen.

Endvidere kan nævnes psykiatriloven⁴⁷, hvor § 5 indeholder hjemmel for tvangsanbringelse af personer, der er sindssyge eller befinder sig i en tilstand, der ganske må ligestilles hermed, og hvor det vil være uforsvarligt ikke at frihedsberøve den pågældende med henblik på behandling, fordi:

- 1) udsigten til helbredelse eller en betydelig og afgørende bedring af tilstanden ellers vil blive væsentlig forringet, eller
- 2) den pågældende frembyder en nærliggende og væsentlig fare for sig selv eller andre.

Psykiatriloven gælder også for mindreårige.

Samtidig giver lovens § 40 justitsministeren hjemmel til at bestemme, at sindssyge personer, der vedvarende udsætter andres liv eller legeme for alvorlig og overhængende fare, skal anbringes på Sikringsafdelingen under Psykiatrisk Center, Sygehus Vestsjælland. Dette forudsætter, at mindre indgribende foranstaltninger ikke er tilstrækkelige. Sådanne beslutninger kaldes udstedelse af ”farlighedsdekret”.

Disse 2 bestemmelser indeholder heller ikke særlige regler om anbringelse alene på grund af ”strafbare handlinger”, og det kræves ikke, at barnet rent faktisk har begået et strafbart forhold.

⁴⁷ Lov om frihedsberøvelse og anden tvang i psykiatrien, jf. lovbekendtgørelse nr. 849 af 2. december 1998.

Ligesom ved tvangsmæssige anbringelser efter § 42 i lov om social service beror det på et konkret skøn, om en indlæggelse efter psykiatriloven er omfattet af konventionen eller ej.

3.2.2.6. Sundhedsområdet

Sundhedsområdet er generelt undtaget fra konventionens anvendelsesområde, jf. art. 4, litra h, men konkrete beslutninger om at barnet eksempelvis skal undergives lægelig behandling, falder ind under anvendelsesområdet.

Lov om patienters retsstilling⁴⁸ regulerer spørgsmål om undersøgelse, behandling og pleje af børn, samt spørgsmålet om afvisning af at modtage blod.

Som nævnt i afsnit 3.2.2.1. har forældremyndighedsindehaveren efter § 2 i lov om forældremyndighed og samvær pligt til at drage omsorg for barnet samt ret til at træffe afgørelse om dets personlige forhold. Dette medfører bl.a., at det er forældremyndighedsindehaveren, der træffer afgørelse om at lade barnet gennemgå lægelig behandling.

§ 8 i lov om patienters retsstilling indeholder en begrænsning heri. Efter bestemmelsen kan en patient, der er fyldt 15 år, selv give samtykke til behandling. Forældremyndighedens indehaver skal tillige have information og inddrages i barnets stillingtagen. Hvis det skønnes, at barnet ikke selv er i stand til at forstå konsekvenserne af sin stillingtagen, kræves i stedet samtykke fra forældremyndighedsindehaveren. Barnet skal medinddrages i beslutningsprocessen, således at barnets synspunkter tillægges afgørende vægt.

Efter § 15 må en behandling, der indebærer transfusion af blod eller blodprodukter, ikke indledes eller fortsættes uden patientens samtykke. Er patienten under forældremyndighed, er det forældremyndighedsindehaveren, der meddeler samtykket, medmindre barnet er fyldt 15 år, jf. ovenfor. Ønsker forældremyndighedsindehaveren til et barn under 15 år, at den lægelige behandling skal ske uden blodtransfusion, har lægen pligt til at orientere kommunalbestyrelsen herom, hvis der er tale om en livstruende sygdom. Børn og unge-udvalget har herefter mulighed for at træffe beslutning om, at den lægelige behandling af barnet gennemføres med anvendelse af blodtransfusion. Hjemlen for børn og unge-udvalgets indgriben findes i § 44 i lov om social service, jf. afsnit 3.2.2.4.4.

Konventionen finder anvendelse på ovennævnte bestemmelser.

⁴⁸ Lov nr. 482 af 1. juli 1998.

3.2.2.7. Uddannelsesområdet

Offentligretlige foranstaltninger af generel karakter er efter konventionens art. 4, litra h, undtaget fra dens anvendelsesområde. Folkeskolelovens bestemmelser om undervisningspligt falder således udenfor anvendelsesområdet. Konkrete afgørelser om f.eks. at skolegang skal foregå på en bestemt skole, vil imidlertid være omfattet af konventionen⁴⁹.

Ifølge § 45, stk. 2, i folkeskoleloven⁵⁰ er det skolens leder, der træffer alle konkrete afgørelser vedrørende skolens elever. Efter § 52 kan undervisningsministeren fastsætte regler om foranstaltninger til fremme af god orden i skolerne, herunder regler om overflytning af elever til andre skoler i kommunen og regler om overflytning af elever i 10. klasse til andre uddannelses- og beskæftigelsesforanstaltninger. Denne hjemmel er udnyttet ved bekendtgørelse nr. 27 af 12. januar 1995 om foranstaltninger til fremme af god orden i folkeskolen⁵¹.

Afgørelser efter disse regler om den overordnede gennemførelse af barnets skolegang er omfattet af konventionens anvendelsesområde.

Lov om friskoler og private grundskoler⁵² regulerer undervisning inden for 1.-9. klassetrin på frie grundskoler. Det er frivilligt at sende sit barn på en fri grundskole, og lovgivningen herom indeholder således ikke afgørelser om børns skolegang.

3.2.2.8. Bestemmelser der præciserer eller indskrænker indholdet af forældremyndighed

Efter art. 17 er udøvelsen af forældreansvar undergivet loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Hvis barnets sædvanlige opholdssted ændres, skal udøvelsen undergives loven i den stat, hvor barnet har fået sit nye sædvanlige opholdssted. Ved udøvelsen af forældreansvaret over et barn, er indehaveren af forældreansvaret således underlagt lovgivningen i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Dette er nærmere beskrevet i afsnit 3.4.1.3.3.

Dette indebærer, at dansk rets regler om indholdet af forældremyndighed og værgemål også finder anvendelse på et barn med sædvanligt opholdssted i Danmark, selvom forældreansvaret over barnet er fastlagt ved en udenlandsk konventionsafgørelse eller følger af loven i den konventionsstat, hvor barnet tidligere havde sædvanligt opholdssted. Rettigheder, som indehaveren af forældreansvaret havde i den konventionsstat, hvor forældreansvaret blev etableret, kan

⁴⁹ Jf. den forklarende rapport pkt. 23, og afsnit 3.2.1.7.

⁵⁰ Lovbekendtgørelse nr. 393 af 26. maj 2005.

⁵¹ Bekendtgørelsens § 5 indeholder bl.a. hjemmel til at overflytte en elev til en parallelklasse, og til at udskrive elever i 10. klasse af folkeskolen.

⁵² Lovbekendtgørelse nr. 759 af 5. juli 2004.

således være begrænset efter dansk ret. Omvendt kan indehaveren af forældreansvaret efter dansk ret have flere rettigheder, end den pågældende ville have haft efter loven i den konventionsstat, hvor forældreansvaret blev etableret.

Afsnit 3.2.2.1. og 3.2.2.3 til 3.2.2.6. indeholder eksempler fra lov om forældremyndighed og samvær (§§ 3, 19, 20 og 21), værgemålsloven (§§ 42, stk. 1-2 og § 44-46), lov om social service (§§ 38, 39, 40, 42 a, 55, 57, 58, 60 og 122) og lov om patienters retsstilling (§ 8) på bestemmelser, der præciserer eller indskrænker indholdet af forældremyndighed eller værgemål. I en række andre lovgivninger findes tilsvarende bestemmelser. Sådanne bestemmelser indeholder f.eks. medbestemmelsesret for barnet (dvs. krav om samtykke fra barnet) eller selvbestemmelsesret for barnet (dvs. ret for barnet til at råde på egen hånd). Endvidere kan der være tale om bestemmelser, der giver mulighed for at træffe afgørelse vedrørende barnet uden samtykke fra indehaveren af forældreansvaret. Derimod kan bestemmelser om høring af børn i afgørelsessager ikke betragtes som indskrænkning af indholdet af forældreansvar.

I relation til den familieretlige lovgivning er disse spørgsmål gennemgået i Skarrildhusberetningen for 1998, side 72-80. Endvidere indeholder et notat om børn og unges klagemuligheder m.v., udarbejdet af Styrelsen for Social Service, februar 2004, en oversigt over bestemmelser, der giver børn klageadgang.

Udvalget finder ikke grundlag for at udarbejde en aktuel oversigt over bestemmelser, der præciserer eller indskrænker indholdet af forældremyndighed i dansk ret. Ud over ovennævnte bestemmelser kan problemstillingen illustreres ved følgende eksempler:

Efter § 6 i adoptionsloven⁵³ bør bevilling til adoption af et barn, der er fyldt 12 år, ikke meddeles uden den pågældendes samtykke, medmindre indhentelse af samtykket skønnes at være til skade for barnet.

Efter § 99 i sundhedsloven⁵⁴ kan en ugift kvinde under 18 år kun få gennemført en abort med forældremyndighedsindehaverens samtykke. Abortsamrådet kan dog tillade, at samtykke ikke søges indhentet, eller kan tillade abort, selv om forældremyndighedsindehaverens nægter at give samtykke.

⁵³ Lovbekendtgørelse nr. 928 af 14. september 2004.

⁵⁴ Lov nr. 546 af 24. juni 2005.

3.2.3. Udvalgets overvejelser

3.2.3.1. Behov for lovændringer

Udvalget har besluttet at anbefale, at konventionen gennemføres i dansk ret ved inkorporation, jf. afsnit 4.2.2. Konventionen bliver således direkte anvendelig i dansk ret. Gennemførelse af konventionens kapitel I om dens anvendelsesområde giver derfor ikke anledning til lovgivningsmæssige initiativer.

3.2.3.2. Konventionens betydning for forældremyndighedsområdet, samværsområdet, værgemålsområdet og det sociale område

Som det fremgår af beskrivelsen af de retsområder i dansk ret, som konventionen vil finde anvendelse på, vil hovedvægten i praksis ligge indenfor forældremyndighed, samvær, værgemål og anbringelse af børn uden for hjemmet, jf. afsnit 3.2.2.1. - 3.2.2.4. På disse sagsområder vil konventionen i større eller mindre omfang kunne få betydning i relation til de emner, som konventionen regulerer: kompetence, lovvalg, anerkendelse og fuldbyrdelse m.v. Dette er beskrevet nærmere i afsnit 3.3.- 3.5.

3.2.3.3. Konventionens betydning for de øvrige retsområder

Efter ovennævnte beskrivelse af de retsområder i dansk ret, som konventionen vil finde anvendelse på, vil den også have betydning for følgende bestemmelser:

- Udlændingelovens § 56 a, stk. 1, om udpegning af en repræsentant for en uledsaget udlænding under 18 år.
- Lov om dødsboskifte § 15 om udpegning af skifteværger for mindreårige arvinger.
- Retsplejelovens § 475 c, stk. 3, om beskikkelse af en værge for barnet i retssager om tvangsadoption.
- Folkeskolelovens § 45, stk. 2, og visse afgørelser truffet efter bekendtgørelse om foranstaltning til fremme af god orden i folkeskolen

I relation til disse områder bemærkes, at konventionen kun har betydning for de nævnte bestemmelser, ikke for de øvrige dele af de omhandlede love.

Ved administrationen af de nævnte bestemmelser skal myndighederne påse, at konventionens regler overholdes. Det vil først og fremmest dreje sig om reglerne om kompetence og lovvalg, som er beskrevet nærmere i de følgende afsnit.

De nævnte bestemmelser indeholder ikke kompetenceregler, bortset fra udlændingelovens § 56 a, stk. 1, der alene omfatter børn, der ”opholder sig her i landet”. Denne bestemmelse er i overensstemmelse med art. 6, hvorefter myndighederne i den kontraherende stat, hvor flygtningebørn o. lign. befinder sig, har kompetence til at træffe afgørelse til beskyttelse af barnets person eller formue. Se herom i afsnit 3.3.1.4.

For de øvrige bestemmelsers vedkommende indebærer konventionen, at der kun kan træffes afgørelse efter bestemmelserne, hvis dens kompetenceregler er overholdt, f.eks. at barnet har sædvanligt opholdssted i Danmark, jf. art. 5, der er nærmere beskrevet i afsnit 3.3.1.3. Da konventionen foreslås gennemført ved inkorporering, jf. afsnit 4.2.2., kræver dette ikke yderligere lovændringer i den henseende. Konventionens kompetenceregler har næppe større praktisk betydning, da afgørelser efter de pågældende bestemmelser normalt vedrører børn, der har sædvanligt opholdssted her i landet.

I arvesager kan der dog opstå behov for efter dansk ret at udpege en skifteværge for et barn med sædvanligt ophold i en anden konventionsstat. I så fald er det som udgangspunkt myndighederne i den pågældende stat, der skal tage stilling til udpegning af en skifteværge. Konventionens art. 9 giver dog skifteretten mulighed for at anmode den pågældende stats myndigheder om tilladelse til at behandle spørgsmålet selv, jf. afsnit 3.3.1.6.

De nævnte lovbestemmelser indeholder ikke udtrykkelige lovvalgsregler, men efter deres indhold afgøres spørgsmål omfattende af disse bestemmelser efter dansk ret. Dette er i overensstemmelse med hovedreglen i art. 15, stk. 1, hvorefter de kontraherende stater anvender deres egen lov, jf. afsnit 3.4.1.1.

På denne baggrund er det udvalgets opfattelse, at konventionen vil kunne gennemføres i dansk ret uden lovændringer i relation til de omhandlede bestemmelser.

3.2.3.4. Udenlandske afgørelsestyper der ikke kendes i dansk ret

Den brede definition af anvendelsesområdet kan føre til, at Danmark bliver forpligtet til at anerkende og fuldbyrde afgørelser, der ikke vil kunne træffes efter dansk ret.

Eksempelvis kan konventionen omfatte afgørelser om anbringelse af børn og unge uden for hjemmet på en anden måde og i andre situationer, end det er muligt efter dansk ret. Samtidig omfatter konventionen også afgørelser, der tildeler forældreansvar over og fastsætter samvær med et barn på andre måder, end det er muligt efter dansk ret, f.eks. ved at tildele barnets bedste forældre eller andre slægtninge samvær eller del i forældreansvaret eller ved at overføre for-

ældreansvaret til en offentlig myndighed. Der vil også kunne være tale om anerkendelse af forældreansvar eller værgemål, der er etableret på måder, som ikke kendes i dansk ret, f.eks. ved testamente.

Udvalget finder ikke, at dette vil give anledning til større problemer.

Udvalget har i den forbindelse noteret sig, at Danmark allerede efter Europarådskonventionen af 1980 skal anerkende og fuldbyrde udenlandske afgørelser om forældremyndighed og samvær, som ikke kendes i dansk ret. Se afsnit 3.5.2.1.2.3

I relation til udenlandske afgørelser, der ikke kendes i dansk ret, men som opfylder betingelserne for anerkendelse, vil der dog kunne opstå problemer, hvis der senere viser sig behov for at ændre eller modificere sådanne afgørelser. Kompetencen hertil tilkommer danske myndigheder, hvis barnet har sædvanligt opholdssted her, men hvis den udenlandske afgørelsestype ikke kendes i Danmark, indeholder dansk ret ikke regler, der regulerer behandlingen af sådanne sager.

Dette kan illustreres ved følgende eksempel:

Et barn har tidligere haft sædvanligt opholdssted i England, hvor dets bedsteforældre fik fastsat samvær. Efterfølgende flytter barnet til Danmark, og bedsteforældrene anmoder nu statsamtet om ændring af samværet, så de har mulighed for at gennemføre samværet trods flytningen. Dansk ret indeholder for tiden ikke regler om fastsættelse eller ændring af bedsteforældresamvær.

Konventionen indeholder følgende muligheder for løsning af dette problem:

- Art. 15, stk. 2, giver statsamtet mulighed for i stedet for dansk ret at anvende eller tage hensyn til loven i f.eks. den stat, hvor den udenlandske afgørelse blev truffet, jf. afsnit 3.4.1.1.
- Art. 8 giver statsamtet mulighed for at anmode myndighederne i den stat, hvor den udenlandske afgørelse blev truffet, om at overtage kompetencen til at træffe afgørelse i sagen, jf. afsnit 3.3.1.6.

I begge situationer kan statsamtet gennem centralmyndigheden indhente oplysninger om den pågældende udenlandske lovgivning eller få fremsendt anmodningen om overtagelse af kompetencen til den rette myndighed i udlandet.

3.3. Kompetence

3.3.1. Konventionens regler om international kompetence

3.3.1.1. Indledning

Formålet med konventionens regler om international kompetence er at undgå enhver konkurrence mellem myndighederne i de forskellige kontraherende stater om iværksættelsen af beskyttelsesforanstaltninger over for barnet i forhold til dets person eller formue. Den grundlæggende ide bag kompetencereglerne er, at det altid kun er myndighederne i én stat, der har kompetencen, og at kompetencespørgsmål afgøres på objektivt grundlag. Denne grundidé gennemføres dog i nogle enkelte, klart afgrænsede situationer.

Konventionen indeholder i art. 5-14 en række bestemmelser om, hvilken stats myndigheder, der kan træffe afgørelse – har kompetence – i sager om beskyttelsesforanstaltninger i forhold til barnet.

Det er som udgangspunkt kun myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, der kan træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger overfor barnet (art. 5).

Hvis myndighederne i andre kontraherende stater er nærmere til at behandle en sag om beskyttelsesforanstaltninger, kan kompetencen overføres til den pågældende stat, men dette kræver efter art. 8 og 9 accept fra myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Andre kontraherende stater har dog i et vist omfang mulighed for at træffe midlertidige afgørelser af hastende karakter eller afgørelser om foranstaltninger, der udelukkende har en territorialt afgrænset virkning (art. 11 og 12).

Dette betyder, at de kontraherende stater i et vist omfang må acceptere en – i nogle tilfælde væsentlig – begrænsning af deres nuværende internationale kompetence. Således er statsborgerskab som tilknytningsfaktor afskaffet i konventionen. Til gengæld undgås de konflikter, der kan opstå som følge af, at der er konkurrerende kompetence, eksempelvis som følge af at et barn har dobbelt statsborgerskab og dermed efter flere staters lovgivning har tilknytning til begge statsborgerskabsstater.

Konventionen giver hverken direkte eller indirekte parterne mulighed for at aftale, hvilken stats myndigheder der skal behandle en bestemt sag vedrørende barnet. I forbindelse med skilsmis-sesager m.v. kan parterne dog efter art. 10 i et begrænset omfang indgå aftale om samtidig behandling af f.eks. spørgsmålet om forældremyndighed over deres fælles barn.

I det følgende søges først indholdet af en række begreber i relation til kompetence fastlagt. Dernæst beskrives indholdet af de enkelte kompetenceregler i konventionen. Endelig gennemgås kompetencereglerne i dansk ret på de retsområder, der er omfattet af konventionen.

3.3.1.2. Fastlæggelse af visse begreber/tilknytningsfaktorer

De internationale privat- og procesretlige regler bygger på en række begreber, der anvendes som tilknytningsfaktorer for både kompetence- og lovvalsregler.

De begreber, der oftest har betydning, er domicil, bopæl, sædvanligt opholdssted, opholdssted og statsborgerskab (nationalitet/indfødsret). Begrebernes indhold kan være fastlagt i national ret eller følge af internationale regler eller sædvane.

Hverken i konventionen eller i den forklarende rapport søges indholdet af de tilknytningsfaktorer, der anvendes i konventionen, fastlagt. Tilknytningsfaktorerne må derfor fortolkes i overensstemmelse med national og international ret.

Tidligere anvendte mange stater statsborgerskabet som den afgørende tilknytningsfaktor for personlige retsforhold (skilsmisse, retsevne m.v.), men efter 2. Verdenskrig er stadig flere stater gået over til domicil eller sædvanligt opholdssted, fordi disse begreber bygger på en reel tilknytning til den pågældende stat.

Europarådet har i Resolution (72) 1 fastsat regler om domicil og sædvanligt opholdssted for at standardisere disse begreber⁵⁵. Definitionerne i resolutionen kan give et fortolkningsbidrag til forståelsen af begrebet ”sædvanligt opholdssted”, som anvendes i konventionen som den væsentligste tilknytningsfaktor ved fastlæggelsen af, hvilken stats myndigheder, der har kompetence til at iværksætte beskyttelsesforanstaltninger.

Nedenfor gennemgås en række begreber, som har betydning for fastlæggelse af de kontraherende staters kompetence efter konventionen.

3.3.1.2.1. Domicil

Ved domicil forstås efter dansk ret den stat eller det territoriale retsområde, hvor en person har bopæl eller ophold i den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være rent midlertidigt. Dette betyder bl.a., at man kan opretholde sit domicil i

⁵⁵ Europarådets resolution (72) 1 af 18. januar 1972 om standardisering af de juridiske begreber ”domicil” og ”sædvanligt opholdssted”. Resolutionen er optrykt som bilag 4.

Danmark, selv om man bliver udstationeret til et andet land og i den forbindelse opgiver sin bopæl i Danmark. Eksempelvis har danske diplomater domicil i Danmark, selvom de i flere år er udstationeret til ambassader i andre lande.

Efter dansk ret kan man kun have ét domicil. Domicilbegrebet består af et objektivt og et subjektivt element. I retspraksis lægger domstolene vægt på de faktiske omstændigheder og parternes erklæringer om hensigten med og udstrækningen af ”opholdet” i et bestemt land.

I Europarådets resolution om domicil og opholdsted (72) 1, er domicil nærmere defineret, jf. bilag 4. En persons domicil afledes ifølge resolutionens No. 1 ud fra det forhold, at personen frivilligt vælger at etablere sig eller bibeholder sit eneste eller primære opholdssted i et land, med henblik på at gøre dette land til et varigt centrum for personlige, sociale og økonomiske interesser.

Nyt domicil kan efter dansk ret opnås (i nogle tilfælde øjeblikkeligt) ved at tage ophold i en anden stat i den hensigt at være der varigt, eller i det mindste i den hensigt at opholdet ikke er midlertidigt. Det er ikke nødvendigt, at der er opnået bopæl i den nye stat, men det vil ofte være tilfældet. I dansk ret kan domicil ophøre uden at et nyt domicil etableres. Det er således muligt at være uden domicil.

Domicilbegrebet anvendes i relation til en række lovvalgsregler, f.eks. formueforholdet mellem ægtefæller (mandens domicillov på tidspunktet for ægteskabets indgåelse) og arv (afdødes domicillov på dødstidspunktet).

Domicil anvendes også i retsplejelovens § 448 c om domstolenes kompetence i skilsmisse- og forældremyndighedssager, da domstolene efter fast praksis og i overensstemmelse med forarbejderne til denne bestemmelse fortolker ”bopæl” som ”domicil”. Baggrunden herfor er, at lovgiver har ønsket, at parterne skal have en særlig stærk tilknytning til Danmark for at kunne anlægge en skilsmissesag her⁵⁶.

Domicil for børn og ægtefæller fastsættes principielt uafhængigt af forældrenes/den anden ægtefælles domicil. I praksis er børns domicil dog ofte sammenfaldende med deres forældres.

Selv om det fremgår af ovenstående, at begrebet ”bopæl” i visse situationer skal fortolkes som domicil, er dette ikke altid tilfældet. Spørgsmålet må i hvert enkelt tilfælde afgøres ud fra forarbejderne til den relevante bestemmelse.

⁵⁶ Jf. bl.a. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 228 ff.

3.3.1.2.2. Bopæl

Dansk rets civilprocessuelle bopælsbegreb udspringer af retsplejelovens § 235, hvorefter rets-sag anlægges ved sagsøgtes hjemting. Ifølge § 235, stk. 2, er hjemtinget i den retskreds, hvor sagsøgte har bopæl. Har sagsøgte bopæl i flere retskredse, kan sagen anlægges i enhver af disse retskredse. I modsætning til domicil er det således muligt at have mere end én bopæl. Uanset ordlyden regulerer bestemmelsen ikke kun den stedlige kompetence mellem retterne i Danmark, men også danske domstoles internationale kompetence.

Dette bopælsbegreb er ikke defineret i retsplejeloven. Udgangspunktet er, at man har bopæl i Danmark, hvis tilknytningen hertil er mindst ligeså stærk som til udlandet. ”Bopæl” fortolkes som det sted, hvor man har sit hjem, hvor ens ejendele i almindelighed befinder sig, og hvor man opholder sig, når man ikke af særlige grunde opholder sig et andet sted, f.eks. på grund af sygdom, ferie, studie- eller forretningsrejse eller fængselsophold. Bopælsbegrebet bygger i modsætning til domicilbegrebet alene på faktiske omstændigheder.

I de fleste tilfælde er bopæl sammenfaldende med domicil. Det er dog muligt at have bopæl i Danmark og domicil i udlandet. Og mens det ikke er muligt at have mere end ét domicil, er det muligt at have bopæl i mere end én stat. En dansker, der har domicil i udlandet, men opholder sig i Danmark i 3 til 6 måneder om året, vil således have domicil i udlandet og bopæl i både Danmark og udlandet.

Bopæl i Danmark kan opgives ved at tage bopæl i udlandet. En person med bopæl i Danmark opgiver således sin bopæl her i landet, når han tager bopæl i udlandet og ikke længere har en tilsvarende stærk tilknytning til Danmark.

Bopælsbegrebet anvendes i en række kompetenceregler. Ud over retsplejelovens § 235 kan f.eks. nævnes skiftelovens § 64 a (ægtefælleskifter) og dødsboskiftelovens § 2.

3.3.1.2.3. Sædvanligt opholdssted – ”habitual residence”

Sædvanligt opholdssted – ”habitual residence” – anvendes som den afgørende tilknytningsfaktor i de fleste konventioner udarbejdet under Haagerkonferencen om International Privatret. Begrebet anvendes også i den nye Bruxelles II-forordning⁵⁷.

Begrebet er imidlertid hverken defineret i Haagerkonferencens regi eller i EU’s internationale civilret. Det er en international retlig standard under stadig udvikling. Enhver anvendelse af be-

⁵⁷ Rådets forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar. Forordningen har afløst forordning (EF) nr. 1347/2000 af 29. maj 2000.

grebet må derfor ske i overensstemmelse med den til enhver tid gældende praksis på det pågældende retsområde.

Eksempelvis anvendes begrebet sædvanligt opholdssted i Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser. Haagerkonferencens Permanente Bureau oprettede i 2000 The International Child Abduction Database (INCADAT), hvor de stater, der har tiltrådt denne konvention, kan offentliggøre nationale domstoles afgørelser om tilbagegivelse af bortførte børn efter konventionen. Det overordnede formål med INCADAT er at fremme en ensartet fortolkning af konventionens bestemmelser, hvilket på grund af de forskellige retstraditioner, som de enkelte landes retssystemer udspringer af, langt fra er en selvfølge. Databasen indeholder i dag en lang række afgørelser om bl.a. fortolkningen af begrebet sædvanligt opholdssted. Den omfattende retspraksis giver desværre ikke en entydig definition af begrebet, men kan anvendes som fortolkningsbidrag i konkrete sager⁵⁸.

En nærmere definition af sædvanligt opholdssted findes i Europarådets resolution om domicil og opholdssted (72) 1. Efter resolutionens bestemmelser afgøres en persons opholdssted alene af faktuelle kriterier. Hensigten med opholdet har ikke afgørende betydning for bestemmelse af en persons sædvanlige opholdssted, men personens hensigt kan dog inddrages i vurderingen⁵⁹. Det er efter resolutionen muligt at have sædvanligt opholdssted i mere end én stat. Europarådets definition er formentlig dækkende for indholdet af begrebet ”sædvanligt opholdssted”. Det danske bopælsbegreb efter retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, svarer i det store hele til resolutionens definition af sædvanligt opholdssted.

Begrebet ”sædvanligt opholdssted” berøres perifert i den forklarende rapport, pkt. 40. Det præciseres her, at et barns midlertidige fravær fra den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, f.eks. på grund af ferie, skolegang eller udøvelse af samvær, principielt ikke medfører nogen ændring i barnets sædvanlige opholdssted. Det nævnes endvidere i pkt. 41, 2. afsnit, at barnet kan erhverve nyt sædvanligt opholdssted i det øjeblik, familien – sammen med barnet – flytter fra en stat til en anden. Om der er tale om et permanent skift af sædvanligt opholdssted, beror på en konkret vurdering.

I børnebortførelsesloven anvendes begrebet ”bopæl” i forbindelse med definitionen af en ulovlig børnebortførelse og spørgsmålet om, hvorvidt en afgørelse truffet af kompetente udenlandske myndigheder kan fuldbyrdes her i landet, jf. børnebortførelseslovens § 5, stk. 2, og § 10, stk. 1. Ifølge bemærkningerne til loven skal bopæl forstås i overensstemmelse med retsplejelovens § 235. Da loven gennemfører Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980, der begge anvender ”habitual residence” som den centrale tilknytningsfaktor, bør lovens bo-

⁵⁸ INCADAT er tilgængelig for alle. Under søgning på www.incadat.com vil brugere blive bedt om at registrere sig og søge om et password. Adgangen til databasen er gratis.

⁵⁹ No. 7 og No. 10 i Europarådets resolution.

pælsbegreb dog rettelig fortolkes i overensstemmelse hermed. Desuden bør henvisningen til retsplejelovens § 235 forstås som en henvisning til § 235, stk. 1 og 2, men ikke stk. 3 og 4.

3.3.1.2.4. Opholdssted

Dansk ret har i retsplejelovens § 246, stk. 2, to såkaldte eksorbitante værning, dvs. værning karakteriseret ved en meget svag tilknytning til Danmark. Det er godsværning og opholdsværning.

Det er en betingelse for anvendelsen af disse værning, at der ikke i øvrigt efter de almindelige regler er værning her i landet. Mens godsværning kan anvendes over for både fysiske og juridiske personer, gælder opholdsværning alene for fysiske personer.

Opholdsværning anvendes, blot sagsøgte har ophold her i landet på tidspunktet for stævningens forkyndelse for sagsøgte. Det antages dog, at ikke ethvert nok så kortvarigt ophold kan danne grundlag for værning her i landet, f.eks. ophold under transit i en dansk lufthavn.

Konventionen anvender i art. 6 om flygtningebørn et opholdsværning. Begrebet er hverken defineret i konventionen eller den forklarende rapport. Det er heller ikke anført, hvorvidt begrebet fastlægges efter national ret i de kontraherende stater, men dette må nødvendigvis være tilfældet.

3.3.1.2.5. Statsborgerskab

Statsborgerskab (nationalitet/indfødsret) anvendes i begrænset omfang som tilknytningsfaktor i moderne international privat- og procesret. Dette skyldes, at folk i dag i langt højere grad end tidligere bor i en anden stat end statsborgerskabsstaten.

I konventionen anvendes statsborgerskab kun som tilknytningsfaktor i undtagelsesbestemmelsen i art. 8, stk. 2, litra a, samt i art. 9, stk. 1, der henviser dertil. Hverken konventionen eller den forklarende rapport indeholder en definition af statsborgerskab. Fastlæggelse af begrebet må herefter antages at være overladt til national ret.

I dansk ret anvendes et nationalitetsbegreb, der er i overensstemmelse med stats- og folkeretten. I dansk international privat- og procesret anvendes ved dobbelt statsborgerskab det land, som personen har den stærkeste tilknytning til. Er ét af statsborgerskaberne dansk, vil en dansk domstol dog være forpligtet til at lægge dette til grund uanset karakteren af tilknytningen til Danmark.

Statsborgerskab vil dog kunne være et af flere tilknytningsmomenter, der kan føre til, at en sag anses for at have den nærmeste tilknytning til et bestemt land, f.eks. ved vurderingen af spørgsmålet om domicil.

Endelig kan statsborgerskab have betydning i tilfælde, hvor andre landes myndigheder hylder nationalitetsprincippet og som følge heraf ikke anser sig kompetent til at behandle sager vedrørende danske statsborgere⁶⁰.

3.3.1.3. Barnets sædvanlige opholdssted – art. 5

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen fastslår klart i art. 5, stk. 1, at det som altovervejende hovedregel er myndighederne⁶¹ i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, der har kompetence til at træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger i forhold til barnets person eller dets formue.

Som nævnt i afsnit 3.3.1.2.3. indeholder konventionen ikke en definition af dette meget centrale begreb: sædvanligt opholdssted.

Ændres barnets sædvanlige opholdssted til en anden kontraherende stat, er det myndighederne i denne stat, der har kompetence, jf. art. 5, nr. 2⁶². Det er ikke fastlagt, hvor længe et barn skal have opholdt sig i en anden kontraherende stat efter en flytning, før barnet erhverver nyt sædvanligt opholdssted der, men som nævnt i afsnit 3.3.1.2.3. kan nyt sædvanligt opholdssted normalt erhverves øjeblikkeligt, hvis barnet flytter fra en stat til en anden⁶³.

Dette gælder imidlertid ikke, hvis ændringen af barnets opholdsstat er et resultat af en ulovlig bortførelse eller ulovlig tilbageholdelse af barnet, jf. art. 7, der nærmere er beskrevet i afsnit 3.3.1.5.

Et ophold i en anden stat end den sædvanlige opholdsstat, der alene skyldes ferie, skolegang eller udøvelse af samvær, vil som udgangspunkt kun anses for et ophold af midlertidig karakter og ikke som en ændring af barnets sædvanlige opholdssted⁶⁴. Vurderingen af, om barnet kan antages at have ændret sædvanligt opholdssted/stat, skal dog altid afgøres på baggrund af et samlet skøn over de faktiske forhold⁶⁵.

⁶⁰ Jf. f.eks. retsplejelovens § 448 c, stk. 1, nr. 4.

⁶¹ Bestemmelsen gælder både retslige og administrative myndigheder.

⁶² Vedrørende forholdet til verserende sager henvises til afsnit 3.3.1.10.

⁶³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 41.

⁶⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 40.

⁶⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 41.

Såfremt barnets sædvanlige opholdssted ændres fra en kontraherende stat til en ikke-kontraherende stat, vil art. 5 ikke længere finde anvendelse.

Spørgsmålet om, hvorvidt myndighederne i den kontraherende stat, som barnet flytter fra, vil kunne bevare deres kompetence til at træffe afgørelse om barnet, vil afhænge af den pågældende stats internationale privat- og procesretlige regler⁶⁶.

3.3.1.4. Flygtningebørn m.v. – art. 6

Børn, der er flygtninge, og børn, der som følge af uroligheder eller lignende, er fordrevet fra den stat, hvor de har haft sædvanligt opholdssted, falder efter art. 6, stk. 1, ind under kompetence i den kontraherende stat, hvor de opholder sig.

Bestemmelsen omfatter især børn, som har forladt deres oprindelige bopæl på grund af forholdene der. De er som oftest ikke ledsagede af deres forældre eller andre familiemedlemmer, og de har derfor behov for, at der træffes beskyttende foranstaltninger over for dem. Myndigheder i den stat, hvor barnet hidtil har haft sædvanligt opholdssted, vil i disse tilfælde ikke have kompetence, idet barnet ikke længere kan antages at have sædvanligt opholdssted der, eftersom omstændighederne ved barnets fraflytning skaber en formodning for, at alle forbindelser til denne stat er afbrudt. Barnets usikre situation i forhold til den stat, hvor det har søgt tilflugt, gør det samtidigt ikke muligt at anse det for at have erhvervet sædvanligt opholdssted der. Dette fører til, at ingen af de kontraherende staters myndigheder kan antages at have kompetence efter art. 5⁶⁷. Art. 6, stk. 1, fastslår derfor, at den kontraherende stat, hvor sådanne børn tager ophold, har den samme kompetence, som havde barnet haft sædvanligt opholdssted i denne stat.

Art. 6, stk. 2, udvider bestemmelsen til også at gælde børn, hvis sædvanlige opholdssted ikke kan fastslås. Kompetencen efter denne bestemmelse ophører, når det kan fastslås, at barnet har (fået) sædvanligt opholdssted i en anden stat.

3.3.1.5. Bortførelse eller tilbageholdelse – art. 7

I sager om bortførelse eller ulovlig tilbageholdelse af et barn forbliver kompetencen til at træffe afgørelse vedrørende barnet som udgangspunkt hos myndighederne i den stat, hvor barnet inden bortførelsen havde sit sædvanlige opholdssted, jf. art. 7, stk. 1.

⁶⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 42. Skulle det pågældende barn imidlertid senere ændre sit sædvanlige opholdssted til en stat, der har tiltrådt konventionen, har de kontraherende stater dog ikke pligt til at anerkende en afgørelse truffet i denne stat.

⁶⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 44.

Hensigten med bestemmelsen er at forhindre, at den person, der bortfører eller ulovligt tilbageholder et barn, egenhændigt kan ændre, hvilken stats myndigheder der har kompetence til at træffe afgørelser vedrørende barnet⁶⁸.

Heroverfor står imidlertid hensynet til, at en bortførelse eller tilbageholdelse kan vare så længe, at barnet må anses for at have fået nyt sædvanligt opholdssted. Herefter må myndighederne i barnets nye opholdsstat – i overensstemmelse med udgangspunktet i art. 5 – anses som bedst egnede til at træffe afgørelser vedrørende barnet.

For at tilgodese disse modsatrettede hensyn er det i art. 7, stk. 1, fastsat, at kompetencen overgår til myndighederne i den stat, hvortil barnet er blevet bortført, eller hvori det bliver tilbageholdt, når barnet har fået sædvanligt opholdssted i denne stat, og en af følgende betingelser er opfyldt:

- Alle indehavere af forældremyndigheden har affundet sig med bortførelsen eller tilbageholdelsen.
- Barnet har boet i denne anden stat i mindst et år, efter at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted. I denne situation er kompetenceskiftet endvidere betinget af, at der ikke verserer en sag om barnets tilbagegivelse, der er indledt inden for denne etårs-periode, og at barnet er faldet til i dets nye omgivelser.

Spørgsmålet om, hvilke personer, institutioner m.v., der har (del i) forældremyndigheden over det bortførte barn, afgøres efter lovgivningen i den stat, hvor barnet havde sædvanligt opholdssted umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen, jf. art. 7, stk. 2, litra a.

Art. 7, stk. 2, indeholder følgende definition på en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse⁶⁹:

”En fjernelse eller tilbageholdelse af et barn skal anses for ulovlig:

- a) når den strider mod en forældremyndighed, der tilkommer en person, institution eller anden myndighed, i fællesskab eller alene, i henhold til loven i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen, og
- b) denne forældremyndighed faktisk blev udøvet, i fællesskab eller alene, da fjernelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke fjernelsen eller tilbageholdelsen var sket.

⁶⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 46.

⁶⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 50. Definitionen af en bortførelse eller tilbageholdelse i art. 7, stk. 2, er sammenfaldende med den definition, der er fastsat i Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser. Se nærmere herom i den forklarende rapport til denne konvention, af Elisa Pérez-Vera, pkt. 64-74.

Den i litra a) omhandlede forældremyndighed kan navnlig følge af loven eller være tilkendt ved en retslig eller administrativ afgørelse eller en aftale, der er gyldig i henhold til loven i den pågældende stat.”

Det er således afgørende, om bortførelsen eller tilbageholdelsen anses for ulovlig i henhold til loven i den stat, hvor barnet havde sædvanligt opholdssted umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen.

Art. 7, stk. 3, giver myndighederne i den stat, barnet er bortført til (bortførelsesstaten), mulighed for at træffe hasteforanstaltninger, der er nødvendige for at beskytte barnets person eller formue. Dette betyder bl.a., at myndighederne i bortførelsesstaten har mulighed for at bestemme, at barnet skal tvangsfjernes fra den person, som barnet opholder sig hos, hvis der er en åbenbar risiko for, at barnets sundhed eller udvikling lider alvorlig skade på grund af utilstrækkelig omsorg eller vold.

Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser har til formål at sikre, at et bortført eller ulovlig tilbageholdt barn returneres til den stat, hvor det har sit sædvanlige opholdssted. Formålet er at genoprette den faktiske retstilstand, der bestod før bortførelsen eller tilbageholdelsen, således at tvister om forældremyndighed og samvær vedrørende barnet afgøres af myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Konventionens art. 16 indeholder en ”negativ kompetenceregulering”, idet myndighederne i bortførelsesstaten ikke kan behandle en sag om forældremyndighed, så længe der verserer en sag om tilbagegivelse af barnet efter konventionen⁷⁰. Hvis myndighederne i bortførelsesstaten efter art. 13 i Haagerkonventionen af 1980 bestemmer, at barnet ikke skal tilbagegives, kan bortføreren anlægge sag om forældremyndighed i bortførelsesstaten.

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen adskiller sig fra Haagerkonventionen af 1980 ved at indeholde egentlige kompetenceregler, hvorefter kompetencen bliver i barnets sædvanlige opholdsstat.

3.3.1.6. Overførsel af kompetence – art. 8 og 9

I visse tilfælde kan der være behov for, at andre myndigheder end myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, træffer afgørelse om beskyttelse af barnet eller dets formue.

⁷⁰ Art. 16 er gennemført ved børnebortførelseslovens § 19, stk. 1, jf. afsnit 3.3.2.3.

Som eksempel kan nævnes det tilfælde, at et barn har sit sædvanlige opholdssted hos sine forældre i en anden kontraherende stat end den, hvor barnet har statsborgerskab, og hvor barnets øvrige familiemedlemmer er bosiddende. Hvis begge forældre omkommer ved en ulykke, vil myndighederne i den stat, hvor barnet ved dødsfaldet har sit sædvanlige opholdssted, kunne overføre kompetencen til at udpege en ny forældremyndighedsindehaver til myndighederne i den stat, hvor barnet har indfødsret, og hvor dets familie bor, fordi det er mest sandsynligt, at barnet vil vende tilbage til denne stat⁷¹. I sådanne situationer vil myndighederne i denne stat være nærmest til at afgøre, hvem af flere familiemedlemmer der er bedst egnet til at tage sig af barnet.

Kompetencen kan efter art. 8, stk. 2, kun overføres til myndighederne i en anden kontraherende stat, når barnet enten er statsborger eller har formue i denne stat, eller myndighederne i denne stat behandler en sag om skilsmisse eller separation mellem barnets forældre eller om gyldigheden af deres ægteskab, eller barnet har en væsentlig tilknytning til den pågældende stat.

Hvor de tre første situationer er rent objektive, giver den sidste situation – væsentlig tilknytning (art. 8, stk. 2, litra d) – mulighed for at foretage en konkret vurdering af, hvilken stats myndigheder der aktuelt på den bedste måde vil kunne varetage barnets interesser. Der kan f.eks. være tale om at overføre kompetencen til myndighederne i en stat, hvor barnet tidligere havde sædvanligt opholdssted, eller til en stat hvor der bor medlemmer af barnets familie, der er villige til at tage sig af barnet. Barnet kan således på samme tidspunkt have den fornødne tilknytning til flere stater.

Efter art. 8, stk. 1, kan overførelsen ske ved, at den myndighed, der har kompetencen, henvender sig til en myndighed i en anden stat og beder denne om at påtage sig kompetencen. Myndigheden kan i stedet vælge at udsætte behandlingen af sagen og opfordre parterne til at indgive en sådan anmodning til myndighederne i den anden stat.

Beslutningen om fremsættelse af en sådan anmodning eller opfordring tilkommer den myndighed, der har kompetencen. Den stats myndighed, som anmodningen rettes til, kan kun overtage kompetencen, hvis den mener, at dette er bedst for barnet. Hvis den anmodede myndighed ikke besvarer forespørgslen inden for et rimeligt tidsrum, må den kompetente myndighed drage konsekvensen heraf og derefter selv fortsætte behandlingen af sagen⁷².

På samme måde giver art. 9 myndighederne i en anden stat end den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, mulighed for at anmode den kompetente myndighed i barnets sædvanlige opholdsstat om at få tillagt kompetence til at behandle en sag om beskyttelsesforanstaltninger. Myndighederne har også mulighed for at opfordre parterne til at fremsætte en sådan an-

⁷¹ Eksemplet er beskrevet i den forklarende rapport, pkt. 53.

⁷² Jf. den forklarende rapport, pkt. 56.

modning. De myndigheder, der kan anmode om at få tillagt kompetencen, er de myndigheder, der er nævnt i art. 8, stk. 2.

Den myndighed, der anmoder om at få overført kompetencen, må først behandle sagen, når den kompetente myndighed positivt har accepteret at overføre kompetencen til den pågældende myndighed, jf. art. 9, stk. 3. Såfremt den anmodede myndighed ikke besvarer anmodningen, må dette betragtes som en afvisning af anmodningen⁷³.

Overførsel af kompetence efter art. 8 og 9 gælder kun for den konkrete sag; det er ikke muligt at træffe beslutning om generelt at overføre kompetencen til at træffe beskyttelsesforanstaltninger til myndighederne i en anden stat end der, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.

Bestemmelserne må formentlig forstås således, at når kompetencen i en bestemt sag først er overført, forbliver kompetencen hos den nye myndighed, selv om de omstændigheder, der begrundede overførslen, ændres⁷⁴.

En anmodning kan som nævnt rettes til den kompetente myndighed i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Det må tillige antages, at der også vil kunne rettes henvendelse i tilfælde, hvor en stat har kompetence efter art. 6⁷⁵.

De nævnte regler om overførsel af kompetence forudsætter i vidt omfang samarbejde mellem de involverede myndigheder, bl.a. gennem udveksling af synspunkter. Dette samarbejde kan eventuelt formidles gennem centralmyndighederne i de pågældende stater, jf. art. 31, litra a, der er beskrevet i afsnit 3.6.1.3.

3.3.1.7. Parallelkompetence under skilsmissesag – art. 10

Som nævnt ovenfor vedrørende art. 5 bygger konventionen på det udgangspunkt, at det kun bør være myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, der har kompetence til at træffe beskyttelsesforanstaltninger. Trods dette giver art. 10 mulighed for en parallelkompetence, hvis der i en anden stat behandles en sag om separation eller skilsmisse mellem barnets forældre eller om omstødelse af deres ægteskab, således at også myndighederne i denne anden stat kan træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger for barnet.

⁷³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 60.

⁷⁴ Dette spørgsmål er ikke omtalt i den forklarende rapport, der heller ikke tager stilling til, om den kompetente myndighed har mulighed for at tilbageføre kompetencen til myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, eller for at videreoverdrage kompetencen til myndigheder i en anden stat omfattet af art. 8, stk. 2.

⁷⁵ Det fremgår af pkt. 58 i den forklarende rapport, at der formentlig er tale om en forglemmelse, når det ikke klart fremgår af art. 9, at anmodning kan rettes til myndighederne i den stat, på hvis territorium et barn opholder sig, jf. art. 6. Forfatteren til rapporten er af den opfattelse, at art. 9 skal bringes på linje med art. 8.

Anvendelsesområdet for denne parallelle kompetence er dog relativt snævert, idet mindst en af forældrene skal have sædvanligt opholdsted⁷⁶ i den stat, hvor skilsmisssagen behandles, når den anlægges, og forældreansvaret for barnet skal tilkomme en af forældrene. Det er desuden en betingelse, at forældrene – og eventuelle andre indehavere af forældreansvaret⁷⁷ – har accepteret kompetencen, og at myndighedens kompetence vurderes at være det bedste for barnet.

I modsætning til de øvrige kompetenceregler forudsætter kompetence efter art. 10, at myndighederne i den pågældende stat efter statens øvrige kompetenceregler har kompetencen til at behandle spørgsmål om forældreansvar, når der i staten er en skilsmisssag under behandling⁷⁸. Kompetencen hertil kan således ikke udledes direkte af art. 10.

Hvis en kontraherende stat indfører regler om kompetence efter art. 10, er det overladt til staten selv at bestemme, om en sag om beskyttelsesforanstaltninger skal behandles af den myndighed, der behandler skilsmisssagen, eller af en anden myndighed.

Denne parallelle kompetence medfører, at myndigheder i de i art. 5-7 nævnte stater samtidig har kompetence til at behandle de samme sager. De kompetencekonflikter, der således kan opstå, løses efter reglerne om litispændens i art. 13, jf. afsnit 3.3.1.10.

Parallelkompetence udelukker ikke muligheden for, at kompetencen overføres efter art. 8 og 9. For eksempel forhindrer art. 10 ikke, at myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, overdrager kompetencen til myndighederne i den stat, hvor barnet har indfødsret⁷⁹.

Den subsidiære kompetence efter art. 8 og 9 har særlig betydning i forhold til skilsmisssager, hvor de i art. 10 anførte betingelser for udøvelsen af den primære kompetence ikke er opfyldt, men hvor den myndighed, der behandler skilsmisssagen, vil være nærmest til at vurdere, hvad der er bedst for barnet.

Efter art. 10, stk. 2, ophører skilsmisstatens kompetence til at træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger overfor barnet, så snart der er truffet en endelig afgørelse i skilsmisssagen, eller sagen af andre grunde er indstillet, f.eks. fordi sagen hæves eller afvises. Spørgsmålet om,

⁷⁶ Der skal være tale om sædvanligt opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen indledes, men det er ikke et krav, at dette bevares under hele behandlingen af skilsmisssagen, jf. pkt. 64 i den forklarende rapport.

⁷⁷ Forældreansvaret over et barn – parental responsibility – kan efter national ret i nogle kontraherende stater samtidigt tilkomme flere end barnets forældre. Eksempelvis kan bedsteforældre have del i forældreansvaret, selvom forældrene har fælles forældremyndighed over barnet. Det vil derfor være yderst vanskeligt for retten at sikre sig, at alle med del i forældreansvaret har givet samtykke.

⁷⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 62.

⁷⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 63.

hvornår der er truffet en endelig afgørelse i skilsmisssagen, eller hvornår sagen er afsluttet af anden grund, afgøres efter de procesretlige regler i den stat, hvor skilsmisssagen behandles⁸⁰.

Ordlyden af bestemmelsen og indholdet af den forklarende rapport giver anledning til fortolkningstvivil om, hvorvidt en sag om forældreansvar, der er indledt, mens skilsmissestaten havde kompetence (opfyldte betingelserne i art. 10, stk. 1), kan færdiggøres, når skilsmisssagen er afsluttet, eller om kompetencen hertil ophører ved skilsmisssagens afslutning.

I den nye Bruxelles II-forordning findes i art. 12, stk. 2, litra b, en tilsvarende bestemmelse, hvor det dog klart fremgår, at den parallelle kompetence i sagen om forældreansvar først ophører, når denne sag – der forudsættes indledt, mens myndighederne i skilsmissestaten havde kompetence efter art. 12, stk. 1, – endelig er afgjort. Under forhandlingerne i Haag om børnebeskyttelseskonventionen var de kontraherende stater opmærksomme på, at der sideløbende foregik forhandlinger i EU om Bruxelles II forordningen⁸¹. Imidlertid var udgangspunktet i Bruxelles II-forordningen forældreorienteret og koncentreret om behandling af skilsmisssager, hvorimod Haagerbørnebeskyttelseskonventionen har beskyttelsen af barnet i fokus. Art. 10, stk. 1 og 2, er derfor et udtryk for et kompromis mellem de stater, der ønskede, at det skulle være muligt for skilsmissestaten også at behandle forældremyndighedsspørgsmål i tilknytning til skilsmisssagen, selvom barnet ikke har sædvanligt opholdssted i denne stat, og de stater, der ønskede så små fravigelser fra konventionens hovedregel som muligt. Tidsperioden i art. 10, stk. 2, er derfor bevidst udformet således, at skilsmissestatens kompetence begrænses så meget som muligt.

Art. 10, stk. 2, må derfor fortolkes strengt efter ordlyden, således at kompetencen til at træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger ophører ved skilsmisssagens afslutning, også selvom myndighederne på dette tidspunkt ikke er klar til at afgøre spørgsmålet om beskyttelsesforanstaltninger.

I så fald har myndigheden dog efter art. 9 mulighed for at søge om at få overført kompetence til at behandle sagen færdig. Endvidere vil myndigheden efter art. 11 kunne træffe afgørelser om hastende foranstaltninger m.v.

Derudover betyder art. 10, stk. 2, at parterne ikke efterfølgende har mulighed for at anmode myndighederne i skilsmissestaten om at ændre de foranstaltninger, der blev truffet, mens skilsmisssagen var under behandling. Kompetencen til at træffe afgørelse herom skal afgøres efter de almindelige kompetenceregler, men reglerne om overførsel af kompetence i art. 8 og 9 giver i nogle situationer mulighed for at overlade en sådan sag til skilsmissemyndigheden.

⁸⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 66.

⁸¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 61. Bruxelles II-forordningen er senere afløst af den nye Bruxelles II-forordning, jf. afsnit 6.3.

3.3.1.8. Hastende sager – art. 11

Efter art. 11 har myndighederne i en kontraherende stat, hvor barnet befinder sig eller har formue, i hastetilfælde kompetence til at træffe alle nødvendige beskyttelsesforanstaltninger. En beskyttelsesforanstaltning truffet efter art. 11 kan tilsidesætte tidligere foranstaltninger iværksat af de myndigheder, der normalt har kompetencen.

En foranstaltning iværksat efter art. 11, stk. 2, bortfalder dog, så snart myndighederne i den stat, der har kompetence efter art. 5-10, har truffet de efter forholdene nødvendige foranstaltninger. Uanset dette, er der ikke noget til hinder for, at myndighederne i en stat træffer en midlertidig afgørelse efter art. 11, selvom der på afgørelsestidspunktet verserer en sag om beskyttelsesforanstaltninger i barnets sædvanlige opholdsstat. Dette forudsætter dog formentlig, at der er tale om en så hastende situation, at myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat ikke vil kunne nå at træffe afgørelse om det pågældende spørgsmål⁸².

Konventionen fastlægger ikke, hvad der skal forstås ved et hastende tilfælde, men der må være tale om situationer, hvor det kan føre til uoprettelig skade for barnet, hvis der ikke skrives til handling, og hvor det af tidsmæssige årsager ikke er muligt at finde en løsning gennem de normale kanaler efter art. 5-10⁸³.

Konventionen indeholder heller ikke nogen begrænsninger i hvilke typer af foranstaltninger, der kan iværksættes efter bestemmelsen⁸⁴.

Ifølge den forklarende rapport er denne – begrænsede – parallelle kompetence en undtagelse fra konventionens normale princip, hvorfor reglen – og dermed vurderingen af, om der er tale om en hastende sag – skal fortolkes forholdsvis snævert⁸⁵.

Reglen kan f.eks. tænkes anvendt, hvis det er nødvendigt at beskikke en repræsentant for et barn, der befinder sig i en anden stat end den sædvanlige opholdsstat, hvis barnet har behov for en hasteoperation, eller hvis det bliver nødvendigt hurtigt at sælge produkter med begrænset holdbarhed tilhørende barnet⁸⁶.

Hvis art. 11 ikke fandtes, kunne den mulige forsinkelse som følge af forpligtelsen til at fremsende en anmodning til myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat udgøre en risiko for, at der ikke i tide kunne træffes nødvendige beskyttelsesforanstaltninger i forhold til barnet eller dets interesser.

⁸² Jf. den forklarende rapport, pkt. 68.

⁸³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 68.

⁸⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 70.

⁸⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 68.

⁸⁶ Eksemplet er gengivet i pkt. 68 i den forklarende rapport.

Art. 11 finder også anvendelse på børn, der har deres sædvanlige opholdsted i en ikke-kontraherende stat. Også i disse situationer falder foranstaltninger, der har været nødvendiggjort af en hastende situation, bort, så snart myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, har truffet de efter forholdene nødvendige foranstaltninger, jf. art. 11, stk. 3. Der er dog et krav, at de foranstaltninger, der er truffet i den ikke-kontraherende stat, anerkendes af den pågældende kontraherende stat.

3.3.1.9. Midlertidige, geografisk afgrænsede beskyttelsesforanstaltninger – art. 12

Artikel 12 giver myndighederne i en stat, hvor barnet befinder sig, eller hvor barnet har formue, kompetence til at træffe foreløbige beskyttelsesforanstaltninger med en territorielt afgrænset virkning, der begrænser sig til den pågældende stats retsområde.

Bestemmelsen finder ikke anvendelse, hvis barnets ophold i den pågældende stat er en følge af en bortførelse eller en ulovlig tilbageholdelse. I disse tilfælde har myndighederne alene mulighed for at træffe foranstaltninger, hvis der er tale om en hastende sag, jf. art. 7, stk. 3, og art. 11.

Formålet med reglen er at sikre beskyttelsen af børn, der befinder sig i en fremmed stat med henblik på et ophold af begrænset varighed (eksempelvis på grund af ferie, kortvarigt skoleophold m.v.), i situationer, hvor art. 11 ikke finder anvendelse, fordi der ikke er tale om egentlige hastende omstændigheder⁸⁷.

De foreløbige beskyttelsesforanstaltninger, der i disse tilfælde kan iværksættes, må ikke stride mod foranstaltninger, der er iværksat af myndigheder, der har kompetence efter art. 5-10. Myndighederne skal således respektere alle foranstaltninger, der allerede er truffet af de myndigheder, der normalt har kompetence. Det er alene i sager af hastende karakter, at myndighederne i den stat, hvor barnet opholder sig efter art. 11 kan tilsidesætte tidligere foranstaltninger iværksat af de myndigheder, der normalt har kompetencen⁸⁸.

De foreløbige beskyttelsesforanstaltninger bortfalder, så snart myndighederne i den stat, der har kompetence efter art. 5-10, har truffet afgørelse om de foranstaltninger, der efter forholdene måtte være nødvendige, jf. art. 12, stk. 2. Såfremt disse myndigheder ikke finder, at der er behov for at træffe nogle foranstaltninger, vil der ikke være grund til at fortsætte de foreløbige foranstaltninger, der er truffet efter art. 12.

⁸⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 74.

⁸⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 75.

Art. 12 finder ligesom art. 11 også anvendelse på børn, der har deres sædvanlige opholdsted i en ikke-kontraherende stat. I disse tilfælde bortfalder de foreløbige foranstaltninger, når myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdsted, har truffet de efter forholdene nødvendige foranstaltninger, og disse anerkendes af den kontraherende stat, hvor de foreløbige foranstaltninger har haft gyldighed, jf. art. 12, stk. 3.

3.3.1.10. Litispændens m.v. – art. 13

Selvom konventionen efter art 5 bygger på det udgangspunkt, at det kun bør være myndighederne i én stat – barnets sædvanlige opholdsstat – der har kompetence til at træffe beskyttelsesforanstaltninger, kan der opstå situationer, hvor en sag kan behandles af myndigheder i flere konventionsstater. Formålet med litispændens-reglerne i art. 13 er at løse konflikter, der kan opstå i den forbindelse.

Art. 13, stk. 1, fastsætter, at myndighederne i en kontraherende stat, der efter art. 5-10 har kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns person eller formue, skal afstå fra at udøve denne kompetence, hvis der på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, allerede var indgivet anmodning om tilsvarende foranstaltninger til myndighederne i en anden kontraherende stat, der havde kompetence efter art. 5-10 på det tidspunkt, hvor denne anmodning blev indgivet, og anmodningen stadig er under behandling.

Dette kan illustreres ved følgende eksempel: En skilsmisssag er under behandling i en konventionsstat, og under behandlingen af denne sag aftaler forældrene i overensstemmelse med art. 10, at den pågældende myndighed også skal tage stilling til spørgsmålet om forældremyndighed over barnet. Efterfølgende fortryder en af forældrene dette og anlægger i stedet sag om forældremyndighed i barnets sædvanlige opholdsstat. I denne situation skal myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat afvise at behandle den nye forældremyndighedssag⁸⁹.

Spørgsmålet om, hvornår der er indgivet anmodning om beskyttelsesforanstaltninger, afgøres efter national ret, da konventionen ikke fastsætter en fælles standard herom⁹⁰.

Efter art. 13, stk. 2, har den myndighed, der først behandler en sag om en given foranstaltning, imidlertid også mulighed for at give afkald på kompetencen. I så fald er der ikke noget til hinder for, at den myndighed, der efterfølgende er blevet anmodet om at behandle sagen, tager den under behandling.

⁸⁹ Bestemmelsen er derimod ikke til hinder for at anlægge en sag om andre former for beskyttelsesforanstaltninger i en anden konventionsstat, f.eks. i relation til barnets formue, jf. pkt. 79 i den forklarende rapport.

⁹⁰ Efter dansk ret anses en retssag for anlagt, når stævning indleveres til retten, jf. retsplejelovens § 348, stk. 1.

Et sådant kompetenceskift minder om den overdragelse af kompetence, der er mulig efter art. 8 og 9. Dog hviler kompetencen i denne situation ikke på en udtrykkelig overdragelse, men på en ensidig beslutning truffet af den myndighed, der først havde modtaget sagen, uden at proceduren i art. 8 og 9 følges⁹¹.

3.3.1.11. Kontinuitet – art. 14

Art. 14 fastlægger, at beskyttelsesforanstaltninger truffet efter art. 5-10 fortsat gælder, så længe de ikke er blevet ændret, erstattet eller ophævet af myndigheder, der har kompetence hertil i henhold til konventionen. Bestemmelsen sikrer kontinuiteten i beskyttelsen af barnet.

Hvis myndighederne i den stat, hvor barnet først havde sit sædvanlige opholdssted, f.eks. har beskikket en værge for barnet, er det af hensyn til barnet nødvendigt, at denne værge kan fortsætte med sine opgaver som værge, selv om barnet efterfølgende får sædvanligt opholdssted i en anden stat. Efter art. 5, stk. 2, har myndighederne i den nye stat ganske vist den fremtidige kompetence til at træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger, men så længe de ikke har taget skridt til dette, er de foranstaltninger, der blev truffet før barnets flytning, fortsat gældende⁹².

De trufne beskyttelsesforanstaltninger vil fortsat være gældende efter eksempelvis ændring af barnets opholdssted, men vilkårene for gennemførelse af dem reguleres af lovgivningen i den stat, hvor barnet har fået sædvanligt opholdssted, jf. art. 15, stk. 3.

Art. 14 gælder kun for foranstaltninger truffet af myndigheder med kompetence efter art. 5-10. Rækkevidden af beslutninger truffet efter art. 11 og art. 12 er reguleret i henholdsvis art. 11, stk. 2-3, og art. 12, stk. 2-3.

3.3.2. Danske kompetenceregler

3.3.2.1. Indledning

I dette afsnit gennemgås de danske kompetenceregler indenfor de områder, hvor konventionen finder anvendelse. Spørgsmålet om i hvilket omfang de danske regler om kompetence stemmer overens med konventionens bestemmelser, og om eventuelle uoverensstemmelser kræver ændring af lovgivning behandles i afsnit 3.3.3.

⁹¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 80.

⁹² Jf. den forklarende rapport, pkt. 81.

3.3.2.2. Domstolenes internationale kompetence i forældremyndighedssager

Reglerne om domstolenes internationale kompetence i sager om forældremyndighed og samvær findes i retsplejelovens § 448 c, som affattet ved lov nr. 525 af 24. juni 2005, der træder i kraft den 1. januar 2007.

Efter denne bestemmelse kan bl.a. sager om forældremyndighed og samvær indbringes for retten her i riget, såfremt:

- 1) sagsøgte har bopæl her,
- 2) sagsøgeren har bopæl her og enten har boet her i de sidste to år eller tidligere har haft bopæl her,
- 3) sagsøgeren er dansk statsborger, og det godtgøres, at han på grund af sit statsborgerskab ikke vil kunne anlægge sag i det land, hvor han har bopæl, eller
- 4) begge parter er danske statsborgere, og sagsøgte ikke modsætter sig indbringelse for dansk domstol.

Reglerne indebærer navnlig, at domstolenes internationale kompetence grundlæggende er baseret på forældrenes bopæl – der forstås som domicil, jf. afsnit 3.3.1.2.1. – hvorimod barnets bopæl ikke har selvstændig betydning for domstolenes internationale kompetence.

Retsplejelovens § 448 c, stk. 3, indeholder en bemyndigelse til at fravige bestemmelsen ved international overenskomst.

Afgørende for kompetencen efter § 448 c, stk. 1, er forholdene på tidspunktet for sagsanlægget, smh. retsplejelovens § 348, jf. § 235. Danske domstole mister således ikke international kompetence, hvis sagsøgte eksempelvis efter sagens anlæggelse flytter til et andet land. Dette gælder også, selv om vedkommende dér anlægger sag om forældremyndighedsspørgsmålet.

Om domstolenes kompetence til at behandle forældremyndighedssager efter Den Nordiske Ægteskabskonvention henvises til afsnit 3.3.2.6.

3.3.2.3. International kompetence i forældremyndighedssager vedrørende et bortført eller tilbageholdt barn

Som supplement til retsplejelovens regler om international kompetence indeholder børnebortførelsesloven regler om, at der i visse tilfælde – selv om domstolene for så vidt ifølge retsplejelovens regler har international kompetence – ikke kan træffes afgørelse i en forældremyndigheds-sag her i landet.

Børnebortførelseslovens § 19, stk. 1, bestemmer således, at hvis der er fremsat anmodning om tilbagegivelse af et barn efter lovens § 10, stk. 1, kan der ikke træffes afgørelse i en forældremyndighedssag her i landet, før anmodningen er behandlet. Endvidere bestemmer lovens § 19, stk. 2, at hvis det under en forældremyndighedssag her i landet af centralmyndigheden bliver oplyst, at barnet ulovligt opholder sig her, jf. lovens § 10, stk. 2, uden at der er indgivet anmodning om tilbagegivelse af barnet efter § 10, stk. 1, kan retten ikke træffe afgørelse om forældremyndighed, medmindre der har været rimelig tid til at fremsætte en sådan anmodning. Disse bestemmelser finder anvendelse i forhold til stater, der har tiltrådt Haagerkonventionen af 1980 om børnebortførelser, jf. lovens § 2, stk. 2, og gælder for børn under 16 år, jf. lovens § 1, stk. 2.

3.3.2.4. Domstolenes stedlige kompetence i forældremyndighedssager

Reglerne om domstolenes stedlige kompetence i sager om forældremyndighed og samvær findes i retsplejelovens § 448 d, som affattet ved lov nr. 525 af 24. juni 2005, der træder i kraft den 1. januar 2007.

Efter disse regler indbringes bl.a. sager om forældremyndighed og samvær for retten ved sagsøgtets hjemting eller, hvis sagsøgte ikke har hjemting her i riget, for retten ved sagsøgerens hjemting. Hvis ingen af parterne har hjemting her i riget, indbringes sagen for den ret, som justitsministeren udpeger.

Ligesom reglerne om domstolenes internationale kompetence indebærer reglerne om domstolenes stedlige kompetence navnlig, at kompetencen grundlæggende er baseret på forældrenes bopæl, hvorimod barnets bopæl – eller sædvanlige opholdssted – ikke har selvstændig betydning.

3.3.2.5. Litispendens

Det er tvivlsomt, om der i dansk ret gælder en almindelig regel om international litispændens i sager om forældremyndighed. Det antages dog, at domstolene foretager en konkret vurdering af, hvorvidt en her i landet verserende sag skal fortsætte eller udsættes, når der verserer en tilsvarende sag i udlandet⁹³. Det er endvidere i den juridiske teori anført, at der gælder en almindelig regel om international litispændens i forældremyndighedssager, hvor den udenlandske sag er anlagt i en stat, der har tiltrådt Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser⁹⁴. Se desuden afsnit 3.3.2.3. om international kompetence i forældremyndighedssager vedrørende bortførte børn.

⁹³ Jf. bl.a. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 244.

⁹⁴ Jf. bl.a. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 244.

Den nordiske ægteskabskonvention indeholder i art. 8 a en regel om litispendens i sager om bl.a. forældremyndighed anlagt efter konventionens art. 8.

3.3.2.6. Statsamternes internationale og stedlige kompetence (forældremyndighed, samvær og værgemål)

Statsamternes internationale kompetence i sager om forældremyndighed og samvær er reguleret ved §§ 16-19 i forældremyndighedsbekendtgørelsen⁹⁵.

Efter bekendtgørelsens § 16 kan et statsamt behandle en sag om forældremyndighed, hvis

- en af parterne har bopæl i Danmark,
- begge parter har dansk statsborgerret, eller
- en af parterne har dansk statsborgerret, og det godtgøres, at den pågældende på grund af sin statsborgerret ikke vil kunne få behandlet en sag om forældremyndighed over barnet i det land, hvor den pågældende har bopæl.

Indholdet af denne bestemmelse er i overensstemmelse med retsplejelovens § 448 c.

Bekendtgørelsens § 18 indeholder desuden kompetenceregler, der alene anvendes i relation til sager, der er omfattet af Den Nordiske Ægteskabskonvention⁹⁶. Bestemmelsen er en omskrivning af art. 8 i denne konvention, således som den blev affattet ved ændring af 6. februar 2001. Efter bestemmelsen kan statsamtet behandle en sag om forældremyndighed eller samvær, hvis:

- 1) en sag om separation eller skilsmisse behandles i Danmark,
- 2) begge ægtefæller har statsborgerret og sædvanligt opholdssted i de nordiske lande,
- 3) barnet er ægtefællernes fælles barn, og
- 4) barnet har sit sædvanlige opholdssted i Danmark, eller
 - a) barnet har sit sædvanlige opholdssted i et af de andre nordiske lande,
 - b) mindst en af ægtefællerne har forældremyndigheden over barnet,
 - c) ægtefællerne har accepteret, at sagen behandles i Danmark, og
 - d) det er bedst for barnet, at sagen behandles i Danmark.

Der kan desuden opnås fælles forældremyndighed over et barn, der fødes her i landet, i forbindelse med registreringen af faderskabet. Dette sker ved indlevering af en omsorgs- og ansvars-

⁹⁵ Bekendtgørelse nr. 874 af 24. oktober 2002, som ændret ved bekendtgørelse nr. 929 af 14. september 2004.

⁹⁶ Bekendtgørelse nr. 121. af 10. april 1954 om konvention mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretnlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål, undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931, senest ændret ved bekendtgørelse nr. 34 af 28. november 2002.

erklæring til fødesognet i forbindelse med anmeldelsen af barnets fødsel. Reglerne finder anvendelse ved anmeldelse af et barns fødsel, når barnet er født i Danmark, uanset dets bopæl⁹⁷. Desuden kan ansvars- og omsorgserklæring indleveres til statsamtet inden barnets fødsel, jf. børnelovens § 4, jf. § 14.

Statsamternes stedlige kompetence i sager om forældremyndighed følger af § 20⁹⁸ i forældremyndighedsbekendtgørelsen. Efter denne bestemmelse skal ansøgninger om forældremyndighed indgives til statsamtet på det sted, hvor barnet bor. Hvis forældrene er enige herom, kan ansøgningen indgives til et andet statsamt. Det kompetente statsamt kan bestemme, at sagen overføres til et andet statsamt, hvis det er mest hensigtsmæssigt, at sagen behandles der. Dette gælder også i samværssager, jf. § 25.

Efter § 23 i lov om forældremyndighed og samvær kan ministeren for familie- og forbrugeransvar⁹⁹ træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed, hvis der er fælles forældremyndighed, og der er risiko for, at den ene af forældrene vil bringe barnet ud af landet, og dermed foregribe en afgørelse om forældremyndigheden. Kompetencen til at træffe afgørelser efter denne bestemmelse er overladt til Familiestyrelsen. Bestemmelsen indeholder ikke regler om international kompetence, men Familiestyrelsen antager, at det er en betingelse for at træffe en midlertidig afgørelse om forældremyndighed efter denne bestemmelse, at barnet har bopæl her i landet.

Endelig følger det af bekendtgørelsens § 17, at et statsamt kan behandle en sag om samvær, hvis:

- barnet bor i Danmark,
- en sag om forældremyndigheden over barnet behandles i Danmark, eller
- parterne er enige herom.

I modsætning til sager om forældremyndighed er den afgørende tilknytningsfaktor i samværssager barnets bopæl¹⁰⁰.

Efter værgemålslovens § 15 træffer statsamtet afgørelser i sager om værgemål vedrørende børn på det sted, hvor barnet har bopæl. Ligesom ved retsplejelovens § 235 (jf. afsnit 3.3.1.2.2.) re-

⁹⁷ Dette følger af § 5 i lov om forældremyndighed og samvær, jf. § 2, stk. 1, i børneloven, samt bekendtgørelse nr. 541 af 16. juni 2002 om registrering af faderskabet i forbindelse med anmeldelse af barnets fødsel.

⁹⁸ Bekendtgørelsens § 21 indeholder regler om stedlig kompetence, hvis barnet ikke bor i Danmark.

⁹⁹ Kompetencen efter bestemmelsen blev overført fra justitsministeren til ministeren for familie- og forbrugeransvar ved kongelig resolution af 2. og 9. august 2004.

¹⁰⁰ Tilknytningsfaktoren – barnets bopæl – er inspireret af bl.a. Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Ved udarbejdelsen af de administrative kompetenceregler ved forældremyndighed var det imidlertid ikke muligt at anvende andre tilknytningsfaktorer end nævnt i retsplejelovens § 448 c, dvs. forældrenes bopæl (domicil).

gulerer bestemmelsen efter sin ordlyd alene den stedlige kompetence i Danmark, men indholdsmæssigt omfatter den også danske myndigheders internationale kompetence.

Hvis danske myndigheder har kompetence til at behandle en værgemålssag, selvom barnet ikke har bopæl her i landet, følger det af § 15, at afgørelsen træffes, hvor barnet opholder sig. Har barnet hverken bopæl eller ophold her i landet, træffes afgørelsen af Københavns Overpræsidi-um.

En tilsvarende regel om statsamtets tilsyn med værger findes i værgemålsbekendtgørelsens § 1, stk. 1.

Om litispændens henvises til afsnit 3.3.2.5.

3.3.2.7. Internationale kompetenceregler på det sociale område

Danske myndigheder har ifølge § 2 i lov om social service kompetence til at træffe afgørelse i sociale sager, der vedrører enhver, der opholder sig lovligt her i landet. Den umiddelbare forståelse af bestemmelsen indikerer, at alle personer, der opholder sig lovligt i Danmark, har ret til hjælp efter lov om social service, men i praksis forudsættes det ofte, at der er etableret bopæl her i landet. Bestemmelsens formulering giver i praksis ofte anledning til usikkerhed om, hvorvidt hjælp kan ydes til personer, der har ophold men ikke bopæl i Danmark, og i hvilket omfang hjælp uanset lovens ordlyd kan eller skal ydes til personer med ophold i udlandet.

Afgørelser om særlig støtte til et barn eller en ung træffes som udgangspunkt i forhold til forældremyndighedsindehaveren, hvilket indebærer, at en afgørelse herom kun kan træffes, hvis både forældremyndighedsindehaveren og barnet eller den unge opholder sig lovligt her i landet.

Danmark har tiltrådt den nordiske konvention om social bistand af 14. juni 1994, efter hvilken en nordisk statsborger – herunder et barn – ikke kan hjemsendes med henvisning til vedkommendes behov for social bistand, jf. art. 7. Det er et krav, at tilknytningen til bopælslandet, familieforhold eller omstændighederne i øvrigt taler for, at den pågældende bør forblive i bopælslandet. Under alle omstændigheder kan man ikke udvises, hvis man har haft lovligt ophold her i landet i mindst 3 år. Efter konventionen skal der tages særlige hensyn i sager, der vedrører børn, jf. art. 13, stk. 2. Konventionen giver dermed mulighed for, at et anbragt barn, der er statsborger i et nordisk land, kan forblive her i landet, selvom forældremyndighedsindehaveren udrejses, hvilket ellers som udgangspunkt ikke er muligt efter lov om social service.

Det må dog antages, at der kan træffes afgørelse i forhold til unge over 15 år, der opholder sig lovligt her i landet, selvom forældremyndighedsindehaveren opholder sig i udlandet, da unge over 15 år i et vist omfang har selvstændig partsstatus i sociale sager.

Har både barnet og forældremyndighedsindehaveren lovligt ophold i Danmark, kan danske myndigheder behandle en sag om anbringelse uden for hjemmet efter servicelovens kapitel 8, jf. § 2. Har barnet lovligt ophold i Danmark, mens forældremyndighedsindehaveren opholder sig i udlandet, kan der som udgangspunkt ikke træffes afgørelse efter serviceloven, fordi afgørelse om anbringelse uden for hjemmet træffes af forældremyndighedsindehaverens opholdskommune og i forhold til forældremyndighedsindehaveren. I praksis fraviges dette udgangspunkt, hvis et barn eller en ung har et akut behov for særlig støtte, primært hvis der er behov for en anbringelse uden for hjemmet, ved at fortolke serviceloven i overensstemmelse med FN's børnekonvention, således at kommunernes kompetence udvides i den konkrete sag. Formanden for børn og unge-udvalget vil ligeledes kunne træffe en foreløbig afgørelse efter lov om social service § 45, hvis et barn eller en ung har akut behov for hjælp.

Det er kommunernes ansvar, at udsatte børn og unge får den nødvendige støtte, herunder at de bliver anbragt uden for hjemmet, hvis dette er nødvendigt af hensyn til barnet eller den unge, jf. bl.a. lov om social service §§ 4, 6, 33 og 38. Hvis en kommune ikke tager tilstrækkelige initiativer til at hjælpe et barn eller en ung, kan det sociale nævn eller Ankestyrelsen pålægge kommunen at udføre bestemte handlinger, jf. lovens § 47, eksempelvis at iværksætte en anbringelse uden for hjemmet efter lovens § 40, stk. 3, nr. 8, eller § 42. Forældremyndighedsindehaveren, den unge over 15 år og samværsforælderen kan klage til Ankestyrelsen eller Landsretten over tvangsmæssige foranstaltninger efter lov om social service, herunder anbringelser.

Endelig bemærkes, at muligheden for at anbringe et udenlandsk barn eller en ung i Danmark, jf. art. 33 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, er etableret i lov om social service § 2, stk. 3. Efter denne bestemmelse kan der gennem aftale med internationale organisationer eller andre stater gives kommunerne mulighed for at yde hjælp til behandling eller pleje her i landet til personer med særlig tilknytning hertil, selvom de ikke har ophold her i landet på ansøgningstidspunktet. Det samme gælder, hvis personer med ophold her i landet tager ophold i et andet land, som de har særlig tilknytning til.

3.3.3. Udvalgets overvejelser

3.3.3.1. Generelle overvejelser

Udvalget foreslår, at konventionen gennemføres ved inkorporering, jf. nærmere afsnit 4.2.2. Konventionens kompetencebestemmelser bliver derved en bestanddel af dansk ret, og disse bestemmelser vil derfor være direkte anvendelige ved behandlingen af sager, der er omfattet af konventionen.

Overvejelserne i de efterfølgende afsnit er derfor koncentreret om, hvorvidt gennemførelse af konventionens kompetencebestemmelser herudover giver anledning til lovændringer, f.eks. i relation til fastsættelse af regler for myndighedernes behandling af sager efter konventionen.

Endelig pålægger kommissoriet udvalget at tage stilling til en række andre spørgsmål vedrørende kompetence m.v. i tilknytning til konventionen. Disse spørgsmål behandles i afsnit 3.3.3.8.

3.3.3.2. Sammenligning af konventionens kompetenceregler med de danske kompetenceregler om samvær og forældremyndighed

Til illustration af ligheder og forskelle mellem de danske kompetenceregler og konventionens regler følger her nogle eksempler på sager om forældremyndighed og samvær, der har eller kan have et grænseoverskridende element. Samtidig viser eksemplerne, hvor konventionens kompetenceregler i fremtiden vil kunne tænkes anvendt.

Eksempel 1 – fastsættelse af samvær

Et fraskilt par bor i Danmark. Barnets mor har forældremyndigheden over barnet. Barnets far søger om samvær. Ansøgningen afslås, fordi barnet muligvis har psykiske problemer; dette er ved at blive undersøgt, og det anbefales, der er ro omkring barnet, mens undersøgelsen foretages. Faderen vejledes om, at han har mulighed for at ansøge om samvær igen, når barnets problemer er blevet afdækket.

6 måneder senere søger faderen igen om samvær. På det tidspunkt er moderen og barnet flyttet til Holland.

Retsstillingen i dag: Statsamtet afslår ansøgningen, jf. bekendtgørelsen om forældremyndighed og samvær §§ 17-18, fordi barnet ikke bor i Danmark.

Konventionens regler: Holland må nu betragtes som barnets sædvanlige opholdsstat, hvorfor de hollandske myndigheder har kompetencen, jf. art. 5. Hvis de hollandske myndigheder mener, at det danske statsamt, der behandlede den første sag, vil være bedre egnet til at behandle sagen, fordi statsamtet har et godt kendskab til barnet og dets forældre, kan sagen henvises til Danmark efter art. 8. Statsamtet kan desuden anmode om at få sagen overført efter art. 9, hvis statsamtet mener, at det er bedre egnet til at vurdere, hvad der er bedst for barnet.

Eksempel 2 – ændring af samvær

Alle parter har boet i Danmark, hvor statsamtet har fastsat faderens samvær med barnet. Han har bl.a. samvær med barnet hver anden weekend.

Barnets mor og barnet flytter herefter til Italien, og faderen ansøger statsamtet om ændring af samværet, fordi han ikke kan udnytte det fastsatte samvær; han ønsker udvidet samvær i ferier, på helligdage m.v.

Retsstillingen i dag: Statsamtet afslår ansøgningen, jf. bekendtgørelsen om samvær §§ 17-18, fordi barnet ikke bor i Danmark.

Konventionens regler: Giver samme resultat, jf. art. 5. Se dog art. 35, stk. 1 (afsnit 3.6.1.8. om bi-stand til gennemførelse af samvær).

Eksempel 3 – samvær og forældremyndighed sammen med skilsmisseg

Barnets far og mor har fælles forældremyndighed over barnet. De har altid boet i Danmark, men er nu flyttet til Frankrig, fordi moderen har fået arbejde i en international organisation der.

De ophæver imidlertid samlivet, og faderen flytter tilbage til Danmark, hvor han anlægger retssag om skilsmisse og om at få forældremyndigheden over barnet.

Samtidig søger han statsamtet om samvær under behandlingen af forældremyndighedssagen.

Retsstillingen i dag: Faderen kan anlægge skilsmisse- og forældremyndighedssagen i Danmark, jf. retsplejelovens § 448 c, stk. 1, nr. 2. På grund af forældremyndighedssagen kan faderen også få samværssagen behandlet her, jf. bekendtgørelse om forældremyndighed og samvær § 17, nr. 2, selv om barnet bor i Frankrig.

Konventionens regler: Konventionen behandler ikke spørgsmålet om international kompetence vedrørende skilsmisse. Faderen kan derfor anlægge skilsmisseggen i Danmark, jf. retsplejelovens § 448 c, stk. 1, nr. 2. Uanset dette skal forældremyndigheds- og samværssagerne som udgangspunkt behandles i Frankrig, hvor barnet bor, jf. art. 5. Efter art. 10, stk. 1, har faderen imidlertid mulighed for at få både forældremyndighedssagen og samværssagen behandlet i Danmark. Dette forudsætter imidlertid, at dansk ret giver mulighed herfor, at moderen accepterer det, og at myndighederne mener, at dette er "bedst for barnet". Endvidere vil sagen – med de franske myndigheders accept – kunne overføres til Danmark efter art. 8 og 9.

Eksempel 4 – opløsning af fælles forældremyndighed og fastsættelse af samvær

Barnets far bor i Danmark, og barnets mor bor i Belgien sammen med barnet. De har fælles forældremyndighed over barnet. De har aldrig boet sammen, men har i en årrække selv aftalt omfanget af faderens kontakt med barnet.

De er nu blevet uenige om barnet – både i relation til opdragelse og til faderens kontakt til barnet.

Faderen anlægger retssag i Danmark om at få forældremyndigheden over barnet. Samtidig anmoder han statsamtet om at fastsætte hans samvær med barnet, mens sagen behandles.

Retsstillingen i dag: Faderen kan anlægge forældremyndighedssagen i Danmark, jf. retsplejelovens § 448 c, stk. 1, nr. 2. På grund af forældremyndighedssagen kan faderen også få samværssagen behandlet her, jf. bekendtgørelsen om forældremyndighed og samvær § 17, nr. 2.

Konventionens regler: Faderen skal anlægge forældremyndighedssagen og samværssagen i Belgien, hvor barnet nu bor, jf. art. 5.

Som det fremgår af ovenstående eksempler fører de danske regler og kompetencereglerne i konventionen i sager om samvær i det væsentlige til de samme resultater. Dette skyldes, at

kompetencereglerne om samvær blev ændret i 2002 og bragt i overensstemmelse med hovedprincipperne i konventionen¹⁰¹. Det bemærkes dog, at det i forhold til andre konventionsstater ikke vil være muligt at aftale, at en samværssag skal behandles i Danmark.

Endvidere vil muligheden for at få behandlet en samværssag i Danmark, hvis der her er en forældremyndighedssag under behandling, bortfalde. Denne situation vil som udgangspunkt ikke opstå efter konventionen, da kompetencen til at behandle både forældremyndighed og samvær styres af barnets sædvanlige opholdssted, jf. art. 5. Ellers vil problemet normalt kunne løses gennem reglerne om kompetenceoverførsel i art. 8 og 9.

I relation til forældremyndighedssagerne er den afgørende forskel mellem kompetencereglerne i konventionen og retsplejelovens § 448 c, at reglerne i retsplejeloven alene tager udgangspunkt i forældrenes domicil, mens reglerne i konventionen tager udgangspunkt i barnets sædvanlige opholdssted.

Endelig bemærkes, at muligheden for at etablere fælles forældremyndighed ved indlevering af en ansvars- og omsorgserklæring i forbindelse med registreringen af faderskabet til et barn, der er født i Danmark, ikke kan opretholdes i forhold til børn, der har sædvanlig bopæl i en anden konventionsstat.

3.3.3.3. Sammenligning af konventionens kompetenceregler med de danske kompetenceregler inden for det sociale område

For at illustrere forskelle og ligheder mellem de danske kompetenceregler og konventionens regler herom gennemgås i det følgende en række eksempler på børnesager med grænseoverskridende elementer, der er omfattet af lov om social service.

Eksempel 1

En familie fra Italien er på ferie i Danmark. De danske myndigheder modtager en underretning om, at et af børnene er alvorligt sygt og har behov for øjeblikkelig behandling, hvilket forældrene nægter.

Retsstillingen i dag: Både forældre og børn har lovligt ophold i Danmark, og lov om social service finder derfor anvendelse, jf. § 2. Det betyder, at opholdskommunen vil kunne træffe afgørelse om, at barnet skal modtage behandling efter lov om social service § 44, hvilket eventuelt vil kunne ske, mens barnet er anbragt uden for hjemmet. Hvis kommunen vurderer, at det er nødvendigt at underrette de italienske myndigheder om forholdene i familien, kan dette ske ud fra en nødrætsbetragtning, da det er nødvendigt for at beskytte barnet.

Konventionens regler: Da barnet har sædvanligt opholdssted i Italien, skal sagen som udgangspunkt behandles af de italienske myndigheder, jf. art. 5. Danske myndigheder kan dog træffe afgørelse om behandlingen efter art. 11, da der er tale om et hastetilfælde. Efter art. 36 har de danske myndigheder

¹⁰¹ Konventionen anvender begrebet barnets "sædvanlige opholdssted", mens forældremyndighedsbekendtgørelsen anvender begrebet "bopæl". Såfremt et barn bor i Danmark, vil det som regel også have sædvanligt opholdssted her, jf. drøftelserne i afsnit 3.3.1.2.2. og 3.3.1.2.3. hvoraf det fremgår, at det danske bopælsbegreb i det store hele svarer til "sædvanligt opholdssted".

pligt til at underrette de italienske myndigheder om barnets situation, hvis familien vender tilbage til Italien, og der er risiko for, at barnet stadig er i fare. Efter art. 34 kan de italienske myndigheder efterfølgende anmode de danske myndigheder om oplysninger om barnet.

Eksempel 2

En dansk familie flytter til Luxembourg. Barnet tager på sommerferie hos sine bedsteforældre i Danmark. Bedsteforældrene opdager blå mærker på barnet, og barnet fortæller om mishandling og voldsomme oplevelser.

Retsstillingen i dag: Afgørelse om anbringelse uden for hjemmet træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren. Hvis forældremyndighedsindehaveren befinder sig i et andet land, kan danske myndigheder som udgangspunkt ikke træffe afgørelse efter lov om social service. Denne lov skal imidlertid fortolkes i overensstemmelse med reglerne om beskyttelse af barnet i FN's børnekonvention. Dette vil formentlig medføre, at danske myndigheder kan træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet uden forældrenes samtykke. For så vidt angår anbringelse uden for hjemmet med forældremyndighedsindehaverens samtykke, er retstilstanden uafklaret, men dette kan formentligt ikke lade sig gøre.

Konventionens regler: Efter konventionen kan myndighederne i den stat, hvor barnet befinder sig, træffe afgørelse i hastetilfælde, jf. art. 11. Afgørelsen træffes alene i forhold til barnet og vil derfor kunne træffes uafhængigt af, hvor forældrene befinder sig. I dette tilfælde skal de danske myndigheder underrette myndighederne i Luxembourg om bekymringen for barnets trivsel, jf. art. 36.

Eksempel 3

Barnet og barnets mor bor i Portugal, mens barnets far bor i Danmark. Barnet er på ferie i Danmark hos sin far, hvor faderens opholdskommune får underretning om, at faren er psykisk ustabil og til fare for barnet.

A. Hvis forældrene har fælles forældremyndighed:

Retsstillingen i dag: Faderen har del i forældremyndigheden, og barnet har lovligt ophold i Danmark. Myndighederne i Danmark har derfor ifølge lov om social service § 2 kompetence til at træffe en afgørelse om, at barnet skal anbringes uden for hjemmet. Da der er fælles forældremyndighed, kan beslutning om anbringelse uden for hjemmet kun træffes i forhold til begge forældremyndighedsindehavere. Myndighederne skal derfor inddrage moderen i sagen. Dette vil eventuelt kunne ske gennem de portugisiske myndigheder.

Konventionens regler: Barnet har sædvanligt opholdssted i Portugal, som derfor efter art. 5 har kompetencen til at træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet. Danske myndigheder kan imidlertid træffe afgørelse, hvis der er tale om et hastetilfælde, jf. art. 11.

B. Hvis det alene er moderen, der har forældremyndigheden:

Retsstillingen i dag: Afgørelse efter kapitel 8 i lov om social service træffes i forhold til forældremyndighedsindehaveren af dennes opholdskommune. Hvis forældremyndighedsindehaveren ikke har ophold i Danmark, kan danske myndigheder som udgangspunkt ikke træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet efter lov om social service. Men da lov om social service skal fortolkes i overensstemmelse med FN's børnekonvention, vil de danske myndigheder formentlig kunne træffe afgørelse alligevel, i hvert fald en midlertidig afgørelse, jf. eksempel 2. Danske myndigheder vil dog i praksis søge at genforene moderen og barnet i Portugal.

Konventionens regler: Som ovenfor under A.

Eksempel 4

Marokkanske myndigheder ønsker at anbringe et barn med sædvanligt opholdssted i Marokko på et anbringelsessted i Danmark, fordi barnet har et stort netværk her i landet. Moderen, der har forældremyndigheden alene, bor fortsat i Marokko, mens faderen bor i Danmark.

Retstilstanden i dag: Det er ikke muligt at anbringe et barn i Danmark, medmindre forældremyndighedsindehaveren bor her i landet.

Konventionens regler: De marokkanske myndigheder skal efter art. 33 indhente samtykke fra de danske myndigheder, inden barnet kan anbringes i Danmark. Da barnet ved anbringelsen får sædvanligt opholdsted i Danmark, er det de danske myndigheder, der regulerer samværet med forældrene, jf. art. 5. Moderen i Marokko kan anmode de marokkanske myndigheder om en udtalelse om hendes egnethed til at have samvær med barnet, jf. art. 35. Når barnet er blevet anbragt i Danmark, overtager de danske myndigheder beslutningskompetencen vedrørende forholdene under anbringelsen og fører tilsyn med anbringelsesstedet, jf. art. 5.

Eksemplerne viser, at konventionens kompetenceregler på det generelle plan er forskellige fra de danske, fordi kompetencen efter konventionen tilfalder den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, i modsætning til de danske regler, hvor det er forældremyndighedsindehaverens opholdssted, der er afgørende. Efter konventionen vil de danske myndigheder således få hjemmel til at træffe afgørelse om anbringelse uden for hjemmet, selv om forældremyndighedsindehaveren ikke har ophold her i landet.

Eksemplerne viser også, at danske myndigheder har mulighed for at gribe ind, eventuelt med en midlertidig afgørelse, hvis et barn, der opholder sig her i landet har et akut behov for hjælp, fordi der i de danske kompetenceregler indfortolkes nødretsbetragtninger og beskyttelseshensynet i FN's børnekonvention.

Den afgørende forskel mellem de to sæt kompetenceregler er, at der ved gennemførelsen af konventionen indføres klare kompetenceregler, således at kommunerne ikke skal foretage komplicerede overvejelser om deres kompetence til at yde bistand til børn, der har behov for hjælp under ophold i Danmark. Endvidere vil konventionens samarbejdsbestemmelser medvirke til etablering af et formelt samarbejde med de relevante myndigheder i de andre kontraherende stater.

Da konventionen gennemføres ved inkorporering, er det ikke nødvendigt at ændre lov om social service § 2 for at gennemføre konventionen.

3.3.3.4. Overførsel af kompetence efter art. 8 og 9

Som beskrevet i afsnit 3.3.1.6. giver konventionens art. 8 og 9 mulighed for at overføre kompetencen til at træffe afgørelse om beskyttelse af et barn til en myndighed i en anden konventionsstat, der ellers ikke ville have kompetence hertil.

Der findes ikke i dansk ret bestemmelser inden for konventionens anvendelsesområde, der svarer til art. 8 og 9¹⁰².

¹⁰² Den nye Bruxelles II-forordning, som Danmark ikke deltager i, indeholder i art. 15 en tilsvarende bestemmelse, jf. afsnit 6.3.

Ved inkorporering af konventionen vil hjemlen til at tage stilling til spørgsmål om overførsel af kompetence findes i konventionens art. 8 og 9. Det vil derfor ikke være nødvendigt at fastsætte andre regler herom.

Det vil imidlertid være nødvendigt at udpege de myndigheder, der efter dansk ret er kompetente til at behandle anmodninger efter konventionens art. 8 og 9, samt at fastlægge procedurer for behandlingen af sådanne henvendelser.

Efter konventionens art. 44 skal hver kontraherende stat udpege, hvilke myndigheder anmodninger efter art. 8 og 9 skal rettes til. I afsnit 3.6.3.8. har udvalget anbefalet, at anmodninger efter art. 8 og 9 rettes til centralmyndigheden, der videresender anmodningen til den relevante danske myndighed.

Efter udvalgets opfattelse bør det være den myndighed – domstol eller administrativ myndighed – der behandler eller i givet fald skal behandle den pågældende sag, der tager stilling til spørgsmål om overførsel af kompetence.

Dette indebærer, at forespørgsler fra udlandet om, at en dansk myndighed overtager behandlingen af en sag, behandles af den myndighed, der skulle behandle sagen, hvis danske myndigheder havde kompetence hertil (art. 8). På samme måde skal en forespørgsel fra udlandet om at få overført kompetencen fra en dansk myndighed til at behandle en sag behandles af den danske myndighed, der behandler eller i givet fald skulle behandle den pågældende sag (art. 9).

Hvis en kompetent dansk myndighed under behandlingen af en sag mener, at myndighederne i en anden konventionsstat vil være bedre egnet til at behandle sagen (art. 8), er det den pågældende danske myndighed, der fremsender anmodningen¹⁰³. Dette gælder ikke kun for førsteinstansen, men også for en eventuel klageinstans.

Endelig kan en ikke-kompetent dansk myndighed efter art. 9 anmode myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, om at få tillagt kompetence til at træffe beskyttelsesforanstaltninger. Denne situation kan eksempelvis opstå, hvis en anmodning indgives til en dansk myndighed, der – uanset at den ikke har international kompetence til at behandle anmodningen – finder, at den er egnet til at behandle den, f.eks. fordi den for nylig har været involveret i behandlingen af en lignende sag vedrørende det pågældende barn¹⁰⁴.

¹⁰³ Den danske myndighed kan dog i stedet udsætte behandlingen af sagen og opfordre parterne til at indgive en anmodning om kompetenceoverførsel til myndigheden i den pågældende stat, jf. art. 8, stk. 1.

¹⁰⁴ I praksis vil det formentlig kun være administrative myndigheder, der vil overveje at benytte adgangen til at anmode en udenlandsk myndighed om at få tillagt kompetencen til at behandle en sag. Også her kan den danske myndighed i stedet opfordre parterne til at indgive en sådan anmodning til den udenlandske myndighed, jf. art. 9, stk. 1.

I det følgende overvejes behandlingen af disse situationer inden for de forskellige sagsområder i dansk ret, hvor konventionen finder anvendelse.

Domstolene:

Efter udvalgets opfattelse bør retten så vidt muligt inddrage parterne, inden et spørgsmål om overførsel af kompetence afgøres. Udvalget finder, at der ikke er behov for at regulere dette spørgsmål, da sådanne regler allerede findes i retsplejelovens kapitel 32. Det følger således af retsplejelovens § 337, at retten når som helst under forhandlingerne kan opfordre parterne til at udtale sig om grunde, som vil føre til, at retten kan afvise eller henvise sagen. Retten kan desuden efter § 339, stk. 2, opfordre en part til at tilkendegive sin stilling til faktiske eller retlige spørgsmål af betydning for sagen.

Fremsætter retten under behandlingen af en sag anmodning til en udenlandsk myndighed om, at denne overtager kompetencen, udsættes sagen på svar fra den pågældende myndighed, jf. retsplejelovens § 345¹⁰⁵. Retten bør angive en svarfrist i anmodningen til den udenlandske myndighed.

Udvalget har endelig overvejet, om domstolsafgørelser om overførsel af kompetencen skal kunne appelleres (anke eller kæres). En afgørelse om, at behandling af en sag skal overføres til en anden stat, kan have stor betydning for de involverede parter, herunder barnet. En overførsel vil først og fremmest kunne indebære praktiske problemer for parterne i relation til mulighed for at deltage i behandlingen af sagen, valg af advokat, sagsomkostninger m.v. Overførslen vil også betyde, at sagen efter hovedreglen vedrørende lovvalg (art. 15) skal afgøres efter loven i den konventionsstat, hvortil sagen overføres. Denne lovgivning kan være indrettet anderledes end dansk ret, således at den med stor sandsynlighed vil føre til et væsentligt anderledes resultat. Dette taler for, at en afgørelse herom skal kunne appelleres.

På den anden side må en afgørelse om beskyttelse af et barn ikke forsinkes unødigt, og adgangen til appel vil netop kunne medføre en sådan forsinkelse. Hertil kommer, at overførsel af en sag efter art. 8. og 9 kun kan gennemføres, når både den modtagende og afgivende myndighed accepterer det og finder, at det vil være til barnets bedste.

Endvidere er hensigten med konventionen at fastsætte klare regler om behandlingen af sager om beskyttelsesforanstaltninger vedrørende et barn med udgangspunkt i, hvad der er til barnets bedste. Konventionen indeholder således ingen bestemmelser, hvorefter der skal tages hensyn til forældrene. Dette kan også tale for at afskære muligheden for at appellere sådanne afgørelser.

¹⁰⁵ Efter denne bestemmelse kan retten udsætte behandlingen af en sag, når det er påkrævet, herunder for at afvente en administrativ eller retlig afgørelse.

Dansk ret indeholder i vidt omfang mulighed for særskilt at appellere domstolens beslutninger, også beslutninger af processuel karakter. Samtidig er det i Danmark fast antaget, at forældrene (især forældremyndighedsindehaverne) er parter i sager vedrørende deres barn.

På den baggrund finder udvalget, at der bør være adgang til at appellere domstolens afgørelser om overførsel af kompetence efter konventionens art. 8 og 9. Udvalget har herved endvidere lagt vægt på, at en beslutning om at overføre sagen til myndighederne i en anden stat må anses for at være af stor betydning for de involverede parter. Hertil kommer, at sager i appelinstanten ofte er bedre oplyst.

Udvalget foreslår, at domstolens afgørelser om overførsel af kompetence efter art. 8 og 9 træffes ved kendelse, således at afgørelserne kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37. Udvalget har herved lagt vægt på, at kæremål efter retsplejelovens § 398 som udgangspunkt afgøres på skriftligt grundlag, samt at kærefristen kun er 2 uger, jf. retsplejelovens § 394, stk. 1. Dette er efter udvalgets opfattelse med til at sikre, at en sag om beskyttelse af et barn ikke forsinkes unødigt af, at domstolens beslutning vedrørende overførsel efter art. 8 og 9 appelleres.

Som nævnt i afsnit 3.2.2.1. skal alle forældremyndighedssager pr. 1. januar 2007 indledes i statsforvaltningerne. Dette indebærer efter udvalget opfattelse, at forespørgsler fra udenlandske myndigheder til danske myndigheder om kompetenceoverførsel skal behandles af statsforvaltningerne med klageadgang til Familiestyrelsen, medmindre en sag om det omhandlede spørgsmål er indbragt for retten. Hvis statsforvaltningen accepterer at overtage kompetencen, har dette bindende virkning for en eventuel senere domstolsbehandling af sagen.

Administrative myndigheder:

De nævnte regler i retsplejeloven findes ikke tilsvarende i lovgivningerne for de administrative myndigheder, der vil skulle behandle sager efter konventionen. Det er derfor efter udvalgets opfattelse nødvendigt at regulere administrative myndigheders behandling af spørgsmål om overførsel af kompetence. For at sikre den fornødne fleksibilitet foreslår udvalget, at der i de relevante lovgivninger indsættes en bestemmelse, der bemyndiger den pågældende minister til at fastsætte nærmere regler herom, herunder om adgang til særskilt klage over afgørelser om overførsel af kompetence. Udvalget foreslår, at sådanne bemyndigelsesbestemmelser indsættes i lov om forældremyndighed og samvær, værgemålsloven og lov om social service.

Udvalget forudsætter, at klager over administrative myndigheders afgørelser i sager om overførsel efter art. 8 og 9 følger den almindelige rekursadgang inden for de pågældende myndigheders system.

3.3.3.5. **Kompetence vedrørende beskyttelsesforanstaltninger når danske myndigheder har kompetence i ægteskabsager**

Konventionens art. 10 åbner som nævnt i afsnit 3.3.1.7. mulighed for, at den stat, hvis myndigheder behandler en sag om skilsmisse, separation eller ophævelse af ægteskab, kan have parallelkompetence i forhold til beskyttelsesforanstaltninger vedrørende ægtefællernes fælles børn.

Efter dansk ret er spørgsmål om forældremyndighed ikke længere et vilkår for separation eller skilsmisse. Det er derfor ikke nødvendigt for danske myndigheder at have international kompetence til at behandle sager om forældremyndighed, når der er kompetence til at behandle en skilsmisse- eller separationssag. Udvalget har overvejet, om der er grundlag for at give danske myndigheder international kompetence hertil, både i forhold til konventionsstater samt i forhold til resten af verden.

Retsplejelovens § 448 c indeholder følgende om international kompetence i separations- og skilsmissesager:

- ”§ 448 c. Sag om ægteskab eller forældremyndighed kan anlægges her i riget, såfremt
- 1) sagsøgte har bopæl her,
 - 2) sagsøgeren har bopæl her og enten har boet her i de sidste to år eller tidligere har haft bopæl her,
 - 3) sagsøgeren er dansk statsborger, og det godtgøres, at han på grund af sit statsborgerskab ikke vil kunne anlægge sag i det land, hvor han har bopæl,
 - 4) begge parter er danske statsborgere, og sagsøgte ikke modsætter sig sagsanlæg ved dansk domstol, eller
 - 5) skilsmisse søges på grundlag af separation meddelt her i landet inden for de sidste fem år.
- Stk. 2.* Sag om et ægteskabs omstødelse eller beståen kan anlægges her i riget, når ægteskabet er indgået her.”

Som det fremgår af bestemmelsen, kan danske myndigheder i nogle situationer behandle skilsmissesager, selvom ingen af parterne har bopæl (domicil) eller ophold her i landet.

Hvis en bestemmelse om parallelkompetence indføres, vil den i forhold til sager omfattet af konventionen alene skabe kompetence, hvis de øvrige betingelser i art 10, stk. 1, er opfyldt:

- 1) mindst en af barnets forældre har sædvanligt opholdssted i den stat, hvor begæringen om f.eks. skilsmisse indgives,
- 2) en af forældrene har forældreansvaret for barnet,
- 3) forældrene – og eventuelle andre indehavere af forældreansvar – har accepteret skilsmissestatens kompetence til at træffe beskyttelsesforanstaltninger, og
- 4) at dette vurderes at være det bedste for barnet.

Herudover ophører kompetencen til at træffe afgørelse om forældreansvaret, når skilsmissesagen er endelig afgjort, jf. art. 10, stk. 2, og afsnit 3.3.1.7.

Muligheden for at anvende denne parallelle kompetence efter art. 10 er således meget begrænset.

For generelt at indføre en sådan kompetenceregulering taler især, at ægtefæller ofte finder det naturligt, at der tages stilling til forældremyndigheden over deres børn i forbindelse med deres skilsmisssag.

Imidlertid er forældremyndighed som nævnt ikke længere et vilkår for separation eller skilsmisse efter dansk ret. Endvidere er reglerne om separation og skilsmisse – og om vilkårene herfor – så enkle, at det i praksis sjældent giver anledning til større problemer. Når en forældremyndighedssag behandles sammen med en skilsmisssag, er der ikke noget til hinder for at afslutte skilsmisssagen, selvom forældremyndighedssagen ikke er klar til afgørelse, f.eks. fordi der skal foretages en børnesagkyndig undersøgelse. Denne opsplittning af afgørelserne vil formentlig blive anvendt i større omfang efter den 1. januar 2007, hvor alle sager om forældremyndighed, separation og skilsmisse skal indledes i de nye statsforvaltninger, jf. afsnit 3.2.2.1. Det vil herefter kun være de sager, som statsforvaltningerne ikke kan forlige, der vil blive indbragt for domstolene.

Hertil kommer, at kompetencen til at behandle forældremyndighedssager efter art. 10 som nævnt i afsnit 3.3.1.7. bortfalder, når separations- eller skilsmissspørgsmålet er afgjort. Forældremyndighedssager, der behandles i Danmark i overensstemmelse med kompetencereglerne i konventionens art. 10, vil derfor ikke altid kunne afsluttes med en realitetsafgørelse af forældremyndighedsspørgsmålet. I sådanne situationer vil der dog være mulighed for at søge kompetencen overført til myndighederne i det land, der behandlede separations- eller skilsmisssagen, jf. art. 8 og 9.

Dette argument taler således ikke afgørende for at indføre en generel bestemmelse svarende til art. 10 i dansk ret.

Udvalget finder derfor, at der ikke er afgørende grunde for at fravige konventionens udgangspunkt i art. 5, hvorefter sager om bl.a. forældremyndighed normalt altid behandles af myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted.

3.3.3.6. Uledsagede mindreårige asylansøgere

Efter udlændingelovens § 56 a, stk. 1, får en uledsaget udlænding under 18 år, der opholder sig her i landet og indgiver ansøgning om opholdstilladelse, udpeget en repræsentant til at varetage sine interesser, medmindre ganske særlige grunde taler derimod. Repræsentanten udpeges af statsamtet.

Baggrunden for bestemmelsen var bl.a., at statsamterne efter Familiestyrelsens opfattelse ikke havde international kompetence til at behandle sager om forældremyndighed, der alene byggede på barnets ophold i Danmark som asylansøger.

Ved konventionens gennemførelse i dansk ret vil statsamterne få kompetence til at behandle sådanne sager efter art. 6. Det kunne derfor overvejes, om der er behov for at opretholde adgangen til at udpege sådanne repræsentanter. Udvalget har imidlertid afstået fra dette, da Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration har meddelt udvalget, at ordningen ønskes opretholdt uanset Danmarks tiltrædelse af konventionen.

3.3.3.7. Betydningen af art. 7 i forhold til anvendelsen af Haagerkonventionen af 1980 om børnebortførelse

Gennemførelsen af art. 7 medfører en præcisering af danske myndigheders kompetence til at træffe beskyttende foranstaltninger – f.eks. afgørelse om forældremyndighed – vedrørende børn, der er blevet ulovligt bortført til eller tilbageholdes i en kontraherende stat.

Bestemmelsen får den virkning, at kompetencen til at træffe afgørelse vedrørende et barn, der er bortført fra Danmark til en kontraherende stat, først overgår til bortførelsesstaten, når barnet har opholdt sig der i mindst et år, efter at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, og der ikke verserer en sag om barnets tilbagegivelse, der er indledt inden for denne etårsperiode, og barnet er faldet til i dets nye omgivelser.

Efter Haagerkonventionen af 1980 har bortførelsesstaten ikke pligt til at tilbagegive et barn, hvis der på tidspunktet for indgivelsen af anmodningen om tilbagegivelse er gået et år siden bortførelsen, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser, jf. art. 12 i Haagerkonventionen af 1980.

Haagerkonventionen af 1980 har forrang for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen (se art. 50 og afsnit 3.7.1.5), men Haagerbørnebeskyttelseskonventionen kan finde anvendelse i den situation, hvor der er gået mere end et år fra den ulovlige bortførelse eller tilbageholdelse, og den tilbageblevne forældre ikke har fået kendskab til barnets opholdssted.

Da 1 års-fristen efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens art. 7, stk. 1, først begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor den tilbageblevne forælder får kendskab (eller burde have fået kendskab) til barnets opholdssted, bevarer de danske myndigheder efter konventionen kompetencen, og kan i denne periode træffe afgørelse om f.eks. forældremyndighed over barnet. Når

barnets opholdssted i en anden kontraherende stat bliver kendt, kan den danske afgørelse søges fuldbyrdet i denne stat efter konventionens regler herom.

Omvendt betyder bestemmelsen, at danske myndigheder som udgangspunkt ikke er kompetente til at træffe afgørelse vedrørende beskyttelse af et barn, der er bortført til eller tilbageholdes i Danmark, og som har sit sædvanlige opholdssted i en anden kontraherende stat. Der kan dog i hastende tilfælde træffes afgørelse, der kan begrundes i, at det er nødvendigt straks at beskytte barnet, jf. art. 7, stk. 3, og art. 11.

3.3.3.8. Kommissoriets andre kompetencespørgsmål m.v.

Efter kommissoriet skal udvalget – i lyset af konventionen – overveje følgende:

- De danske internationale kompetenceregler vedrørende forældremyndighed og samvær i forhold til ikke-konventionsstater
- Værnetingsreglerne i forældremyndighedssager
- De danske internationale kompetenceregler i faderskabssager
- Krav om samtykke til flytning af et barn til udlandet

Disse 4 punkter gennemgås i det følgende.

3.3.3.8.1. Danske myndigheders internationale og stedlige kompetence i forældremyndighedssager

Haagerbørnebeskyttelseskonventionens regler om international kompetence i bl.a. sager om forældremyndighed tager i modsætning til de gældende danske kompetenceregler vedrørende forældremyndighed udgangspunkt i barnets sædvanlige opholdssted.

Gennemførelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i dansk ret vil indebære, at domstolenes kompetence i sager om forældremyndighed vedrørende børn, der har sædvanligt opholdssted i en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, fremover vil være reguleret af denne konventions regler og dermed navnlig vil være baseret på barnets sædvanlige opholdssted.

Hvis retsplejelovens regler om international kompetence videreføres uændret, vil der fremover gælde vidt forskellige regler herom, afhængigt af om barnet har sædvanligt ophold i en konventionsstat eller i en ikke-konventionsstat. Selv om et barn i mange tilfælde vil have sædvanligt ophold samme sted som mindst en af forældrene, således at der ikke altid i praksis vil være forskel mellem at lægge vægt på barnets eller forældrenes sædvanlige opholdssted, vil det efter

udvalgets opfattelse alligevel være uhensigtsmæssigt med forskellige kompetenceregler afhængig af, i hvilken stat barnet har sædvanligt ophold.

Hertil kommer, at det øger mulighederne for anerkendelse og fuldbyrdelse af danske afgørelser i udlandet, hvis danske myndigheder alene behandler sager, når dette er i overensstemmelse med konventionens kompetenceregler. Danske myndigheder bør således efter udvalgets opfattelse så vidt muligt ikke medvirke til at træffe afgørelser, som ikke kan opnå virkning efter deres indhold, fordi udenlandske myndigheder kan nægte at anerkende dem.

Udvalget finder på denne baggrund, at retsplejelovens regler om domstolenes internationale kompetence i sager om forældremyndighed bør ændres, således at de så vidt muligt bringes i overensstemmelse med Haagerbørnebeskyttelseskonventionens kompetencebestemmelser. Hermed opnås, at det som udgangspunkt ikke vil gøre nogen forskel, om barnet har sædvanligt opholdsted i en konventionsstat eller i en ikke-konventionsstat.

Udvalget foreslår derfor, at retsplejelovens § 448 c ændres, således at den kun gælder for sager om separation og skilsmisse m.v., samtidig med at der indsættes en ny bestemmelse i retsplejelovens § 448 f om domstolenes internationale kompetence i sager om forældremyndighed. Udvalget foreslår, at den nye bestemmelse i retsplejelovens § 448 f udformes i overensstemmelse med konventionens art. 5-7 og 11. I relation til konventionens art. 7 foreslås dog en lidt afvigende regulering for så vidt angår børnebortførelse til Danmark fra en stat, der ikke har tiltrådt konventionen, jf. nærmere udvalgets lovudkast og bemærkningerne hertil.

I relation til den foreslåede § 448 f bemærkes, at udvalget foreslår en fortsat anvendelse af begrebet ”bopæl”, selvom der hermed menes ”sædvanligt opholdsted”, hvilket fremgår af lovforslagets bemærkninger¹⁰⁶. Dette skyldes, at dansk ret generelt anvender begrebet ”bopæl”, også selvom dette begreb ikke altid er sammenfaldende med det civilprocessuelle bopælsbegreb i retsplejelovens § 235, jf. stk. 1-2, jf. afsnit 3.3.1.2.2. Eksempelvis forstås ”bopæl” i retsplejelovens § 448 c som et krav om domicil, jf. afsnit 3.3.1.2.1.

Udvalget finder ikke grundlag for at indføre regler i retsplejeloven om overførsel af kompetence svarende til konventionens art. 8 og 9, idet sådanne regler forudsætter tilsvarende regler i andre stater og derfor ikke er relevante i sager, der ikke er omfattet af konventionen. Der er heller ikke grundlag for at indføre regler om forældremyndighed, der alene har virkning i Danmark, jf. art. 12.

Som nævnt i afsnit 3.3.3.5. foreslår udvalget, at der ikke indføres kompetence til at behandle forældremyndighedssager i Danmark, alene fordi en sag mellem barnets forældre om separation, skilsmisse eller omstødelse af ægteskabet er under behandling i Danmark, jf. art. 10.

¹⁰⁶ Indholdet af begrebet ”sædvanligt opholdsted” er beskrevet i afsnit 3.3.1.2.3.

Endelig finder udvalget heller ikke grundlag for at indføre regler i retsplejeloven om litispændens, jf. herved konventionens art. 13, der vil gælde i sager, der er omfattet af konventionen. Eventuelle tilfælde af litispændens i sager, der ikke er omfattet af konventionen, bør behandles som hidtil, således at domstolene som beskrevet i afsnit 3.3.2.5. efter en konkret vurdering vil kunne tillægge et tidligere udenlandsk søgsmål litispændensvirkning.

Med hensyn til den stedlige kompetence i sager om forældremyndighed og samvær bygger de gældende regler i retsplejelovens § 448 d ligesom reglerne om international kompetence på forældrenes bopæl (hjemting), hvorimod barnets bopæl ikke har selvstændig betydning.

I lyset af, at den internationale kompetence i sager, der er omfattet af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, fremover navnlig vil være baseret på barnets sædvanlige opholdssted, og i lyset af udvalgets forslag om en tilsvarende ændring af retsplejelovens regler om international kompetence, finder udvalget, at retsplejelovens regler om den stedlige kompetence i sager om forældremyndighed tilsvarende bør ændres, således at der tages udgangspunkt i barnets bopæl¹⁰⁷. Efter udvalgets opfattelse vil det således være mest hensigtsmæssigt, at der er harmoni mellem kriteriet for international kompetence og kriteriet for stedlig kompetence i sager om forældremyndighed. Udvalget foreslår derfor, at retsplejelovens § 448 d ændres, således at den kun gælder for sager om separation og skilsmisse m.v., samtidig med at der indsættes en ny bestemmelse i retsplejelovens § 448 g om domstolenes stedlige kompetence i sager om forældremyndighed, der tager udgangspunkt i barnets bopæl.

3.3.3.8.2. Danske myndigheders internationale kompetence i faderskabssager

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen omfatter efter art. 4, litra a, ikke faderskabssager, men på grund af den nære forbindelse mellem sager om faderskab og sager om forældremyndighed og samvær, er det naturligt at overveje, om konventionens kompetencebestemmelser giver anledning til ændring af de danske regler om international kompetence i faderskabssager.

Efter § 15 i børneloven¹⁰⁸ kan en faderskabssag kun indbringes for retten af statsamtet. Dette indebærer, at alle faderskabssager skal indledes i statsamtterne. Efter retsplejeloven § 456 b kan en faderskabssag indbringes for retten her i landet, hvis:

- 1) moderen eller barnet har bopæl¹⁰⁹ her,

¹⁰⁷ Udtrykket "bopæl" skal her forstås på samme måde som bopælsbegrebet i retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, da der er tale om en stedlig kompetenceregulering i national ret.

¹⁰⁸ Lov nr. 460 af 7. juni 2001, senest ændret ved lov nr. 542 af 24. juni 2005.

¹⁰⁹ Ved bopæl forstås her domicil, jf. Peter Arnt Nielsen, International privat- og procesret, 1997, s. 247, og Allan Phillip, Dansk International privat- og procesret, 3. udg., 1976, s. 161.

- 2) en mand, der er part i sagen, har bopæl eller ophold her, eller hans dødsbo behandles eller har været behandlet her, eller
- 3) faderskabet her i landet er registreret efter børnelovens §§ 1-3, anerkendt efter børnelovens §§ 14 eller 19 eller fastslået ved dom.

Principperne i denne bestemmelse finder tilsvarende anvendelse ved afgørelsen af statsamternes internationale kompetence til at behandle faderskabssager.

Forskellen mellem retsplejelovens kompetenceregler vedrørende faderskab og konventionens kompetenceregler er, at faderskabssager kan behandles i Danmark, selvom barnet ikke bor eller har sædvanligt opholdssted her i landet. Der er således kompetence til at behandle en faderskabssag i Danmark, blot moderen eller en mulig far bor her.

Dette giver imidlertid efter udvalgets opfattelse i sig selv ikke anledning til problemer, bortset fra at kompetence i en faderskabssag etableret alene på grundlag af faderens bopæl i Danmark ikke skaber kompetence for danske myndigheder til i umiddelbar forlængelse af faderskabssagen at behandle en sag om forældremyndighed eller samvær vedrørende barnet. I så fald giver konventionens art. 8 og 9 dog mulighed for at overføre kompetencen hertil fra den kompetente myndighed i en anden konventionsstat.

Det har i teorien været anført, at danske domstoles internationale kompetenceregler i faderskabssager er meget vide, hvilket indebærer en risiko for, at danske faderskabsafgørelser ikke altid vil blive anerkendt i udlandet¹¹⁰.

Så vidt udvalget er orienteret, har de gældende danske internationale kompetenceregler i faderskabssager ikke givet anledning til problemer. Udvalget finder, at de gældende regler om international kompetence i faderskabssager i almindelighed bygger på en så stor grad af tilknytning til Danmark, at danske faderskabsafgørelser som regel kan forventes anerkendt i udlandet.

Udvalget foreslår på denne baggrund ikke en ændring af kompetencereglerne vedrørende faderskabssager.

¹¹⁰ Jf. Annette Kronborg, *Faderskab. Et internationalt privat- og procesretligt studie*, 1996, s. 87, sml. Peter Arnt Nielsen, *Dansk International privat- og procesret*, 1997, s. 249. Annette Kronborg anbefaler, at der udformes internationale kompetenceregler for faderskabssagerne, hvorefter statsamterne har international kompetence, hvis barnet på tidspunktet for fødslen har domicil i Danmark. For så vidt angår domstolenes internationale kompetence til at fastlægge faderskabet, foreslås det, at barnets eller sagsøgtets domicil på tidspunktet for sagsanlægget skal være de afgørende kriterier. I sager om anfægtelse af faderskabet til et barn, foreslås det, at domstolene alene skal have international kompetence, såfremt barnet har domicil i Danmark på tidspunktet for sagsanlægget (s. 180).

3.3.3.8.3. Samtykke til barnets udrejse af Danmark

Udvalget skal efter pkt. 3 i kommissoriet overveje, om der er behov for at ændre reglerne om, hvornår en forælder uden den anden forælders samtykke kan flytte med barnet til udlandet.

Hvis en forælder har ene-forældremyndighed over et barn, kan den pågældende frit udrejse af Danmark med barnet. Er der fælles forældremyndighed, følger det af § 3 i lov om forældremyndighed og samvær, at begge forældre skal samtykke i udrejsen, hvis der er uenighed om forældremyndigheden.

Er udrejsen ulovlig, kan den tilbageværende forælder søge barnet tilbagegivet gennem Haagerkonventionen af 1980.

Samtidig følger det af art. 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, at danske myndigheder i tilfælde af ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse som udgangspunkt bevarer kompetencen til at træffe afgørelse om forældremyndighed over barnet. Desuden vil en afgørelse truffet af en kompetent dansk myndighed efter art. 5 skulle anerkendes og fuldbyrdes i en kontraherende stat, uanset om denne stat bestemmer, at barnet ikke skal udleveres efter Haagerkonventionen af 1980. Se afsnit 3.3.3.7.

Betingelsen for at anvende reglerne om tilbagegivelse i Haagerkonventionen af 1980 og art. 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen er, at der er tale om en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse. En fjernelse eller tilbageholdelse anses efter art. 7, stk. 2, som ulovlig, når den strider mod en forældremyndighed, der udøves alene eller i fællesskab efter reglerne i barnets sædvanlige opholdsstat, når rettighederne blev udøvet på tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen¹¹¹.

Ulovligheden – og anvendelsen af art. 7 i Haagerkonventionen – afhænger således af, hvorvidt bortførelsen eller tilbageholdelsen er ulovlig efter dansk ret.

Som nævnt oven for, skal begge forældre give samtykke til, at barnet forlader landet, hvis der er fælles forældremyndighed, og forældrene er uenige om, hvem der skal have forældremyndigheden over barnet.

Kravet om samtykke til udrejse gælder, hvis der er anlagt en retssag om forældremyndighed eller er taget initiativ hertil, f.eks. ved at ansøge om fri proces, eller hvis det på anden måde konstateres, at forældrene er uenige om forældremyndigheden. Der skal ikke meget til for at statue-

¹¹¹ Definitionen af ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse er sammenfaldende med definitionen i Haagerkonventionen af 1980, jf. art. 3 i denne konvention.

re denne uenighed. Den omstændighed, at barnet fjernes fra sit sædvanlige opholdssted eller lignende, kan i sig selv være en indikation på uenighed¹¹².

Efter § 3 stilles der alene krav om, at samtykke skal foreligge ved udrejsen. Samtykkekravet gælder efter ordlyden ikke i den situation, hvor et barn tilbageholdes i udlandet efter endt samvær eller feriebesøg hos den af forældrene, der har taget ophold der.

Imidlertid må § 3, der blev indført i forbindelse med implementeringen af Haagerkonventionen af 1980, fortolkes i lyset af denne konvention. Konventionen har til formål at sikre tilbagegivelse af bortførte eller tilbageholdte børn til den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted før bortførelsen eller tilbageholdelsen¹¹³. En tilbageholdelse kan efter konventionen være ulovlig, hvis tilbageholdelsen sker i strid med rettigheder over et barn, der udøves alene eller i fællesskab efter reglerne i barnets sædvanlige opholdsstat.

Det er udvalgets opfattelse, at det er uhensigtsmæssigt, at ordlyden af § 3 ikke klart omfatter tilbageholdelsessituationen, idet der jævnligt opstår sager om ulovlig tilbageholdelse af børn i udlandet, hvor forældrene har fælles forældremyndighed.

Da en flytning af barnets sædvanlige opholdssted fra Danmark efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens art. 5 som udgangspunkt altid indebærer, at danske myndigheder ikke læn- gere vil have kompetence til at behandle en anmodning om ophævelse af den fælles forældre- myndighed, finder udvalget, at det bør være klart, at der ved tvist om den fælles forældremyn- dighed altid skal foreligge samtykke fra den anden forælder til at lade barnet tage ophold i ud- landet.

Udvalget finder derfor, at det bør præciseres i § 3, at samtykkekravet også gælder i situationer, den ene forælder opholder sig i udlandet og – med den anden forælders accept – får besøg af barnet eller er rejst til udlandet med barnet, f.eks. på ferie eller for et kortere ophold, og hvor den pågældende forælder efterfølgende mod den anden forælders protest beslutter sig for at gøre opholdet permanent eller at forlænge det ud over det aftalte eller forudsatte.

Et manglende samtykke til at tage barnet ud af landet eller til at forlænge et udlandsophold vil således medføre, at der foreligger en ulovlig børnebortførelse eller tilbageholdelse, således at den tilbageværende forælder kan anmode om tilbagegivelse af barnet efter Haagerkonventionen af 1980.

¹¹² Jf. Svend Danielsen, Kommenteret lov om forældremyndighed og samvær, 1997, s. 99.

¹¹³ § 3 (tidligere § 10 a i myndighedsloven) blev indsat ved gennemførelse af Haagerkonventionen af 1980 og skal ses i sammenhæng med § 20, stk. 2, i bortførelsesloven, der giver mulighed for at erklære en bortførelse eller til- bageholdelse ulovlig efter dansk ret, selv om forældrene på tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen hav- de fælles forældremyndighed og fortsat har det, jf. Betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, s. 90-91, og art. 15 i konventionen.

Dette vil også betyde, at kompetencen til at træffe afgørelse om forældremyndigheden forbliver hos danske myndigheder, jf. art. 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

På denne baggrund foreslår udvalget en ændring af § 3 i lov om forældremyndighed og samvær.

Det bemærkes, at der ved gennemførelsen af § 3 i lov om forældremyndighed og samvær blev indsat en ny bestemmelse i straffelovens § 215, stk. 2, hvorefter det ved fælles forældremyndighed er strafbart for den ene forælder at føre et barn ud af landet uden samtykke fra den anden forælder. Det afgørende for, om der foreligger et strafbart forhold, er, om der på det tidspunkt, hvor barnet føres ud af landet, er indgivet anmodning om ophør af den fælles forældremyndighed, eller det på anden måde kan godtgøres, at forældrene er uenige om, hvem af forældrene, der skal have forældremyndigheden alene. Efterfølgende indtrådte omstændigheder kan ikke føre til, at udførelsen så at sige med tilbagevirkende kraft bliver strafbar¹¹⁴. Det er hidtil antaget, at så længe der foreligger fælles forældremyndighed, er strafansvaret efter straffelovens § 215, stk. 2, begrænset til selve udførelsen af barnet.

Udvalget finder ikke grundlag for at gå ind i overvejelserne om, hvorvidt der er behov for at ændre denne retsstilling. Det bemærkes, at Haagerbørnebeskyttelseskonventionen alene beskæftiger sig med de civil- og offentligretlige problemstillinger vedrørende børn i grænseoverskridende sager.

3.4. Lovvalg

3.4.1. Konventionens lovvalgsregler

Konventionens regler om lovvalg er inddelt i tre hovedgrupper:

- Lovvalg i sager om iværksættelse af beskyttelsesforanstaltninger (art. 15).
- Lovvalg om forældreansvar, der afledes af lov eller aftale (art. 16-18).
- Regler om beskyttelse af tredjemand (art. 19).

Art. 20-22 indeholder regler om den nærmere forståelse af disse lovvalgsregler.

Det grundlæggende princip i konventionens lovvalgsregler findes i art. 15, der fastslår, at myndighederne i de kontraherende stater skal anvende *lex fori*, d.v.s. deres egen lov. Den stat, der

¹¹⁴ Jf. Rapport om Børnebortførelser, afgivet af en arbejdsgruppe under Justitsministeriet, januar 2003, s. 30 ff.

har kompetence efter konventionen – typisk barnets sædvanlige opholdsstat – skal således anvende sin egen lovgivning.

Herudover er der mulighed for i særlige situationer at anvende eller tage hensyn til loven i en anden stat, hvortil sagen har en væsentlig tilknytning (art. 15, stk. 2).

Endvidere bestemmer konventionen, hvilken stats lovgivning der skal anvendes ved tildeling og ophør af forældreansvar, der afledes af loven eller aftale (art. 16, stk. 1 og 2).

Konventionen fastlægger endelig i art. 16, stk. 3, det meget centrale princip, at ved barnets flytning fra en kontraherende stat til en anden, skal det forældreansvar, der følger af loven i barnets oprindelige opholdsstat, fortsat bestå i den stat, som barnet flytter til.

3.4.1.1. Iværksættelse af beskyttelsesforanstaltninger – art. 15, stk. 1 og 2

Som altovervejende hovedregel skal myndighederne anvende deres egen lov ved afgørelse af sager, der er omfattet af konventionen. Dette fastslås i art. 15, stk. 1.

Formålet med denne regel er at gøre det nemt for myndighederne at træffe afgørelse om beskyttelsesforanstaltninger, idet de alene skal anvende den lovgivning, de er fortrolige med. Da kompetencen til at træffe afgørelser efter art. 5 endvidere som udgangspunkt er tillagt den myndighed, der er tættest på barnet, skal beskyttelsesforanstaltningerne normalt virke i den stat, hvor myndighederne har truffet dem¹¹⁵.

Efter art. 15, stk. 2, kan udgangspunktet om anvendelse af national ret dog fraviges, hvis det må anses for det bedste for barnet. Efter bestemmelsen kan den kompetente myndighed anvende eller tage hensyn til lovgivningen i en anden stat, hvortil sagen har en væsentlig tilknytning, hvis det er påkrævet for at beskytte barnets person eller formue.

Et eksempel på dette er den situation, hvor myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, skal tage stilling til salg af en i udlandet placeret formuegenstand (typisk en fast ejendom), der tilhører barnet. I denne situation kan det være mest hensigtsmæssigt, at den kompetente myndighed kan anvende den lovgivning, der er gældende der, hvor formuegenstanden er placeret. På den måde kan myndigheden give lige præcis den tilladelse, der er nødvendig efter denne stats lovgivning. Denne mulighed for at anvende en anden stats lovgivning er især nødvendig, hvis loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, ikke stiller krav om tilladelse til salget¹¹⁶.

¹¹⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 86.

¹¹⁶ Eksemplet er anført i den forklarende rapport, pkt. 89.

Bestemmelsen kan endvidere tænkes anvendt, hvis et barn opholder sig i én stat, og det konstateres, at barnet inden for kort tid skal vende tilbage til den stat, hvor det oprindeligt havde sædvanligt opholdssted. Det kan i sådanne tilfælde være praktisk, at myndighederne kan tage hensyn til oprindelsesstatens lovgivning for ikke at iværksætte en beskyttende foranstaltning, der ikke vil kunne fuldbyrdes i den pågældende stat¹¹⁷.

3.4.1.2. Hvis barnets sædvanlige opholdssted skifter – art. 15, stk. 3

Ændres barnets sædvanlige opholdssted til en anden kontraherende stat, er det myndighederne i denne stat, der har kompetence, jf. art. 5, stk. 2. Allerede iværksatte foranstaltninger vil dog bestå efter flytningen, jf. art. 14. Art. 15, stk. 3, bestemmer derfor i disse situationer, at det er lovgivningen i den kontraherende stat, hvor barnet har erhvervet nyt sædvanligt opholdssted, der fra fraflytningstidspunktet regulerer vilkårene for gennemførelse af tidligere truffne afgørelser.

Det anføres i den forklarende rapport, at der kan være en risiko for, at den oprindelige afgørelse udvandes eller fuldstændig ændrer karakter, hvis loven i den nye opholdsstat er væsentligt anderledes end i afgørelsesstaten. Problemstillingen kan illustreres med et par eksempler¹¹⁸:

Eksempel 1: I den tidligere opholdsstat er der beskikket en værge for barnet. For at værgen kan udføre visse handlinger, har han efter loven i den tidligere opholdsstat pligt til at ansøge myndighederne om godkendelse deraf. Efter reglerne i den nye opholdsstat kan værgen gennemføre disse handlinger på egen hånd. Dette krav – eller manglende krav – på godkendelse, er et spørgsmål om ”gennemførelse” af foranstaltningen inden for betydningen af art. 15, stk. 3. Som konsekvens af art. 15, stk. 3, reguleres spørgsmålet af loven i den stat, som barnet flytter til.

Eksempel 2: Bestemmelsen indebærer også, at det kan være nødvendigt for indehaveren af forældreansvaret at indhente tilladelse fra myndighederne i barnets nye sædvanlige opholdsstat i situationer, hvor dette ifølge loven i den tidligere opholdsstat ikke var nødvendigt.

Eksempel 3: En beskyttelsesforanstaltning, der efter lovgivningen i barnets tidligere opholdsstat var beregnet til at vare indtil barnets fyldte 18. år, ophører når barnet fylder 16 år i den nye opholdsstat. Spørgsmålet er her, om foranstaltningens varighed drejer sig om dennes beståen eller om vilkårene for dens gennemførelse.

Konventionen giver ikke en direkte løsning på denne problemstilling¹¹⁹. Hvis der ikke kan opnås en acceptabel løsning inden for konventionens regler (jf. det anførte i afsnit 3.2.1.1. om en mere fleksibel anvendelse af konventionen i forhold til større børn), må myndighederne i den stat, hvor barnet har erhvervet nyt sædvanligt opholdssted, iværksætte en ny beskyttelsesforanstaltning.

¹¹⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 89. I det nævnte tilfælde kan det også overvejes, om det i stedet kan være hensigtsmæssigt at anmode myndighederne i barnets oprindelige sædvanlige opholdsstat om at overtage kompetencen, jf. art. 8.

¹¹⁸ Eksemplerne er anført i den forklarende rapport, pkt. 91 og pkt. 109, der vedrører den tilsvarende bestemmelse i art. 17, jf. afsnit 3.4.1.3.3.

¹¹⁹ Om dette anfører den forklarende rapport i pkt. 91, at det ikke ved forhandlingen af konventionen var muligt at formulere en generel regel, der ville gøre det muligt at tage højde for alle de yderst forskellige sager, der kunne opstå, og at alle disse problemer kun kan løses fra sag til sag.

Anvendelsen af art. 15, stk. 3, er begrænset til sager, hvor den nye opholdsstat er en anden kontraherende stat. Hvis barnet skifter sædvanligt opholdssted til en ikke-kontraherende stat, og spørgsmålet om gennemførelse af foranstaltningen rejses i en kontraherende stat, må sidstnævnte stat løse problemet efter sine egne regler om international privatret. I sådanne tilfælde vil det efter udvalgets opfattelse være naturligt som hovedregel at anvende konventionen analogt¹²⁰.

Art. 17 indeholder en lignende bestemmelse om udøvelse af forældreansvar, der følger af loven, hvis barnet flytter til en anden kontraherende stat. (Se afsnit 3.4.1.3.3.).

3.4.1.3. Forældreansvar, der følger af loven – art. 16-18

Art. 16-18 regulerer tildeling, ophævelse, ændring og udøvelse af forældreansvar, der følger af loven, men ikke andre lovfæstede beskyttelsesforanstaltninger.

3.4.1.3.1. Tildeling og ophævelse af forældreansvar – art. 16, stk. 1 og 2

Tildeling eller ophævelse af forældreansvar, der følger af loven (*ex lege*) uden en retslig eller administrativ myndigheds mellemkomst, er reguleret af loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, jf. art. 16, stk. 1.

Et forældreansvar, der følger af loven i barnets sædvanlige opholdsstat, består fortsat i de øvrige kontraherende stater, hvis barnet skifter sædvanligt opholdssted, jf. nedenfor om art. 16, stk. 3. Det er det samme princip, der efter art. 14 gælder ved en afgørelse om forældreansvar, der er truffet af en myndighed med kompetence efter art. 5-12.

Ved ”myndighedernes mellemkomst” forstås efter art. 16, stk. 1, en aktiv handling fra myndighedernes side, d.v.s. at der træffes en afgørelse om forældreansvar. Træffes der en egentlig afgørelse om forældreansvar, er situationen ikke omfattet af art. 16. I stedet er situationen omfattet af kompetencereglerne i art. 5-12, det vil sige, at den myndighed, der træffer afgørelse om forældreansvaret, skal have kompetence efter en af disse bestemmelser, typisk art. 5 om kompetence, der bygger på barnets sædvanlige opholdsstat¹²¹.

¹²⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 92.

¹²¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 98.

Når en myndighed alene foretager registrering af forældreansvar eller modtager en anmeldelse heraf, foretager myndigheden ikke en aktiv handling så som at træffe en afgørelse, og forholdet falder derfor ind under art. 16¹²².

Det er loven i barnets opholdsstat, der regulerer, hvilket tidspunkt der er afgørende for tildeling, ophævelse eller ændring af forældreansvar¹²³.

Efter art. 16, stk. 2, er tildeling eller ophør af forældreansvar, der bygger på en aftale eller en ensidig meddelelse, undergivet loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor aftalen eller den ensidige handling får virkning. En sådan aftale kan være forældrenes aftale om fælles forældreansvar. En ensidig meddelelse kan være et testamente eller en anden erklæring om en persons sidste vilje, hvorved eneindehaveren af forældreansvaret over et barn udpeger, hvem der skal være værge for barnet efter sin død¹²⁴.

Hvis tildeling eller ophævelse af forældreansvar ved en aftale eller ensidig meddelelse skal godkendes eller vurderes af en myndighed, er art. 16, stk. 2, ikke anvendelig. I så fald betragtes tildelingen eller ophævelsen af forældreansvaret som en afgørelse om en beskyttelsesforanstaltning overfor barnet, hvor kompetencereglerne i konventionen (art. 5-12) skal være opfyldt¹²⁵.

Efter art. 16, stk. 2, er det tidspunktet, hvor aftalen eller den ensidige retshandel får virkning, der er afgørende for, hvor barnet har sædvanligt opholdssted og dermed hvilken lovgivning, der finder anvendelse. Dette kan være senere end det tidspunkt, hvor aftalen indgås, eller testamentet udarbejdes. I forbindelse med en aftale, der er indgået med henblik på skilsmisse, vil tidspunktet normalt være den dag, hvorfra skilsmissen har virkning, og ved testamente er det datoen for testators død¹²⁶.

3.4.1.3.2. Forældreansvar hvis barnets sædvanlige opholdssted skifter – art. 16, stk. 3 og 4

Ændres barnets sædvanlige opholdssted, består det forældreansvar, der var gældende efter loven i barnets tidligere opholdsstat. Dette meget centrale princip følger af art. 16, stk. 3. Herved sikres kontinuiteten i beskyttelsen af barnet. Efter bestemmelsen er det således fortsat den, der efter loven i barnets tidligere opholdsstat havde forældreansvaret over barnet, der drager om-

¹²² Jf. den forklarende rapport, pkt. 98.

¹²³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 100. Forældreansvar afledt af loven forudsætter ofte et bestemt faktisk forhold, eksempelvis ægteskab eller anerkendelse af faderskabet over barnet. Konventionen giver imidlertid heller ingen løsning på, hvilken stats lovgivning der skal finde anvendelse på f.eks. spørgsmålet om, hvorvidt der er sket en gyldig anerkendelse af faderskabet over et barn. En mulig løsning er at anvende den samme lov, som art. 16, stk. 1, henviser til i relation til tildeling af forældreansvaret – loven i barnets sædvanlige opholdsstat – men dette er ikke reguleret i konventionen, jf. rapportens pkt. 102.

¹²⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 103.

¹²⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 103.

¹²⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 104.

sorg for barnet og repræsenterer det i den nye opholdsstat. Det er således ikke nødvendigt, at den, der har forældreansvaret over barnet, skal ansøge om at få forældreansvar i barnets nye sædvanlige opholdsstat¹²⁷.

Den praktiske betydning af bestemmelsen er, at de andre kontraherende stater skal acceptere forældreansvar, der afledes af loven i barnets sædvanlige opholdsstat. Det er uden betydning, at det i den stat, hvortil barnet er flyttet, ikke er muligt at tildele forældreansvar på den pågældende måde eller til den pågældende indehaver af forældreansvaret.

Udgangspunktet om, at et forældreansvar, der følger af loven i barnets oprindelige opholdsstat, består ved barnets flytning, modificeres i et vist omfang af art. 16, stk. 4. Denne bestemmelse indebærer, at når et barns sædvanlige opholdssted ændres, reguleres tildelingen af forældreansvar støttet på loven til en person, der ikke allerede har (del i) forældreansvaret over barnet, af loven i barnets nye sædvanlige opholdsstat.

Indholdet af bestemmelsen kan illustreres ved følgende eksempel:

Et barn fødes af en ugift mor i en stat, hvor loven tildeler barnets ugifte mor forældreansvaret alene. Mor og barn flytter til en anden kontraherende stat. Efter art. 16, stk. 3, anerkendes det der, at moderen har forældreansvaret over barnet. Hvis det følger af loven i denne anden stat, at forældreansvaret tildeles faderen og moderen i forening, finder denne regel – efter art. 16, stk. 4 – anvendelse på forældreansvaret efter flytningen, da den giver barnet endnu en indehaver af forældreansvaret¹²⁸. Art. 16, stk. 4, kan således give forældrene fælles forældreansvar, selvom ingen af dem har anmodet om det.

Tildeles forældreansvaret efter loven i tilflytningsstaten faderen alene, etableres der ligeledes fælles forældreansvar, da art. 16, stk. 4, ikke indeholder mulighed for fratagelse af allerede etableret forældreansvar, der følger af loven.

Da tildeling af forældreansvar efter art. 16, stk. 4, foregår automatisk, vil en sådan etablering af fælles forældreansvar kunne ske, uden at nogen af forældrene er orienteret om det.

Det må efter udvalgets opfattelse formentligt bero på lovgivningen i tilflytningsstaten, om denne tildeling af forældreansvar forudsætter, at den anden af forældrene bor i denne stat.

Som det ses af disse eksempler, er art. 16, stk. 4, meget vidtgående, og i sin yderste konsekvens kan den gøre det vanskeligt at fastlægge, hvem der aktuelt har forældreansvaret over barnet, hvis barnet har boet i flere stater med forskellig lovgivning om tildeling af forældreansvar.

Fælles forældreansvar tildelt under anvendelse af flere forskellige staters lovgivning efter art. 16, stk. 4, vil formentlig kun kunne fungere i praksis, hvis der er enighed mellem parterne herom. Hvis der ikke er enighed, kan myndighederne i den nye opholdsstat træffe afgørelse om

¹²⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 106.

¹²⁸ Eksemplet er gengivet i den forklarende rapport, pkt. 107.

forældreansvaret, jf. art. 5, stk. 2¹²⁹. Efter art. 18 kan forældreansvar, der følger af loven, bringes til ophør – eller vilkårene for udøvelsen af ansvaret ændres – ved en afgørelse truffet af en myndighed med kompetence efter art. 5-12.

I det omvendte tilfælde, hvor loven i den første stat for eksempel tildeler faderen og moderen fælles forældreansvar, og loven i den anden stat kun tildeler forældreansvaret til moderen, vil loven i den anden stat være uden virkning for faderens rettigheder, idet faderen ifølge art. 16, stk. 3, vil bevare det forældreansvar, han er tildelt efter den første stats lov¹³⁰.

Endelig bemærkes, at art. 16, stk. 4, kun finder anvendelse på forældreansvar, der følger af loven. Hvis der derimod er truffet en afgørelse om forældreansvaret, således at situationen ikke er omfattet af art. 16, stk. 1 og 2, finder bestemmelsen ikke anvendelse. Hvis eksempelvis barnets mor havde fået eneansvaret ved en afgørelse truffet i barnets sædvanlige opholdsstat, vil flytning til en stat med fælles forældreansvar som legal ordning ikke etablere fælles forældreansvar over barnet.

3.4.1.3.3. Udøvelse af forældreansvar – art. 17

Det følger af art. 17, at udøvelse af forældreansvar er undergivet loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.

Selv om forældreansvar, der følger af loven i en kontraherende stat efter art. 16, stk. 3, består i de andre kontraherende stater i tilfælde af barnets flytning, reguleres udøvelsen af forældreansvaret efter art. 17 altid af loven i den stat, hvor barnet aktuelt har sædvanligt opholdssted. Ændres barnets sædvanlige opholdssted, bliver udøvelsen af forældreansvaret derfor reguleret af loven i den stat, hvor barnet har fået nyt sædvanligt opholdssted. Bestemmelsen svarer til art. 15, stk. 3, hvorefter udøvelsen af forældreansvar, der er fastsat af en myndighed med kompetence efter konventionens regler herom, også reguleres af reglerne i barnets opholdsstat (jf. afsnit 3.4.1.2.).

Dette kan f.eks. betyde, at det kan være nødvendigt for indehaveren af forældreansvaret at indhente tilladelse fra myndighederne i visse situationer, hvor dette ifølge lovgivningen i barnets tidligere sædvanlige opholdsstat ikke var nødvendigt, jf. afsnit 3.4.1.2.¹³¹.

¹²⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 108.

¹³⁰ Eksemplet er gengivet i den forklarende rapport, pkt. 107.

¹³¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 109.

3.4.1.4. Retshandlers bindende virkning i forhold til tredjemand – art. 19

Når konventionen i art. 16, stk. 3, fastslår, at et forældreansvar, der afledes af loven i barnets sædvanlige opholdsstat, fortsat skal bestå, hvis barnet flytter til en anden stat, er der risiko for, at tredjemand i den nye opholdsstat er uvidende om, hvem der er barnets retlige repræsentant, eller hvilke beføjelser denne udøver, idet tredjemand normalt alene forholder sig til lovgivningen i den stat, som den pågældende selv opholder sig i.

Art. 19 er derfor indført for at beskytte en tredjemand, der i god tro indgår aftale med en person, der ville være berettiget til at fungere som barnets repræsentant efter loven i den stat, hvor aftalen indgås¹³².

Beskyttelsen består i, at gyldigheden af en aftale indgået mellem tredjemand og en anden person, der ville være berettiget til at fungere som barnets repræsentant efter loven i den stat, hvor aftalen er indgået, ikke kan bestrides. Desuden bliver den pågældende tredjemand ikke ansvarlig alene fordi, den anden person ikke retmæssigt var barnets repræsentant ifølge den lovgivning, der følger af reglerne i konventionens kapitel III. Denne ansvarsfrihed gælder dog ikke, hvis den pågældende tredjemand vidste eller burde vide, at forældreansvaret var reguleret af loven i barnets tidligere sædvanlige opholdsstat, og at en anden person derfor rettelig var barnets repræsentant.

Dette kan illustreres med følgende eksempel:

En ugift mor bor i en stat, hvor ugifte forældre efter loven har fælles forældreansvar. Moderen og barnet flytter til en stat, hvor ugifte mødre efter loven har forældreansvaret alene. Efter konventionens regler har faderen fortsat del i det fælles forældreansvar, jf. art. 16, stk. 3. Hvis en tredjemand med moderens tilladelse har købt en genstand tilhørende barnet, er tredjemand ikke forpligtet til at tilbagelevere genstanden, hvis det viser sig, at salget efter loven i barnets nye sædvanlige opholdsstat kun var gyldigt med accept fra begge indehavere af forældreansvaret, i eksemplet tillige barnets far. Dette forudsætter dog, at tredjemand ikke vidste eller burde have vidst, at tildelingen af forældreansvaret var undergivet loven i barnets tidligere sædvanlige opholdsstat, og forældreansvaret dermed tillige tilkom faderen.

Der er ikke fastsat begrænsninger i forhold til hvilke aftaler, bestemmelsen finder anvendelse på. Det må dog anses for naturligt, at kravene til tredjemands omhu i forbindelse med indgåelse af aftalen stiger i takt med omfanget af aftalen, eksempelvis hvis aftalen vedrører salg af fast ejendom¹³³.

Beskyttelsen af tredjemand gælder kun, hvis aftalen er indgået mellem personer, der begge befinder sig i samme stat, jf. art. 19, stk. 2. Det fremgår ikke af hverken konventionen eller den forklarende rapport, hvilke krav der stilles til de pågældendes tilknytning til den stat, hvor afta-

¹³² Det fremgår af den forklarende rapport, pkt. 111, at art. 19 minder om art. 11 i Rom-konventionen om hvilken lov der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser m.v. (80/934/EØF), jf. lov nr. 188 af 9. maj 1984. Konventionen gælder kun for kontraktsforpligtelser.

¹³³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 114.

len er indgået. Da der efter bestemmelsens ordlyd alene stilles krav om ”tilstedeværelse” (”persons present”), er et faktisk ophold efter udvalgets opfattelse formentlig tilstrækkeligt, f.eks. ferieophold e.lign.

3.4.1.5. Generelle bestemmelser – art. 20-21

Art. 20 bestemmer, at reglerne om lovvalg også finder anvendelse, selvom den lov, der henvises til i bestemmelserne, er loven i en ikke-kontraherende stat. Dette gælder dog ikke i de tilfælde, der er nævnt i afsnit 3.4.1.2. vedrørende art. 15, stk. 3, om gennemførelse af vilkår, hvis barnets nye opholdsted er en ikke-kontraherende stat¹³⁴.

Ved udtrykket ”lov” menes i kapitel III gældende ret (lovregler og praksis) i den stat, hvis lov udpeges af konventionens lovvalgsregler, bortset fra den pågældende stats regler om lovvalg, jf. art. 21, stk. 1. Dette er en ofte anvendt bestemmelse i Haagerkonventioner, som indeholder et forbud mod renvoi¹³⁵. Ved renvoi forstås, at en henvisning til fremmed ret også omfatter den pågældende stats lovvalgsregler med den konsekvens at disse lovvalgsregler skal anvendes. Det kan tænkes, at den stats lov, der udpeges efter art. 16, indeholder internationale privatretlige regler, som peger tilbage på den anvendende myndigheds egen lov eller henviser til en helt anden stats lov. Art. 21, stk. 1, indebærer i sådanne situationer, at der skal ses bort fra sådanne internationale privatretlige lovvalgsregler, og at det er den udpegede stats materielle lov, der skal anvendes.

Er der imidlertid tale om, at den lov, som skal anvendes efter art. 16, er en ikke-kontraherende stats lov, og denne stats lovvalgsregler peger på loven i en anden ikke-kontraherende stat, som ville anvende sin egen lov, skal denne lov anvendes, jf. art. 21, stk. 2.

Dette kan eksempelvis være tilfældet, hvis et barn har sædvanligt opholdssted i en ikke-kontraherende stat, hvor forældreansvaret er underlagt loven i barnets indfødsretsstat, der er en anden ikke-kontraherende stat, hvor lovgivningen accepterer anvendelse af statens egen lov¹³⁶.

Peger lovvalgsreglerne i sidstnævnte ikke-kontraherende stat imidlertid videre, skal den lov anvendes, som udpeges direkte efter art. 16, dvs. lex fori, jf. art. 21, stk. 2.

Indholdet af art. 20 og 21 kan illustreres ved følgende eksempel:

Et gift par med et barn har sædvanligt opholdssted i stat A. De er statsborgere i stat B. Ingen af disse stater har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Forældrene har oprettet et dokument, der i

¹³⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 115. Henvisningen indeholder dog ikke en generel undtagelse fra hovedprincippet.

¹³⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 116.

¹³⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 116.

tilfælde af deres død bestemmer, at forældreansvaret over barnet skal overgå til barnets faster i stat C. Forældrene tager på ferie med barnet til Danmark. Forældrene omkommer ved en ulykke, og de sociale myndigheder tager sig af barnet. Barnets faster kontakter hurtigt de sociale myndigheder og anmoder om at få barnet udleveret. Tildelingen af forældreansvaret skal bedømmes efter reglerne i stat A, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, jf. art. 16, stk. 2, uanset at stat A ikke har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, jf. art. 20. Lovvalgsreglerne i stat A peger imidlertid videre til loven i stat B – statsborgerskabsloven. Efter stat B's lovvalgsregler anvendes egen lov i denne situation. Stat B's lovgivning anerkender tildeling af forældreansvaret baseret på et dokument udfærdiget af indehaverne af forældreansvaret. Tildelingen af forældreansvaret skal således ske efter reglerne i stat B, jf. art. 21, stk. 2.

Havde stat B's lovvalgsregler imidlertid peget på en anden stats lov, f.eks. loven i stat C, hvor den tiltænkte forældreansvarshaver har sædvanligt opholdssted, er det loven i stat A, der skal anvendes, jf. art. 21, stk. 2.

3.4.1.6. Ordre public – art. 22

Anvendelsen af en stats lov efter reglerne i art. 15-17, og art. 20-21 kan efter art. 22 alene afvises, hvis anvendelsen åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper under hensyntagen til barnets bedste.

Der er her tale om et almindeligt ordre public forbehold, der dog i overensstemmelse med konventionens grundlæggende formål – beskyttelse af børn – er suppleret af hensynet til, hvad der er bedst for det pågældende barn.

Konventionen fastlægger ikke nærmere, hvordan dette forbehold skal fortolkes. Indholdet af forbeholdet må derfor som udgangspunkt fastlægges efter national ret.

Ordre public-forbehold har generelt et meget snævert anvendelsesområde i dansk ret. Anvendelse af ordre public-reglen i art. 22 kræver, at konventionens regler om lovvalg medfører anvendelse af regler, der er åbenbart uforenelige med grundlæggende danske retsprincipper. Det er ikke tilstrækkeligt, at reglerne er væsentligt anderledes end danske regler, eller at en tilsvarende regel ikke findes i dansk ret. Der skal være tale om, at reglerne vil føre til resultater, der er stødende og klart er i strid med grundlæggende danske retsprincipper.

Hertil kommer, at der ved anvendelse af ordre public-reglen skal tages hensyn til barnets bedste. Dette er i overensstemmelse med dansk ret¹³⁷.

¹³⁷ Jf. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 73 og 78, samt note 55. I U94.023Ø blev en tyrkisk dom om overførsel af forældremyndigheden tilsidesat, bl.a. fordi det ikke fremgik af dommen, at der var taget hensyn til barnets tarv.

3.4.2. Danske lovvalgsregler

3.4.2.1. Det familieretlige område

På det familieretlige område er lovvalget ikke lovreguleret, bortset fra det relativt snævre anvendelsesområde for Den Nordiske Ægteskabskonvention.

Lovvalget er i stedet reguleret i retspraksis og administrativ praksis, og det er her fast antaget, at efter dansk international privatret anvender danske myndigheder altid dansk ret i sager om forældremyndighed, samvær m.v.

Den Nordiske Ægteskabskonvention omfatter følgende sagsområder af relevans for konventionen:

- Forældremyndighed over børn af gifte forældre.
- Samvær for børn, i forbindelse med forældrenes separation eller skilsmisse.
- Værgemål.

Den Nordiske Ægteskabskonventions kompetenceregulering i sager om forældremyndighed og samvær findes i art. 8. (Se afsnit 3.3.2.6. om § 18 i forældremyndighedsbekendtgørelsen, hvorved kompetencereglen er gennemført i dansk ret). Lovvalgsreglen findes i Den Nordiske Ægteskabskonvention art. 9, der bestemmer, at ved afgørelser efter konventionens art. 8 anvender hver stat den dér gældende lov, dvs. lex fori. Det samme gælder værgemålssager, jf. konventionens art. 16.

3.4.2.1.1. Forældremyndighed

Når danske myndigheder skal afgøre, hvem forældremyndigheden for fremtiden skal tilhøre, anvendes altid dansk ret. Dette gælder, uanset om forældre eller barnet bor eller har domicil i udlandet.

Efter dansk international privatret er det barnets domicillov, der afgør, hvem forældremyndigheden tilkommer, når forældremyndigheden følger af loven, herunder om barnet overhovedet er undergivet forældremyndighed, dvs. om forældremyndigheden er ophørt¹³⁸.

¹³⁸ Se f.eks. U1921.571 Ø. Sagen drejede sig om en 14-årig dreng, der var født og opvokset i Skotland. Efter skotsk ret var drengen blevet myndig efter sit 14. år, og han var derfor ikke længere underlagt forældremyndighed. Drengens forældre var danske. Nogen tid efter forældrenes skilsmisse (hvor faderen fik forældremyndigheden) og faderens senere død, var sønnen og faderens hustru nr. 2 (sønnens stedmor) på midlertidigt ophold her i landet, hvor sønnens mor forlangte sønnen udleveret. Dette blev nægtet, da sønnen var personlig myndig efter det fyldte 14. år. Dommen er blevet fortolket således, at det afgørende var sønnens domicil i Skotland.

For så vidt angår udøvelsen af forældremyndigheden, afgøres selve indholdet af forældremyndigheden – forældremyndighedsindehaverens rettigheder og pligter i forhold til barnet – efter dansk ret. Barnets domicillov kan dog anvendes, hvis det under en sag her i landet skal afgøres, hvorvidt en i udlandet foretaget handling havde hjemmel i forældremyndigheden over et i udlandet bosat barn¹³⁹. Ligeledes kan domicilloven anvendes med hensyn til fastlæggelse af indholdet af forældremyndigheden over et barn, der midlertidigt opholder sig her, idet dog dansk ret må danne de ydre grænser for forældremyndighedens indhold.

3.4.2.1.2. Samvær

Statsamterne anvender udelukkende dansk ret ved afgørelser om samvær. Dette gælder også ved afgørelser om ændring af udenlandske aftaler eller afgørelser om samvær, også selvom den udenlandske aftale eller afgørelse anerkendes efter dansk ret efter børnebortførelsesloven.

3.4.2.1.3. Værgemål

I dansk international privatret følges domicilprincippet i sager om etablering og ændring af værgemål. Også i værgemålssager anvender danske myndigheder således udelukkende dansk ret. Det må derfor afgøres efter dansk ret, hvem der er værge for umyndige, der har domicil her i landet¹⁴⁰.

Har den umyndige domicil i udlandet, er udgangspunktet, at værgespørgsmålet henhører under domicillandets myndigheder. I praksis fraviges domicilprincippet dog, hvis barnet er dansk statsborger, og myndighederne i domicillandet af den grund afviser at behandle sagen.

Også ved beskikkelse af en ad hoc værge for et barn, der ikke er bosat her, anvendes dansk ret¹⁴¹.

3.4.2.2. Øvrige områder

Inden for det sociale område, herunder anbringelse uden for hjemmet, træffes afgørelserne altid efter dansk ret, uanset barnets og forældrenes tilknytning til Danmark.

¹³⁹ Jf. Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 3. udgave, 1976, s. 248, samt Peter Arnt Nielsen, International privat- og procesret, 1997, s. 426, og Torben Svénné Schmidt, International person-, familie- og arveret, 1990, s. 96 ff. Samme udgangspunkt findes endvidere i børnebortførelsesloven, jf. § 10, stk. 2, nr. 1.

¹⁴⁰ Jf. Peter Arnt Nielsen, International privat- og procesret, 1997, s. 383.

¹⁴¹ Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 3. udg., 1976, s. 184.

Dette gælder også i relation til børn, der opholder sig ulovligt her i landet, hvis tvingende hensyn til barnets velfærd kræver det¹⁴².

3.4.3. Udvalgets overvejelser

De danske lovvalgsregler er ikke lovreguleret, bortset fra Den Nordiske Ægteskabskonvention, men følger bl.a. af retspraksis og administrativ praksis.

Konventionen indfører i art. 15, stk. 1, det grundlæggende princip, at de kompetente myndigheder i de kontraherende stater skal anvende egen lov.

Som det fremgår ovenfor, er de danske principper for lovvalg inden for konventionens område i det væsentlige i overensstemmelse med hovedprincippet i konventionens bestemmelse om lovvalg, jf. art. 15, stk. 1, idet de danske myndigheder anvender dansk ret (lex fori).

Art. 15, stk. 2, i konventionen indfører dog en nyskabelse, idet der efter denne bestemmelse i særlige situationer vil være mulighed for at anvende loven i en anden stat, som sagen har en særlig tilknytning til.

Også reglerne om lovvalget i relation til gennemførelse af forældremyndighed i art. 15, stk. 3, er grundlæggende i overensstemmelse med dansk ret.

I relation til forældremyndighed, der støttes på loven, bestemmer konventionens art. 16, at tildeling og ændring af forældreansvar, der følger af loven, reguleres af loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Dette forældreansvar skal desuden fortsat bestå, selv om barnets sædvanlige opholdsstat ændres, jf. art. 16, stk. 3. Det følger desuden af art. 16, stk. 4, at tildelingen af et forældreansvar støttet på loven til en person, der ikke allerede har del i forældreansvaret over barnet, reguleres af loven i barnets nye sædvanlige opholdsstat.

Efter dansk international privatret er det barnets domicillov, der afgør, hvem forældremyndigheden tilhører, når forældremyndigheden følger af loven. Således respekterer dansk ret udenlandske legale ordninger, hvor forældremyndigheden afledes af loven i den stat, hvor barnet er domicileret.

De danske principper for lovvalg i relation til forældremyndighed støttet på loven er således i det væsentlige i overensstemmelse med princippet i konventionens art. 16. Begge principper tager udgangspunkt i lovgivningen på det sted, hvor barnet bor. Der er dog den principielle forskel, at konventionen anvender begrebet ”sædvanligt opholdssted” som tilknytningsfaktor,

¹⁴² Allan Philip, Dansk international privat- og procesret, 3. udg., 1976, s. 249.

mens dansk ret opererer med barnets domicil, jf. afsnit. 3.3.1.2.1., 3.3.1.2.2. og 3.3.1.2.3. I praksis har dette dog næppe den store betydning.

Som det fremgår ovenfor, er der i det væsentlige ikke uoverensstemmelser mellem konventionens og dansk rets principper om lovvalg.

Da udvalget har besluttet at foreslå konventionen gennemført i dansk ret ved inkorporering, jf. afsnit 4.2.2, giver lovvalgsreglerne i konventionens kapitel III ikke udvalget anledning til at foreslå lovændringer eller ny lovgivning.

3.4.3.1. Betydningen af art. 16, stk. 3 og 4

Art. 16, stk. 3, vil fremover få betydning for sager, der behandles af administrative myndigheder eller domstole i Danmark, hvor der indledningsvis skal tages stilling til spørgsmålet om, hvem der aktuelt har forældremyndigheden over et barn. Art. 16, stk. 3, vil i den forbindelse føre til, at danske myndigheder og domstole skal acceptere et forældreansvar, der afledes af loven i den stat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted.

Omvendt skal udenlandske myndigheder anerkende et forældreansvar, der afledes af loven i Danmark, hvis barnet efterfølgende får sædvanligt opholdssted i en anden kontraherende stat. Der henvises til afsnit 3.2.2.1., der indeholder en oversigt over, hvilke bestemmelser i lov om forældremyndighed og samvær, der er omfattet af konventionens art. 16, stk. 3.

Bestemmelsen er central, idet der i dag træffes en lang række præjudicielle afgørelser af danske myndigheder i sager om børn, hvor det er nødvendigt at fastlægge, hvem der har forældremyndigheden. Der kan f.eks. være tale om, at en ugift mor, der efter loven i den stat, hvor hun og barnet har sædvanligt opholdssted, har forældremyndigheden alene over barnet, bliver gift med en mand, der har sædvanligt opholdssted i Danmark. Hvis moderen og barnet flytter til Danmark og senere ønsker f.eks. at søge om nyt navn til barnet, eller moderens ægtefælle ønsker at stedbarnsadoptere barnet, er det nødvendigt for danske myndigheder at undersøge, hvem der som indehavere af forældremyndigheden skal give samtykke til navneændringen eller adoptionen.

Art. 16, stk. 3 og 4, kan desuden få betydning i forhold til forældre og børn, der flytter til Danmark fra en stat, hvor den familieretlige lovgivning afviger fra den danske. Eksempelvis skelnes der i den muslimske sharia-lovgivning mellem formynderskab (som altid tilkommer barnets far eller i dennes fravær farfaren) og retten til at drage omsorg for barnet (som tilkommer barnets mor, indtil drengene fylder 2 år, og pigerne fylder 7 år)¹⁴³. Da dansk international privatret

¹⁴³ Jf. Bergmann, Internationales Ehe- und Kindschaftsrecht.

som nævnt i afsnit 3.4.2.1.1. anerkender udenlandske legale ordninger, er det som udgangspunkt i ovennævnte situation barnets far, der – efter flytningen til Danmark – har forældremyndigheden over barnet. Art. 16, stk. 4, får her den konsekvens, at når barnet får sædvanligt opholdssted i Danmark, vil barnets far beholde det forældreansvar, som blev etableret i den tidligere opholdsstat (jf. art. 16, stk. 3). Desuden vil art. 16, stk. 4, føre til, at barnets mor også får del i forældremyndigheden, da dette følger direkte af lov om forældremyndighed og samvær § 4.

Når et udenlandsk ægtepar flytter her til landet med et fælles barn, registrerer kommunen begge forældre som indehavere af forældremyndigheden over barnet i folkeregistret (CPR). Følger forældremyndigheden af udenlandsk lovgivning, skal der fremlægges oplysninger herom¹⁴⁴. Reglen i art. 16, stk. 4, i konventionen fører som illustreret ovenfor i visse tilfælde til, at der ved tilflytningen til Danmark etableres forældremyndighed for en person, der ikke tidligere har haft del i forældremyndigheden. Denne forældremyndighed skal registreres i folkeregistret. Udvalget finder dog, at der ikke er grundlag for at regulere dette ved lov, da den nødvendige regulering kan ske ved ændring af de gældende vejledninger.

Om betydningen af art. 17 om udøvelse af forældremyndighed henvises til afsnit 3.2.2.1.

Om anerkendelse af forældreansvar, der afledes direkte af loven, i sager om børnebortførelse henvises til afsnit 3.5.3.2.

3.5. Anerkendelse og fuldbyrdelse

3.5.1. Konventionens regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser

Kapitel IV drejer sig om anerkendelse og fuldbyrdelse i en konventionsstat af afgørelser, der er truffet i en anden konventionsstat. I nogle situationer skal der kun tages stilling til anerkendelse, f.eks. af hvem der aktuelt har forældreansvaret over et barn, jf. art. 23, mens der i andre situationer skal tages stilling til anerkendelse af en afgørelse som et led i tvangsfuldbyrdelsen af den, jf. art. 26 og 28.

¹⁴⁴ Jf. meddelelse fra CPR-kontoret af 6. maj 2004 om registrering af forældremyndighed og separation i CPR fra den 27. maj 2004. Registrering af forældremyndighed og separation i CPR påbegyndtes den 27. maj 2004. Der registreres alene etablering og ændring af forældremyndighed, der finder sted efter den 1. juli 2004. Ved registrering af flytning her til landet, registreres dog forældremyndigheden over et tilflyttende barn, selv om denne er fastsat før den 27. maj 2004.

3.5.1.1. Anerkendelse – art. 23

Efter art. 23, stk. 1, skal foranstaltninger truffet af myndigheder i en konventionsstat anerkendes som en følge af loven¹⁴⁵ i alle andre konventionsstater, idet anerkendelse dog efter bestemmelsens stk. 2, kan nægtes i en række tilfælde.

Dette indebærer, at det ikke er nødvendigt at søge om nogen form for retlig behandling for at opnå anerkendelse af en foranstaltning, forudsat at den person, der henholder sig til foranstaltningen, ikke tager skridt til fuldbyrdelse. Det er den part, som foranstaltningen gøres gældende over for, der skal påberåbe sig, at der er grund til at nægte at anerkende foranstaltningen, jf. stk. 2. Konventionen giver dog også mulighed for at fremsætte en isoleret begæring om anerkendelse eller ikke-ankendelse af foranstaltningen, jf. om art. 24 nedenfor¹⁴⁶.

Anerkendelse kan kun nægtes, hvis en af betingelserne i art. 23, stk. 2, litra a-f, er opfyldt¹⁴⁷. Disse bestemmelser, der indeholder en udtømmende¹⁴⁸ angivelse af nægtelsesgrundene¹⁴⁹, gennemgås i det følgende:

- a) Anerkendelse kan nægtes, hvis foranstaltningen er truffet af en myndighed, der ikke havde kompetence efter reglerne i kapitel II.

Litra a indebærer, at den anmodede myndighed under en sag om anerkendelse kan efterprøve, om den myndighed, der traf den foranstaltning, der nu søges anerkendt, havde kompetence til at behandle sagen efter kapitel II. Ved denne efterprøvelse er myndigheden dog bundet af de faktiske forhold, hvorpå den første myndighed støttede sin kompetence, jf. om art. 25 nedenfor i afsnit 3.5.1.2¹⁵⁰.

- b) Anerkendelse kan nægtes, hvis en foranstaltning, bortset fra i hastetilfælde, blev truffet i forbindelse med en retslig eller administrativ behandling, uden at barnet har haft mulighed for at blive hørt, i modstrid med grundlæggende retsplejprincipper i den stat, som anmodningen rettes til.

Litra b stiller ikke krav om, at børn skal høres i enhver sag. Det er kun, hvor den manglende høring af barnet er i strid med grundlæggende processuelle regler i den anmodede stat, at dette

¹⁴⁵ I den engelske konventionstekst anvendes udtrykket "by operation of law", som betyder et automatisk skift i en retlig tilstand på grund af eksisterende lov, f.eks. at forældremyndigheden over et barn automatisk ophører ved det fyldte 18 år.

¹⁴⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 119.

¹⁴⁷ Det bemærkes, at konventionen efter ordlyden giver mulighed for at nægte anerkendelse, hvis én eller flere nægtelsesgrunde foreligger, men at dette ikke er et krav, jf. brugen af ordet "may" ("kan"). Der henvises til den forklarende rapport, pkt. 121.

¹⁴⁸ Herudover må det efter udvalgets opfattelse være klart, at myndighederne i én stat kan nægte anerkendelse og/eller fuldbyrdelse af en afgørelse fra en anden stat, hvis de måtte finde, at afgørelsen ikke er omfattet af konventionens anvendelsesområde, jf. afsnit 3.2.1.3.

¹⁴⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 121.

¹⁵⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 122.

kan berettigede til at nægte anerkendelse. Der skal dog ikke på dette punkt skelnes mellem, om foranstaltningen træffes inden for rammerne af en retslig eller en administrativ sag¹⁵¹.

- c) Anerkendelse kan nægtes efter anmodning fra en person, der gør gældende, at foranstaltningen krænker den pågældendes forældreansvar, hvis foranstaltningen, bortset fra i hastetilfælde, blev truffet, uden at vedkommende havde mulighed for at blive hørt.

Litra c indeholder grundene til at nægte at anerkende ”udeblivelsesdomme”. Anerkendelsen af en ”udeblivelsesdom” kan efter bestemmelsen kun nægtes, hvis afgørelsen er i strid med et eksisterende forældreansvar. Bestemmelsen giver dog mulighed for at træffe afgørelse uden høring af modparten i hastende sager.

- d) Anerkendelse kan nægtes, hvis anerkendelse åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som anmodningen rettes til, under hensyntagen til barnets bedste.

Litra d indeholder et sædvanligt ordre public-forbehold. Der henvises til bemærkningerne til art. 22 i afsnit 3.4.1.6.

- e) Anerkendelse kan nægtes, hvis foranstaltningen er uforenelig med en senere foranstaltning truffet i en ikke-kontraherende stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted, og denne senere foranstaltning opfylder betingelserne for at blive anerkendt i den stat, som anmodningen rettes til.

Formålet med litra e er at løse situationer, hvor der er modstrid mellem en foranstaltning, der er truffet i en kontraherende stat, og en anden foranstaltning, der senere er truffet i den ikke-kontraherende stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted. Hvis disse to foranstaltninger ikke er forenelige, har den seneste forrang, selvom den er truffet i en ikke-konventionsstat. Dette forudsætter dog, at den opfylder kravene i national ret til anerkendelse i den anmodede stat.

Bestemmelsen er i overensstemmelse med princippet om kompetenceskift i art. 5, stk. 2, (jf. afsnit 3.3.1.3.) på grund af ændring af barnets sædvanlige opholdssted, idet den giver forrang til afgørelser, der er truffet af den myndighed, der er tættere på barnet og derfor bedre kan vurdere, hvad der er bedst for barnet.

I forhold til en foranstaltning, der er truffet i en kontraherende stat, har en foranstaltning, der efterfølgende er truffet i en ikke-kontraherende stat, hvor barnet havde sædvanligt ophold, ikke forrang, hvis myndigheden i den ikke-kontraherende stat byggede sin kompetence på andet end barnets sædvanlige opholdssted, f.eks. dets indfødsret.

¹⁵¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 123.

Denne begrænsning har til følge, at en kontraherende stat er afskåret fra at anerkende en foranstaltning truffet i en anden ikke-kontraherende stat end den stat, hvor barnet havde sædvanligt ophold, hvis den er uforenelig med en foranstaltning, der tidligere er truffet i en kontraherende stat, der havde kompetence efter reglerne i kapitel II¹⁵².

f) Anerkendelse kan nægtes, hvis proceduren i art. 33 ikke er blevet fulgt.

Efter art 33 skal der inden plejeanbringelse af et barn i en anden kontraherende stat foretages høring af myndighederne i denne stat. Dette er nærmere beskrevet i afsnit 3.6.1.7. Er denne høring ikke foretaget, kan foranstaltningen nægtes anerkendelse.

3.5.1.2. De faktiske forhold der dannede grundlag for kompetencen – art. 25

Efter art. 25 er myndighederne i en stat, der anmodes om at anerkende en foranstaltning, bundet af de faktuelle forhold, som den myndighed, der traf foranstaltningerne, havde baseret sin kompetence på. Hvis sidstnævnte myndighed f.eks. har truffet afgørelsen i egenskab af myndighed i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted, har den myndighed, der behandler anmodningen om anerkendelse, ikke adgang til at vurdere de faktiske forhold, der lå til grund for den anden myndigheds vurdering af barnets sædvanlige opholdssted. Hvor kompetencen støttes på en foreløbig vurdering af, hvad der er bedst for barnet, er denne vurdering af kompetencegrundlaget tilsvarende bindende for myndigheden i den anmodede stat¹⁵³.

3.5.1.3. Afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse – art. 24

Art. 24 giver enhver berettiget person ret til at anmode de kompetente myndigheder i en konventionsstat om at tage stilling til anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning truffet i en anden konventionsstat. Proceduren herfor reguleres af lovgivningen i den anmodede stat.

Eftersom foranstaltninger truffet af myndigheder i en konventionsstat efter art. 23, stk. 1, skal anerkendes som en følge af loven i andre konventionsstater, opstår spørgsmålet om anerkendelse først, når en foranstaltning gøres gældende i en anden stat. Det er først på dette tidspunkt, at en eventuel tvist om anerkendelsen opstår. Dette kan i nogle sager først ske længe efter afgørelsestidspunktet. En af sagens parter kan imidlertid have en interesse i straks efter, at foranstalt-

¹⁵² Jf. den forklarende rapport, pkt. 126. Det vil forholde sig anderledes, hvis den kontraherende stat, der modtager en anmodning, i henhold til en traktat har pligt til at anerkende den foranstaltning, der træffes af den ikke-kontraherende stat. Konflikten mellem de to foranstaltninger ville da være en konflikt mellem nærværende konvention og den traktat, som den anmodede kontraherende stat samt den ikke-kontraherende stat, der har truffet foranstaltningen, begge er bundet af. En løsning på denne konflikt mellem internationale konventioner findes i art. 52, jf. afsnit 3.7.1.5.

¹⁵³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 131. Dette er bl.a. relevant i forhold til afgørelser truffet af en myndighed, der er kompetent i forhold til art. 8, 9 eller 10.

ningen blev truffet, at få afklaret, om foranstaltningen vil kunne anerkendes i en anden konventionsstat.

En person kan således have en interesse i at få en afgørelse i en given stat om anerkendelsen af en foranstaltning, der er truffet i en anden stat. Dette kan illustreres ved følgende eksempler:

I stat A er forældreansvaret over barnet blevet tildelt barnets mor med et forbud mod at flytte barnets sædvanlige opholdssted til en anden stat uden samtykke fra barnets far. Han er villig til at give samtykke til en flytning til stat B, men bryder sig ikke om at give moderen mulighed for at flytte barnet videre til en tredje stat. Inden han giver samtykket, ønsker han derfor at sikre, at stat B vil anerkende alle dele af forældreansvarsafgørelsen fra stat A og således kun give moderen tilladelse til igen at flytte barnet til en anden stat med hans samtykke. Omvendt kan en far, der er frataget forældreansvaret, som i stedet er tildelt barnets mor ved en afgørelse truffet i stat A, have en interesse i at få en afgørelse om, at denne foranstaltning ikke vil blive anerkendt i stat B, hvis han ønsker at forhindre moderen i at indgå en aftale i barnets navn i stat B, fordi han mener at denne aftale vil stride med barnets interesser¹⁵⁴.

Bestemmelsen tillader kun forebyggende anmodninger om anerkendelse eller ikke-ankendelse af foranstaltninger og omfatter således ikke anmodning om forhåndsankendelse af et forældreansvar, der følger af loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted¹⁵⁵.

3.5.1.4. Eksigibilitet eller registrering med henblik på fuldbyrdelse – art. 26

Art. 26, stk. 1, fastsætter, at foranstaltninger truffet i en konventionsstat efter anmodning fra en part kan erklæres eksigibel (en såkaldt eksekvatur-afgørelse) eller registreres med henblik på fuldbyrdelse i en anden konventionsstat efter reglerne herom i den anmodede stat. Konventionsstaterne skal efter stk. 2 anvende en hurtig og enkel procedure for at træffe en beslutning efter stk. 1. Stk. 3 fastsætter, at eksekvatur eller registrering kun kan nægtes af de grunde, der er nævnt i art. 23, stk. 2.

Art. 26 vedrører kun foranstaltninger, der fordrer fuldbyrdelse, eksempelvis tvangsfuldbyrdelse af en afgørelse om forældreansvar eller tvangssalg af formuegenstande. Hvis en afgørelse ikke kræver fuldbyrdelse, er hovedreglen i art. 23 tilstrækkelig til, at afgørelsen kan få effekt. Det er eksempelvis ikke nødvendigt at søge om fuldbyrdelse af en foranstaltning, der giver et barns værge eller repræsentant mulighed for at foretage visse økonomiske dispositioner over barnets formue i en kontraherende stat¹⁵⁶.

¹⁵⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 129.

¹⁵⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 129

¹⁵⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 132.

3.5.1.5. Forbud mod efterprøvning af sagens realitet – art. 27

Foranstaltninger kan – bortset fra i det omfang, det er nødvendigt af hensyn til bestemmelserne i art. 23-26 – ikke efterprøves med hensyn til sagens realitet, jf. artikel 27. Forbuddet er et materielt revisionsforbud, der omfatter bevisbedømmelse og jus (faktum og jus)¹⁵⁷. Ved afgørelsen om anerkendelse må der således hverken efterprøves med hensyn til faktum eller jus. En afgørelse kan alene nægtes anerkendt eller fuldbyrdet efter den udtømmende opremsning af nægtelsesgrunde i art. 23.

3.5.1.6. Fuldbyrdelse – art. 28

Efter art. 28 skal en foranstaltning, der er truffet i en konventionsstat, og som efter art 26 er erklæret eksigible i en anden konventionsstat, fuldbyrdes i denne anden stat, som var den truffet af myndighederne i denne stat, dvs. efter samme regler og procedurer som anvendes ved fuldbyrdelse af tilsvarende afgørelser truffet i denne stat. Fuldbyrdelse sker således altid i henhold til reglerne i den anmodede stat, i det omfang disse regler giver grundlag herfor under hensyntagen til, hvad der er bedst for barnet.

Rækkevidden af denne regel viser sig blandt andet, når der skal fuldbyrdes en afgørelse vedrørende et barn, der allerede har nået en vis modenhed og modsætter sig fuldbyrdelsen, for eksempel ved pure at nægte at flytte hen og bo hos den af forældrene, der har fået tilkendt forældreansvaret. Hvis de nationale retsregler i den anmodede stat i en sådan situation giver mulighed for at nægte fuldbyrdelse af afgørelser, der er truffet af myndighederne i den pågældende stat, kan disse regler tilsvarende anvendes på afgørelse, der er truffet i en anden kontraherende stat.

Har myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat som et andet eksempel ladet barnet bo hos sin familie, men har underkastet familien tilsyn af de lokale sociale myndigheder, og flytter familien senere til en anden kontraherende stat, vil fuldbyrdelsen i den anden stat af den omhandlede afgørelse kun kunne lade sig gøre, hvis myndighederne i den anden stat efter sine egne retsregler har adgang til at udføre den tilsynsopgave, der var pålagt de sociale myndigheder i den første stat. I modsat fald vil det være op til myndighederne i den anden stat, om muligt i samarbejde med myndighederne i den første stat, at tilpasse første stats foranstaltning til sin egen lovgivning eller ændre foranstaltningen, jf. art. 5, stk. 2¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Jf. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 319.

¹⁵⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 134.

3.5.2. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i Danmark

3.5.2.1. Anerkendelse

3.5.2.1.1. Generelle bestemmelser om anerkendelse af udenlandske afgørelser

Efter retsplejelovens § 223 a er udgangspunktet i dansk ret, at en fremmed afgørelse om f.eks. forældreansvar, forældremyndighed eller samvær ikke kan anerkendes og fuldbyrdes her i landet. Justitsministeren kan dog fastsætte bestemmelser, hvorefter sådanne afgørelser fra udenlandske domstole og myndigheder om borgerlige krav og udenlandske offentlige forlig skal have bindende virkning her i riget. Denne bemyndigelse suppleres af speciallovgivningen som følge af Danmarks tiltrædelse af internationale konventioner, jf. f.eks. afsnit 3.5.2.1.2.

Hjemlen i § 223 a er ikke udnyttet i relation til konventionens anvendelsesområde.

Uanset retsplejelovens § 223 a anerkendes udenlandske afgørelser i dansk ret i visse tilfælde på ulovbestemt grundlag, jf. afsnit 3.5.2.1.3.

3.5.2.1.2. Andre konventioner om anerkendelse af afgørelser om forældremyndighed, samvær og værgemål

I dansk ret er anerkendelse af udenlandske afgørelser om forældremyndighed, samvær og værgemål reguleret ved Den Nordiske Ægteskabskonvention, Den Nordiske Domskonvention, Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser, der gennemgås i det følgende.

3.5.2.1.2.1. Den Nordiske Ægteskabskonvention

I 1931 blev der indgået en konvention om ægteskab, adoption og værgemål mellem de nordiske lande. Den Nordiske Ægteskabskonvention¹⁵⁹ art. 8 regulerer bl.a. spørgsmålet om, hvornår et lands myndigheder er kompetente til at træffe afgørelse i en sag om forældremyndighed og samvær. Konventionen omhandler imidlertid kun børn af gifte forældre og derfor ikke forældremyndigheds- og samværsspørgsmål med hensyn til børn af ugifte forældre¹⁶⁰.

Konventionen omfatter også afgørelser om værgemål (art. 14 og 15).

¹⁵⁹ Bekendtgørelse nr. 323 af 28. december 1931, seneste ændret ved bekendtgørelse nr. 34 af 28. november 2002.

¹⁶⁰ Se også afsnit 3.4.2.1. om konventionens lovvalgsregler.

Efter art. 22 har administrative og judicielle afgørelser, som er udfærdiget i overensstemmelse med blandt andet art. 8, 14 og 15 i en af staterne, gyldighed i de andre stater uden særlig stadfæstelse og uden prøvelse af afgørelsens rigtighed eller dens forudsætninger med hensyn til bopæl (sædvanligt opholdssted) eller statsborgerret i den ene eller den anden af de kontraherende stater. Bestemmelsen fastslår alene afgørelsens bindende virkninger. For så vidt angår forældremyndighed og samvær, gælder bestemmelsen kun for nordiske afgørelser vedrørende nordiske statsborgere og deres børn. Den omhandler som nævnt ikke afgørelser om forældremyndighed for forældre, som ikke er eller har været gift med hinanden.

3.5.2.1.2.2. Den Nordiske Domskonvention

Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav m.v., jf. lov-bekendtgørelse nr. 635 af 15. september 1986, som senest ændret ved lov nr. 389 af 14. juni 1995, gennemfører dele af Den Nordiske Ægteskabskonvention og Den Nordiske Domskonvention af 11. oktober 1977.

Efter Den Nordiske Domskonvention kan retsafgørelser og administrative afgørelser, herunder midlertidige afgørelser, om forældremyndighed eller samvær, fuldbyrdes i Danmark, såfremt afgørelsen kan danne grundlag for fuldbyrdelse i det land, hvor den er truffet. Dette gælder, uanset om afgørelsen har opnået retskraft. Forlig, der er indgået for en domstol, eller aftale, der er godkendt af en administrativ myndighed, kan i samme omfang fuldbyrdes i Danmark. Bestemmelsen omfatter dog ikke afgørelser truffet af den fuldbyrdende myndighed og beslutninger truffet af børne- og ungdomsværn eller anden myndighed i henhold til lovgivning om offentlig børne- og ungdomsforsorg eller anden lignende offentlig forsorg eller anbringelse.

Efter Den Nordiske Domskonvention skal også afgørelser om forældremyndighed, der falder uden for Den Nordiske Ægteskabskonvention, men som er truffet i et af de andre nordiske lande, anerkendes og fuldbyrdes her i landet. Det vil eksempelvis være tilfældet, hvis ikke begge forældre er nordiske statsborgere.

3.5.2.1.2.3. Lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser)

Lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser) (herefter kaldet børnebortførelsesloven), jf. lov nr. 793 af 27. november 1990, som ændret ved lov nr. 387 af 28. maj 2003, gennemfører Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser.

Haagerkonventionen af 1980 har til formål at løse de problemer, der opstår, når et barn bortføres fra en stat til en anden eller på anden måde ulovligt fjernes fra den, som har forældremyndigheden. Denne konvention pålægger medlemsstaterne en pligt til at medvirke til, at barnet udleveres til den berettigede, såfremt bortførelsen eller tilbageholdelsen var ulovlig efter reglerne i den stat, hvor barnet boede på tidspunktet for bortførelsen eller tilbageholdelsen. Det er således hensigten med konventionen at genoprette den faktiske tilstand før bortførelsen eller tilbageholdelsen ved, at barnet så hurtigt som muligt sendes tilbage til sin oprindelsesstat.

I særlige tilfælde kan tilbagesendelse efter lovens § 11 dog undlades, herunder hvis der er en alvorlig risiko for, at tilbagesendelse vil være til skade for barnets sjælelige eller legemlige sundhed, eller hvor et barn, der har opnået en sådan modenhed og alder, at der bør tages højde for dets mening, selv modsætter sig tilbagegivelse.

Europarådskonventionen fastlægger, under hvilke betingelser en afgørelse om forældremyndighed eller samvær, der er truffet i en kontraherende stat, skal anerkendes og fuldbyrdes i en anden kontraherende stat. Udgangspunktet er efter lovens § 4, at afgørelser om forældremyndighed, om hvor barnet skal bo, eller om samvær, der er truffet i en stat, der har tiltrådt Europarådskonventionen, anerkendes her i landet, og at de kan fuldbyrdes, hvis de kan danne grundlag for fuldbyrdelse i oprindelsesstaten. Europarådskonventionen er således ikke begrænset til spørgsmål om ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse af et barn.

Lovens § 5 indeholder betingelserne for anerkendelse og fuldbyrdelse af "udeblivelsesdomme", mens §§ 6-8 indeholder regler om adgangen til at nægte eller udsætte anerkendelse eller fuldbyrdelse. Nægtelse heraf kan bl.a. ske, hvis afgørelsen på grund af ændrede forhold "åbenbart" ikke er forenelig med, hvad der er bedst for barnet.

Det bemærkes, at anvendelsesområdet for Europarådskonventionen er afgørelser om forældremyndighed og samvær. Ved afgørelser om forældremyndighed forstås afgørelser vedrørende omsorgen for barnets person, herunder retten til at bestemme, hvor barnet skal bo, eller retten til samvær med barnet. Der kan både være tale om retsafgørelser eller retsforlig. Desuden omfatter konventionen afgørelser truffet af en administrativ myndighed, og aftaler, der er godkendt af en administrativ myndighed. Det antages, at en udenlandsk myndigheds afgørelse om tvangsfjernelse af børn fra forældremyndighedsindehaveren med henblik på anbringelse udenfor hjemmet er en bopælsafgørelse, der er omfattet af Europarådskonventionen, således at danske myndigheder skal anerkende en udenlandsk afgørelse om tvangsanbringelse samt medvirke til tilbagegivelse af barnet. Se desuden afsnit 3.5.2.1.4.

3.5.2.1.3. Ulovbestemt anerkendelse på det familieretlige område

Uanset udgangspunktet i retsplejelovens § 223 a er der i dansk ret tradition for at anerkende udenlandske familieretlige afgørelser på ulovbestemt grundlag, bl.a. afgørelser om forældremyndighed. Anerkendelsen gælder dog kun afgørelsens konstitutive indhold.

Administrative myndigheder tager således jævnlige præjudicielt stilling til, hvem der har forældremyndigheden over et barn. Dette sker f.eks. i forbindelse med afgørelsen af forskellige familieretlige sager eller ved spørgsmål om, hvem der skal give samtykke til dispositioner vedrørende barnet, der kræver samtykke fra forældremyndighedsindehaveren. Det drejer sig om anerkendelse af både afgørelser og forældremyndighed efter loven. Familiestyrelsen har oplyst, at det efter styrelsens praksis er en betingelse for anerkendelse, at parterne havde en vis tilknytning til den stat, hvor afgørelsen blev truffet, og at afgørelsen er gyldig der. Endvidere må afgørelsen ikke stride mod ordre public, herunder hensynet til barnets bedste.

Spørgsmålet om, hvem forældremyndigheden tilkommer, kan også opstå præjudicielt under en dansk retssag, f.eks. om eventuelt manglende samtykke fra forældremyndighedens indehaver til en formueretlig disposition.

Endelig kan en udenlandsk forældremyndighedsafgørelse også danne grundlag for udlevering af barnet ved en umiddelbar fagedforretning efter retsplejelovens § 536, såfremt barnet er ført til Danmark eller tilbageholdt her mod forældremyndighedsindehaverens samtykke. Det er en betingelse for anerkendelsen, at den fremmede myndighed havde indirekte international kompetence. Endvidere må afgørelsen ikke stride mod ordre public, herunder hensynet til barnets bedste¹⁶¹.

Udenlandske værgemål og umyndiggørelser anerkendes ligeledes i Danmark efter ovenstående retningslinier. Det antages endvidere, at en udenlandsk afgørelse kan anerkendes, selvom myndigheden savnede indirekte international kompetence, hvis den er truffet af en myndighed i den pågældendes statsborgerskabsstat, og afgørelsen anerkendes i den pågældendes domicilstat¹⁶².

3.5.2.1.4. Anerkendelse af udenlandske afgørelser på det sociale område

Lov nr. 498 af 23. december 1970 om udlevering til et andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling giver hjemmel til, at personer, der efter beslutning af en myndighed i et andet nordisk land i henhold til vedkommende lands lovgivning om forsorg for børn og unge skal anbringes på institution eller andet særligt opholdssted, af politiet kan udleveres fra Danmark til det pågældende land.

¹⁶¹ Jf. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 427.

¹⁶² Jf. Peter Arnt Nielsen, *International privat- og procesret*, 1997, s. 386.

Loven omfatter anbringelser på institutioner, i familiepleje og opholdssteder. Udlevering kan ske, uanset om anbringelsen er sket med forældrenes samtykke. Det er en betingelse for udlevering, at beslutningen om anbringelse kan fuldbyrdes i det land, hvor den er truffet. Loven medfører ingen pligt til udlevering. Imidlertid forudsættes det, at udlevering finder sted, når betingelserne er opfyldt, medmindre der foreligger ganske særlige omstændigheder, der taler mod udlevering. Udlevering vil efter omstændighederne kunne nægtes, hvis det er længe siden, den pågældende beslutning blev truffet, og barnet nu har tilpasset sig forholdene i Danmark.

Tilsvarende love er gennemført i Finland, Norge og Sverige.

Desuden antages det, at afgørelser om barnets bopæl, der er truffet af udenlandske sociale myndigheder i forbindelse med tvangsfjernelse af barnet fra forældremyndighedsindehaveren, er omfattet af Europarådskonventionen af 1980, jf. afsnit 3.5.2.1.3. Det betyder, at der er tale om en børnebortførelse, hvis forældrene til et barn, der er anbragt uden for hjemmet, tager barnet fra anbringelsesstedet og bringer det til en anden stat. Indebærer afgørelsen om tvangsfjernelse samtidig en overførsel af forældremyndigheden til en person eller en institution, er afgørelsen omfattet af Haagerkonventionen af 1980. Sådanne afgørelser vil derfor kunne anerkendes og fuldbyrdes eller danne grundlag for tilbagegivelse efter børnebortførelseslovens § 4 og § 10, stk. 2, nr. 1¹⁶³.

Herudover anerkender Danmark ikke udenlandske offentligretlige afgørelser om eksempelvis anbringelse udenfor hjemmet.

3.5.2.2. Fuldbyrdelse

Efter retsplejelovens § 479 er udgangspunktet i dansk ret, at en udenlandsk afgørelse om f.eks. forældremyndighed eller samvær ikke kan fuldbyrdes her i landet. Justitsministeren kan dog fastsætte bestemmelser, hvorefter sådanne afgørelser fra udenlandske domstole og myndigheder om borgerlige krav og vedtagelser om sådanne krav kan fuldbyrdes her i riget, såfremt de kan fuldbyrdes i den stat, hvor afgørelsen er truffet, eller efter hvis ret vedtagelsen skal bedømmes, og såfremt fuldbyrdelsen ikke vil være åbenbart uforenelig med retsordenen i Danmark (ordre public). Justitsministeren kan fastsætte regler om fuldbyrdelse af sådanne afgørelser og vedtagelser, herunder regler om behandlingen af indsigelser. Denne hjemmel er ikke udnyttet inden for konventionens anvendelsesområde.

Efter konventionens artikel 28 skal udenlandske afgørelser, der er eksigible i Danmark, fuldbyrdes efter dansk ret. Det indebærer bl.a., at følgende regler finder anvendelse:

Ifølge retsplejelovens § 536 kan afgørelser om forældremyndighed og udøvelse af samvær fuldbyrdes gennem fogedretten ved anvendelse af tvangsbøder eller ved umiddelbar magtan-

¹⁶³ Betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, s. 54.

vendelse. Fogedretten afgør, hvilke af disse tvangsmidler der skal bringes i anvendelse. Er fuldbyrdelsen til alvorlig fare for barnets sjælelige eller legemlige sundhed, kan fuldbyrdelse nægtes.

Efter § 596, stk. 2, kan fogedrettens bistand opnås til en umiddelbar fogedforretning, når dette er påkrævet til håndhævelse af forældremyndighed.

For så vidt angår fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i henhold til lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser) og lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af nordiske afgørelser om privatretlige krav m.v. henvises til afsnit 3.5.2.1.2.3.

Efter § 48 i lov om social service er det kommunen, der fuldbyrder afgørelser i sociale sager. Bestemmelsen giver uden retskendelse kommunen adgang til forældremyndighedsindehaverens bolig m.v. for at eftersøge og medtage børn og unge for at fuldbyrde sådanne afgørelser. Politiet yder kommunen bistand hertil¹⁶⁴. Bestemmelsen giver ikke umiddelbart hjemmel til at fuldbyrde udenlandske afgørelser på det sociale område.

3.5.3. Udvalgets overvejelser

3.5.3.1. Anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser i Danmark

Udvalget foreslår, at konventionen gennemføres i dansk ret ved inkorporering, dvs. at konventionen, herunder dens art. 23-28, sættes i kraft her i landet ved lov, jf. afsnit 4.2.2.

Konventionens art. 23, 25, 27 og 28 kræver ikke yderligere for at blive gennemført her i landet.

Konventionens art. 24 bestemmer, at enhver berettiget person kan anmode de kompetente myndigheder i en konventionsstat om at træffe afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning truffet i en anden konventionsstat, og at proceduren herfor reguleres af lovgivningen i den anmodede stat.

Efter konventionens art. 26 kan foranstaltninger truffet i en konventionsstat efter anmodning fra en part erklæres eksigible i en anden konventionsstat efter reglerne herom i den anmodede stat. Konventionsstaterne skal anvende en hurtig og enkel procedure for at træffe afgørelse om eksigibilitet. Eksigibilitet kan kun afslås af de grunde, der er nævnt i art. 23, stk. 2.

Gennemførelse af disse bestemmelser i dansk ret kræver først og fremmest udpegning af hvilke myndigheder, der skal behandle anmodninger efter art. 24 og 26.

¹⁶⁴ Se nærmere herom i Vejledning nr. 4 af 16. januar 2002 om særlig støtte til børn og unge (Lov om social service).

Udvalget finder, at kompetencen til at træffe afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning eller om eksigibilitet efter konventionens art. 24 og 26 bør henlægges til fogedretten. Fogedretten vil efter udvalgets opfattelse være et egnet forum for behandling af sådanne anmodninger, bl.a. fordi fogedretten i forvejen har erfaring med behandling af anmodninger om anerkendelse af fremmede retsafgørelser samt om at erklære fremmede retsafgørelser eksigible efter EF-domskonventionen. Fogedretten vil endvidere kunne opfylde konventionens krav om, at der skal anvendes en enkel og hurtig procedure. Det er desuden fogedretten, der træffer afgørelse i sager om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser efter børnebortførelsesloven.

Der er herefter behov for at fastsætte regler om fogedretternes stedlige kompetence ved behandling af sådanne anmodninger. Udvalget finder, at det vil være hensigtsmæssigt, at fogedrettens stedlige kompetence afgøres med udgangspunkt i, hvor barnet bor, da det er barnet, der er den væsentlige tilknytningsfaktor efter kompetencereglerne i konventionen.

For at gennemføre de to bestemmelser i dansk ret er det endvidere nødvendigt at fastlægge visse procedurer for behandlingen af anmodninger, der er omfattet af dem. Udvalget foreslår derfor, at en anmodning om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning eller om, at en foranstaltning erklæres for eksigibel, bør være skriftlig og ledsaget af en udskrift af foranstaltningen. Fogedretten bør endvidere have mulighed for at forlange, at der indleveres en bekræftet oversættelse til dansk af foranstaltningen. Endvidere bør der i anmodningen angives en person her i landet, til hvem meddelelser vedrørende sagen kan sendes, hvis rekvirenten ikke selv har bopæl her i landet.

Med hensyn til sagsbehandlingen forudsætter udvalget, at fogedretten giver modparten lejlighed til at udtale sig, før fogedretten træffer afgørelse. I sager af denne karakter vil fogedretten formentlig som udgangspunkt træffe afgørelse på skriftligt grundlag. Fogedretten kan dog anordne mundtlig forhandling, hvis det af særlige grunde må anses for hensigtsmæssigt; fogedretten bør normalt imødekomme en anmodning fra begge parter om mundtlig forhandling. Der er dog ikke behov for særlige lovregler om disse spørgsmål, der ligger inden for rammerne af de almindelige regler i retsplejeloven om fogedrettens sagsbehandling, som vil finde anvendelse på behandlingen af anmodninger efter konventionens art. 24 og 26.

Udvalget finder endelig, at fogedrettens afgørelse om en anmodning efter art. 24 og 26 bør træffes ved kendelse, og at denne kendelse bør kunne påkæres efter de almindelige regler i retsplejelovens kapitel 53 om kære af fogedrettens afgørelser.

Det bemærkes, at ovennævnte regler omfatter alle udenlandske foranstaltninger, der falder inden for konventionens anvendelsesområde. Der er således ikke kun tale om anerkendelse og fuldbyrdelse af familieretlige foranstaltninger (forældremyndighed og samvær), men også om foranstaltninger på værgemålsområdet og på det sociale område m.v.

Når fogedretten har truffet afgørelse om, at en foranstaltning kan fuldbyrdes, kan foranstaltningen fuldbyrdes på samme måde som en tilsvarende dansk foranstaltning, jf. konventionens art. 28. Hvis foranstaltningen angår forældremyndighed eller samvær, behandles anmodningen om fuldbyrdelse således efter reglerne i retsplejelovens § 536. Endvidere kan der være mulighed for tvangsfuldbyrdelse gennem fogedretten af foranstaltninger vedrørende barnets formue, hvad enten der er tale om udlevering af bestemte genstande eller om betaling af et pengebeløb. Endelig er det efter § 48 i lov om social service kommunen, der – eventuelt med politiets bistand – fuldbyrder afgørelser i sociale sager. Der henvises til afsnit 3.5.2.2.

3.5.3.2. Anerkendelse og fuldbyrdelse af forældremyndighed der følger af loven i barnets sædvanlige opholdsstat

Konventionens art. 16 har den konsekvens, at danske myndigheder og domstole skal acceptere tildeling af forældreansvar, der følger af loven i barnets sædvanlige opholdsstat, også selvom barnet efterfølgende er flyttet til en anden konventionsstat. Der henvises til afsnit 3.4.1.3.1. og 3.4.1.3.2.

Dette er især af betydning for sager, hvor danske myndigheder præjudicielt skal tage stilling til, hvem der har forældreansvaret over barnet, jf. 3.4.3.1.

Som nævnt i indledningen omhandler konventionens kapitel V alene anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser. Konventionen indeholder således ikke regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af forældreansvar, der følger af loven.

I dansk ret reguleres spørgsmålet om tilbagegivelse af et barn til indehaveren af forældreansvaret, hvor forældreansvaret følger af loven, af børnebortførelsesloven, jf. pkt. 3.5.2.1.2.3.

3.5.3.3. Anerkendelse og fuldbyrdelse af danske afgørelser i udlandet

Som nævnt i afsnit 3.5.1. vil anerkendelse og fuldbyrdelse af en udenlandsk afgørelse kunne nægtes i en konventionsstat, hvis der f.eks. er tale om foranstaltninger i strid med de grundlæggende procedureregler for administrative og judicielle afgørelser i den pågældende stat, eller hvis afgørelsen er truffet uden høring af barnet, medmindre der var tale om presserende foranstaltninger, jf. konventionens art. 23, stk. 2, litra b og c.

Udvalget har derfor overvejet, om der er behov for at ændre dansk ret for at sikre, at danske afgørelser vil kunne anerkendes og fuldbyrdes i udlandet.

Efter § 29 i lov om forældremyndighed og samvær skal der, hvis et barn er fyldt 12 år, før der træffes afgørelse i en sag om forældremyndighed eller samvær, finde en samtale sted med bar-

net herom. Samtalen kan dog undlades, hvis det må antages at være til skade for barnet eller uden betydning for sagen. Er barnet under 12 år, skal der finde en samtale sted, hvis barnets modenhed og sagens omstændigheder tilsiger det.

Dette sker i vidt omfang i praksis. Statsamtterne hører således jævnligt børn fra 7-8 års alderen i samværssager.

Efter værgemålslovens § 4, stk. 2, skal der – inden der beskikkes en værge for en mindreårig, der er fyldt 12 år – finde en samtale sted herom med denne. Samtalen kan dog undlades, hvis den må antages at være til skade for den mindreårige, eller hvis denne ikke med nytte kan udtales sig.

På det sociale område skal unge, der er fyldt 15 år, give samtykke til undersøgelser efter lov om social service § 38, anbringelse uden for hjemmet efter § 40, stk. 1 og stk. 2, nr. 11, samt til ændring af anbringelsessted, jf. § 55, stk. 2. Børn og unges synspunkter skal i øvrigt altid inddrages og tillægges passende vægt i forhold til alder og modenhed, jf. § 58 i lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

Ovenstående regler sikrer, at i hvert fald børn af en vis alder og modenhed ofte høres, inden danske myndigheder træffer afgørelser omfattet af konventionen.

Der har de senere år både i Danmark og i udlandet været øget fokus på inddragelsen af børn ved afgørelsen af sager om deres forhold. Dette kan betyde, at loven i andre konventionsstater foreskriver, at børn skal høres i videre omfang end, hvad der sker i Danmark i dag. Man kan derfor risikere, at en dansk afgørelse nægtes anerkendt eller fuldbyrdet i en anden konventionsstat, fordi afgørelsen ikke lever op til grundlæggende principper om høring af børn i den pågældende stat, jf. art. 23, stk. 2, litra b.

I foråret 2005 nedsatte ministeren for familie- og forbrugeranliggender et udvalg – Forældremyndighedsudvalget – der bl.a. skal overveje reglerne om høring af børn i sager om forældremyndighed og samvær. På den baggrund finder nærværende udvalg ikke grundlag for at foretage videre vedrørende inddragelse af børn i familieretlige sager m.v., men udvalget skal henstille, at Forældremyndighedsudvalget inddrager ovennævnte problemstilling i sit arbejde.

3.6. Samarbejde

3.6.1. Konventionens regler om samarbejde

3.6.1.1. Indledning

Internationalt samarbejde mellem de kompetente myndigheder er en af grundpillerne i en effektiv behandling af de grænseoverskridende sager, der er omfattet af konventionen. Bestemmelser herom er vigtige for at give en konvention større gennemslagskraft. Derfor indeholder Haagerbørnebeskyttelseskonventionen regler om internationalt samarbejde.

Tilsvarende bestemmelser findes i både Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser og i Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner.

Bestemmelserne om samarbejde i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen findes i kapitel V. Bestemmelserne kan inddeles i to hovedgrupper:

Den første gruppe af bestemmelser regulerer de generelle rammer for det internationale samarbejde efter konventionen. Konventionen forudsætter, at der etableres et tæt samarbejdssystem mellem myndighederne i de kontraherende stater. Dette samarbejde tager sit udgangspunkt i, at der i hver kontraherende stat oprettes en centralmyndighed, der har til opgave at fremme samarbejdet mellem de kompetente myndigheder i de kontraherende stater for at opfylde konventionens mål. De generelle rammer for samarbejdet er beskrevet i art. 29, 30, 38 og 39.

Den anden gruppe af regler handler om samarbejdet i relation til bestemte sagstyper eller problemstillinger. Det drejer sig om:

- Samarbejde i forbindelse med overførsel af kompetence mellem stater efter art. 8 og 9 (art. 31, litra a).
- Fremme opnåelse af mindelige aftaler om beskyttelse af barnets person eller formue ved mediation, mægling e.lign. (art. 31, litra b).
- Bistand til at fastslå barnets opholdssted, hvis barnet muligvis befinder sig i den pågældende stat og har behov for beskyttelse (art. 31, litra c).
- Indhentelse af oplysninger om barnet (art. 32, litra a, og art. 34).
- Internationale anbringelser af børn uden for eget hjem (art. 33).
- Fastsættelse eller gennemførelse af samvær (art. 35).
- Underretning til myndighederne i en anden stat om, at et barn udsættes for alvorlig fare (art. 36).

Konventionen gør det muligt at gennemføre samarbejdet enten gennem centralmyndigheder, der udpeges af alle konventionsstater, eller ved direkte kontakt mellem staternes kompetente myndigheder.

I det følgende gennemgås de vigtigste bestemmelser i konventionen om samarbejdet nærmere.

3.6.1.2. Centralmyndigheden – art. 29 og 30

Hver kontraherende stat skal udpege en centralmyndighed til at varetage en række opgaver efter konventionen (art. 29). En tilsvarende bestemmelse findes i Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser og i Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner.

Centralmyndighedernes overordnede rolle er at fremme samarbejdet mellem de kompetente myndigheder i konventionsstaterne for at opfylde konventionens formål (art. 30). Dette forudsætter efter bestemmelsen, at der etableres et godt indbyrdes samarbejde mellem centralmyndighederne.

På det generelle plan drejer samarbejdet sig hovedsageligt om udveksling af information om gældende ret og om hvilke foranstaltninger, der vil kunne træffes i de kontraherende stater vedrørende beskyttelsen af børn¹⁶⁵.

Samarbejdet i konkrete sager beskrives i afsnit 3.6.1.3. – 3.6.1.8.

Konventionen åbner mulighed for, at centralmyndigheden kan lade andre offentlige myndigheder eller andre organer udføre de opgaver, som det efter kapitel V er pålagt centralmyndigheden at udføre, jf. art. 31¹⁶⁶.

Centralmyndighederne afholder selv deres egne omkostninger i forbindelse med udøvelsen af opgaver efter kapitel V, jf. art. 38, der er gennemgået i afsnit 3.6.1.10. Om oversættelse af dokumenter henvises til art. 54 og afsnit 3.7.1.7.

3.6.1.3. Samarbejde om overførsel af kompetence – art. 31, litra a

Efter art. 31, litra a, skal centralmyndighederne assistere de involverede myndigheder i forbindelse med spørgsmål om overførsel af kompetence efter art. 8 og 9. Disse bestemmelser drejer sig om adgangen til at anmode en anden kontraherende stats myndigheder om at overtage kom-

¹⁶⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 139.

¹⁶⁶ Ifølge den forklarende rapport, pkt. 140, er der bevidst ikke indsat en nærmere beskrivelse af de ”andre organer”, da det f.eks. ikke er et krav, at det pågældende organ er godkendt af det offentlige.

petencen til at træffe beskyttelsesforanstaltninger vedrørende et barn, og adgangen til at anmode den kompetente myndighed i en anden konventionsstat om at få tillagt denne kompetence. Det forudsættes i art. 8 og 9, at de involverede myndigheder kan udveksle oplysninger og synspunkter, jf. art. 8, stk. 3, og art. 9, stk. 2.

Centralmyndighedens opgave i sådanne sager vil således være at sørge for at oversætte og videresende henvendelser fra de involverede myndigheder.

Overførsel af kompetence efter de to bestemmelser er beskrevet nærmere i afsnit 3.3.1.6. og 3.3.3.4.

3.6.1.4. Anmodning om en rapport om barnets situation eller om at der træffes beskyttelsesforanstaltninger – art. 32

Efter art. 32, litra a, kan centralmyndigheden eller en anden kompetent myndighed i en kontraherende stat, som barnet har en væsentlig tilknytning til, anmode centralmyndigheden i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, om en rapport om barnets situation.

Formålet med bestemmelsen er at give myndigheder i en kontraherende stat, der er bekymret for et barn, der opholder sig i en anden kontraherende stat, mulighed for at få oplysninger om barnets situation.

Den anmodede centralmyndighed har en adgang, men ikke en pligt, til at besvare en sådan anmodning¹⁶⁷. Centralmyndigheden kan overlade besvarelsen af sådanne henvendelser til andre myndigheder med nærmere kendskab til barnets situation.

Efter art. 32, litra b, kan centralmyndigheden eller en anden kompetent myndighed i en kontraherende stat bede centralmyndigheden i en anden kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, om at der træffes beskyttelsesforanstaltninger overfor barnets person eller formue. Den centralmyndighed, der modtager en sådan anmodning, videresender anmodningen til den relevante myndighed til vurdering af, om der er grund til at iværksætte beskyttelsesforanstaltninger overfor barnets person eller formue.

3.6.1.5. Indhentelse af oplysninger før iværksættelse af beskyttelsesforanstaltning – art. 34

Hvis en kompetent myndighed overvejer at iværksætte en beskyttelsesforanstaltning over for barnet, kan den anmode myndighederne i en anden kontraherende stat, der er i besiddelse af oplysninger af betydning for beskyttelsen af barnet, om at fremsende disse oplysninger, jf. art. 34, stk. 1.

¹⁶⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 142.

Indhentelsen af oplysninger skal være begrundet i hensynet til barnet. Den anmodende myndighed skal i anmodningen godtgøre, at indhentelsen af oplysningerne er nødvendig af hensyn til barnet¹⁶⁸.

Spørgsmål om udlevering af sådanne oplysninger om barnet og om andre involverede personer afgøres efter loven i den stat, der har modtaget anmodningen. Konventionen pålægger således ikke den pågældende stat en pligt til at udlevere oplysninger i større omfang, end den pågældende stats lovgivning tillader det¹⁶⁹.

Art. 37 indeholder desuden en generel begrænsning i udvekslingen af oplysninger, idet den indeholder et forbud mod at bede om eller fremsende oplysninger om barnet, hvis oplysningerne vil kunne bringe barnets person eller formue i fare eller udgøre en alvorlig trussel mod et af barnets familiemedlemmers liv eller frihed, jf. afsnit 3.6.1.9.

En kontraherende stat kan erklære, at anmodninger om oplysninger efter art. 34, stk. 1, kun kan fremsendes til dens myndigheder gennem dens centralmyndighed, jf. art. 34, stk. 2.

3.6.1.6. Underretning om at et barn er i alvorlig fare – art. 36

Efter art. 36 skal myndighederne i en konventionsstat, hvor der er truffet eller overvejes truffet beskyttelsesforanstaltninger vedrørende et barn, underrette myndighederne i den stat, hvor barnet befinder sig, hvis myndighederne mener, at barnet befinder sig i alvorlig fare. Det kan f.eks. dreje sig om et barn, der ikke bliver behandlet tilstrækkeligt for en sygdom, som har narkotika-problemer, eller som udsættes for usund påvirkning af en sekt. I sådanne situationer medfører bestemmelsen en pligt for den besluttende myndighed til at underrette myndighederne i den stat, hvor barnet befinder sig, om denne fare¹⁷⁰.

Hvis den besluttende myndighed ikke ved, hvor barnet befinder sig, kan den efter art. 31, litra c, anmode myndighederne i en anden kontraherende stat, hvor barnet muligvis opholder sig, om bistand til at finde barnet.

3.6.1.7. Internationale anbringelser af børn uden for eget hjem – art. 33

Art. 33 fastsætter en særlig procedure, der skal anvendes i forbindelse med sager, hvor et barn skal placeres i pleje eller lignende anbringelsesforhold (herunder kafala-plejeforhold¹⁷¹), og hvor denne beslutning skal effektueres i en anden stat, f.eks. fordi plejeforældrene bor der.

¹⁶⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 144.

¹⁶⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 144.

¹⁷⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 150.

¹⁷¹ Jf. afsnit 3.2.1.6.

Hvis en myndighed, der har kompetence efter konventionens art. 5-10, påtænker at anbringe et barn hos en plejefamilie eller lignende, og denne anbringelse skal iværksættes i en anden kontraherende stat, skal myndigheden inden afgørelsen forelægge sagen for myndighederne i den pågældende stat. Forelæggelsen skal indeholde en rapport om barnet med en begrundelse for den påtænkte anbringelse, jf. art. 33, stk. 1.

Denne procedure giver modtagerstatens myndigheder mulighed for at vurdere afgørelsens hensigtsmæssighed. Hvis modtagerstatens myndigheder er indforstået med anbringelsen, får de mulighed for på forhånd at arrangere barnets ophold, herunder spørgsmål om opholdstilladelse.

Proceduren giver også myndighederne mulighed for på forhånd at aftale fordelingen af de udgifter, der er forbundet med anbringelsen¹⁷². Konventionen er således ikke til hinder for, at myndighederne i den stat, hvor anbringelsen skal gennemføres, betinger samtykke til anbringelsen af, at myndighederne i den stat, hvor barnet har sædvanligt opholdssted, helt eller delvist afholder udgifterne ved anbringelsen.

Efter art. 33, stk. 2, kan den stat, der har kompetence i anbringelsesspørgsmålet, kun træffe afgørelse om anbringelsen, hvis myndighederne i modtagerstaten har godkendt anbringelsen under hensyntagen til barnets bedste. Anerkendelse af en afgørelse om anbringelse af et barn kan således nægtes, hvis proceduren i art. 33 ikke er fulgt, jf. art. 23, stk. 2, litra f, der er beskrevet i afsnit 3.5.1.1.

3.6.1.8. Samarbejde om gennemførelse eller fastsættelse af beskyttelsesforanstaltninger, særligt samvær – art. 35

Efter art. 35, stk. 1, kan myndighederne i en kontraherende stat anmode myndighederne i en anden kontraherende stat om bistand ved gennemførelsen af beskyttelsesforanstaltninger, der er truffet efter konventionen, herunder særligt foranstaltninger der skal sikre udøvelsen af samvær samt retten til at bevare en regelmæssig direkte kontakt med barnet.

Bistand til at gennemføre konkrete beskyttelsesforanstaltninger vil ofte være nødvendig, særligt når det drejer sig om gennemførelse af foranstaltninger over for et barn, der befinder sig i en anden stat end den stat, der har truffet afgørelse om samvær eller anbringelse¹⁷³.

Bestemmelsen nævner særligt bistand til at sikre en effektiv gennemførelse af samvær samt retten til at bevare en regelmæssig direkte kontakt. Hensigten hermed er at styrke og underbygge det samarbejde, der eksisterer imellem centralmyndighederne i forbindelse med udøvelse af

¹⁷² Jf. art. 34, stk. 2, og den forklarende rapport, pkt. 143.

¹⁷³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 146.

samvær efter art. 21 i Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelse¹⁷⁴.

Art. 35, stk. 2, giver samværsforælderen mulighed for at anmode sin stats myndigheder om at udtale sig om forælders egnethed til at have samvær med barnet samt mulighed for at anmode myndigheder i en stat, hvor barnet ikke har sædvanligt opholdssted, om oplysninger eller beviser af betydning for sagen.

Den myndighed, der behandler samværssagen, skal inddrage og tage hensyn til sådanne oplysninger, beviser og udtalelser fra en anden stats myndigheder, inden den træffer afgørelse om samvær.

Denne bestemmelse regulerer samarbejdet i den situation, hvor samværsforælderen ikke bor i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Myndighederne i samværsforælders bopælsstat har normalt ikke kompetence til at træffe afgørelse om samvær, da kompetencen hertil efter art. 5 tilkommer myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat.

Den myndighed, der har kompetence til at træffe afgørelsen om samvær, kan efter art. 35, stk. 3, udsætte afgørelsen, mens den venter på de oplysninger m.v. som omtalt ovenfor. Dette gælder navnlig, hvis sagen drejer sig om ændring eller ophævelse af samvær, der er fastsat i den stat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, og hvor samværsforælderen eventuelt fortsat bor. Det fremgår af den forklarende rapport, at bestemmelsen ikke pålægger den pågældende myndighed at udsætte sagen. Spørgsmål om udsættelse af sagen afgøres således efter national ret¹⁷⁵.

Efter art. 35, stk. 4, kan der træffes foreløbige foranstaltninger, mens en anmodning efter stk. 2, er under behandling.

3.6.1.9. Begrænsninger i udvekslingen af oplysninger om barnet – art. 37

Ved indhentelse og videregivelse af oplysninger skal myndighederne altid tage hensyn til art. 37, der indeholder et forbud mod at anmode om eller videregive oplysninger om et barn, hvis oplysningerne vil kunne bringe barnets person eller formue i fare eller vil kunne udgøre en alvorlig trussel mod et af barnets familiemedlemmers liv eller frihed.

Denne bestemmelse skal ses i sammenhæng med art. 41 og 42, der regulerer den modtagende myndigheds behandling af oplysninger, som den modtager i sager, der behandles efter konventionen. Se herom i afsnit 3.7.1.3.

¹⁷⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 146.

¹⁷⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 148.

3.6.1.10. Omkostninger og gebyrer – art. 38

Centralmyndigheden og andre myndigheder, der udfører arbejde efter konventionen, afholder efter art. 38 selv deres egne omkostninger i relation til administrationen af konventionen, herunder de faste omkostninger der er nødvendige for myndighedernes drift, samt udgifter til korrespondance, indhentelse og fremsendelse af oplysninger, lokalisering af et barn, forligsmægling og gennemførelse af udenlandske afgørelser¹⁷⁶. Bestemmelsen omfatter ikke udgifter til advokat, retsafgift eller andre udgifter i forbindelse med retssager¹⁷⁷.

Art. 38, stk. 1, giver dog mulighed for i national ret at fastsætte regler om betaling af rimelige gebyrer for den bistand, som centralmyndigheden eller andre myndigheder yder efter konventionen, f.eks. til lokalisering af forsvundne børn, tilbagegivelse af bortførte børn og udstedelse af attester¹⁷⁸.

Om oversættelse af dokumenter henvises til art. 54 og afsnit 3.7.1.7.

3.6.2. Gældende ret i relation til konventionens bestemmelser om samarbejde

3.6.2.1. Samarbejdet om internationale børnebortførelser samt om forældremyndigheds- og samværssager

I 1980 blev der vedtaget to konventioner, hvis formål er at imødegå, at der sker internationale børnebortførelser og at løse de problemer, der opstår, hvis et barn alligevel er blevet bortført fra en stat til en anden. Det drejer sig om Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser og Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed, i det følgende kaldet Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980.

Begge konventioner er tiltrådt af Danmark og er gennemført i dansk ret ved børnebortførelsesloven – lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser).

Både Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980 forudsætter, at der etableres et nært samarbejde mellem de kontraherende stater, og det er derfor fastsat i konventionerne, at hver stat skal udpege en centralmyndighed. Centralmyndighederne har dels en række generelle opgaver, dels en række pligter i forbindelse med behandlingen af konkrete sager.

¹⁷⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 152.

¹⁷⁷ Jr. den forklarende rapport, pkt. 152. Bestemmelsen pålægger således ikke konventionsstaterne at yde fri proces.

¹⁷⁸ Jr. den forklarende rapport, pkt. 152.

Centralmyndighederne har en almindelig pligt til at samarbejde på det generelle plan, jf. art. 7, stk. 1, i Haagerkonventionen af 1980 og art. 3 i Europarådskonventionen af 1980, herunder pligt til at udveksle oplysninger om deres respektive lovgivninger. Herudover skal centralmyndighederne holde hinanden underrettet om de vanskeligheder, der måtte opstå ved anvendelsen af konventionen, og så vidt muligt fjerne sådanne hindringer.

Dette samarbejde koordineres i vid udstrækning af Haagerkonferencens Permanente Bureau og af Europarådets Generalsekretariat. I Haagerkonferencens regi afholdes desuden møder – Special Commissions – der har til formål at drøfte den praktiske anvendelse af Haagerkonventionen af 1980. Det første Special Commission-møde blev afholdt i 1989, og der har efterfølgende været afholdt yderligere 4 møder, senest i september-oktober 2002. Herudover har Haagerkonferencens Permanente Bureau påtaget sig en række opgaver med hensyn til indsamling, bearbejdning og formidling af viden om konventionen. Det permanente Bureau oprettede i 2000 The International Child Abduction Database (INCADAT) med det formål at offentliggøre nationale domstoles afgørelser efter Haagerkonventionen af 1980. Se yderligere om INCADAT i afsnit 3.3.1.2.3.

I samarbejdet om de konkrete sager skal centralmyndighederne videreformidle anmodninger om tilbagegivelse af børn samt om fastsættelse af samvær. Centralmyndigheden har pligt til at finde ud af, hvor barnet opholder sig og skal tage forholdsregler for at forhindre, at barnets eller de berørte parter interesser lider skade.

Efter Haagerkonventionen af 1980 skal centralmyndighederne om nødvendigt udveksle oplysninger om barnets sociale baggrund og gennemføre hensigtsmæssige foranstaltninger for at sikre, at barnet tilbagegives i god behold. Efter konventionens artikel 7, stk. 2, litra c, har centralmyndigheden desuden pligt til at søge en frivillig tilbagegivelse af barnet eller tilvejebringe en forligsmæssig løsning.

I Danmark er Familiestyrelsen udpeget som centralmyndighed efter ovennævnte konventioner.

Familiestyrelsens rolle som centralmyndighed i sager om børnebortførelse er behandlet i en redegørelse afgivet af udvalget for børnebortførelser¹⁷⁹. I forbindelse med udvalgets arbejde blev der bl.a. udformet et sæt retningslinjer for Familiestyrelsens sagsbehandling og rolle i sager om internationale børnebortførelser, hvor barnet er bragt til Danmark.

Efter disse retningslinier er styrelsens opgaver først og fremmest at modtage og videreformidle konkrete henvendelser om tilbagegivelse af børn og om anerkendelse og fuldbyrdelse af danske og udenlandske afgørelser om forældremyndighed og samvær samt at formidle kontakt mellem myndighederne og parterne i de involverede stater. Styrelsens rolle i de konkrete sager er såle-

¹⁷⁹ Jf. kapitel 5 i udvalgets redegørelse fra november 2004. Udvalgets opgave var at foretage en vurdering af, om danske myndigheders håndtering af sager om tilbagegivelse af børn, der ulovligt er bragt fra udlandet til Danmark, kan styrkes.

des af overordnet og koordinerende karakter¹⁸⁰, og styrelsen har ikke som centralmyndighed kompetence til at træffe afgørelse i disse sager.

Endelig kan det oplyses, at der på bortførelsesområdet er etableret et kontaktudvalg, der følger Familiestyrelsens arbejde med børnebortførelser. I samarbejde med dette udvalg, der bl.a. består af repræsentanter fra styrelsen, politiet og Udenrigsministeriet, har styrelsen oprettet en hjemmeside¹⁸¹, der indeholder vejledning til forældre, der frygter børnebortførelse eller har fået deres barn bortført til udlandet.

3.6.2.2. Forligsmæssige løsninger, herunder mediation

Tilvejebringelse af forligsmæssige løsninger er vigtig i alle familieretlige sager, også i de meget konfliktfyldte sager som f.eks. sager om bortførelse af børn.

Statsamterne tilbyder derfor efter § 28, stk. 1, i lov om forældremyndighed og samvær forældre, der ikke kan blive enige om forældremyndighed eller samvær, børnesagkyndig rådgivning eller konfliktmægling (mediation). Bestemmelsen omfatter også internationale sager om forældremyndighed og samvær, men da børnebortførelsessager ikke behandles af statsamterne, men af fogedretterne, er forligsmæglingen normalt overladt til fogedretterne, der i dag ikke har mulighed for selv at tilbyde børnesagkyndig rådgivning m.v.

I børnebortførelsesudvalgets redegørelse¹⁸² foreslås en styrkelse af muligheden for at opnå en frivillig tilbagegivelse ved at udvide statsamternes tilbud om konfliktmægling til også at omfatte sager om børnebortførelse¹⁸³. I redegørelsen har udvalget overvejet, hvordan den gældende ordning kan tilpasses de særlige forhold, der gælder i børnebortførelsessager, og har stillet forslag til ændring af børnebortførelsesloven¹⁸⁴.

3.6.2.3. Retshjælp i sager om bortførelse af børn til udlandet

I 2003 blev der ved en ændring af børnebortførelsesloven¹⁸⁵ – indsættelse af nyt kapitel 6 a – etableret en retshjælpsordning, der giver forældre, der har fået et barn bortført fra Danmark til udlandet, eller hvis barn tilbageholdes ulovligt i udlandet, mulighed for at få retshjælp til at dække udgifter til de retlige handlinger, der er nødvendige, for at få barnet tilbage. Retshjælpsordningen, der kun gælder for børn under 16 år, der inden bortførelsen havde bopæl i Danmark,

¹⁸⁰ Jf. Betænkning nr. 1166 om internationale børnebortførelser, 1989, s. 57.

¹⁸¹ www.boernebortfoerelser.dk.

¹⁸² Jf. afsnit 3.6.2.1.

¹⁸³ Jf. redegørelsens kapitel 8.

¹⁸⁴ Jf. redegørelsens bilag 2.

¹⁸⁵ Lov nr. 387 af 28. maj 2003 om ændring af lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser), lov om pas til danske statsborgere m.v., udlændingeloven og lov om ægteskabs indgåelse og opløsning (retshjælpsordning i børnebortførelsessager m.v.), jf. lovforslag L 198 af 27. marts 2003, fremsat af justitsministeren.

omfatter ikke kun sager, der er omfattet af Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980, men også sager hvor barnet er blevet bortført til en ikke-konventionsstat¹⁸⁶. Afgørelser om retshjælp efter denne ordning træffes af Familiestyrelsen.

Efter § 20 a, stk. 3, kan der i særlige tilfælde ydes retshjælp i børnebortførelsessager, selv om ovennævnte betingelser ikke er opfyldt.

Retshjælpen er ikke afhængig af ansøgerens indtægt. Ansøgeren skal således ikke opfylde betingelserne i retsplejelovens kapitel 31 for at få fri proces.

Efter § 20 b, stk. 1, omfatter retshjælpen godtgørelse af:

- 1) rimelige udgifter til advokat,
- 2) øvrige rimelige udgifter, der er nødvendige i forbindelse med handlinger af retlig karakter, herunder rejseudgifter samt udgifter til oversættelse og legalisering af dokumenter, samt
- 3) sagsomkostninger, som den pågældende af en domstol pålægges at betale til modparten.

Retshjælpen kan begrænses til bestemte udgiftsposter. Der kan endvidere fastsættes en beløbsgrænse for godtgørelsen, eventuelt fordelt på bestemte udgiftsposter. Retshjælpen omfatter kun omkostninger, som det ikke er muligt at få godtgjort efter regler om fri proces eller lignende i den stat, som barnet er bortført til, og som ikke dækkes af ansøgerens retshjælpsforsikring. Når der er ydet retshjælp, indtræder staten i modtagerens krav på erstatning for udgifter, som er dækket af retshjælpen.

Et tilsagn om retshjælp kan tilbagekaldes, når forudsætningerne for retshjælpen viser sig ikke at være til stede eller at være bortfaldet.

Endelig giver § 20 a, stk. 4, og § 20 d familieministeren hjemmel til at fastsætte nærmere regler om administration af retshjælpsordningen¹⁸⁷ samt til at udpege et antal advokater, som det kan anbefales forældremyndighedsindehaveren at benytte i børnebortførelsessager¹⁸⁸.

3.6.2.4. Internationalt samarbejde på de øvrige områder

Hverken på det sociale område eller på værgemålsområdet er der etableret et internationalt samarbejdsforum, der minder om det samarbejde, der forudsættes i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen¹⁸⁹.

¹⁸⁶ Retshjælpsordningen finder alene anvendelse på børn, der er under 16 år, idet Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980 kun finder anvendelse for så vidt angår børn, der er under 16 år, jf. art. 4 i Haagerkonventionen og art. 1, litra a, i Europarådskonventionen.

¹⁸⁷ Denne hjemmel er ikke udnyttet.

¹⁸⁸ Liste over udpegede advokater findes på hjemmesiden www.boernebortfoerelse.dk.

3.6.2.5. Udveksling af oplysninger

Udveksling af oplysninger er et vigtigt led i samarbejdet efter konventionen. Det er derfor nødvendigt at klarlægge, i hvilket omfang oplysninger om barnet og de øvrige parter i en sag om beskyttelsesforanstaltninger efter dansk ret kan videregives til udenlandske myndigheder. Samtidig skal det klarlægges, om dansk ret er til hinder for, at danske myndigheder indhenter oplysninger fra udlandet.

Danske myndigheders udveksling af oplysninger med andre myndigheder i Danmark og udlandet samt med private er generelt reguleret af forvaltningsloven, offentlighedsloven, retsplejeloven og persondataloven. På det sociale område suppleres disse regelsæt af regler i lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

I det følgende gennemgås bestemmelserne i disse love om tavshedspligt, videregivelse af oplysninger og indhentelse af oplysninger.

3.6.2.5.1. Tavshedspligt

Forvaltningslovens § 27 indeholder regler om tavshedspligt. Selvom loven som udgangspunkt kun gælder for behandling af sager, hvori der er eller vil blive truffet afgørelse af en forvaltningsmyndighed, finder reglerne om tavshedspligt og videregivelse af oplysninger i §§ 27-32 anvendelse ved al virksomhed, der udøves af den offentlige forvaltning¹⁹⁰.

Efter lovens § 27, stk. 1, har alle, der virker inden for den offentlige forvaltning, tavshedspligt, jf. straffelovens § 152 og §§ 152 c - 152 f. Tavshedspligten gælder enhver oplysning, der ved lov er betegnet som fortrolig, eller når det i øvrigt er nødvendigt at hemmeligholde den for at varetage væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser.

Efter § 27, stk. 1, nr. 6, kan hensynet til enkeltpersoners interesse i at beskytte oplysninger om deres personlige, herunder økonomiske forhold, begrunde tavshedspligt.

Endvidere omfatter tavshedspligten oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, herunder oplysninger om race, religion og hudfarve, om politiske, foreningsmæssige, seksuelle og strafbare forhold, samt oplysninger om helbredsforhold, væsentlige sociale problemer og mis-

¹⁸⁹ På det sociale område er der etableret adgang til at iværksætte anbringelser af børn, der bor i Danmark, på Færøerne og Grønland og omvendt, jf. bekendtgørelse nr. 731 af 1. juli 2004 om visitation, betaling og refusion samt besøgsrejser m.v. for personer fra Færøerne og Danmark, som skal opholde sig i Danmark eller på Færøerne i tilbud om boformer. For Grønland findes de tilsvarende regler i nr. 730 af 1. juli 2004. I relation til denne bestemmelse foregår samarbejdet direkte mellem de relevante grønlandske, færøske og danske myndigheder.

¹⁹⁰ Jf. forvaltningsloven § 2, stk. 1 og 3.

brug af nydelsesmidler og lignende, jf. § 28, stk. 1, om videregivelse af oplysninger. Se afsnit 3.6.2.5.2. om denne bestemmelse.

Tavshedspligten i § 27 brydes dog af en række bestemmelser, der gennemgås i det følgende.

I relation til udlandet bemærkes, at reglerne om tavshedspligt i forvaltningslovens § 27 m.v. også gælder i forhold til udenlandske myndigheder og private personer, der bor i udlandet.

3.6.2.5.2. Videregivelse af oplysninger til anden forvaltningsmyndighed

Offentlige myndigheder har ikke ubegrænset mulighed for at udveksle oplysninger med hinanden. Forvaltningslovens § 28 indeholder således en række begrænsninger i adgangen til at udlevere oplysninger til andre myndigheder. Bestemmelsen omfatter både situationer, hvor en anden myndighed fremsætter anmodning om oplysninger, og situationer, hvor en myndighed, til brug for behandlingen af en sag, som den har under behandling, har behov for at videregive oplysninger til en anden myndighed.

Efter bestemmelsen må oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold som udgangspunkt ikke videregives til andre forvaltningsmyndigheder. Som undtagelser til dette udgangspunkt sondres der mellem videregivelse af to typer fortrolige oplysninger:

- 1) Oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, herunder oplysninger om race, religion og hudfarve, om politiske, foreningsmæssige, seksuelle og strafbare forhold, samt oplysninger om helbredsforhold, væsentlige sociale problemer og misbrug af nydelsesmidler og lignende, jf. § 28, stk. 1. Opremsningen i bestemmelsen er ikke udtømmende. Ved afgørelsen af, om en oplysning vedrører rent private forhold, skal der lægges vægt på, om oplysningen afslører særligt følsomme forhold om den enkeltes privatliv. Oplysninger om interne familieforhold, herunder om familiestridigheder, vil således kunne være af rent privat karakter¹⁹¹.
- 2) Andre fortrolige oplysninger (almindelige fortrolige oplysninger), jf. § 28, stk. 3. Dette drejer sig om oplysninger, der ikke er omfattet af § 28, stk. 1, men som er fortrolige efter § 27, jf. afsnit 3.6.2.5.1. Som eksempler på dette kan nævnes oplysninger om enkeltpersoners indtægts- og formueforhold, arbejds-, uddannelses- og ansættelsesmæssige forhold, boligforhold samt oplysninger om et barns skolegang eller indskrivning i en almindelig daginstitution, medmindre der foreligger særlige forhold.

Bestemmelsen stiller forskellige krav til videregivelsen af disse to typer fortrolige oplysninger:

¹⁹¹ Jf. John Vogter, Forvaltningsloven med kommentarer, 3. udg., 1999, s. 541.

Oplysninger om en persons rent private forhold, jf. § 28, stk. 1, må efter § 28, stk. 2, nr. 1-4, kun videregives til en anden forvaltningsmyndighed, hvis mindst én af følgende betingelser er opfyldt:

- 1) Den, som oplysningen vedrører, har givet samtykke.
- 2) Videregivelsen følger af lov eller af bestemmelse fastsat ved lov. Se eksempler på dette i afsnit 3.6.2.5.4. om videregivelse af oplysninger i den sociale lovgivning.
- 3) Videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, der begrundet hemmeligholdelse, herunder hensynet til den, som oplysningen angår.
- 4) Videregivelsen er et nødvendigt led i forvaltningens behandling af en sag eller nødvendig for, at en myndighed kan gennemføre tilsyns- eller kontrolopgaver.

Videregivelse efter nr. 3 forudsætter, at væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser klart taler for det. Denne betingelse vil f.eks. normalt være opfyldt, hvis videregivelsen sker for at forebygge, efterforske eller retsforfølge alvorligere forbrydelser¹⁹².

Videregivelse efter nr. 4 skal være nødvendig for den afgivende myndigheds behandling af en sag. Bestemmelsen giver således ikke mulighed for at videregive oplysninger til brug for en anden myndigheds behandling af en sag.

Almindelige fortrolige oplysninger kan efter § 28, stk. 3, videregives, hvis betingelserne i § 28, stk. 2, er opfyldt, eller når det må antages, at oplysningen vil være af væsentlig betydning for den modtagende myndigheds virksomhed eller for en afgørelse, som den pågældende myndighed skal træffe.

§ 28 omfatter ikke videregivelse af oplysninger til private. Dette er reguleret af offentlighedslovens og forvaltningslovens regler om aktindsigt.

I det omfang en myndighed er berettiget til at videregive en oplysning, er myndigheden efter forvaltningsloven i almindelighed også forpligtet hertil, hvis den myndighed, der anmoder om oplysningen, har brug for den til varetagelse af sine opgaver, jf. forvaltningslovens § 31.

§ 28 regulerer ikke videregivelse af oplysninger til udenlandske myndigheder. Danske myndigheders videregivelse af oplysninger til udenlandske myndigheder m.v. beror derfor som udgangspunkt på en fortolkning af straffelovens bestemmelser om tavshedspligt, jf. forvaltningslovens § 27.

Ifølge Kommenteret Forvaltningsret, 3. udg., 1999, s. 534-536, er det i administrativ praksis almindeligt antaget, at regeringen har en vis mulighed for at indgå overenskomst med fremme-

¹⁹² Jf. John Vogter, Forvaltningsloven med kommentarer, 3. udg., 1999, s. 544 ff.

de stater, der bl.a. indebærer, at danske myndigheder bliver forpligtede til at videregive oplysninger til udenlandske myndigheder. Det antages desuden, at danske myndigheder i et vist omfang – f.eks. som et led i et mere uformelt samarbejde – er berettiget til at videregive oplysninger til brug for andre staters myndigheder. Berettigelsen til en sådan videregivelse af oplysninger beskrives således:

”I vurderingen heraf må formentlig navnlig indgå formålet med videregivelsen, herunder om videregivelsen er af betydning for, at den danske myndighed kan varetage sine forvaltningsopgaver, eller til varetagelse af danske interesser i øvrigt, og forholdene i modtagerstaten, herunder hvordan de fortrolige oplysninger i praksis må antages at blive anvendt i den pågældende stat. Der må også lægges vægt på, hvilken karakter den pågældende oplysning har, herunder risikoen for at oplysningen eventuelt misbruges.

Ved vurderingen af, om fortrolige oplysninger kan videregives til udenlandske myndigheder, vil der endvidere kunne søges en vis vejledning i forvaltningslovens § 28. I det omfang, en oplysning ikke efter disse regler kan videregives til en tilsvarende dansk forvaltningsmyndighed uden samtykke, bør den næppe heller i almindelighed videregives til en udenlandsk myndighed ...”.

3.6.2.5.3. Indhentelse af oplysninger

I ansøgningssager må myndigheden efter forvaltningslovens § 29 ikke indhente oplysninger om ansøgerens rent private forhold fra andre dele af forvaltningen eller fra en anden myndighed. Dette gælder efter stk. 2 dog ikke i følgende situationer:

- Ansøgeren har givet samtykke til indhentelsen.
- Andet følger af lov eller bestemmelser fastsat ved lov.
- Særlige hensyn til ansøgeren eller tredjemand overstiger klart ansøgerens interesse i, at oplysningen ikke indhentes.

Sager, der rejses på myndighedens eget initiativ eller på initiativ fra andre, f.eks. en anmeldelse, falder uden for bestemmelsen, og dansk ret indeholder ikke andre generelle regler, der begrænser adgangen til at indhente oplysninger i sådanne situationer.

Dansk ret indeholder heller ikke generelle regler om indhentelse af oplysninger i ansøgningssager om andre personer end ansøgeren.

§ 29 gælder kun indhentning af oplysninger fra andre forvaltningsmyndigheder i Danmark. Bestemmelsen omfatter således ikke indhentning af oplysninger fra private eller fra domstolene, ligesom den heller ikke omfatter indhentelse af oplysninger fra udenlandske myndigheder. Ved indhentelse af oplysninger fra andre end forvaltningsmyndigheder i Danmark, bør de hensyn til ansøgeren, der ligger bag § 29, dog iagttages¹⁹³.

¹⁹³ Jf. John Vogter, Forvaltningsloven med kommentarer, 3. udg., 1999, s. 570.

3.6.2.5.4. Den sociale lovgivning

Lov om retssikkerhed og administration på det sociale område indeholder særlige regler om indhentelse og videregivelse af oplysninger i sociale sager vedrørende børn. Disse regler går forud for de regler i forvaltningsloven, der er gennemgået ovenfor. Lov om social service indeholder supplerende regler på området.

I børnesager er udgangspunktet, at der skal foreligge samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år til, at kommunen kan indhente oplysninger om dem, jf. lov om social service § 38, stk. 1. Hvis det ikke er muligt at få samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år, kan kommunen indhente allerede eksisterende oplysninger om dem fra f.eks. børnehaver, sundhedsplejersker m.v., jf. lov om social service § 38, stk. 9, og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område § 11 c, stk. 1, nr. 1.

Kommunerne har en tværkommunal underretningspligt efter lov om social service § 33 a, hvorefter de er forpligtede til at underrette den kommune, som et barn eller en ung er flyttet til, hvis der er grund til bekymring for barnets eller den unges sundhed og trivsel. § 33 a indeholder kun en hjemmel til at give underretning om, at der er anledning til bekymring for et barn eller en ung, men ikke til at videregive sagens akter. Sagens akter kan først videregives, hvis tilflytningskommunen anmoder om det, og det vurderes, at videregivelse af oplysningerne er nødvendig for sagens oplysning.

Der består en pligt for institutioner, skoler og andre kommuner til efter anmodning at give oplysninger til en kommune, der har startet en børnesag, jf. lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. § 11 a. Kommunen kan ligeledes bede private om oplysninger, men en privatperson er ikke forpligtet til at svare, jf. lovens § 11 c, stk. 2.

Der er ikke taget stilling til anvendelsen af disse regler i forhold til sager, der behandles af udenlandske myndigheder, og hvor danske myndigheder ikke har en sag under behandling. Det må dog antages, at hvis en dansk myndighed ikke er berettiget til at videregive oplysninger efter lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, bør den heller ikke videregive de pågældende oplysninger til myndighederne i en anden stat. Derudover vil de generelle regler for indhentelse og videregivelse af oplysninger finde anvendelse, jf. især forvaltningsloven § 27 og persondataloven § 8, stk. 3, jf. afsnit 3.6.2.5.1. og 3.6.2.5.6.

3.6.2.5.5. Domstolene

Domstolenes videregivelse af oplysninger er reguleret af retsplejelovens regler om dørlukning, adgang til retsmøder og aktindsigt.

Efter lovens § 29, stk. 1, er retsmøder som udgangspunkt offentlige, således at offentligheden har adgang til at overvære retsmøder. Hvis behandlingen af en sag vil udsætte nogen for en unødvendig krænkelse, eller hvis det er af særlig betydning for parterne at undgå offentlighed om sagen, kan et retsmøde dog afholdes for lukkede døre.

Bestemte sagstyper behandles altid for lukkede døre. Det drejer sig bl.a. om sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab og prøvelse af beslutning om adoption uden samtykke, jf. lovens §§ 453, 456 m og 475 g.

Efter lovens § 41 b kan enhver forlange at få udleveret kopi af domme og kendelser. Dette gælder dog bl.a. ikke i følgende situationer:

- Sager om ægteskab, forældremyndighed, faderskab, værgemål, prøvelse af beslutning om adoption samt tvangsfuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samvær.
- Straffesager, der er endeligt afsluttet for mere end 1 år siden.
- Forklaringer afgivet i lukkede retsmøder eller omfattet af referatforbud.
- Dommen eller kendelsen indeholder oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, og offentlighedens interesse i at få indsigt i retssagen findes at burde vige for væsentlige hensyn til de pågældende, der ikke kan varetages ved anonymisering.

Herudover kan den, der har en individuel, væsentlig interesse i et konkret retsspørgsmål, forlange at blive gjort bekendt med dokumenter, der vedrører en borgerlig sag eller en straffesag, herunder indførsler i retsbøgerne, i det omfang dokumenterne har betydning for vurderingen af det pågældende retsspørgsmål, jf. retsplejelovens § 41 d. Retten til aktindsigt efter denne bestemmelse kan bl.a. begrænses i det omfang, dokumentet indeholder oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold, og ansøgerens interesse i at kunne benytte kendskab til sagens dokumenter til varetagelse af sit tarv findes at burde vige for væsentlige hensyn til de pågældende, der ikke kan varetages ved anonymisering.

Efter § 41 g kan retten give aktindsigt i et videre omfang, medmindre andet følger af regler om tavshedspligt m.v. Retten kan i den forbindelse bestemme, at en person uden for domstolene og den offentlige forvaltning har tavshedspligt med hensyn til fortrolige oplysninger, som retten videregiver til den pågældende uden at være forpligtet hertil.

Efter ordlyden af ovennævnte bestemmelser er det som udgangspunkt uden betydning, om anmodningen om oplysningerne kommer fra en udenlandsk myndighed eller fra en person bosat i udlandet.

Retsplejeloven indeholder ikke regler som forvaltningslovens § 28 om videregivelse af oplysninger på rettens eget initiativ.

3.6.2.5.6. Persondataloven

Persondataloven gælder efter § 1 bl.a. for myndigheders behandling – herunder videregivelse – af personoplysninger, som helt eller delvist foretages ved hjælp af elektronisk databehandling, samt ikke-elektronisk behandling af personoplysninger, der er eller vil blive indeholdt i et register. Persondataloven regulerer således nogle af de samme områder som f.eks. forvaltningsloven.

Persondataloven gælder generelt også for videregivelse af oplysninger til udlandet. Lovens kapitel 7 indeholder nogle særregler for bl.a. videregivelse af oplysninger til tredjelande, hvilket ifølge § 3, nr. 9, som udgangspunkt omfatter alle stater, der ikke er medlemmer af EU.

Efter persondatalovens § 6 kan ikke-fortrolige oplysninger og almindeligt fortrolige oplysninger – det vil sige alle andre oplysninger end oplysninger om rent private forhold, jf. forvaltningslovens § 27 – bl.a. videregives i følgende situationer:

- Den person, som oplysningen vedrører, har givet samtykke til videregivelsen.
- Videregivelsen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave i samfundets interesse.
- Videregivelsen er nødvendig af hensyn til udførelsen af en opgave, der henhører under offentlig myndighedsudøvelse. Dette indebærer, at almindeligt fortrolige oplysninger som regel kan videregives til en anden forvaltningsmyndighed, hvis den pågældende myndighed har brug for oplysningerne som led i behandlingen af en sag eller i forbindelse med tilsyns- eller kontrolvirksomhed.

Videregivelse af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold (forvaltningslovens § 27) er reguleret i persondatalovens §§ 7 og 8, der sonderer mellem to typer af oplysninger:

- § 7 omfatter oplysninger om racemæssig eller etnisk baggrund, politisk, religiøs eller filosofisk overbevisning, fagforeningsmæssige tilhørsforhold samt helbredsmæssige og seksuelle forhold.
- De øvrige oplysninger, som efter persondatalovens § 8 skal anses for at vedrøre rent private forhold, er oplysninger om strafbare forhold, væsentlige sociale problemer og andre rent private forhold end dem, der er nævnt i § 7 og § 8, stk. 3. Som oplysninger om ”andre rent private forhold” anses bl.a. oplysninger om familiestridigheder, separations- og skilsmissebegæringer og adoptionsforhold samt om andre foreningsmæssige tilhørsforhold end fagforeningsmæssige.

Persondatalovens afgrænsning af, hvad der anses som oplysninger om rent private forhold, svarer således til den, der gælder efter forvaltningsloven. Ligesom efter forvaltningsloven gælder det, at oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold kun må videregives, når visse skærpede betingelser er opfyldt, men betingelserne efter de to love er ikke udformet helt ens, bl.a.

indeholder persondataloven en særregel i forhold til videregivelse af oplysninger om sager på det sociale område, jf. persondataloven § 8, stk. 3.

Videregivelse af oplysninger omfattet af § 7 kan bl.a. ske i følgende situationer:

- Den person, som oplysningen vedrører, har givet samtykke til videregivelsen.
- Videregivelsen er nødvendig for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.
- Videregivelsen er nødvendig af hensyn til en offentlig myndigheds varetagelse af opgaver på det strafferetlige område.

Ud over de i § 7 nævnte situationer kan oplysninger omfattet af § 8 bl.a. videregives i følgende situationer:

- Videregivelsen sker til varetagelse af private eller offentlige interesser, der klart overstiger hensynet til de interesser, som begrundet hemmeligholdelse.
- Videregivelsen er nødvendig for, at en offentlig myndighed kan udføre sine opgaver, eller den er påkrævet for en afgørelse, som myndigheden skal træffe. Til forskel fra den lignende bestemmelse i forvaltningslovens § 28, stk. 2, nr. 4, gælder denne bestemmelse også, selvom videregivelsen kun er nødvendig af hensyn til den myndighed, som modtager oplysningerne.

Som nævnt oven for findes der i lovens § 27 særregler for bl.a. videregivelse af oplysninger til et tredjeland, hvilket ifølge § 3, nr. 9, som udgangspunkt omfatter alle stater, der ikke er medlemmer af EU.

Der må efter § 27, stk. 1, kun videregives oplysninger til et tredjeland, hvis denne stat sikrer et tilstrækkeligt beskyttelsesniveau mod misbrug af de modtagne oplysninger. Uanset dette kan der efter § 27, stk. 3, bl.a. videregives oplysninger til tredjeland i følgende situationer:

- Den person, som oplysningerne vedrører, har givet samtykke til videregivelsen.
- Videregivelsen er nødvendig for at beskytte den registreredes vitale interesser.
- Videregivelsen er nødvendig eller følger af lov eller bestemmelser fastsat ved lov for at beskytte en vigtig samfundsmæssig interesse eller for, at et retskrav kan fastlægges, gøres gældende eller forsvares.
- Videregivelsen er nødvendig af hensyn til forebyggelse, efterforskning og forfølgning af straffbare forhold.

3.6.2.5.7. Aktindsigt

Forvaltningsloven og offentlighedsloven indeholder regler om adgangen til aktindsigt i offentlige myndigheders dokumenter, bortset fra domstolenes.

Efter forvaltningslovens §§ 9-10 har en part i en sag som udgangspunkt ret til aktindsigt i alle sagens dokumenter. § 15 giver dog mulighed for at begrænse retten til aktindsigt, i det omfang partens interesse i at kunne benytte kendskab til sagens dokumenter til varetagelse af sit tarv findes at burde vige for afgørende hensyn til den pågældende selv eller til andre private eller offentlige interesser, herunder bl.a. forebyggelse, opklaring og forfølgning af lovovertrædelser.

Offentlighedslovens § 4 giver enhver ret til aktindsigt i offentlige myndigheders sager. I § 4 henvises der dog til undtagelsesbestemmelser i offentlighedsloven §§ 7-14. Efter offentlighedslovens § 12 omfatter retten til aktindsigt f.eks. ikke oplysninger om enkeltpersoners private forhold, herunder økonomiske forhold.

3.6.3. Udvalgets overvejelser

3.6.3.1. Udpegning af centralmyndigheden og dens generelle opgaver

Udvalget har overvejet, hvilken myndighed der mest hensigtsmæssigt kan varetage opgaven som centralmyndighed efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Det er udvalgets opfattelse, at selv om anvendelsesområdet for Haager-børnebeskyttelseskonventionen er bredere end efter Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980, må det antages, at hovedparten af sagerne efter konventionen vil dreje sig om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed eller samvær eller om tilbagegivelse af bortførte børn.

I dag varetages det internationale samarbejde om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og samvær samt om børnebortførelser som nævnt af Familiestyrelsen som centralmyndighed efter Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980. Styrelsen har oparbejdet et godt kendskab til centralmyndighederne i de stater, der har tilsluttet sig disse to konventioner, og styrelsen har endvidere kendskab til lovgivningen m.v. i disse stater. Desuden har styrelsen etableret et netværk med kontakt til de relevante danske myndigheder, herunder domstolene, statsamtene, politiet, de sociale myndigheder og Udenrigsministeriet.

Dette svarer til de opgaver, som centralmyndigheden efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen skal varetage.

På den baggrund anbefaler udvalget, at Familiestyrelsen udpeges som centralmyndighed efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. For at skabe mulighed for at tilpasse centralmyndighedens placering til eventuelle fremtidige ændringer af myndighedsstrukturen, foreslår udvalget dog, at ministeren for familie- og forbrugeranliggender bemyndiges til at udpege centralmyndigheden.

Samarbejdsbestemmelserne i konventionen (især art. 30) forudsætter, at der etableres et samarbejde mellem de kompetente stater centralmyndigheder om behandling af både generelle spørgsmål og af konkrete sager. Da dette afledes direkte af konventionen, er det ikke nødvendigt at lovgive herom i dansk ret.

Art. 31, litra c, forudsætter, at centralmyndigheden skal yde bistand til at fastslå et barns opholdssted, hvis et barn muligvis befinder sig i Danmark, og myndighederne i en anden konventionsstat mener, at barnet har behov for beskyttelse. Opgaven med at lokalisere et barn varetages allerede i dag af Familiestyrelsen efter samarbejdet om Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980. Udvalget finder ikke, at der er grundlag for at regulere dette nærmere.

Centralmyndighedens øvrige opgaver, jf. afsnit 3.6.1.1., gennemgås nærmere i det følgende.

Selv om der efter udvalgets opfattelse for tiden umiddelbart ikke er behov for at regulere centralmyndighedens opgaver nærmere, foreslår udvalget alligevel, at der indsættes en bestemmelse i gennemførelsesloven, der bemyndiger ministeren for familie- og forbrugeranliggender til at fastsætte nærmere regler for centralmyndighedens virksomhed. Dette skyldes, at det kan blive nødvendigt at regulere centralmyndighedens opgaver nærmere, når der er indhøstet erfaringer med konventionens virke i Danmark. Udvalget foreslår endvidere, at der indsættes en mulighed for at delegere nogle af centralmyndighedens opgaver til andre myndigheder. Dette kan især være hensigtsmæssigt på det sociale område, hvor Socialministeriet eller Ankestyrelsen vil være bedre egnet til at varetage nogle af opgaverne som centralmyndighed, f.eks. i relation til vejledning af en kommune om konventionens betydning for behandlingen af en bestemt sag. Udnyttelsen af denne bemyndigelse kan afvente, at der opstår behov herfor.

3.6.3.2. Forligsmæssige løsninger

Det fremgår af konventionens art. 31, litra b, at centralmyndigheden enten direkte eller indirekte gennem andre offentlige myndigheder skal fremme opnåelsen af frivillige aftaler om beskyttelse af barnets person eller formue ved mægling m.v.

Bestemmelsen medfører ikke en egentlig pligt for de kontraherende stater til at iværksætte mediation eller tilbyde mægling i alle sager vedrørende beskyttelse af børn.

Som det fremgår af afsnit 3.6.2.2., er det i vidt omfang praksis i Danmark at fremme opnåelse af frivillige løsninger i sager vedrørende børn, der behandles af statsamtterne og ved domstolene.

På det sociale område skal de sociale myndigheder desuden altid arbejde for, at en anbringelse iværksættes med samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og den unge over 15 år, jf. lov om social service § 40, stk. 1.

Det er således udvalgets opfattelse, at Danmark allerede opfylder art. 31, litra b, om at fremme opnåelse af frivillige aftaler om beskyttelse af et barn.

Som nævnt i afsnit 3.6.2.2. har børnebortførelsesudvalget foreslået, at statsamtternes tilbud om konfliktmægling udvides til også at omfatte internationale børnebortførelser. I den forbindelse skal Haag 96-udvalget ligeledes pege på det hensigtsmæssige i, at dette tilbud om konfliktmægling også udvides til internationale børnebortførelsessager efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, hvor barnet befinder sig her i landet.

3.6.3.3. Retshjælp

Som nævnt i afsnit 3.6.2.3. indeholder kapitel 6 a¹⁹⁴ i børnebortførelsesloven regler om retshjælp i børnebortførelsessager. Det er en betingelse for retshjælpen, at barnet inden bortførelsen eller tilbageholdelsen havde bopæl i Danmark, og at barnet er under 16 år. Det fremgår af bemærkningerne til loven, at retshjælpsordningen finder anvendelse i alle sager, hvor børn ulovligt er ført fra Danmark til udlandet eller ulovligt tilbageholdes der, uanset hvilken stat der er tale om.

Udvalget kan således konstatere, at sager, hvor et barn ulovligt er ført fra Danmark til en stat, der har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, eller ulovligt tilbageholdes dér, også er omfattet af retshjælpsordning i børnebortførelsesloven, såfremt barnet forinden havde bopæl i Danmark og er under 16 år. Der er derfor ikke behov for at lovgive herom.

Selvom Haagerbørnebeskyttelseskonventionen omfatter børn indtil det fyldte 18. år, finder udvalget ikke grundlag for foreslå, at retshjælpsordningen udvides til at gælde sager om bortførelse eller tilbageholdelse af børn efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, der er over 16 år. Begrundelsen herfor er, at sager om bortførelse af børn over 16 år er yderst sjældne, og at disse sager normalt afgøres efter høring af det pågældende barn. Tilkendegiver barnet, at det ikke ønsker at rejse tilbage til Danmark, sker der ikke udlevering.

¹⁹⁴ Bestemmelsen blev indsat i børnebortførelsesloven ved lov nr. 387 af 28. maj 2003.

3.6.3.4. Hvilke danske myndigheder skal besvare anmodninger om oplysninger fra udenlandske myndigheder?

Som nævnt i afsnit 3.6.1.4. og 3.6.1.5. giver art. 32 og 34 udenlandske myndigheder mulighed for at anmode danske myndigheder om oplysninger om et barn, men disse bestemmelser pålægger ikke danske myndigheder at videregive sådanne oplysninger.

Art. 32 drejer sig om situationer, hvor en udenlandsk myndighed, der har en begrundet bekymring for et barn, der befinder sig i Danmark, kan anmode om en rapport om barnets situation. Den udenlandske myndighed kan endvidere bede de danske myndigheder om at overveje at træffe beskyttelsesforanstaltninger.

Art. 34 omfatter eksempelvis situationer, hvor en udenlandsk myndighed overvejer at træffe afgørelse vedrørende et barn, som tidligere har boet i Danmark, hvorfor danske myndigheder kan være i besiddelse af relevante oplysninger om barnets eller dets forældres sundhedsmæssige eller sociale forhold, herunder tidligere anbringelser af barnet.

Som anført i afsnit 3.6.1.2. åbner konventionen mulighed for, at centralmyndigheden kan lade visse af dens opgaver udføre af andre kompetente myndigheder eller organer.

Generelle undersøgelser af et barns eller en ungs forhold varetages efter dansk ret altid af de sociale myndigheder i kommunerne, jf. lov om social service § 38. Undersøgelserne indledes ofte på baggrund af en underretning efter lov om social service §§ 35 og 36 fra institutioner, hospitaler, naboer eller lignende.

Barnets eller den ungs bopælskommune er normalt den offentlige instans, der er tættest på barnet, og det vil under alle omstændigheder være de sociale myndigheder i denne kommune, der skal vurdere, om der er behov for at iværksætte beskyttelsesforanstaltninger over for barnet, f.eks. i form af tvangsmæssigt indgreb eller hjælpeforanstaltninger efter den sociale lovgivning. Anmodning fra en udenlandsk myndighed om en rapport om barnets situation, jf. konventionens art. 32, bør derfor efter udvalgets opfattelse besvares af barnets eller den ungs bopælskommune.

Det samme gør sig gældende for besvarelse af anmodninger om oplysninger om et barn fra en udenlandsk myndighed, forinden denne træffer en beskyttende foranstaltning, jf. art. 34. Her vil situationen formentlig som nævnt være, at barnet ikke længere har sædvanligt opholdssted i Danmark, men i den anmodende stat. Hvis barnet ikke længere bor i Danmark, bør anmodningen besvares af den kommune, som var barnets bopæls- eller handlekommune umiddelbart inden flytningen til udlandet. Reglerne om barnets handlekommune findes i lov om administration og retssikkerhed på det sociale område.

Udfærdigelse af en rapport om et barn eller videregivelse af oplysninger om et barn kan indebære, at kommunen bliver nødt til at indhente oplysninger om barnet fra institutioner, skoler, læger, hospitaler, statsamter m.v., da det ikke er sikkert, at kommunen i forvejen er i besiddelse af alle relevante oplysninger om det pågældende barn. Endvidere kan anmodningen føre til, at kommunen skal overveje, om det er nødvendigt at træffe beskyttelsesforanstaltninger for barnet.

Det er udvalgets opfattelse, at adgangen til at besvare henvendelser fra kontraherende stater bør reguleres. Udvalget foreslår derfor, at der i lov om social service indsættes en bestemmelse, der giver socialministeren hjemmel til at fastsætte regler om besvarelse af henvendelser efter art. 32 og 34.

3.6.3.5. Videregivelse af oplysninger til udenlandske myndigheder

Konventionen forudsætter, at danske og udenlandske centralmyndigheder og andre myndigheder, der er involveret i internationale sager om beskyttelse af børn, kan udveksle oplysninger om barnet og andre parter i sagen.

Som nævnt i afsnit 3.6.1.4. og 3.6.1.5. giver art. 32 og 34 udenlandske myndigheder mulighed for at anmode danske myndigheder om oplysninger om et barn, men disse bestemmelser pålægger ikke danske myndigheder at videregive sådanne oplysninger. Videregivelsen af oplysninger er således undergivet national ret.

Selv om konventionen ved inkorporering gøres til en del af dansk ret, har art. 32 og 34 ikke et materielt indhold, der forpligter danske myndigheder til at videregive oplysninger til udenlandske myndigheder i et videre omfang, end hvad der allerede gælder efter dansk ret, jf. afsnit 3.6.2.5.

På den baggrund finder udvalget ikke, at der er behov for at udarbejde regler om grænseoverskridende videregivelse af oplysninger i sager, der er omfattet af konventionen.

Det bemærkes, at Haagerkonventionen af 1980 indeholder bestemmelser om, at centralmyndigheden direkte eller gennem andre myndigheder skal tage alle passende forholdsregler for at udveksle oplysninger vedrørende barnets sociale baggrund, hvis dette er ønskeligt¹⁹⁵. Videregivelse af oplysninger til udenlandske myndigheder som et led i samarbejdet efter denne konvention har efter udvalgets opfattelse ikke givet anledning til problemer i praksis.

Som led i en loyal opfyldelse af konventionen bør danske myndigheder medvirke til, at der – så vidt det er muligt efter dansk ret – videregives oplysninger til myndigheder fra kontraherende stater, der anmoder herom efter art. 32 og art. 34.

¹⁹⁵ Jf. art. 7, litra d, i Haagerkonventionen af 1980.

Udvalget skal i den forbindelse bemærke, at spørgsmålet om videregivelse af oplysninger til udlandet er reguleret af straffelovens regler om tavshedspligt samt af persondataloven. Der kan desuden søges støtte i reglerne i forvaltningslovens § 28, jf. afsnit 3.6.2.5.2. Hvis den pågældende myndighed efter disse regler ikke ville kunne videregive de omhandlede oplysninger til en dansk myndighed, bør oplysningerne heller ikke videregives til den udenlandske myndighed. Det samme er tilfældet for så vidt angår videregivelse af oplysninger efter lov om retssikkerhed og administration på det sociale område, jf. afsnit 3.6.2.5.4.

På det sociale område bør udarbejdelse af en rapport om et barn eller videregivelse af oplysninger om et barn til udlandet desuden være baseret på de samme retningslinier som i lov om social service § 38. Eventuelle undersøgelser vil dog formentlig ofte være mindre omfattende end ellers og vil normalt kunne begrænses til indhentelse og sammenskrivning af allerede eksisterende oplysninger fra læger, børnehaver, skoler, hospitaler, statsamter m.v.

3.6.3.6. Underretningspligt ved alvorlig fare for barnet

Art. 36 i konventionen indeholder en underretningspligt for myndighederne i de kontraherende stater i tilfælde, hvor et barn er udsat for alvorlig fare, og hvor der er truffet beskyttelsesforanstaltninger, eller hvor sådanne er under overvejelse, mens barnet flytter til eller befinder sig i en anden kontraherende stat.

Bestemmelsen kan f.eks. have betydning i tilfælde, hvor en dansk kommune har foretaget eller overvejer at foretage tvangsmæssige foranstaltninger for at beskytte et barn, og barnet bliver bragt til udlandet for at undgå, at foranstaltningerne gennemføres.

Da retsgrundlaget for denne internationale underretningspligt afledes direkte af art. 36, finder udvalget ikke grundlag for at lovgive herom. Underretningspligten påhviler således alle myndigheder, der har truffet eller overvejer at træffe beskyttende foranstaltninger vedrørende et barn, som er i alvorlig fare, og som opholder sig i en anden kontraherende stat. Myndighederne kan kontakte centralmyndigheden for at få hjælp til at videreformidle underretningen til den relevante udenlandske myndighed.

3.6.3.7. Internationale anbringelser af børn uden for eget hjem

Hvis en udenlandsk myndighed påtænker at anbringe et barn på et anbringelsessted, herunder hos en plejefamilie, og denne anbringelse skal iværksættes i en anden kontraherende stat, skal myndigheden efter konventionens art. 33 inden afgørelsen forelægge sagen for myndighederne i den pågældende stat. Hvis denne høringsprocedure ikke er fulgt, kan myndighederne i den stat, hvor anbringelsen skal foregå, nægte at anerkende afgørelsen om anbringelse af barnet, jf. art. 23, stk. 2, litra f, der er beskrevet i afsnit 3.5.1.1.

Høringsproceduren og betydningen af manglende overholdelse af denne afledes direkte af konventionen, og der er således ikke behov for at lovgive herom.

Da det er kommunerne, det er de kompetente danske myndigheder i sager om anbringelse af børn, finder udvalget, at det er kommunerne, der bør tage stilling til anmodninger fra udlandet om anbringelse af børn i Danmark. Det bemærkes i den forbindelse, at det er kommunerne, der tager stilling til godkendelse af plejefamilier.

Udvalget foreslår, at der i lov om social service indsættes hjemmel for socialministeren til at fastsætte regler om gennemførelsen af udenlandske plejeanbringelser i Danmark.

Kommunernes afgørelser efter lov om social service kan efter lovens § 121 indbringes for det sociale nævn. Da afgørelser om anmodninger fra udlandet om anbringelse af børn i Danmark ikke træffes efter denne lov, men direkte efter konventionen, er disse afgørelser ikke omfattet af denne klageregel. Udvalget anbefaler derfor, at der etableres adgang til at påklage disse afgørelser. Efter aftale med Socialministeriet har udvalget ikke udarbejdet et udkast til en sådan klagebestemmelse.

Ved barnets ankomst til Danmark overtager bopælskommunen ansvaret for barnet, og det bør derfor være kommunen, der tager stilling til fastsættelse af eventuelle vilkår for anbringelsen og spørgsmål om afholdelse af udgifterne ved plejeanbringelsen¹⁹⁶.

Konventionen regulerer ikke spørgsmålet om ansvarsfordelingen mellem de involverede stater, når barnet er blevet anbragt her i landet. Udvalget vurderer dog, at det vil være mest hensigtsmæssigt og i overensstemmelse med princippet i konventionens art. 5, at barnets nye bopælskommune overtager ansvaret for forholdene under anbringelsen samt for vurderingen af, om det fortsat er nødvendigt, at barnet eller den unge er anbragt uden for hjemmet. Alle forhold omkring anbringelsen er således – i overensstemmelse med kompetencereglen i art. 5 – undergivet dansk ret og danske myndigheders beslutningskompetence. Der er ikke behov for nærmere regulering af dette, da lov om social service § 2, stk. 3, giver mulighed for anbringelser med henvisning til internationale aftaler. Endelig bemærkes, at der bør etableres en procedure for forelægning af sagen for Udlændingestyrelsen for at skabe grundlag for barnets ophold i Danmark. Der er efter udvalgets opfattelse ikke behov for at lovgive herom.

Konventionen angiver en godkendelsesprocedure ved anbringelse af danske børn i udlandet, men proceduren finder kun anvendelse, hvis dansk ret i øvrigt giver mulighed for at anbringe et barn i udlandet. Denne mulighed eksisterer ikke efter dansk ret med undtagelse af særlige aftaler med Grønland og Færøerne.

¹⁹⁶ Jf. afsnit 5.2.

3.6.3.8. Skal henvendelser fra udlandet rettes til andre danske myndigheder end centralmyndigheden?

Konventionen lægger op til, at der kan være direkte kontakt mellem de kompetente myndigheder i de kontraherende stater udenom centralmyndighederne. Efter art. 34, stk. 2, kan en stat dog bestemme, at anmodninger om oplysninger om et barn og andre involverede efter art. 34 skal sendes til den pågældende stats myndigheder gennem dens centralmyndighed.

Samtidig kan de kontraherende stater efter art. 44 udpege de myndigheder, som anmodninger efter art. 8 og 9 (overførsel af kompetence), og art. 33 (internationale anbringelser af børn uden for eget hjem) skal rettes til, jf. afsnit 3.7.1.10.

Efter udvalgets opfattelse vil der sandsynligvis ikke fremkomme mange henvendelser efter disse bestemmelser. Udvalget finder det derfor mest hensigtsmæssigt, at sådanne henvendelser sendes til den danske centralmyndighed, der kan videresende henvendelsen til rette myndighed. På den måde får centralmyndigheden mulighed for at vejlede myndigheden om konventionens betydning for den pågældende henvendelse.

Udvalget foreslår derfor, at Danmark ved ratifikationen tager forbehold efter art. 34, stk. 2, således at alle henvendelser efter art. 34, stk. 1, skal ske til centralmyndigheden her i landet.

Dette bør dog efter udvalgets opfattelse ikke være til hinder for, at der er direkte kontakt mellem de relevante danske og udenlandske myndigheder, hvis dette er mest hensigtsmæssigt. En dansk kompetent myndighed, der modtager en henvendelse fra udlandet, bør således besvare den, selvom den ikke er fremsendt gennem centralmyndigheden.

Endelig bemærkes, at ministeren for familie- og forbrugeranliggender på et senere tidspunkt kan ophæve forbeholdet og bestemme, at henvendelser skal sendes direkte til de pågældende danske myndigheder.

3.6.3.9. Indhentelse af oplysninger fra udenlandske myndigheder

Danske myndigheder kan også have behov for at indhente oplysninger om et barn fra udenlandske myndigheder efter art. 32 og 34.

Får en kommune oplysninger om, at et barn med sædvanligt opholdssted i Danmark har behov for beskyttelse, kan kommunen efter art. 34 anmode udenlandske myndigheder om relevante oplysninger til brug for behandlingen af sagen. En sådan begæring forudsætter, at kommunen skal træffe afgørelse vedrørende barnet, og at den er kompetent efter konventionens bestemmelser.

Findes det nødvendigt at indhente oplysninger fra en udenlandsk myndighed, kan centralmyndigheden bistå, hvis ikke kommunen – f.eks. gennem sagens parter – er bekendt med, hvilken udenlandsk myndighed der er eller kan være i besiddelse af oplysningerne.

Retsgrundlaget for at indhente oplysninger fra udlandet afledes direkte af art. 32 og 34, hvorfor der ikke er grundlag for at lovgive herom.

Ved indhentelse af oplysninger om barnet i en anden kontraherende stat skal danske myndigheder altid være opmærksom på konventionens art. 37, der indeholder et forbud mod at anmode om oplysninger om et barn, hvis oplysningerne vil kunne bringe barnets person eller formue i fare eller vil kunne udgøre en alvorlig trussel mod et af barnets familiemedlemmers liv eller frihed.

Dansk ret indeholder ikke generelle regler om indhentelse af oplysninger. Forvaltningslovens § 29 regulerer dog indhentelse af oplysninger fra danske forvaltningsmyndigheder om ansøgeren i ansøgningssager, og lov om retssikkerhed og administration regulerer indhentelse af oplysninger på det sociale område. Hensynene bag disse bestemmelser bør iagttages ved indhentelse af oplysninger fra udenlandske myndigheder.

Udvalget finder ikke, at der er grundlag for at fastsætte yderligere regler herom.

3.6.3.10. Samværssager

Art. 35, stk. 1, giver en udenlandsk myndighed, der har truffet en beskyttende foranstaltning, adgang til at anmode om bistand til gennemførelse af foranstaltningen i Danmark, hvis barnet opholder sig her. Bestemmelsen må anses som en generel hensigtserklæring om, at danske myndigheder, herunder centralmyndigheden, skal bistå myndigheden med at gennemføre foranstaltningen i Danmark. Bestemmelsen ses ikke at indeholde forpligtelser, udover hvad der allerede følger af reglerne i konventionens kapitel IV om anerkendelse og fuldbyrdelse.

Bestemmelsen ses endvidere ikke at ændre på retstilstanden i dag, hvorefter Familiestyrelsen som centralmyndighed efter Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980 efter anmodning fra personer, der bor eller opholder sig i udlandet, gennem fogedretten fremmer sager om anerkendelse og fuldbyrdelse af udenlandske afgørelser om forældremyndighed og samvær samt om anmodninger om tilbagegivelse af bortførte børn, jf. afsnit 3.6.2.1. Samtidig bistår den danske centralmyndighed med at fremme anmodninger fra forældre i udlandet om, at der træffes afgørelse om samvær med et barn, der har sædvanligt opholdssted i Danmark, til det kompetente statsamt.

Herudover kan det være relevant at yde bistand i tilfælde, hvor en eksisterende afgørelse efter sin ordlyd er svær at fuldbyrde, eksempelvis fordi et samvær ifølge den udenlandske afgørelse

skal foregå under overvågning, eller fordi et samvær ikke længere kan udøves som fastsat, fordi barnet efterfølgende er flyttet til Danmark.

I disse situationer skal danske myndigheder medvirke til, at der træffes de afgørelser, der er nødvendige for, at afgørelsen kan gennemføres i Danmark. I den første situation kan bistanden bestå i at finde et sted, hvor samværet kan foregå under overvågning. I den anden situation kan det være nødvendigt at tilpasse den udenlandske samværsafgørelse til de aktuelle forhold, således at samværet kan gennemføres.

Efter art. 35, stk. 2, kan en samværsforælder, der bor i Danmark, anmode danske myndigheder om at indhente oplysninger og afgive en udtalelse om samværsforælderen til brug for behandlingen af en samværssag i en anden konventionsstat. Bestemmelsen indeholder dog ikke en pligt for myndighederne til at videregive oplysninger eller til at afgive udtalelser.

Selvom bestemmelsen ikke pålægger danske myndigheder at besvare anmodninger om videregivelse af eksisterende oplysninger om en samværsforælder – hvad enten de fremsættes af samværsforælderen selv eller af den myndighed, der behandler sagen – bør danske myndigheder efter udvalgets opfattelse så vidt muligt besvare sådanne anmodninger.

Samværssager behandles i Danmark af statsamterne, men statsamterne vil som udgangspunkt ikke kunne besvare anmodninger om oplysninger om en samværsforælder, fordi statsamterne normalt ikke vil være i besiddelse af oplysninger om den pågældende. Anmodninger om oplysninger om en samværsforælder bør efter udvalgets opfattelse i stedet besvares af en myndighed, der har kendskab til den pågældende, hvilket normalt vil være den pågældendes bopælskommune.

Udvalget anbefaler, at der i lov om social service indsættes en bemyndigelsesbestemmelse, der giver socialministeren mulighed for at fastsætte nærmere regler om kommunernes behandling af sådanne anmodninger.

Hvis det drejer sig om samvær med et barn eller en ung, der er anbragt uden for hjemmet, vil det ofte være den anbringende kommune, der regulerer kontakten og samværet med barnet og både forældremyndighedsindehaveren og den anden forælder efter lov om social service § 57. I sådanne situationer bør det være forælderenes bopælskommune eller den anbringende kommune, der besvarer anmodninger om oplysninger.

Art. 35, stk. 2, lægger op til, at danske myndigheder kan udarbejde en udtalelse om den pågældende samværsforælder, herunder om den pågældendes egnethed til at have samvær med barnet. Udarbejdelse af sådanne udtalelser kan være betydeligt mere ressourcekrævende end den ovennævnte videregivelse af oplysninger, som danske myndigheder allerede er i besiddelse af.

Hvis kommunen eller andre myndigheder allerede er i besiddelse af oplysninger om samværsforælderen, vil en udtalelse, der bygger på sammenfatning af allerede eksisterende oplysninger, normalt kunne udarbejdes uden større arbejde og videregives efter ovennævnte regler.

I nogle situationer vil myndighederne imidlertid ikke have det fornødne kendskab til samværsforælderen til at kunne afgive en udtalelse om denne. I så fald forudsætter udtalelsen, at der afholdes en eller flere samtaler med samværsforælderen, eventuelt iværksættes en psykologundersøgelse af den pågældende¹⁹⁷.

Udvalget mener, at danske myndigheder ikke bør pålægges at udarbejde sådanne udtalelser. Myndighederne bør dog naturligvis være de udenlandske myndigheder, der behandler en samværs-sag, og sagens parter behjælpelige med at tilvejebringe det fornødne afgørelsesgrundlag. Hvis der er behov for en psykologundersøgelse af samværsforælderen, kan myndighederne f.eks. hjælpe med at finde en autoriseret psykolog, der for partens eller den udenlandske myndigheds regning kan foretage undersøgelsen. Der er ikke behov for at regulere dette nærmere.

Efter art. 35, stk. 3, kan et statsamt, der behandler en samværs-sag, hvor samværsforælderen bor i udlandet, udsætte behandlingen af sagen på fremkomsten af oplysninger og udtalelser fra de udenlandske myndigheder. Dette er dog ifølge den forklarende rapport ikke obligatorisk. Der er derfor ikke behov for at fastsætte regler herom i dansk ret. Det bemærkes i den forbindelse, at det følger af forvaltningslovens § 11, at en myndighed som udgangspunkt skal imødekomme en anmodning fra en af sagens parter om udsættelse af sagen, medmindre f.eks. hensynet til modparten taler imod udsættelse¹⁹⁸.

I relation til muligheden i art. 35, stk. 4, for at træffe en midlertidig samværsafgørelse uden at afvente fremlæggelse af oplysninger om samværsforælderen bemærkes, at denne mulighed i et vist omfang findes i § 26 i lov om forældremyndighed og samvær.

3.6.3.11. Gebyrer og udgifter til oversættelser

Art. 38, stk. 1, giver mulighed for i national ret at fastsætte regler om opkrævning af rimelige gebyrer for den bistand, som centralmyndigheden eller andre myndigheder yder efter konventionen. Da en sådan brugerbetaling ikke er indført i relation til børnebortførelsesloven, finder udvalget ikke grundlag for generelt at foreslå regler om brugerbetaling i sager omfattet af konventionen.

¹⁹⁷ Jf. Familiestyrelsens (Civilretsdirektoratets) Vejledning om behandling af samværs-sager, november 1999.

¹⁹⁸ Jf. forvaltningslovens § 11: ”Fremsætter en part under sagens behandling begæring om aktindsigt, og denne begæring efter loven skal imødekommes, udsættes sagens afgørelse, indtil der er givet parten adgang til at gøre sig bekendt med dokumenterne. Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder dog ikke, hvis udsættelse vil medføre overskridelse af en lovbestemt frist for sagens afgørelse, eller hvis partens interesse i, at sagens afgørelse udsættes, findes at burde vige for væsentlige hensyn til offentlige eller private interesser, der taler imod en sådan udsættelse”.

Efter art. 54 skal meddelelser til en anden stat udfærdiges på dansk og ledsages af en oversættelse til modtagerlandets originalsprog, jf. afsnit 3.7.1.7. På grund af gensidigheden i konventionen og formålet med samarbejdsbestemmelserne bør danske myndigheder betale udgifterne ved oversættelse af besvarelser af anmodninger efter art. 32 og 34 om oplysninger fra udenlandske myndigheder.

I visse tilfælde bør det dog overvejes, om det altid er rimeligt, at danske myndigheder skal afholde udgifter til oversættelse. Det drejer sig især om situationer, hvor en samværsforælder efter art. 35, stk. 2, anmoder danske myndigheder om at fremsende oplysninger og udtalelser til den udenlandske myndighed, der skal træffe afgørelse om samvær, jf. afsnit 3.6.3.10. Det forekommer ikke rimeligt, hvis en part på denne måde kan pålægge danske myndigheder at oversætte de oplysninger, som parten selv finder relevant for samværssagen.

Art. 38 giver mulighed for at indføre betaling for oversættelser i disse situationer. Da konventionen ikke pålægger danske myndigheder en pligt til at fremsende sådanne oplysninger og udtalelser, finder udvalget dog ikke behov for at indføre regler herom.

Den pågældende danske myndighed kan således overlade det til parten selv at sørge for oversættelserne. Dette er dog ikke til hinder for, at den pågældende myndighed i lyset af samarbejdsbestemmelserne efter en konkret vurdering kan afholde rimelige oversættelsesudgifter.

Det bemærkes, at meddelelse af retshjælp i visse børnebortførelsessager bl.a. dækker oversættelsesudgifter, jf. afsnit 3.6.2.3.

3.7. Konventionens almindelige og afsluttende bestemmelser

3.7.1. De almindelige og afsluttende bestemmelser

3.7.1.1. Indledning

Konventionens kapitel VI indeholder en række bestemmelser af administrativ karakter, og kapitel VII indeholder de afsluttende bestemmelser, særligt reglerne om proceduren for staternes tilslutning til konventionen, mulighed for forbehold og konventionens ikrafttræden. Disse bestemmelser gennemgås i det følgende.

3.7.1.2. Attest om beføjelser for indehaveren af forældreansvar e.lign. – art. 40

Efter art. 40, stk. 1, kan myndighederne i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, eller i den kontraherende stat, hvor en beskyttelsesforanstaltning er truffet, efter anmodning fra en person, der har forældreansvaret over barnet, eller som er betroet beskyttelsen af barnets

person eller formue, udstede en attest, der angiver, i hvilken egenskab den pågældende har ret til at handle, og hvilke beføjelser der er tillagt den pågældende.

Indførelse af en sådan attest har til hensigt at lette behandlingen af sager om barnets person eller – i endnu højere grad – barnets formue¹⁹⁹, der behandles i en anden konventionsstat end den, hvor forældreansvaret, værgemålet e.lign. er etableret. Den person, der har forældreansvaret eller er betroet beskyttelsen af barnets person eller formue, vil f.eks. kunne fremlægge attesten som dokumentation for sin bemyndigelse ved indgåelse af retshandler e.lign. i relation til barnet. Det er derfor i art. 40, stk. 2, bestemt, at den pågældende formodes at besidde den i attesten anførte bemyndigelse m.v., medmindre andet bevises. Der er således mulighed for at anfægte oplysninger i attesten. Hvis dette ikke sker, kan tredjemand med fuld sikkerhed indgå aftaler med den i attesten anførte person indenfor rammerne af den anførte bemyndigelse²⁰⁰.

Indholdet af attesten afhænger af situationen. Attesten kan f.eks. indeholde oplysning om, hvem der er indehaver af forældreansvaret, uanset om det følger af en afgørelse eller af loven. Herudover kan den angive, hvilke beføjelser indehaveren af forældreansvaret har. Der er også mulighed for i attesten at angive, hvilke beføjelser den pågældende ikke har, eksempelvis at indehaveren af forældreansvaret ikke har beføjelse til at forvalte formue, som barnet har i en anden stat.

Art. 40 pålægger ikke medlemsstaterne en pligt til at udstede en sådan attest. De stater, der ønsker at udstede attester, udpeger de myndigheder, der skal have kompetence hertil. Det behøver ikke at være samme myndighed, som har truffet beskyttelsesforanstaltningen. Attesten kan eventuelt udstedes af en notar eller en institution²⁰¹.

3.7.1.3. Begrænsning i videregivelse af oplysninger – art. 41 og 42

Af art. 41 fremgår, at personoplysninger, der er indhentet eller videregivet efter konventionen, kun må anvendes til det formål, hvortil de er indhentet eller videregivet. En tilsvarende bestemmelse findes i Haagerkonventionen af 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde om internationale adoptioner (art. 31)²⁰².

Samtidig fremgår det af art. 42, at de myndigheder, der modtager oplysningerne, skal sikre, at disse behandles fortroligt i overensstemmelse med loven i den pågældende stat.

¹⁹⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 154.

²⁰⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 155.

²⁰¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 154.

²⁰² Jf. den forklarende rapport, pkt. 156. I noterne til den forklarende rapport er henvist til bemærkningerne om art. 31 i den forklarende rapport til Haagerkonventionen af 1993, Parra-Aranguren, s. 632. Det fremgår bl.a. af disse bemærkninger, at art. 31 er indsat som en minimumsbeskyttelse til sikring af, at oplysninger om barnet og adoptivforældrene alene bliver anvendt til det formål, hvortil de er indhentet eller fremsendt.

Videregivelse af oplysningerne til andre myndigheder, til sagens parter eller til andre er således reguleret af loven i den stat, hvis myndighed har modtaget oplysningerne²⁰³.

3.7.1.4. Stater med flere forskellige retssystemer – art. 46-49

Art. 46-49 regulerer anvendelsen af konventionen i forhold til stater, der har flere retssystemer.

Efter art. 46 er en stat med flere retssystemer ikke forpligtet til at anvende konventionen på lovkonflikter mellem sine egne retssystemer.

Art. 47 beskriver, hvordan konventionen skal anvendes i forhold til en stat, der omfatter flere territoriale enheder med forskellige retssystemer eller regelsæt. Det grundlæggende princip i bestemmelsen er, at de tilknytningsmomenter, som konventionen anvender til regulering af forholdet mellem forskellige kontraherende stater, også skal anvendes ved afgørelsen af, til hvilken af statens territoriale enheder en sag er tilknyttet. Tilsvarende gælder for henvisninger til den myndighed, der har kompetence til at handle, eller til lovgivning. For så vidt angår tilknytningen til den stat, hvor barnet er statsborger, skal dette forstås som en henvisning til den territoriale enhed, der er anført i loven i den pågældende stat, eller – hvis der ikke findes regler herom – til den territoriale enhed, hvortil barnet har den nærmeste tilknytning²⁰⁴.

Art. 48 handler om, hvilken lov der skal anvendes efter konventionens kapitel III i en stat, der består af flere territoriale enheder med hver sit retssystem eller regelsæt. Art. 48 bestemmer, at hvis der i den pågældende stat findes regler om, hvilken territorial enheds lov, der skal anvendes, finder denne enheds lov anvendelse. Findes der ikke regler herom, anvendes loven i den territoriale enhed, der er udpeget efter art. 47²⁰⁵.

Art. 49 bestemmer, hvilken lov der skal anvendes, hvis en stat har flere retssystemer eller regelsæt, der finder anvendelse på forskellige grupper af personer. Bestemmelsen anfører, at hvis der ikke findes regler i den pågældende stat, der fastslår, hvilken lov der skal anvendes, anvendes det retssystem eller det regelsæt, hvortil barnet har den nærmeste tilknytning.

3.7.1.5. Forholdet til andre konventioner m.v. – art. 50-52

Det fremgår af art. 50, at konventionen ikke berører anvendelsen af konventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser i forholdet mellem stater, der er parter i begge konventioner. Der er dog intet til hinder for, at bestemmelser i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen kan gøres gældende i sager om tilbagegivelse af et bortført barn eller om fastsættelse af samvær.

²⁰³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 157.

²⁰⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 164.

²⁰⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 165.

Art. 50 giver således Haagerkonventionen af 1980 forrang i forhold til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Dette udelukker dog ikke anvendelse af 1996-konventionen, hvis dens bestemmelser i en konkret sag giver bedre mulighed for at sikre tilbagegivelsen af et bortført barn eller for fastsættelse af samvær end bestemmelserne i 1980-konventionen²⁰⁶.

Art. 51 regulerer forholdet mellem Haagerbørnebeskyttelseskonventionen og Haagerkonventionen af 5. oktober 1961 om myndighedernes kompetence og lovvalget i sager vedrørende beskyttelse af mindreårige samt konventionen om værgemål for mindreårige, undertegnet i Haag den 12. juni 1902.

Art. 52 regulerer forholdet mellem konventionen og andre internationale aftaler, som også vedrører spørgsmål, der er omfattet af konventionen.

Efter stk. 1 kan de kontraherende stater fortsætte med at anvende sådanne aftaler, der er indgået inden ratifikationen af 1996-konventionen. Dette gælder dog ikke, hvis disse stater afgiver erklæring om det modsatte.

Stk. 2 giver staterne mulighed for senere at indgå aftale om spørgsmål, der er omfattet af konventionen, i relation til børn, der har deres sædvanlige opholdssted i en af de stater, der tilslutter sig den pågældende aftale. Bestemmelsen blev bl.a. indsat for at imødekomme et ønske fra EU om mulighed for at fastsætte regler om bl.a. kompetence og anerkendelse af afgørelser i sager om beskyttelse af børn, navnlig i forbindelse med skilsmisse²⁰⁷.

Stk. 3 bestemmer, at særftaler mellem nogle af de kontraherende stater om spørgsmål omfattet af konventionen, ikke berører anvendelsen af bestemmelserne i konventionen i forholdet mellem de pågældende stater og de øvrige kontraherende stater. De kontraherende stater har således frihed til at indgå særftaler, men sådanne aftaler er ikke bindende for de øvrige kontraherende stater, der således f.eks. ikke er forpligtet til at anerkende afgørelser truffet i en stat omfattet af sådanne særftaler, medmindre afgørelsen også er truffet i overensstemmelse med konventionens bestemmelser²⁰⁸. Bestemmelsen kan f.eks. anvendes til fortsættelse af det nordiske samarbejde.

Af stk. 4 fremgår, at stk. 1-3 også finder anvendelse på ordninger, hvorved der er gennemført ensartet lovgivning i nogle af de kontraherende stater, baseret på f.eks. regional tilknytning.

²⁰⁶ Jf. den forklarende rapport, pkt. 168.

²⁰⁷ Jf. den forklarende rapport, pkt. 170. Der var oprindeligt tale om Bruxelles II-forordningen (forordning (EF) nr. 1347 af 27. maj 2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn), der er blevet afløst af forordning (EF) nr. 2201/2003 af 27. november 2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældreansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000 ("Den nye Bruxelles II-forordning"), jf. afsnit 3.1.2. og afsnit 6.3. om den nye Bruxelles II-forordning.

²⁰⁸ Jf. den forklarende rapport, pkt. 175.

Bestemmelsen indebærer, at sådan lovgivning opretholdes trods gennemførelse af konventionen²⁰⁹.

3.7.1.6. Overgangsbestemmelser – art. 53

Efter art. 53, stk. 1, finder konventionen kun anvendelse på foranstaltninger, der er truffet i en stat, efter at konventionen er trådt i kraft i forhold til den pågældende stat. Dette udbygges i stk. 2, der bestemmer, at konventionen kun finder anvendelse på anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger, der er truffet, efter at den er trådt i kraft både i den stat, hvor foranstaltningen er truffet, og i den stat, hvor foranstaltningen søges anerkendt og fuldbyrdet.

Spørgsmål om anerkendelse og fuldbyrdelse m.v. af afgørelser truffet før konventionens ikrafttræden er således ikke reguleret af konventionen, men overladt til national ret²¹⁰.

Der er ikke fastsat overgangsbestemmelser for lovvalgsreglerne i konventionens kapitel III.

Ifølge den forklarende rapport²¹¹ vil lovvalgsreglen i art. 15 (om den lov, der finder anvendelse på afgørelser om beskyttelsesforanstaltninger) naturligt følge overgangsreglen i art. 53, stk. 1, idet anvendelse af art. 15 kræver kompetence efter konventionen.

Samme klare løsning gives imidlertid ikke i relation til lovvalgsreglerne om forældreansvar, der følger af loven (art. 16-18). Dette kan illustreres med følgende eksempel:

Efter lovvalgsreglerne om forældreansvar støttet på loven i stat A anvendes loven i den stat, hvor barnet har indfødsret. Ud fra disse regler er det moderen, der har forældreansvaret over for barnet B. Ved konventionens ikrafttræden i stat A ændres disse lovvalgsregler, således at tildeling af forældreansvar for fremtiden reguleres af loven i den stat, hvor B har sit sædvanlige opholdssted, jf. art. 16, stk. 1. Efter reglerne i denne stat har forældrene fælles forældreansvar.

Konventionen tager ikke stilling til, om det forældreansvar, der er etableret inden konventionens ikrafttræden, fortsætter, selvom anvendelse af art. 16, stk. 1, efter sin ordlyd i eksemplet vil medføre etablering af fælles forældreansvar.

Ifølge den forklarende rapport må denne situation løses efter nationale regler. Medfører konventionens ikrafttræden ændring i forældreansvaret, kan det være nødvendigt at træffe afgørelse om, hvem forældreansvaret skal tilkomme²¹².

Rapporten tilkendegiver dog, at gyldigheden af dispositioner truffet inden konventionens ikrafttræden af en person, der efter national ret på dispositionstidspunktet var indehaver af forældre-

²⁰⁹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 176.

²¹⁰ Jf. den forklarende rapport, pkt. 178.

²¹¹ Jf. den forklarende rapport, pkt. 179.

²¹² Jf. den forklarende rapport, pkt. 179. Denne problemstilling minder om den situation, der kan opstå i sager omfattet af art. 16, stk. 4, jf. afsnit 3.4.1.3.2.

ansvaret, formentlig ikke berøres af, at konventionens ikrafttræden indebærer udpegning af en ny indehaver af forældreansvaret²¹³.

3.7.1.7. Oversættelser – art. 54

Efter art. 54 skal meddelelser, der sendes til centralmyndigheden eller til en anden myndighed i en kontraherende stat, være affattet på det originale sprog i afsenderstaten og ledsages af en oversættelse til det officielle sprog eller et af de officielle sprog i modtagerstaten. Hvis dette ikke er muligt, skal meddelelsen ledsages af en oversættelse til fransk eller engelsk.

Art. 54, stk. 2, giver staterne mulighed for at tage forbehold for anvendelsen af enten fransk eller engelsk, jf. art. 60, der gennemgås i afsnit 3.7.1.9.

3.7.1.8. Ikrafttræden og territorial afgrænsning – art. 57, 58, 59 og 61

Konventionen er efter art. 57 åben for undertegnelse for de stater, der var medlemmer af Haagerkonferencen om International Privatret på tidspunktet for dens 18. samling. Ratifikationsinstrumenter m.v. skal deponeres hos udenrigsministeriet i Holland, der er konventionens depositar, jf. stk. 2.

Efter art. 58 kan enhver anden stat tiltræde konventionen efter dens ikrafttræden, jf. art. 61, stk. 1. Sådanne staters tiltrædelse får dog alene virkning i forholdet mellem den stat, der tiltræder konventionen, og de stater, der allerede har tiltrådt konventionen, i det omfang disse stater ikke gør indsigelse herimod inden 6 måneder efter modtagelsen af meddelelsen om tiltrædelsen.

Konventionen træder efter art. 61, stk. 1, i kraft den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en periode på tre måneder efter deponeringen af det tredje ratifikations, accept- eller godkendelsesinstrument, jf. art. 57. Konventionen trådte efter denne bestemmelse i kraft den 1. januar 2002.

Når konventionen er trådt i kraft, kan de stater, der var medlemmer af Haagerkonferencen på tidspunktet for dens 18. samling, jf. art. 57, tilslutte sig konventionen, og for disse stater træder konventionen efter art. 61, stk. 2, i kraft den første dag i den måned, der følger efter udløb af en periode på tre måneder efter deponeringen af tilslutningsinstrumentet.

For stater, der tiltræder konventionen efter art. 58, træder den efter art. 61, stk. 3, først i kraft den første dag i den måned, der følger efter udløb af en periode på tre måneder *efter* udløbet af indsigelsesperioden på 6 måneder i art. 58.

²¹³ Jf. den forklarende rapport, pkt. 179.

Efter art. 59 kan en stat med flere territoriale enheder bestemme, hvorvidt konventionen skal finde anvendelse på alle dens territoriale enheder, eller kun på en eller flere af disse. Hvis der ikke afgives en sådan erklæring, finder konventionen anvendelse på alle statens territoriale enheder.

3.7.1.9. Forbehold – art. 60, jf. art. 54 og 55

Art. 60 giver kun staterne mulighed for at tage følgende tre forbehold:

1. At modsætte sig at modtage henvendelser på enten fransk eller engelsk, jf. art. 54, stk. 2.
2. At forbeholde sig sine myndigheders kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af den del af et barns formue, der befinder sig på den pågældende stats område, jf. art. 55, stk. 1, litra a.
3. At nægte at anerkende et forældreansvar eller en foranstaltning, der er uforenelig med en foranstaltning, der er truffet af statens egne myndigheder vedrørende den i art. 55, stk. 1, litra a, omhandlede formue, jf. art. 55, stk. 1, litra b.

Forbeholdene i pkt. b og c kan begrænses til bestemte formue kategorier, f.eks. fast ejendom²¹⁴.

Forbeholdene i art. 55 blev indsat efter anmodning fra bl.a. Storbritannien, der gav udtryk for, at det ikke ville være muligt at tiltræde konventionen, hvis ikke disse staters myndigheder kunne bevare kompetencen til at træffe foranstaltninger om beskyttelse af et barns formue – navnlig fast ejendom – der måtte befinde sig på deres territorium, samt hvis det ikke var muligt at nægte anerkendelse af et forældreansvar eller en foranstaltning, der måtte være uforenelig med en foranstaltning truffet af deres egne myndigheder vedrørende denne formue²¹⁵.

Efter art. 60 skal sådanne forbehold meddeles depositaren senest samtidig med ratifikationen, accepten, godkendelsen eller tiltrædelsen, eller når der afgives erklæring efter artikel 59. Et forbehold kan når som helst tilbagekaldes.

3.7.1.10. Øvrige bestemmelser - art. 43, 44, 45, 56, 62 og 63

Efter art. 43 er alle dokumenter, der fremsendes eller udstedes efter konventionen, fritaget for legalisering eller lignende.

For at lette anvendelsen af konventionens art. 8 (anmodning om at en anden stats myndigheder overtager kompetencen til at træffe beskyttelsesforanstaltning), art. 9 (anmodning om at over-

²¹⁴ Jf. den forklarende rapport, pkt. 181.

²¹⁵ Jf. den forklarende rapport, pkt. 181.

tage kompetencen) og art. 33 (høring af myndighederne i en stat hvor et barn påtænkes anbragt), kan staterne efter art. 44 udpege de myndigheder, som sådanne anmodninger skal sendes til. Udvalgets overvejelser herom findes i afsnit 3.6.3.8.

Efter art. 45 skal udpegelser af myndigheder som omhandlet i art. 44 og art. 29 (centralmyndigheden m.v.) meddeles til Haagerkonferencens Permanente Bureau. Erklæring efter art. 34, stk. 2, (erklæring om, at anmodninger om oplysninger om barnet skal rettes til centralmyndigheden) skal afgives overfor konventionens depositar.

Det er fastsat i art. 56, at generalsekretæren for Haagerkonferencen om International Privatret med regelmæssige mellemrum indkalder et særligt udvalg for at vurdere, hvordan konventionen virker i praksis. Denne konstruktion kendes bl.a. fra Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om adoption.

Efter art. 62 er det muligt at opsig konventionen. En opsigelse kan begrænses til visse territoriale enheder, som konventionen finder anvendelse på.

Endelig indeholder art. 63 en opremsning af de oplysninger, som depositaren skal give til medlemmerne af Haagerkonferencen og de stater, der har tiltrådt konventionen efter art. 58. Konferencen skal bl.a. give besked om enhver undertegnelse, ratifikation, accept og godkendelse, tiltrædelser og indsigelser, forbehold, territoriale begrænsninger samt opsigelser.

3.7.2. Udvalgets overvejelser

3.7.2.1. Attest om forældremyndighed og værgemål

Dansk ret indeholder ikke regler om udstedelse af attester som omhandlet i art. 40, der beskriver, i hvilken egenskab en indehaver af forældremyndighed eller værgemål har ret til at handle, og hvilke beføjelser der er tillagt den pågældende. Statsamterne og Familiestyrelsen udsteder dog efter anmodning erklæringer herom.

Konventionen pålægger ikke staterne at udstede sådanne attester, men udvalget har overvejet, om der bør indføres regler herom.

Under konventionens anvendelsesområder hører bl.a. udøvelse af forældremyndighed eller værgemål efter dansk ret i andre konventionsstater. I sådanne tilfælde vil det efter udvalgets opfattelse være hensigtsmæssigt, at forældremyndighedsindehaveren eller værgeren kan fremlægge en attest om den pågældendes rettigheder og beføjelser. En sådan attest vil navnlig være relevant, når forældremyndigheden eller værgemålet følger af loven, og der således ikke foreligger en afgørelse, der godtgør, at den pågældende har forældremyndigheden eller værgemålet.

Derimod synes der ikke at være behov for sådanne attester i relation til anerkendelse og fuldbyrdelse af f.eks. forældremyndighed, værgemål eller samvær, da det i sådanne sager vil være nødvendigt at fremlægge de relevante danske afgørelser.

Udvalget foreslår på den baggrund, at det overlades til justitsministeren og familieministeren at fastsætte nærmere regler om udstedelse af attester indenfor henholdsvis værgemålslovgivningen og lov om forældremyndighed og samvær. Dette kan ske ved indsættelse af bemyndigelsesbestemmelser herom i gennemførelsesloven. Bemyndigelsen bør omfatte mulighed for at fastsætte regler om, hvilken dokumentation der skal vedlægges en anmodning om udstedelse af en attest. Reglerne bør også give myndighederne mulighed for at afslå at udstede en attest, hvis der f.eks. er usikkerhed om, hvem der har forældremyndigheden eller værgemålet, samt at inddrage allerede udstedte attester, hvis forholdene ændres, eksempelvis hvis forældremyndigheden eller værgemålet over barnet ændres.

3.7.2.2. Behandling af personoplysninger

Personoplysninger, der er indhentet eller videregivet efter konventionens bestemmelser, må efter art. 41 kun anvendes til det formål, hvortil de er indhentet eller videregivet, og de oplysninger, som danske myndigheder får kendskab til gennem konventionssamarbejdet, skal efter art. 42 behandles fortroligt i overensstemmelse med det, der gælder efter dansk ret.

Art. 41 er ikke nærmere beskrevet i den forklarende rapport. En tilsvarende bestemmelse findes i Haagerkonventionen af 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde om internationale adoptioner (art. 31). Ved gennemførelsen af denne bestemmelse i dansk ret blev det antaget, at de gældende danske regler om videregivelse af personfølsomme oplysninger, herunder undtagelsesreglerne der i visse tilfælde giver adgang til videregivelse uden samtykke, fremover i adoptionssager skal fortolkes i lyset af konventionens art. 31. Det blev ikke anset som nødvendigt at foreslå ændringer i dansk ret²¹⁶.

Det fremgår af persondatalovens § 5, stk. 2, at indsamling af personoplysninger kun må ske til udtrykkeligt angivne og saglige formål, og at senere behandling ikke må være uforenelig med disse formål. Det fremgår videre af stk. 3, at de oplysninger, som behandles, skal være relevante og tilstrækkelige og ikke omfatte mere, end hvad der kræves til opfyldelse af de formål, hvortil oplysningerne indsamles, og de formål, hvortil oplysningerne senere behandles.

Disse regler vil sammen med reglerne om tavshedspligt inden for den offentlige forvaltning, jf. forvaltningslovens § 27, der henviser til straffelovens § 152 og §§ 152 c – 152 f, samt retsplejelovens regler om behandling af retssager for lukkede døre sikre den behandling af fortrolige oplysninger, som forudsættes i konventionens art. 42. Anvendelsen af en af undtagelsesbestem-

²¹⁶ Jf. Betænkning nr. 1323/1996 om Haagerkonventionen af 29. maj 1993 om beskyttelse af børn og om samarbejde med hensyn til internationale adoptioner sammenholdt med dansk adoptionslovgivning, s. 78 ff.

melserne i forvaltningslovens § 28 i en sag omfattet af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen skal efter ratifikationen af konventionen fortolkes i lyset af denne. Se i øvrigt nærmere om reglerne om videregivelse af oplysninger om enkeltpersoners rent private forhold i afsnit 3.6.2.5.2.

3.7.2.3. Forbehold

3.7.2.3.1. Territorial afgrænsning

Udvalget foreslår, at Danmark ved ratifikationen tager forbehold for konventionens anvendelse for Grønland og Færøerne på nuværende tidspunkt. Dette skyldes, at den grønlandske og færøske lovgivning indenfor konventionens anvendelsesområde på mange punkter er forskellig fra den danske lovgivning. For eksempel gælder hverken værgemålsloven, lov om forældremyndighed og samvær, børnebortførelsesloven eller lov om social service på Grønland eller Færøerne.

Det bemærkes i den forbindelse, at Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980 heller ikke er sat i kraft for hverken Grønland eller Færøerne.

Gennemførelsesloven bør derfor heller ikke gælde for Grønland og Færøerne, men af hensyn til muligheden for på et senere tidspunkt at sætte konventionen i kraft for Grønland og Færøerne bør der dog i loven indsættes hjemmel til ved anordning at sætte loven i kraft for Grønland og Færøerne med de afvigelser, som de særlige grønlandske og færøske forhold tilsiger.

Der er således heller ikke på nuværende tidspunkt behov for at overveje, om reglerne i art. 46-49 om stater med flere territoriale enheder med forskellige retsregler vil kræve lovændringer.

3.7.2.3.2. Sprogkrav

Art. 54 indebærer, at alle henvendelser efter konventionen, der sendes til Danmark, skal være skrevet på afsenderstatens originalsprog og være oversat til dansk eller eventuelt til fransk eller engelsk.

Henvendelser fra Danmark til en anden kontraherende stat skal ske på dansk, men følges af en oversættelse til den modtagende stats originalsprog, eller eventuelt til fransk eller engelsk.

Ovennævnte pligter følger direkte af konventionen, og der er således ikke behov for gennemførelsesbestemmelser.

Ved gennemførelsen af Haagerkonventionen af 1980 blev der som foreslået af den lovforberedende arbejdsgruppe taget forbehold for at modtage henvendelser på fransk²¹⁷. Forbeholdet blev taget af ressourcemæssige hensyn til den danske centralmyndighed, der skulle have mulighed for hurtigt at behandle og videresende henvendelser efter konventionen.

Udvalget har overvejet, om Danmark i relation til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen ligeledes bør udnytte muligheden i art. 60, jf. art. 54, stk. 2, for at tage forbehold for at modtage henvendelser på fransk. Udvalget finder, at de samme hensyn til ressourcerne hos centralmyndigheden og andre danske myndigheder taler for også her at tage forbehold for at modtage henvendelser på eller oversættelser til fransk.

Det bemærkes i den forbindelse, at Haagerbørnebeskyttelseskonventionen har et meget bredere anvendelsesområde end Haagerkonventionen af 1980, og anmodninger fra udenlandske myndigheder vil skulle behandles ikke blot af centralmyndigheden og domstolene, men også af kommuner, statsamter m.v. Disse myndigheder vil efter udvalgets opfattelse ofte have de fornødne forudsætninger for at behandle henvendelser på engelsk, men næppe på fransk. I børnebortførelsessager m.v. accepterer Familiestyrelsen som centralmyndighed samt domstolene i praksis anmodninger og anden korrespondance på engelsk, såfremt den anmodende stat ikke har haft mulighed for at oversætte materialet til dansk. Henvendelser på fransk vil formentlig oftest kræve oversættelse til dansk, hvilket strider mod hensynet til en hurtig behandling af alle sager om beskyttelse af børn.

3.7.2.3.3. Kompetence for danske myndigheder i sager om barnets formue

Art. 55 giver Danmark mulighed for at forbeholde danske myndigheders kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns formue, der befinder sig på dansk område, samt at forbeholde sig ret til ikke at anerkende et forældreansvar eller en foranstaltning, der er uforenelig med en foranstaltning, der er truffet af danske myndigheder vedrørende den pågældendes formue.

Et forbehold på dette område vil betyde, at danske myndigheder trods konventionens kompetencebestemmelser, særligt art. 5, vil have kompetence til at behandle en sag om eksempelvis beskyttelse af den del af barnets formue, der befinder sig i Danmark, selv om barnet ikke har sædvanligt opholdssted i Danmark. Da dansk ret imidlertid i vidt omfang følger domicilprincippet på værgemålsområdet, finder udvalget imidlertid ikke, at der er behov for at udnytte denne forbeholdsmulighed. Hertil kommer, at danske myndigheder efter art. 11 altid vil have

²¹⁷ Jf. Betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, s. 44. Efter bortførelseslovens § 12, stk. 2, skal anmodninger til fogedretten være affattet på dansk eller være ledsaget af en dansk oversættelse. Fremmedsprogede dokumenter, der vedlægges ansøgningen, skal desuden være oversat til dansk, men fogedretten kan dog bestemme, at dette er unødvendigt. Det fremgår af betænkningen, s. 77, at hensigten har været, at centralmyndigheden kan vurdere, at anmodninger på engelsk kan videresendes direkte til fogedretten, idet der lægges vægt på at fremme sagsbehandlingen mest muligt.

kompetence til at handle i hastende sager, hvor hurtig indgriben er nødvendig for at redde barnets formue.

3.7.2.4. Forholdet til andre konventioner

Efter art. 50 har Haagerkonventionen af 1980 forrang frem for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, og efter art. 52 påvirker konventionen ikke internationale aftaler, som staterne har indgået inden Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, medmindre staterne afgiver erklæring herom.

Som nævnt i afsnit 3.5.2.1.2. har Danmark på nuværende tidspunkt tilsluttet sig følgende konventioner inden for Haagerbørnebeskyttelseskonventionens anvendelsesområde: Den Nordiske Ægteskabskonvention, Den nordiske Domskonvention, Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed og Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser.

Disse konventioner er ikke til hinder for Danmarks deltagelse i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, og denne deltagelse vil heller ikke berøre anvendelsen af disse konventioner. Der er således ikke behov for ændringer i de eksisterende gennemførelseslove for disse konventioner.

Desuden har Danmark, Finland, Norge og Sverige hver især gennemført ensartet lovgivning om udlevering på grundlag af beslutninger om forsorg eller behandling. For Danmarks vedkommende er dette gennemført ved lov nr. 498 af 23. december 1970 om udlevering til et andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling. Denne lov falder ind under begrebet "ensartet regional lovgivning" i art. 52, stk. 4, og den påvirkes derfor ikke af konventionen.

Det bemærkes, at art. 52, stk. 4, i øvrigt ikke har betydning for Danmark, da der ikke eksisterer anden lovgivning inden for konventionens anvendelsesområde, der er baseret på regionale aftaler.

3.7.2.5. De øvrige bestemmelser

Som nævnt i afsnit 3.7.1.6. indeholder konventionen ikke regler om anvendelse af lovvalgsreglerne om forældreansvar, der følger af loven (art. 16-18), jf. art. 53, stk. 1. Det er således overladt til national ret at regulere, om forældreansvar etableret før konventionens ikrafttræden skal anerkendes (bestå). Som det fremgår af afsnit 3.4.2.1.1. følger det af dansk international privatret, at barnets domicillov afgør, hvem forældremyndigheden tilhører, når forældremyndigheden følger af loven.

Anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser, der er truffet før konventionen er trådt i kraft mellem to kontraherende stater, er heller ikke reguleret af konventionen, men overladt til national

ret. Efter dansk ret er der tradition for anerkendelse af udenlandske afgørelser på ulovbestemt grundlag, jf. nærmere herom i afsnit 3.5.2.1.3.

Udvalget har vurderet, om der er behov for at fastsætte supplerende regler herom.

Fastsættes der ikke supplerende regler, vil en afgørelse, der er truffet før konventionens ikrafttræden mellem Danmark og den stat, hvori afgørelsen er truffet, ikke kunne anerkendes eller fuldbyrdes her i landet efter konventionen. Hvorvidt anerkendelse og fuldbyrdelse kan ske, beror herefter på, om afgørelsen er omfattet af andre internationale konventioner, eller om en dansk domstol eller administrativ myndighed kan anerkende afgørelsen på ulovbestemt grundlag.

Europarådskonventionen af 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser indeholder ikke overgangsregler for ikrafttrædelsen af konventionen og finder således anvendelse på alle afgørelser truffet i kontraherende stater²¹⁸. Europarådskonventionen vedrører alene anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser, men regulerer ikke lovvalget vedrørende forældreansvar, der følger af loven. Se i øvrigt afsnit 3.5.2.1.2.3.

Det er efter udvalgets opfattelse vanskeligt at vurdere, hvilken betydning det vil få, såfremt der fastsættes regler, der supplerer konventionens ikrafttrædelsesbestemmelser, således at danske myndigheder og domstole har pligt til at anerkende afgørelser, der er truffet før konventionens ikrafttræden, samt acceptere udenlandske legale ordninger, der er etableret før dette tidspunkt. Haagerbørnebeskyttelseskonventionen er åben for tiltrædelse for et langt større antal stater end udgangspunktet i Europarådskonventionen. Det er derfor svært at forudse, hvilke staters eksisterende (eller tidligere) lovgivning, Danmark vil forpligte sig til at acceptere. Samtidig er det ikke givet, at andre stater finder anledning til at anerkende og fuldbyrde danske afgørelser i videre omfang, end det følger af konventionens bestemmelser. Konventionens princip om gensidighed vil således ikke være gældende på dette område.

Udvalget finder desuden, at sager, der måtte falde udenfor konventionen på grund af overgangsreglerne, i de fleste tilfælde vil blive opfanget af andre konventioner. Som nævnt har Europarådskonventionen af 1980 ikke tilsvarende overgangsbestemmelser, men gælder alle afgørelser truffet i de kontraherende stater. Såfremt der er tale om ulovlige børnebortførelser, finder Haagerkonventionen af 1980 anvendelse. Denne konvention beskytter også forældre, der afleder deres forældreansvar af loven.

På denne baggrund finder udvalget ikke anledning til at foreslå en tidligere ikrafttrædelse af konventionens bestemmelser om anerkendelse og fuldbyrdelse samt lovvalg end hvad der fremgår af konventionen.

²¹⁸ Jf. Betænkning nr. 1166/1989 om internationale børnebortførelser, s. 92.

Konventionens bestemmelser om legalisering, ratifikation, m.v. gælder umiddelbart efter inkorporering. Bestemmelserne giver ikke anledning til yderligere regulering.

KAPITEL 4. GENNEMFØRELSESMETODE

4.1. Indledning

Dette kapitel indeholder udvalgets overvejelser om, hvordan konventionen bedst gennemføres i dansk ret.

4.2. Hvordan gennemføres Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i dansk ret?

4.2.1. Gennemførelse af civile retlige konventioner i dansk ret

Civile retlige konventioner kan gennemføres i dansk ret på to måder: ved omskrivning eller ved inkorporering. Gennemførelse ved lov er dog ikke nødvendig, hvis den gældende lovgivning, retspraksis eller sædvaneret med sikkerhed statuerer samme retstilstand som konventionen (konstatering af normharmonie). Endvidere er gennemførelse ved lov unødvendig, hvis der i gældende lovgivning findes fornøden hjemmel for administrationen til at opfylde de traktatmæssige forpligtelser ved udstedelse af administrative forskrifter.

Tidligere var det omskrivningsmetoden, der hovedsageligt blev anvendt, mens inkorporeringsmetoden inden for de seneste årtier har vundet større udbredelse.

Valget af metode til gennemførelse af en konvention i dansk ret træffes overordnet set ud fra hensynet til navnlig følgende forhold:

- Korrekt gennemførelse af konventionen.
- Ensartet anvendelse af konventionen i de kontraherende stater.
- Brugervenlighed.

4.2.1.1. Omskrivning

Omskrivningsmetoden indebærer, at indholdet af konventionen omskrives til dansk ret. Dette kan f.eks. ske ved at udarbejde en ny hovedlov på baggrund af konventionen og foretage konsekvensændringer i den øvrige lovgivning eller ved at omskrive allerede gældende ret. I lovgivningen anvendes traditionel dansk lovteknik, lovstruktur og sprogbud.

Følgende forhold taler navnlig for at anvende omskrivningsmetoden:

- Kun de bestemmelser i konventionen, som efter deres indhold skal gennemføres i national ret, bliver omskrevet og indføjet i lovgivningen. Det er ikke nødvendigt at ændre de dele af national ret, der allerede er i overensstemmelse med konventionen.

- Brugere kan læse det internationale regelsæt omskrevet til gængs dansk lovgivning.
- Mulighed for at fjerne terminologiske uklarheder og fortolkningstvivel i traktatteksten.

Omskrivningsmetoden har imidlertid også visse ulemper:

- Reglernes internationale oprindelse skjules helt eller delvist, hvilket kan gøre det vanskeligt at læse lovgivningen i sammenhæng med den konvention, som de udspringer af.
- Der er risiko for, at ikke alle relevante bestemmelser i konventionen omskrives, at en bestemmelse omskrives forkert, eller at dele af konventionen ikke bliver omskrevet.
- Det kan skabe vanskeligheder, når konventionen anvender begreber, der ikke findes i national ret.

Omskrivningsmetoden indebærer således i visse tilfælde en risiko for, at der ikke sker en korrekt gennemførelse og ensartet anvendelse af konventioner.

Omskrivningsmetoden blev anvendt i 1964 ved gennemførelse af Haagerkonventionen af 15. juni 1955 om hvilken stats lovgivning, der skal anvendes på løsøre køb af international karakter (Haagerlovvalgskonventionen for løsøre køb), jf. lovbekendtgørelse nr. 722 af 24. oktober 1986 om hvilket lands retsregler, der skal anvendes på løsøre køb af international karakter (lovvalgsloven for løsøre køb).

Metoden blev også anvendt ved gennemførelsen af Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser (Haagerkonventionen af 1980) og Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed (Europarådskonventionen af 1980), jf. lov nr. 793 af 27. november 1990 om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. med senere ændringer (børnebortførelsesloven).

4.2.1.2. Inkorporering

Ved inkorporering udarbejdes en ”gennemførelseslov”, der som hovedregel blot indeholder en henvisning til konventionen, der optrykkes i et bilag til loven på det officielle konventionssprog og i en dansk oversættelse. Gennemførelsesloven kan endvidere indeholde bestemmelser, der er nødvendige for anvendelsen af konventionen, f.eks. bestemmelser, der bemyndiger den relevante minister til at fastsætte nærmere regler om behandling af sager efter konventionen.

Inkorporeringsmetoden har navnlig følgende fordele:

- Korrekt fortolkning af konventionen styrkes, når de enkelte bestemmelser i konventionen kan læses i sammenhæng med hele konventionen, især dens formålsbestemmelser.
- Indebærer fuld sikkerhed for korrekt gennemførelse af konventionen.

- Mulighederne for ensartet anvendelse af konventionen i de kontraherende stater forbedres.

Inkorporeringsmetoden kan dog også have visse ulemper:

- Retsanvendelsen kan være vanskeligere for brugere, der endnu ikke har erfaring med anvendelse og fortolkning af internationale regler.

En korrekt gennemførelse og ensartet anvendelse af konventioner sikres således bedst ved inkorporering.

Ved gennemførelsen i 1984 af EF-konventionen af 19. juni 1980 om hvilken lov, der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser (Romkonventionen) blev inkorporeringsmetoden anvendt, jf. lov nr. 188 af 9. maj 1984 om gennemførelse af konvention om hvilken lov, der skal anvendes på kontraktlige forpligtelser m.v. med senere ændringer (Romkonventionsloven).

Et andet centralt formueretligt område, hvor metoden blev anvendt, var ved gennemførelsen af FN's konvention af 11. april 1980 om aftaler om internationale køb (CISG), jf. lov nr. 733 af 7. december 1988 om internationale køb (international købelov).

Metoden blev også brugt i 1986 ved gennemførelsen af EF-Domskonventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager med senere ændringer, jf. lov nr. 325 af 4. juni 1986 om EF-Domskonventionen m.v. med senere ændringer (Domskonventionsloven).

Endvidere kan nævnes gennemførelsen af konvention af 4. november 1950 til Beskyttelse af Menneskerettigheder og Grundlæggende Frihedsrettigheder (Den Europæiske Menneskerettighedskonvention) med senere ændringer, jf. lov nr. 285 af 29. april 1992 om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention²¹⁹.

4.2.1.3. Andre overvejelser ved valg af gennemførelsesmetode

Ud over ovennævnte hensyn spiller også andre forhold ind på valget af gennemførelsesmetode.

Der skal således også lægges vægt på, i hvilket omfang national ret allerede er i overensstemmelse med konventionen. Indeholder konventionen f.eks. alene regulering af en begrænset del af et større retsområde, kan omskrivningsmetoden være bedre end inkorporeringsmetoden.

²¹⁹ Jr. lovbekendtgørelse nr. 750 af 19. oktober 1998.

I forbindelse med gennemførelsen af Romkonventionen i dansk ret udtalte Justitsministeriet i de almindelige bemærkninger til Romkonventionsloven (lovforslag nr. L 8, folketingsåret 1982/83, 2. samling, s. 13) sig mere generelt om valget mellem de to metoder:

”7. Ved gennemførelsen af en international konvention kan man anvende to forskellige metoder. Man kan omskrive konventionens bestemmelser til en lov, som anvender en opstilling og sprogbrug svarende til, hvad der er sædvanligt i danske love (omskrivningsmetoden). Eller man kan i selve lovteksten nøjes med at henvise til konventionens bestemmelser, eventuelt med tilføjelse af visse supplerende regler (inkorporeringsmetoden). I begge tilfælde omfatter gennemførelsesloven kun de bestemmelser i konventionen, som efter deres indhold skal anvendes som intern ret, dvs. af borgerne og domstolene m.v.

I det foreliggende tilfælde har man ud fra en afvejning af fordele og ulemper ved de to metoder valgt at anvende inkorporeringsloven, jfr. lovforslagets § 1, stk. 1. Man har herved lagt vægt på, at denne metode er langt enklere end omskrivningsmetoden, at den indebærer fuld sikkerhed for korrekt gennemførelse af konventionen, og at konventionens bestemmelser i deres udformning ikke afviger væsentligt fra, hvad der er sædvanligt i dansk lovgivning.

De bestemmelser i konventionen, hvortil der henvises i lovforslagets § 1, stk. 1, skal sidestilles med danske lovregler. De er derfor optaget som bilag til den foreslåede lov og vil som følge heraf blive offentliggjort i Lovtidende A og ikke kun i Lovtidende C.”

4.2.2. Udvalgets overvejelser

Haagerbørnebeskyttelseskonventionen indeholder en række forskellige regler, om bl.a. international kompetence, anerkendelse og fuldbyrdelse, lovvalg og internationalt samarbejde. Som beskrevet i afsnit 3.2. finder konventionen anvendelse på et meget bredt – og ikke fuldstændigt defineret – udsnit af dansk ret. Samtidig gælder den kun mellem de stater, der tiltræder konventionen. Parallelt med konventionen vil dansk rets almindelige internationale privat- og procesretlige regler om beskyttelse af børn m.v. fortsat gælde i forhold til andre stater.

Udvalget finder, at hensynet til at sikre en korrekt gennemførelse samt ensartet fortolkning og anvendelse af konventionen bør veje tungt ved afgørelsen af, hvordan konventionen skal gennemføres i dansk ret.

Selv om konventionen har et bredt anvendelsesområde, der berører mange dele af dansk ret, vil brugerne af konventionen hovedsageligt være fagpersoner (jurister i statsadministrationen, ved domstole og statsamter, sagsbehandlere i kommunerne og advokater m.v.), der må forventes at have den fornødne faglige ekspertise til at anvende konventionen, uden omskrivning af dens bestemmelser til dansk ret.

Disse forhold taler efter udvalgets opfattelse for at gennemføre konventionen ved inkorporeringsmetoden.

Udvalget har i den forbindelse overvejet, om der er behov for – udover en almindelig “gennemførelseslov” – tillige at indsætte “henvisninger” til konventionen og gennemførelsesloven i den lovgivning, der er omfattet af konventionen. På den måde kunne det sikres, at man ved læsning af national ret bliver opmærksom på den særregulering af området, der følger af konventions-

samarbejdet. Samtidig ville det tydeliggøres, at de eksisterende nationale regler fortsat finder anvendelse i relation til lande, der ikke har tiltrådt konventionen.

Udvalget finder imidlertid, at hensynet til at undgå overflødig lovgivning taler imod at indsætte henvisninger til konventionen flere steder i gældende ret, idet henvisningerne principielt er overflødige på grund af gennemførelsesloven. Hertil kommer, at brugerne af konventionen som nævnt hovedsageligt vil være fagpersoner. Samtidig berører konventionen flere dele af de love, der falder inden for dens anvendelsesområde. Tydeliggørelse af den særregulering, der følger af konventionen vil derfor i f.eks. retsplejeloven medføre behov for indsættelse af henvisninger adskillige steder, bl.a. i relation til både kompetencereglerne i § 448 c og tvangsfuldbyrdelsesreglerne i § 536 og § 596, stk. 2. Indsættes der ikke henvisninger alle steder, er der risiko for, at man ved læsning af loven vil overse konventionen på de områder, hvor der ikke er indsat en henvisning til konventionen, hvilket kan føre til fejlslutninger.

Udvalget finder derfor, at det er særdeles vigtigt, at kendskabet til konventionen udbredes til brugerne. Dette bør efter udvalgets opfattelse ske ved, at de relevante ressortmyndigheder udarbejder vejledninger eller anden information om konventionens eksistens og betydning for de enkelte retsområder og i fornødent omfang viderebringer sådanne vejledninger eller information til brugerne.

KAPITEL 5. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

5.1. Information om konventionen

Som følge af beslutningen om at gennemføre konventionen i dansk ret ved inkorporering finder udvalget det yderst vigtigt, at borgerne og de relevante myndigheder har mulighed for at få oplysninger om konventionen, jf. afsnit 4.2.2.

Denne informationsopgave påhviler i første række de enkelte ressortministerier i forhold til deres underordnede myndigheder og andre samarbejdspartnere.

Informationen kan f.eks. formidles gennem hjemmesider, vejledninger, cirkulæreskrivelser, pjecer e.lign.

Denne information bør i fornødent omfang samordnes med Familiestyrelsen, som udvalget i afsnit 3.6.3.1. har foreslået udpeget som centralmyndighed efter konventionen.

5.2. Økonomiske og administrative konsekvenser

Gennemførelsen af konventionen vil efter udvalgets opfattelse kunne få økonomiske eller administrative konsekvenser på følgende områder:

- Ressourceforbrug til behandlingen af konkrete sager
- Udgifter til oversættelser
- Ressourceforbrug hos centralmyndigheden
- Anbringelse i Danmark af børn med sædvanligt opholdssted i en anden konventionsstat

Udgangspunktet i konventionen er, at centralmyndigheden og andre myndigheder selv afholder deres egne omkostninger i relation til administrationen af konventionen, jf. art. 38 og afsnit 3.6.1.10. Ifølge den forklarende rapport er der tale om de faste omkostninger, der er nødvendige for myndighedernes drift, samt udgifter til korrespondance, indhentelse og fremsendelse af oplysninger, lokalisering af et barn, forligsmægling og gennemførelse af udenlandske afgørelser. Bestemmelsen omfatter ikke udgifter til advokat, retsafgift eller andre udgifter i forbindelse med retssager.

Konventionens art. 38 åbner mulighed for at fastsætte regler om opkrævning af gebyrer for bistand, der ydes efter konventionen. Som det fremgår af afsnit 3.6.3.11. har udvalget ikke fundet anledning til at foreslå dette. Centralmyndigheden og andre myndigheder, der behandler sager efter konventionen, vil derfor komme til at afholde udgifter til bl.a. oversættelse af korrespon-

dance i forbindelse med besvarelse af henvendelser fra udenlandske myndigheder. Der henvises til afsnit 3.6.3.11. og 3.7.1.7.

Det afgørende for vurderingen af de økonomiske og administrative konsekvenser af konventionen er, hvor mange sager, som konventionen vil berøre, samt hvor stor betydning den vil få for den enkelte sag.

Familiestyrelsen og domstolene behandler i dag sager om anerkendelse af fuldbyrdelse af danske og udenlandske afgørelser efter Europarådskonventionen af 1980 samt sager om børnebortførelse efter Haagerkonventionen af 1980. Disse konventioner, der har forrang for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, dækker et meget stort antal lande, så selvom Haagerbørnebeskyttelseskonventionen måtte få stor tilslutning, vil det næppe betyde en væsentlig forøgelse af sagsantallet.

Selvom konventionens kompetenceregler på nogle punkter afviger fra gældende dansk ret, er der ikke grund til at antage, at der vil ske store ændringer af det samlede antal sager, som danske myndigheder skal behandle.

På det sociale område har der hidtil ikke eksisteret et formaliseret internationalt samarbejde. Socialministeriet har oplyst, at det derfor på nuværende tidspunkt ikke er muligt at udtale sig om konventionens betydning på det sociale område. Det må dog anses for sandsynligt, at samarbejdsregler på længere sigt vil kunne føre til en stigning i antallet af sociale sager, som danske myndigheder bliver involveret i.

På det sociale område vil udgifterne især kunne opstå i sager om anbringelse i Danmark af børn med sædvanligt opholdssted i en anden kontraherende stat efter art. 33, jf. afsnit 3.6.1.7. og 3.6.3.7. Som det fremgår af afsnit 3.6.1.7., er konventionen imidlertid ikke til hinder for, at danske myndigheder betinger samtykke til sådanne anbringelser af en aftale om fordeling af udgifterne ved anbringelsen. Udvalget har ikke taget stilling til, om kommunerne har hjemmel til at indgå aftaler om dækning af udgifterne ved sådanne anbringelser. Hvis Socialministeriet finder, at udgifterne til sådanne anbringelser tilsiger det, kan dette hjemmelsspørgsmål undersøges nærmere, eller der kan etableres hjemmel til at oppebære sådanne indtægter.

Behandlingen af den enkelte sag ses imidlertid ikke at blive vanskeliggjort som følge af konventionen. Tværtimod vil konventionens samarbejdsregler kunne medvirke til at effektivisere behandlingen af sager med tilknytning til udlandet ved at sikre den nødvendige koordination imellem danske og udenlandske myndigheder og smidiggøre sagsoplysningen.

I relation til retshjælp bemærkes, at børnebortførelseslovens regler om retshjælp finder anvendelse på alle sager, hvor et barn ulovligt er ført fra Danmark til udlandet, eller ulovligt tilbageholdes dér, såfremt barnet forinden havde bopæl i Danmark og er under 16 år. Anvendelsesom-

rådet for denne retshjælpsordning vil derfor ikke blive udvidet ved gennemførelsen af konventionen i dansk ret, og gennemførelsen vil derfor ikke have økonomisk betydning.

Endelig bemærkes, at der næppe vil være særlige økonomiske eller administrative konsekvenser af at indføre konfliktmægling i sager om børnebortførelse, da sagsantallet ikke vil være særligt højt.

KAPTITEL 6. GENNEMFØRELSE AF KONVENTIONEN I ANDRE LANDE

6.1. De nordiske lande

Den 27. september 2005 deltog udvalgets formand samt sekretariat i et nordisk seminar i Uppsala. I seminaret deltog desuden Norge, Finland og Sverige, sidstnævnte som vært. Temaet for seminaret var landenes arbejde med at gennemføre Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Ved seminaret deltog desuden first secretary, Dr. Andrea Schulz, fra sekretariatet for Haagerkonferencen om International Privatret.

Der var på seminaret enighed om, at det er ønskeligt, at de nordiske lande gennemfører konventionen på en ensartet måde, da dette skaber grundlag for at fortsætte det nordiske samarbejde med ligartede løsninger.

På tidspunktet for det danske Haag 96-udvalgs afgivelse af denne betænkning arbejdes der i Norge med en vurdering af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen med henblik på ratifikation i Norge.

Sverige har i lighed med Danmark nedsat et udvalg, der skal fremkomme med forslag til gennemførelsen af konventionen. Det svenske udvalg havde på tidspunktet for afgivelsen af denne betænkning endnu ikke afsluttet sit arbejde.

I Finland har en arbejdsgruppe i august 2005 afgivet en betænkning, som indeholder forslag til lovudkast om gennemførelse af konventionen i Finland ved inkorporering. Der er stillet forslag om en del komplementerende bestemmelser. Det foreslås endvidere, at konventionens slutbestemmelser ikke inkorporeres. Finland tager ikke andre forbehold end forbehold for at modtage henvendelser på fransk, jf. konventionens art. 54. Arbejdsgruppen har ikke fundet grundlag for at anbefale, at der tages forhold efter konventionens art. 55, idet det ikke anses for et problem, at myndighederne i barnets sædvanlige opholdsstat træffer afgørelser vedrørende et barns ejendom, som måtte befinde sig i Finland.

Det anbefales, at afgørelse i spørgsmål om overførsel af kompetence efter konventionens art. 8 fra Finland til en anden stat kan påklages i det finske system. Desuden er der stillet forslag om, at finsk lovgivning skal give domstolene mulighed for at behandle spørgsmål om forældremyndighed, hvis Finland har international kompetence i skilsmissegangen mellem barnets forældre, jf. art. 10.

Det foreslås, at sager om anerkendelse og fuldbyrdelse efter art. 8 og 9 koncentrerer ved Helsingfors hovrätt, og i betænkningen anbefales det, at Justitsministeriet udpeges som centralmyndighed.

6.2. Konventionens gennemførelse i andre lande

Konventionen trådte i kraft den 1. januar 2002, og er i dag gældende mellem Australien, Marokko, Monaco, Den Tjekkiske Republik, Ecuador, Estland, Letland, Litauen, Slovakiet og Slovenien.

Derudover har Schweiz og Cypern samt alle EU-medlemsstater undertegnet, men ikke tiltrådt konventionen²²⁰.

6.3. Det Europæiske Fællesskab – Den nye Bruxelles II-forordning

Som nævnt i afsnit 3.1.2. har Rådet for Det Europæiske Fællesskab truffet afgørelse om at bemyndige medlemsstaterne til at undertegne konventionen i Fællesskabets interesse.

Haagerbørnebeskyttelseskonventionens anvendelsesområde ligger tæt op ad anvendelsesområdet for den nye Bruxelles II-forordning (forordning (EF) nr. 2201/2003 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager og i sager vedrørende forældresansvar og om ophævelse af forordning (EF) nr. 1347/2000), der – som nævnt i afsnit 3.1.2. – ikke finder anvendelse for Danmark på grund af Danmarks forbehold vedrørende det retlige samarbejde. Udvalget har derfor i det følgende gennemgået denne forordning i hovedtræk:

Den oprindelige Bruxelles II-forordning (forordning (EF) nr. 1347/2000 om kompetence og om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsafgørelser i ægteskabssager samt i sager vedrørende forældremyndighed over ægtefællernes fælles børn) blev vedtaget af Rådet for Det Europæiske Fællesskab den 29. maj 2000. Denne forordning bygger i et vist omfang på Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, og der er således et vist sammenfald mellem flere af forordningens og konventionens bestemmelser.

Da de oprindelige Bruxelles II-forordning alene vedrørte børn af skilte eller separerede forældre, besluttede Rådet at arbejde for en udvidelse af anvendelsesområdet for forordningen. Samtidig blev der – efter forslag fra Frankrig – arbejdet på at afskaffe fuldbyrdelsesproceduren i forbindelse med afgørelser om samvær.

²²⁰ På Haagerkonferencens hjemmeside findes en opdateret liste over lande, der har tiltrådt og ratificeret konventionen, jf. www.hcch.net.

Den 27. november 2003 vedtog Rådet på den baggrund den nye Bruxelles II-forordning, hvis anvendelsesområde og kompetencebestemmelser i vidt omfang er sammenfaldende med bestemmelserne herom i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Kapitel I i forordningen fastlægger dens anvendelsesområde, der i forhold til den tidligere forordning er udvidet til også at omfatte alle civile forhold vedrørende forældreansvar, idet det ikke længere er en forudsætning, at der er tilknytning til en skilsmisssag.

Art. 1, stk. 2, opregner de sagstyper, der falder ind under begrebet ”forældreansvar”. Listen er ikke udtømmende. Forældreansvar er i forordningen indgående defineret og indeholder alle rettigheder og pligter vedrørende barnets person eller formue. Det dækker ikke alene over forældremyndighed og samvær, men også spørgsmål om værgemål og anbringelse af barnet i pleje eller på en institution. I modsætning til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen indeholder forordningen ingen aldersgrænse for hvilke børn, der er omfattet af konventionen²²¹.

Forordningen finder også anvendelse på foranstaltninger vedrørende barnets formue, så længe der er tale om beskyttelse af barnet.

Art. 1, stk. 3, opregner hvilke sagstyper, der ikke er omfattet af forordningen. Der er bl.a. tale om adoption, myndighed samt barnets for- og efternavne. Forordningen finder desuden ikke anvendelse på spørgsmål om underholdspligt, trusts og arv samt foranstaltninger som følge af strafbare handlinger begået af børn.

Forordningen finder ikke kun anvendelse på domme, men også på afgørelser truffet af administrative myndigheder, samt på aftaler mellem parterne, når disse afgørelser eller aftaler er eksekutive i den medlemsstat, hvor de er udfærdiget eller registreret, jf. art. 2, stk. 1 og 4, samt art. 46.

Kapitel II omhandler international kompetence.

For kompetence i sager om forældreansvar gælder efter art. 8 det grundlæggende princip, at det er retterne i den medlemsstat, hvor et barn har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor sagen indbringes for retten, der har kompetencen til at træffe afgørelse om spørgsmål vedrørende forældreansvar. Undtagelser herfra findes i art. 9, 10, 11, og 12, ligesom der i artikel 15 er fastsat regler om, at der i visse tilfælde kan ske overførsel af kompetence til at behandle en sag til en ret, der er bedre egnet hertil.

²²¹ Vejledning i anvendelse af den nye Bruxelles II-forordning, udarbejdet af Kommissionen, opdateret 1. juni 2005.

Art. 9 fastsætter som undtagelse til hovedreglen, at kompetencen i tilfælde, hvor barnet lovligt flytter fra én medlemsstat til en anden og tager nyt opholdssted der, forbliver hos den første medlemsstat i en periode på 3 måneder, for så vidt angår adgangen til at foretage ændringer i en afgørelse om samvær.

I forordningens art. 10 er fastsat særlige kompetenceregler i sager om børnebortførelse. Reglerne bygger videre på Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser (i det følgende kaldet Haagerkonventionen af 1980), som stadig vil finde anvendelse i sager om børnebortførelse mellem EU-medlemsstaterne. Haagerkonventionen af 1980 indeholder ikke regler om, hvilken stat der er kompetent til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over et barn, bortset fra en regel om at retten i bortførelsesstaten ikke kan behandle en forældremyndighedssag, så længe der verserer en sag om tilbagegivelse. Dette indebærer, at hvis retten i bortførelsesstaten træffer afgørelse om, at barnet ikke skal tilbagegives, kan bortføreren anlægge sag om forældremyndighed i bortførelsesstaten.

For at sikre, at den tilbageblevne forælder har mulighed for at få spørgsmålet om forældremyndighed afgjort i barnets hjemland i alle tilfælde, indeholder art. 10 kompetenceregler, der sikrer, at kompetencen til at behandle en forældremyndighedssag som udgangspunkt forbliver hos myndigheder i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted. Undtagelse herfra gøres kun, når barnet har fået sædvanligt opholdssted i en anden medlemsstat, og

- a) hver af forældremyndighedsindehaverne – herunder fysiske personer og institutioner – har affundet sig med fjernelsen eller tilbageholdelsen, eller
- b) barnet har boet i den nye medlemsstat i mindst et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

I sidstnævnte tilfælde kræves dog yderligere, at en af følgende betingelser er opfyldt:

- i) at der ikke inden et år efter, at forældremyndighedsindehaveren har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, er fremsat anmodning om tilbagegivelse over for de kompetente myndigheder,
- ii) at indehaveren af forældremyndigheden har trukket sin anmodning om tilbagegivelse tilbage, og der ikke er indgivet en ny anmodning inden for det tidsrum, der er omhandlet i litra i),
- iii) at en sag om forældreansvar anlagt i barnets oprindelsesland er afsluttet i henhold til art. 11, stk. 7, eller
- iv) at der af retterne i barnets oprindelsesstat er truffet en afgørelse om forældremyndighed, der ikke indebærer tilbagegivelse af barnet.

Forordningens muligheder for, at kompetencen kan flytte fra barnets oprindelige stat til bortførelsesstaten, er væsentligt snævrere end efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionens art. 7, jf. afsnit 3.3.1.5.

For yderligere at sikre, at myndighederne i den stat, hvorfra barnet er bortført, i alle tilfælde har det sidste ord med hensyn til spørgsmålet om forældremyndighed, indeholder forordningen nogle supplerende regler. Reglerne i forordningens art. 11 finder derfor anvendelse i sager, hvor et barn er bortført fra én medlemsstat til en anden, og der er anmodet om tilbagegivelse efter Haagerkonventionen af 1980.

De supplerende regler indeholder en pligt til som udgangspunkt at give barnet mulighed for at blive hørt, medmindre dette vil være uhensigtsmæssigt på grund af barnets alder og modenhed. Desuden skal retten i disse sager træffe afgørelse hurtigt og inden 6 uger fra anmodningen om tilbagegivelse, medmindre helt særlige omstændigheder gør dette umuligt. Ifølge forordningen kan retten ikke nægte at tilbagegive et barn under henvisning til art. 13 b i Haagerkonventionen af 1980, hvis det godtgøres, at der er truffet tilstrækkelige foranstaltninger i hjemlandet til at beskytte barnet efter en tilbagegivelse. Endelig kan en tilbagegivelse ikke nægtes, uden at den person, der har anmodet om tilbagegivelse, er blevet hørt.

Beslutter retten, at barnet ikke skal tilbagegives, skal retten senest en måned efter afgørelsen sende kopi af sin afgørelse og de relevante dokumenter til den kompetente ret i den stat, hvorfra barnet er bortført. Herefter skal denne ret eller centralmyndigheden underrette parterne og opfordre dem til at fremkomme med indlæg til retten inden 3 måneder, således at der kan tages stilling til forældremyndighedsspørgsmålet, jf. art. 11, stk. 7. En afgørelse om forældremyndighed fra retten i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted, der indebærer, at barnet skal tilbagegives, kan fuldbyrdes direkte i den stat, hvor barnet opholder sig, uanset om der i denne stat er truffet afgørelse om ikke-tilbagegivelse efter Haagerkonventionen af 1980. Fuldbyrnelsen af denne afgørelse i bortførelsesstaten skal desuden ske direkte efter denne stats lovgivning uden, at afgørelsen først skal erklæres for eksigibel.

Forordningen giver i art. 12 parterne en vis mulighed for at indgå aftale om værneting vedrørende forældreansvar. Ægtefællerne kan vælge, at skilsmisseretten er kompetent til at træffe afgørelse om forældreansvaret over et fælles barn, hvis en sådan kompetence tjener barnets tarv.

Efter art. 15 kan der desuden ske overførsel af kompetencen til at afgøre en sag om forældreansvar til en medlemsstat, der er bedre egnet til at behandle sagen. Det er alene medlemsstater med tilknytning til sagen, der kan få overført kompetencen, ligesom det er en forudsætning, at både den domstol, der skal afgive, og den domstol, der skal modtage kompetencen, er enige om, at barnets tarv bedst varetages på denne måde.

Herudover indeholder forordningen regler om litispændens (art. 19) og om adgang til at træffe foreløbige foranstaltninger i hastetilfælde (art. 20).

Kapitel III indeholder regler om anerkendelse og fuldbyrdelse af retsakter.

Ifølge art. 21 skal en afgørelse, der er truffet i en medlemsstat, anerkendes i de øvrige medlemsstater, uden at der stilles krav om anvendelse af en særlig procedure (eksekvatur). En part kan desuden få fastslået, at en afgørelse skal anerkendes eller ikke-ankendes. Den oprindelige afgørelse kan ikke efterprøves med hensyn til sagens realitet (art. 24).

Grundene for ikke-ankendelse af afgørelser om forældreansvar findes i forordningens art. 23. Nægtelsesgrundene i forordningen svarer i vidt omfang til Haagerbørnebeskyttelseskonventionens art. 23, stk. 2.

En afgørelse om forældreansvar truffet i en medlemsstat kan fuldbyrdes i en anden medlemsstat, når den er blevet erklæret for eksigibel i denne medlemsstat (art. 28). Fremgangsmåden for denne afgørelse om eksigibilitet afgøres efter loven i fuldbyrdelsesstaten (art. 30). Anmodningen kan kun afslås af de samme grunde, som giver anledning til at afslå nægtelse af anerkendelse efter art. 22-24, jf. art. 31.

Den endelige fuldbyrdelse sker efter fuldbyrdelsesstatens lovgivning (art. 47). En afgørelse, der er erklæret eksigibel, skal fuldbyrdes i fuldbyrdelsesstaten på samme betingelser, som hvis den var truffet af denne medlemsstat (art. 50).

Forordningen har desuden et særligt regelsæt om fuldbyrdelse af afgørelser om samvær og afgørelser om tilbagegivelse af et bortført barn i visse situationer. De nævnte afgørelser skal anerkendes og fuldbyrdes i en medlemsstat uden, at afgørelsen er erklæret eksigibel (art. 41 og 42). Da eksekvaturproceduren for disse afgørelser således er fjernet, sker fuldbyrdelsen efter fuldbyrdelsesstatens lovgivning. Systemet bygger desuden på, at den kompetente domstol, der træffer afgørelse om samvær eller afgørelse, der medfører tilbagegivelse af et barn, samtidig udsteder en attest på en særlig formular, der skal kunne lægges til grund i de kontraherende stater.

Kapitel IV indeholder regler om samarbejde mellem centralmyndighederne i medlemsstaterne. Det forudsættes, at centralmyndighederne udveksler information, ligesom de koordinerer og samarbejder i sager om forældreansvar m.v.

Efter art. 56 skal myndighederne i en stat, som overvejer at træffe afgørelse om at anbringe et barn hos en plejefamilie eller i en institution i en anden stat, indhente samtykke fra myndighederne i denne stat.

Forordningen har forrang for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, når barnet har sit sædvanlige opholdssted på en medlemsstats område. For så vidt angår anerkendelse og fuldbyrdelse i en medlemsstat af en afgørelse, der er truffet i en anden medlemsstat, har forordningen forrang, selv om barnet har sit sædvanlige opholdssted i en tredje stat, som har tiltrådt Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Konventionen har dog fortsat virkning i EU-medlemsstaterne for så vidt angår spørgsmål, der ikke er omfattet af forordningen, eksempelvis spørgsmål om lovvalg.

KAPITEL 7. UDVALGETS LOVUDKAST MED BEMÆRKNINGER

Forslag

til

Lov om Haagerbørnebeskyttelseskonventionen

(Lov om gennemførelse af konvention af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn)

§ 1. Bestemmelserne i konvention af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen), jf. bilaget til denne lov, gælder her i landet.

Stk. 2. Konventionens bestemmelser finder ikke anvendelse i det omfang, særlige regler er fastsat i andre retsfor skrifter.

Stk. 3. Konventionens bestemmelser finder heller ikke anvendelse i det indbyrdes forhold mellem Danmark og Færøerne henholdsvis Danmark og Grønland.

Stk. 4. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan bestemme, at loven ligeledes finder helt eller delvist anvendelse på overenskomster om ændring af konventionen.

Centralmyndighed

§ 2. Ministeren for familie- og forbrugeranliggender udpeger en centralmyndighed, jf. konventionens artikel 29, og kan fastsætte regler for dens virksomhed, herunder i samråd med vedkommende minister om at overlade dele af dens opgaver til andre myndigheder.

Domstolenes behandling af sager efter konventionen

§ 3. Rettens afgørelse om overførsel af kompetence efter konventionens artikel 8 og 9 træffes ved kendelse. Afgørelsen kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 37.

§ 4. Anmodninger efter konventionens artikel 24 om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning indgives til fogedretten i den retskreds, hvor barnet har bopæl eller senest har haft bopæl. Hvis barnet ikke har haft bopæl her i landet, indgives anmodningen til fogedretten i den retskreds, hvor den, over for hvem anerkendelsen eller ikke-ankendelsen gøres gældende (rekvisitus), har hjemting. Hvis rekvisitus ikke har hjemting her i landet, indgives anmodningen til fogedretten i den retskreds, hvor den, der anmoder om anerkendelse eller ikke-ankendelse (rekvirenten), har hjemting eller, hvis rekvirenten ikke har hjemting her i landet, i København.

§ 5. Anmodninger efter konventionens artikel 26 om, at en foranstaltning erklæres for eksigibel her i landet, indgives til fogedretten i den retskreds, hvor barnet har bopæl. Har barnet ikke bopæl her i landet, indgives anmodningen til fogedretten i den retskreds, hvor tvangsfuldbyrdelse kan ske.

§ 6. En anmodning efter § 4 eller § 5 skal være skriftlig og skal være ledsaget af en udskrift af den foranstaltning, anmodningen angår. Fogedretten kan kræve en bekræftet oversættelse til dansk af udskriften.

Stk. 2. Hvis rekvirenten har bopæl i udlandet, skal der i anmodningen angives en person her i landet, til hvem meddelelser vedrørende sagen kan sendes.

Stk. 3. Fogedretten afgør ved kendelse, om anmodningen kan imødekommes. Afgørelsen kan kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 53.

Ændring af forskellige love

§ 7. I lov om forældremyndighed og samvær, jf. lov nr. 387 af 14. juni 1995, som senest ændret ved lov nr. 525 og lov nr. 542 af 24. juni 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 3 indsættes efter »landet«: », eller til at barnets ophold i udlandet forlænges ud over det aftalte eller forudsatte«

2. I § 32 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»*Stk. 3.* Ministeren for familie- og forbrugeranliggender kan ligeledes fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, der er omfattet af konvention af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).«

§ 8. I værgemålsloven, jf. lov nr. 388 af 14. juni 1995, foretages følgende ændring:

1. I § 51 indsættes efter stk. 2 som nyt stykke:

»*Stk. 3.* Justitsministeren kan ligeledes fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, der er omfattet af konvention af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).«

§ 9. I lov om social service, jf. lovbekendtgørelse nr. 573 af 24. juni 2005, foretages følgende ændring:

1. Efter § 58 b indsættes:

»§ 58 c. Socialministeren kan fastsætte regler om behandling af sager efter denne lov, der er omfattet af konvention af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).«

§ 10. I retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 910 af 27. september 2005, foretages følgende ændringer:

1. I § 448 c, *stk. 1*, udgår »eller forældremyndighed«.

2. I § 448 d, *stk. 1*, indsættes efter »Sag«: »om ægteskab«.

3. Efter § 448 e indsættes:

»§ 448 f. Sag om forældremyndighed kan indbringes for retten her i riget, såfremt

- 1) barnet har bopæl her,
- 2) barnet ulovligt er ført til udlandet eller ulovligt tilbageholdes i udlandet, og barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen havde bopæl her,
- 3) barnet opholder sig her og som følge af uroligheder e.lign. er fordrevet fra sit hjemland,
- 4) barnet opholder sig her, og barnets bopæl ikke kendes, eller
- 5) barnet opholder sig her, og sagen er så hastende, at en afgørelse fra myndighederne i det land, hvor barnet har bopæl, ikke kan afventes.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1, nr. 2, finder ikke anvendelse, hvis

- 1) barnet har haft bopæl i udlandet i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl,
- 2) der inden for dette tidsrum ikke er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet, som stadig er under behandling, og
- 3) barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

Stk. 3. Bestemmelserne i stk. 1, nr. 1 og 4, finder ikke anvendelse, hvis barnet ulovligt er ført her til landet eller ulovligt tilbageholdes her, medmindre

- 1) barnet har haft bopæl her i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og der ikke inden for dette tidsrum er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet, eller
- 2) en anmodning om tilbagegivelse af barnet er blevet afslået.

Stk. 4. Reglerne i stk. 1-3 kan fraviges ved overenskomst med fremmed stat.

§ 448 g. Sag om forældremyndighed indbringes for retten i den retskreds, hvor barnet har bopæl. Hvis barnet ikke har bopæl her i riget, indbringes sagen for retten ved sagsøgtens hjemting. Hvis sagsøgte ikke har hjemting her i riget, indbringes sagen for retten ved sagsøgerens hjemting eller, hvis sagsøgeren ikke har hjemting her i riget, for Københavns Byret.«

Ikrafttræden m.v.

§ 11. Tidspunktet for lovens ikrafttræden fastsættes af ministeren for familie- og forbrugeranliggender.

§ 12. Loven gælder ikke for Grønland og Færøerne.

Stk. 2. Lovens §§ 1-8 kan ved kongelig anordning helt eller delvist sættes i kraft for Færøerne og Grønland med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Bemærkninger til lovforslagets enkelte bestemmelser

Til § 1

(gennemførelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i dansk ret)

Til stk. 1

Danmark undertegnede den 1. april 2003 Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn (Haagerbørnebeskyttelseskonventionen).

Konventionen indeholder bestemmelser, der på en række punkter ikke svarer til dansk ret. Det blev derfor besluttet at nedsætte et udvalg – Haag 96-udvalget – der ifølge kommissoriet, skal ”udarbejde forslag til de lovændringer, der er nødvendige for, at Danmark kan ratificere konventionen”, jf. afsnit 1.1.

Udvalget har foreslået, at konventionen gennemføres i dansk ret ved inkorporering, jf. afsnit 4.2.2. Ved inkorporeringen bliver konventionens bestemmelser en del af dansk ret på lige fod med lovgivning vedtaget af Folketinget. Denne inkorporering gennemføres ved den foreslåede § 1, stk. 1, der indeholder en henvisning til konventionens autentiske tekst på engelsk og fransk, der er optaget som bilag til loven tillige med en oversættelse af konventionen til dansk.

Inkorporeringen af konventionen medfører, at når en sag falder inden for konventionens anvendelsesområde i art. 2-4 (afsnit 3.2.), og sagen har den fornødne tilknytning til en anden konventionsstat, skal den behandles efter en kombination af konventionens bestemmelser om især international kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse og de relevante dele af dansk ret. Dette kan illustreres ved følgende eksempler på behandlingen af sager om forældremyndighed, jf. art. 3, litra a-b:

Hvis en forældremyndighedssag har tilknytning til flere konventionsstater, f.eks. fordi forældrene og barnet bor i forskellige stater, afgøres danske myndigheders internationale kompetence til at behandle sagen ikke efter kompetencereglerne i retsplejelovens § 448 c (eller den foreslåede § 448 f, jf. forslaget § 10, nr. 3), men efter kompetencereglerne i konventionens art. 5-13, jf. afsnit 3.3.1. Kan sagen efter konventionens kompetenceregler behandles her i landet, skal den materielle afgørelse efter art. 15, stk. 1, som hovedregel træffes efter dansk ret.

En afgørelse om forældremyndighed truffet i en anden konventionsstat anerkendes efter art. 23 umiddelbart i Danmark. Anerkendelse og fuldbyrdelse af en sådan afgørelse i Danmark kan kun nægtes, hvis betingelserne i art. 23-27 er opfyldt. Er der ikke grundlag for at nægte anerkendelse og fuldbyrdelse efter disse bestemmelser, og søges forældremyndighedsafgørelsen tvangsfuldbyrdet i Danmark, f.eks. fordi barnet er blevet bragt ulovligt hertil, følger det af art. 28, at sagen behandles på samme måde og efter samme regler som ved fuldbyrdelse af danske forældremyndighedsafgørelser, dvs. især retsplejelovens § 536. Der henvises i det hele til afsnit 3.5.1.

Konventionens anvendelsesområde

Konventionen finder efter art. 3 og 4 anvendelse på internationale spørgsmål om beskyttelse af børn inden for bl.a. følgende sagsområder: forældremyndighed, værgemål, samvær (både på det familieretlige og det sociale område), anbringelse af børn uden for eget hjem og dispositioner over barnets formue. I relation til sådanne spørgsmål regulerer konventionen de kontraherende staters internationale kompetence (dvs. spørgsmålet om hvornår myndighederne kan behandle en sag, der er omfattet af konventionen), lovvalg (dvs. spørgsmålet om efter hvilken stats lovgivning en bestemt sag skal afgøres), anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger fra andre kontraherende stater samt samarbejdet mellem myndighederne i de kontraherende stater. Der henvises i øvrigt til afsnit 3.2.

I forhold til stater, der ikke har tilsluttet sig konventionen, gælder dansk rets almindelige international privat- og procesretlige regler.

Forbehold

Art. 60 giver kun staterne mulighed for at tage enkelte forbehold.

I relation til oversættelser følger det af art. 54, at meddelelser, der sendes til centralmyndigheden eller til andre myndigheder i en anden kontraherende stat, skal være affattet på det originale sprog i afsenderlandet og ledsages af en oversættelse til det officielle sprog eller et af de officielle sprog i modtagerstaten. Hvis dette ikke er muligt, skal meddelelsen ledsages af en oversættelse til fransk eller engelsk. Art. 54, stk. 2, giver staterne mulighed for at tage forbehold for anvendelsen af enten fransk eller engelsk.

Som det fremgår af afsnit 3.7.2.3.2., foreslår udvalget, at Danmark tager forbehold for at modtage henvendelser på fransk. Dette forbehold skal efter art. 60 tages senest samtidig med ratifikationen. Da forbeholdet således bliver en del af konventionen, er det ikke nødvendigt at regulere dette i gennemførelsesloven, jf. den foreslåede § 1, stk. 1.

Art. 55 giver Danmark mulighed for at forbeholde danske myndigheders kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns formue, der befinder sig på dansk område, samt at forbeholde sig ret til ikke at anerkende et forældreansvar eller en foranstaltning, der er uforenelig med en foranstaltning, der er truffet af danske myndigheder vedrørende den pågældende formue. Udvalget foreslår, at Danmark ikke benytter denne mulighed for at tage forbehold, jf. afsnit 3.7.2.3.3.

Forholdet til eksisterende konventioner

Danmark har tilsluttet sig følgende konventioner inden for konventionens anvendelsesområde: Den Nordiske Ægteskabskonvention, Den Nordiske Domskonvention, Europarådskonventionen af 20. maj 1980 om anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om forældremyndighed samt Haagerkonventionen af 25. oktober 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser.

Efter art. 50 har Haagerkonventionen af 1980 forrang frem for Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, og efter art. 52 påvirker konventionen ikke internationale aftaler, som staterne har indgået inden Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, medmindre landene afgiver erklæring herom. Disse konventioner er derfor ikke til hinder for Danmarks deltagelse i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, og denne deltagelse vil heller ikke berøre anvendelsen af disse konventioner i dansk ret.

Desuden har Danmark, Finland, Norge og Sverige hver især gennemført ensartet lovgivning om udlevering på grundlag af beslutninger om forsorg eller behandling. For Danmarks vedkommende er dette gennemført ved lov nr. 498 af 23. december 1970 om udlevering til et andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling. Denne lov falder ind under begrebet "ensartet regional lovgivning" i art. 52, stk. 4, og den påvirkes derfor ikke af konventionen. Der henvises til afsnit 3.7.2.4.

Til stk. 2

Det foreslås i stk. 2, at konventionens bestemmelser ikke skal finde anvendelse i det omfang, særlige regler er fastsat i andre retsfor skrifter. Det drejer sig i dag bl.a. om lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser), der gennemførte Haagerkonventionen af 1980 og Europarådskonventionen af 1980 i dansk ret, Den Nordiske Ægteskabskonvention, Den Nordiske Domskonvention og lov om udlevering til et andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling. Bestemmelsen skal ses i lyset af konventionens art. 52, stk. 1, hvorefter konventionen ikke berører andre konventioner, som de kontraherende stater allerede har tiltrådt, jf. afsnit 3.7.2.4.

Til stk. 3

Det foreslås i stk. 3, at konventionen ikke skal finde anvendelse i det indbyrdes forhold mellem Danmark og henholdsvis Færøerne og Grønland. Dette indebærer, at konventionens kompetenceregler ikke anvendes ved afgørelsen af, om danske eller færøske henholdsvis danske eller grønlandske myndigheder har kompetence, og at konventionens lovvalgsregler ikke anvendes ved afgørelsen af, om danske eller færøske henholdsvis danske eller grønlandske regler skal anvendes. Det bemærkes, at udvalget har foreslået, at Danmark ved ratifikationen af konventionen tager forbehold for dens anvendelse i forhold til henholdsvis Færøerne og Grønland, jf. forslaget § 12 og bemærkningerne hertil. Selvom konventionen senere måtte blive udvidet til også at omfatte Færøerne og Grønland, jf. den foreslåede § 12, stk. 2, vil dette efter den foreslåede § 1, stk. 3, ikke medføre, at konventionens bestemmelser kommer til at finde anvendelse i forhold til disse dele af riget.

Til stk. 4

Stk. 4 giver ministeren for familie- og forbrugeranliggender mulighed for at bestemme, at gennemførelsesloven ligeledes skal finde helt eller delvis anvendelse på eventuelle senere overenskomster om ændring af Haager-børnebeskyttelseskonventionen. Sådanne overenskomster vil efter bestemmelsen kunne gennemføres i dansk ret uden lovændring.

Til § 2

(centralmyndigheden)

I afsnit 3.6.3.1. har udvalget anbefalet, at Familiestyrelsen, der er en del af Ministeriet for Familie- og Forbrugeranliggender, udpeges som centralmyndighed efter Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Det

foreslås dog, at dette ikke fastlægges i loven, men at ministeren for familie- og forbrugeranliggender i stedet bemyndiges til at udpege centralmyndigheden. På den måde skabes der mulighed for at tilpasse centralmyndighedens placering til eventuelle fremtidige ændringer af myndighedsstrukturen. Det foreslås endvidere, at ministeren bemyndiges til at fastsætte regler for centralmyndighedens virksomhed.

Overordnet set har centralmyndigheden til opgave at informere de relevante danske myndigheder om konventionen, at videresende konkrete sager og anmodninger mellem danske og udenlandske myndigheder og at formidle oplysninger om gældende ret mellem myndighederne i konventionsstaterne, jf. afsnit 3.6.1.2.

I relation til konkrete sager skal centralmyndigheden især stå for at videresende sager og anmodninger fra danske myndigheder til udlandet samt for at modtage udenlandske sager og anmodninger og formidle disse til den relevante danske myndighed. Det kan f.eks. dreje sig om anmodning om bistand til at finde et forsvundet barn (art. 31, litra c), anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser (kapitel IV), fastsættelse af samvær (art. 35), anbringelse af et barn uden for eget hjem i et andet land (art. 33) samt overførsel af kompetence (art. 8 og 9). Derudover skal centralmyndigheden bl.a. formidle anmodninger om indhentelse af oplysninger om barnet og dets familie (art. 32 og 34), anmodninger om oplysninger eller udtalelser om samværsforælderen (art. 35, stk. 2) samt underretninger om børn, der udsættes for alvorlig fare (art. 36).

Rollen som centralmyndighed giver ikke Familiestyrelsen kompetence til at træffe afgørelser efter konventionen, men ved anden lovgivning er styrelsen tillagt afgørelseskompetence på sagsområder, der er omfattet af konventionen, især i sager om samvær og forældremyndighed, jf. lov om forældremyndighed og samvær.

Den foreslåede § 2 giver ministeren for familie- og forbrugeranliggender mulighed for – i samråd med vedkommende minister – at overlade dele af centralmyndighedens opgaver til andre myndigheder. Behovet for at udnytte denne mulighed kan opstå, hvis det på enkelte sagsområder viser sig hensigtsmæssigt at have en centralt placeret myndighed, der har kendskab til det pågældende sagsområde, og som kan varetage administrationen af konventionen på dette område i forhold til en række underordnede eller lokale myndigheder. Dette kan eksempelvis være relevant på det sociale område, som Familiestyrelsen ikke beskæftiger sig med i sit daglige arbejde. Hvis der opstår et større behov for at vejlede kommunerne om deres opgaver og pligter efter konventionen, kan det være hensigtsmæssigt at overlade dette til en centralt placeret myndighed med kendskab til det sociale område, f.eks. Ankestyrelsen eller Socialministeriet.

Til § 3

(kompetenceoverførsel i retssager)

Efter konventionens art. 8 kan en dansk domstol, der efter konventionen har kompetence til at behandle en sag, anmode en domstol eller en anden myndighed i en anden konventionsstat om at overtage kompetencen til at behandle sagen, hvis retten finder, at myndigheden eller domstolen i den anden stat i den pågældende sag er bedre egnet til at vurdere, hvad der er bedst for barnet. Tilsvarende kan en domstol eller en anden myndighed i en anden konventionsstat efter konventionens art. 9 anmode en dansk domstol om at få overført kompetencen til at behandle en sag, der verserer for en dansk domstol, hvis retten eller myndigheden i den anden konventionsstat finder, at den i den konkrete sag er bedre til at vurdere, hvad der er bedst for barnet. Det er en betingelse for overførsel af kompetence, at myndighederne er enige herom.

Det foreslås, at rettens afgørelse om overførsel af kompetence efter konventionens art. 8 og 9 skal træffes ved kendelse, jf. *1. pkt.* Det foreslås endvidere, at rettens afgørelse skal kunne kæres efter retsplejelovens kapitel 37, jf. *2. pkt.* Dette gælder, hvad enten retten har imødekommet eller afslået en anmodning. Henvisningen til kapitel 37 indebærer bl.a., at kærefristen er 2 uger, jf. retsplejelovens § 394, stk. 1.

Det er den ret, der behandler sagen eller i givet fald skal behandle den, der tager stilling til spørgsmål om overførsel af kompetence, herunder også landsretterne og Højesteret i ankesager. Som nævnt i afsnit 3.2.2.1. skal alle forældremyndighedssager pr. 1. januar 2007 indledes i statsforvaltningerne. Dette indebærer efter udvalgets opfattelse, at forespørgsler fra udenlandske myndigheder til danske myndigheder om kompetenceoverførsel i forældremyndighedssager skal behandles af statsforvaltningerne, medmindre en sag om det pågældende spørgsmål er indbragt for retten. Hvis statsforvaltningen accepterer at overtage kompetencen, har dette bindende virkning for en eventuel senere domstolsbehandling af sagen.

Art. 8 og 9 er beskrevet i afsnit 3.3.1.6., og udvalgets overvejelser om gennemførelsen af bestemmelserne findes i afsnit 3.3.3.4. Med hensyn til kompetenceoverførsel i sager, der behandles af administrative myndigheder i Danmark, henvises til §§ 7-9 og bemærkningerne hertil.

Til § 4

(anmodninger om anerkendelse)

Bestemmelsen angår proceduren for danske myndigheders behandling af anmodninger om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning, der fremsættes efter konventionens art. 24, jf. afsnit 3.5.1.3. Bestemmelsen omfatter anerkendelse af alle udenlandske foranstaltninger, der falder inden for konventionens anvendelsesområde. Der er således ikke kun tale om anerkendelse af familieretlige foranstaltninger (forældremyndighed, samvær m.v.), men også f.eks. foranstaltninger på værgemålsområdet og på det sociale område.

Udvalget har foreslået, at det er fogedretterne, der skal tage stilling til sådanne anmodninger, jf. afsnit 3.5.3.1. I bestemmelsen fastlægges det endvidere, til hvilken fogedret i Danmark disse anmodninger skal indgives. Som udgangspunkt skal en anmodning indgives til fogedretten i den retskreds, hvor barnet har bopæl eller senest har haft bopæl. Da bestemmelsen alene angår fogedretternes stedlige kompetence i Danmark, skal udtrykket ”bopæl” her forstås på samme måde som bopælsbegrebet i retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, der er beskrevet i afsnit 3.3.1.2.2.

Det foreslås endvidere, at hvis barnet ikke har eller har haft bopæl her i landet, skal anmodningen som udgangspunkt indgives til fogedretten i den retskreds, hvor den, over for hvem anerkendelsen eller ikke-ankendelsen gøres gældende (rekvisitus), har hjemting, jf. retsplejelovens § 235. Hvis rekvisitus ikke har hjemting her i landet, skal anmodningen dog indgives til fogedretten i den retskreds, hvor den, der fremsætter anmodningen (rekvirenten), har hjemting. Har rekvirenten heller ikke hjemting her i landet, skal anmodningen indgives til Københavns Byrets fogedretsafdeling.

Afgørelser om anerkendelse af foranstaltninger træffes efter konventionens art. 23. Efter denne bestemmelse kan anerkendelse bl.a. nægtes, hvis foranstaltningen er truffet af en myndighed, der ikke havde kompetence efter konventionens kompetenceregler, hvis barnet i sager af ikke-hastende karakter ikke var blevet hørt, og den manglende høring strider mod grundlæggende retsplejeprincipper i den stat, hvor foranstaltningen søges anerkendt, eller hvis foranstaltningen blev truffet uden høring af modparten. Anerkendelse kan også nægtes, hvis anerkendelse af foranstaltningen vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, hvor foranstaltningen søges anerkendt. Grundene til at nægte anerkendelse er nærmere gennemgået i afsnit 3.5.1.1.

Med hensyn til kravene til anmodningen og fogedrettens behandling af anmodningen henvises til lovforslagets § 6 og bemærkningerne hertil.

Til § 5

(anmodninger om eksigibilitet)

Bestemmelsen angår anmodninger efter konventionens art. 26 om, at en foranstaltning erklæres for eksigibel her i landet. I lighed med den foreslåede § 4 omfatter bestemmelsen alle udenlandske foranstaltninger, der falder inden for konventionens anvendelsesområde, herunder det familieretlige område, værgemålsområdet, det sociale område m.v.

Ligesom ved anmodninger om anerkendelse eller ikke-ankendelse efter den foreslåede § 4, foreslås det, at sådanne anmodninger behandles af fogedretterne. Med hensyn til fogedretternes stedlige kompetence foreslås det, at sådanne anmodninger skal indgives til fogedretten i den retskreds, hvor barnet har bopæl. Har barnet ikke bopæl her i landet, skal anmodningen indgives til fogedretten i den retskreds, hvor tvangsfuldbyrdelse kan ske. Udtrykket ”bopæl” skal her forstås på samme måde som bopælsbegrebet i retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, jf. bemærkningerne til den foreslåede § 4.

Afgørelse om at erklære en foranstaltning eksigibel træffes ved kendelse, ligesom afgørelse om anerkendelse efter konventionens art. 23, jf. bemærkningerne til den foreslåede § 4.

Med hensyn til kravene til anmodningen og fogedrettens behandling af anmodningen henvises til lovforslagets § 6 og bemærkningerne hertil.

(fogedrettens sagsbehandling)

Bestemmelsen angår anmodninger om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning, der fremsættes efter konventionens art. 24, og anmodninger om, at en foranstaltning erklæres for eksigibel her i landet, der fremsættes efter konventionens art. 26.

Bestemmelsen indeholder regler om kravene til anmodningen og om fogedrettens behandling af anmodningen. Med hensyn til fogedrettens stedlige kompetence henvises til lovforslagets §§ 4 og 5 og bemærkningerne hertil.

Det foreslås, at anmodningen skal være skriftlig, jf. *stk. 1, 1. pkt., 1. led*, og at den skal være affattet på dansk, jf. retsplejelovens § 149. En statsborger i et andet nordisk land kan dog indgive en anmodning på sit eget sprog, jf. retsplejelovens § 149, stk. 3.

Det foreslås endvidere, at anmodningen skal være ledsaget af en udskrift af den foranstaltning, anmodningen angår, jf. *stk. 1, 1. pkt., 2. led*. Fogedretten skal dog kunne kræve en bekræftet oversættelse til dansk af udskriften fremlagt. Det påhviler i givet fald rekvirenten at tilvejebringe oversættelsen. Det følger dog af retsplejelovens § 149, stk. 3, at en statsborger i et andet nordisk land kan indlevere dokumenter på sit eget sprog, og at det i så fald er retten, der om nødvendigt sørger for at få dokumentet oversat til dansk. Det beror på fogedrettens skøn, om en oversættelse til dansk er nødvendig. Ved udøvelsen af skønnet bør indgå, hvordan modparten stiller sig til spørgsmålet, og om retten og modparten har tilstrækkeligt kendskab til det fremmede sprog til at kunne behandle sagen uden en oversættelse til dansk af udskriften. Bestemmelsen udelukker ikke, at fogedretten accepterer en bekræftet oversættelse til f.eks. engelsk som tilstrækkelig. I relation til disse regler om oversættelse bemærkes, at henvendelser til centralmyndigheden skal være affattet på dansk eller engelsk, jf. konventionens art. 54, der er beskrevet i afsnit 3.7.1.7.

Hvis rekvirenten har bopæl i udlandet, skal der i anmodningen angives en person her i landet, til hvem meddelelser vedrørende sagen kan sendes, jf. *stk. 2*.

Fogedretten afgør ved kendelse, om anmodningen kan imødekommes, jf. *stk. 3, 1. pkt.* Hvis fogedretten imødekommer en anmodning efter konventionens art. 24, vil fogedrettens afgørelse gå ud på, at foranstaltningen anerkendes, eller at den ikke anerkendes. Hvis fogedretten imødekommer en anmodning efter konventionens art. 26, vil fogedrettens afgørelse gå ud på, at foranstaltningen erklæres eksigibel, således at den kan fuldbyrdes her i landet. Fogedretten kan også imødekomme en anmodning delvis, således at en foranstaltning f.eks. delvis anerkendes eller delvis erklæres eksigibel. Om betingelserne for at nægte at anerkende en foranstaltning eller nægte at erklære en foranstaltning eksigibel henvises til bemærkningerne til de foreslåede §§ 4-5.

Der foreslås ikke nærmere regler om fogedrettens behandling af disse sager, da retsplejelovens almindelige regler herom finder anvendelse. Det forudsættes imidlertid, at fogedretten giver modparten lejlighed til at udtale sig, før fogedretten træffer afgørelse. Udgangspunktet vil være, at fogedretten træffer afgørelse på skriftligt grundlag, men fogedretten kan anordne mundtlig forhandling, hvis det af særlige grunde må anses for hensigtsmæssigt. En anmodning fra begge parter om mundtlig forhandling bør normalt imødekommes.

Efter forslaget skal fogedrettens afgørelse kunne kæres efter reglerne i retsplejelovens kapitel 53. Dette gælder, hvad enten fogedretten har imødekommet eller afslået anmodningen. Henvisningen til kapitel 53 indebærer bl.a., at kærefristen er 4 uger, jf. retsplejelovens § 586, stk. 1. Kærebegrænsningen i retsplejelovens § 584, stk. 2, for afgørelser om udlæg for krav, der har en økonomisk værdi af højst 10.000 kr., er uden betydning, da der ikke er tale om afgørelser om udlæg.

Når fogedretten har erklæret en foranstaltning eksigibel, foregår fuldbyrdelsen af den her i landet på samme måde som ved fuldbyrdelse af en tilsvarende dansk foranstaltning, jf. konventionens art. 28 og bemærkningerne til § 1, stk. 1. Hvis foranstaltningen angår forældremyndighed eller samvær, behandles anmodningen om fuldbyrdelse således efter reglerne i retsplejelovens § 536. Sådanne anmodninger er fritaget for retsafgift. Endvidere kan der være mulighed for tvangsfuldbyrdelse gennem fogedretten af foranstaltninger vedrørende barnets formue. For sådanne anmodninger skal der betales retsafgift. Endelig er det efter § 48 i lov om social service kommunen, der – eventuelt med politiets bistand – fuldbyrder afgørelser i sociale sager.

Til nr. 1 (§ 3)

Det foreslås, at den gældende bestemmelse i § 3 lov om forældremyndighed og samvær om samtykke til barnets udrejse i tilfælde af tvist om forældremyndigheden præciseres, således at det klart fremgår af bestemmelsen, at kravet om samtykke også gælder, når en forælder tilbageholder et barn i udlandet mod den anden forældremyndighedsindehavers ønske.

Så længe forældrene har fælles forældremyndighed, skal de i fællesskab træffe bestemmelse om barnets forhold, herunder om barnet skal bo eller opholde sig i udlandet.

Når forældrene er uenige om, hvem af dem, der skal have forældremyndigheden alene, skal de begge efter den gældende § 3 i lov om forældremyndighed og samvær give samtykke til, at barnet forlader landet. Kravet om samtykke gælder, hvis der er anlagt en retssag om forældremyndighed eller taget initiativ hertil, f.eks. ved at ansøge om fri proces, eller hvis det på anden måde konstateres, at forældrene er uenige om forældremyndigheden. Der skal ikke meget til at statuere denne uenighed. Den omstændighed, at barnet fjernes fra sit sædvanlige opholdssted eller lignende, kan i sig selv være indikation på uenighed.

§ 3 blev indført i forbindelse med implementeringen af Haagerkonventionen af 1980 om de civile retlige virkninger af internationale børnebortførelser og bør fortolkes i lyset af denne konvention, jf. lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser). Konventionen har til formål at sikre tilbagegivelsen af bortførte eller tilbageholdte børn til den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted før bortførelsen eller tilbageholdelsen.

Med den foreslåede ændring af § 3 klagøres det, at der efter dansk ret kræves samtykke til at forlænge et aftalt ophold i udlandet (herunder at barnet tager fast ophold i udlandet) i tilfælde af uenighed mellem forældrene om forældremyndigheden. Det drejer sig f.eks. om situationer, hvor den ene forælder opholder sig i udlandet og – med den anden forælders accept – får besøg af barnet eller er rejst til udlandet med barnet, f.eks. på ferie eller for et kortere ophold, og hvor den pågældende forælder efterfølgende mod den anden forælders protest beslutter sig for at gøre opholdet permanent eller at forlænge det ud over det aftalte eller forudsatte.

En ulovlig tilbageholdelse forudsætter, at der på tidspunktet for tilbageholdelsen er tvist om forældremyndigheden. Ved afgørelsen af, hvorvidt der er tale om en tilbageholdelse ud over det aftalte eller forudsatte, kan der bl.a. lægges vægt på forældrenes aftaler samt på en eventuel samværsafgørelse. Også andre faktorer kan indikere, at der er tale om en ulovlig tilbageholdelse, f.eks. opholdets længde, allerede bestilte flybilletter, udløb af barnets ferie, barnets skolestart, m.v.

Et manglende samtykke til at tage barnet ud af landet eller til at forlænge et udlandsophold vil medføre, at der foreligger en ulovlig børnebortførelse eller tilbageholdelse, således at den tilbageværende forælder kan anmode om tilbagegivelse af barnet efter Haagerkonventionen af 1980. Dette vil også betyde, at kompetencen til at træffe afgørelse om forældremyndigheden over barnet forbliver hos de danske myndigheder, jf. art. 7 i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Til nr. 2 (§ 32, stk. 3)

Det foreslås, at ministeren for familie- og forbrugerforhold bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om statsamternes behandling af sager om forældremyndighed og samvær, der er omfattet af konventionen. Denne bemyndigelse omfatter fastsættelse af regler om bl.a. overførsel af kompetence (art. 8 og 9), herunder om særskilt klageadgang, samt om behandlingen af internationale sager om samvær (art. 35). Udvalget har dog foreslået, at anmodninger om udtalelser om en samværsforælders egnethed til at have samvær med det omhandlede barn efter art. 35, stk. 2, ikke skal besvares af statsamterne, men af kommunerne, jf. afsnit 3.6.3.10. og den foreslåede § 9.

Bemyndigelsesbestemmelsen omfatter også art. 40, der giver mulighed for at udstede en attest, der angiver, i hvilken egenskab den, der har forældremyndigheden over barnet, har ret til at handle, og hvilke beføjelser der er tillagt den pågældende. Formålet med en sådan attest er at lette behandlingen af spørgsmål om barnets person eller formue, når en sag herom skal behandles i en anden konventionsstat end den, hvor forældremyndigheden er etableret. Attesten kan fremlægges som dokumentation for bemyndigelsen ved indgåelse af retshandler e.lign. i relation til barnet, da det i art. 40, stk. 2, er bestemt, at

den pågældende formodes at besidde den i attesten anførte bemyndigelse m.v., medmindre andet bevises. Der er således mulighed for at anfægte oplysninger i attesten, men hvis dette ikke sker, kan tredjemand med fuld sikkerhed indgå aftaler med den i attesten anførte person indenfor rammerne af den anførte bemyndigelse. Art. 40 pålægger ikke medlemsstaterne en pligt til at udstede en sådan attest, men udvalget foreslår i afsnit 3.7.2.1., at der åbnes mulighed for at udstede sådanne attester. Udvalget foreslår, at dette sker ved at indsætte en bestemmelse i lov om forældremyndighed og samvær, der giver ministeren for familie- og forbrugerforhold mulighed for at fastsætte nærmere regler om udstedelse af sådanne attester i relation til forældremyndighed. Denne bemyndigelse omfatter mulighed for at fastsætte regler om, hvilken dokumentation der skal vedlægges en anmodning om udstedelse af en attest. Reglerne bør også give myndighederne mulighed for at afslå at udstede attest, hvis der f.eks. er usikkerhed om, hvem der har forældremyndigheden over barnet, samt for at inddrage allerede udstedte attester, hvis forholdene ændres, eksempelvis hvis forældremyndigheden over barnet tillægges andre.

Ifølge lov nr. 542 af 24. juni 2005 om regional statsforvaltning nedlægges statsamterne pr. 1. januar 2007, og de fleste af statsamternes opgaver overtages af de nye statsforvaltninger. Dette omfatter også statsamternes opgaver efter den foreslåede § 7.

Til § 8

(værgeomålsloven)

Det foreslås, at justitsministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om statsamternes behandling af sager om værgemål, der er omfattet af konventionen. Denne bemyndigelse omfatter fastsættelse af regler om bl.a. overførsel af kompetence (art. 8 og 9).

Bemyndigelsesbestemmelsen omfatter også art. 40, der giver mulighed for at udstede en attest, der angiver, i hvilken egenskab den, der er betroet barnets person eller formue, har ret til at handle, og hvilke beføjelser der er tillagt den pågældende. Formålet med en sådan attest er at lette behandlingen af spørgsmål om barnets person eller formue, når en sag herom skal behandles i en anden konventionsstat end den, hvor værgemålet er etableret. Attesten kan fremlægges som dokumentation for bemyndigelsen ved indgåelse af retshandler e.lign. i relation til barnet, da det i art. 40, stk. 2, er bestemt, at den pågældende formodes at besidde den i attesten anførte bemyndigelse m.v., medmindre andet bevises. Der er således mulighed for at anfægte oplysninger i attesten, men hvis dette ikke sker, kan tredjemand med fuld sikkerhed indgå aftaler med den i attesten anførte person indenfor rammerne af den anførte bemyndigelse. Art. 40 pålægger ikke medlemsstaterne en pligt til at udstede en sådan attest, men udvalget foreslår i afsnit 3.7.2.1., at der åbnes mulighed for at udstede sådanne attester. Udvalget foreslår, at dette sker ved at indsætte en bestemmelse i værgemålsloven, der giver justitsministeren mulighed for at fastsætte nærmere regler om udstedelse af sådanne attester i relation til værgemål. Denne bemyndigelse omfatter mulighed for at fastsætte regler om, hvilken dokumentation der skal vedlægges en anmodning om udstedelse af en attest. Reglerne bør også give myndighederne mulighed for at afslå at udstede attest, hvis der f.eks. er usikkerhed om, hvem der har værgemålet over barnet, samt for at inddrage allerede udstedte attester, hvis forholdene ændres.

Ifølge lov nr. 542 af 24. juni 2005 om regional statsforvaltning nedlægges statsamterne pr. 1. januar 2007, og de fleste af statsamternes opgaver overtages af de nye statsforvaltninger. Dette omfatter også statsamternes opgaver efter den foreslåede § 8.

Til § 9

(lov om social service)

Det foreslås, at socialministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om kommunernes behandling af sager om beskyttelsesforanstaltninger over for børn, der er omfattet af konventionen. Denne bemyndigelse omfatter fastsættelse af regler om bl.a. overførsel af kompetence (art. 8 og 9, jf. afsnit 3.3.3.4.), herunder om særskilt klageadgang, internationale sager om samvær i relation til anbragte børn (art. 35, jf. afsnit 3.6.3.10.) samt anmodning fra samværsforælderen om oplysninger til brug for en samværssag, der behandles i en anden kontraherende stat (art. 35, stk. 2, jf. afsnit 3.6.3.10.). Bemyndigelsen omfatter endvidere fastsættelse af regler om behandling af anmodning fra myndighederne i en anden kontraherende stat om en rapport om barnet (art. 32, jf. afsnit 3.6.3.4.) eller om oplysninger til brug for en sag om beskyttelse af barnet (art. 34, jf. afsnit 3.6.3.4.) samt gennemførelse af udenlandske plejeanbringelser her i landet (art. 33, jf. afsnit 3.6.3.7.). I relation til videregivelse af oplysninger til udlandet henvises til afsnit 3.6.2.5., 3.6.3.5. og 3.7.2.2.

Til § 10

(retsplejeloven)

Til nr. 1 og 2 (§ 448 c, stk. 1, og § 448 d, stk. 1)

Der foreslås nye regler om domstolenes internationale og stedlige kompetence i sager om forældremyndighed, jf. lovforslagets § 10, nr. 3, (forslag til retsplejelovens §§ 448 f og 448 g). Som følge heraf foreslås retsplejelovens § 448 c, stk. 1, og § 448 d, stk. 1, ændret, således at disse bestemmelser fremover alene omfatter sager om ægteskab, dvs. de sager der er nævnt i retsplejelovens § 448, nr. 1 og 4-7, som affattet pr. 1. januar 2007, jf. § 3, nr. 1, i lov nr. 525 af 24. juni 2005.

Til nr. 3 (§§ 448 f og 448 g)

I lyset af konventionens kompetenceregler i art. 5-14 har udvalget foreslået, at der indføres nye regler om domstolenes internationale og stedlige kompetence i sager om forældremyndighed, dvs. de sager der er nævnt i retsplejelovens § 448, nr. 2, som affattet pr. 1. januar 2007, jf. § 3, nr. 1 i lov nr. 525 af 24. juni 2005. Reglerne svarer i vidt omfang til kompetencereglerne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen.

Domstolenes internationale kompetence i sager om forældremyndighed (§ 448 f)

Bestemmelsen angår domstolenes internationale kompetence i sager om forældremyndighed. Bestemmelsen erstatter for så vidt angår sager om forældremyndighed de gældende regler i retsplejelovens § 448 c, jf. også lovforslagets § 10, nr. 1.

Formålet med bestemmelsen er at bringe retsplejelovens regler om international kompetence i forældremyndighedssager i overensstemmelse med kompetencereglerne i Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. Ligesom i konventionen er hovedreglen efter forslaget, at en sag om forældremyndighed kan indbringes for en dansk domstol, hvis barnet har bopæl her i landet, jf. *stk. 1, nr. 1*. Udtrykket "bopæl" skal overalt i den foreslåede § 448 f forstås på samme måde som udtrykket "habitual residence" ("sædvanligt opholdssted") i konventionens engelske tekst, der nogenlunde svarer til indholdet af retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, jf. afsnit 3.3.1.2.2., 3.3.1.2.3. og 3.3.3.8.1.

Hvis barnets bopæl ikke kendes, kan en sag om forældremyndighed indbringes for en dansk domstol, hvis barnet opholder sig her, jf. *stk. 1, nr. 4*.

Disse regler om kompetence for danske domstole på grundlag af barnets bopæl eller – hvis barnets bopæl ikke kendes – barnets ophold i Danmark finder dog ikke anvendelse, hvis barnets bopæl eller ophold i Danmark er etableret ved en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse, jf. *stk. 3*. Ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse skal her forstås på den måde, som fremgår af § 10, stk. 2, i lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v. (internationale børnebortførelser). Efter denne bestemmelse er en bortførelse eller tilbageholdelse ulovlig, hvis:

1) handlingen strider mod forældremyndighedsindehaverens rettigheder, uanset om de tilkommer personer, en institution eller en anden myndighed i fællesskab eller alene ifølge loven i den stat, hvor barnet havde bopæl umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen, og

2) rettighederne udøvedes på det tidspunkt, hvor barnet blev bortført eller blev tilbageholdt, eller de fortsat ville være udøvet, hvis den ulovlige handling ikke var foretaget.

Såfremt et barn ulovligt er ført til Danmark eller ulovligt tilbageholdes i Danmark, er udgangspunktet efter det foreslåede stk. 3, at danske domstole ikke har kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed.

Hvis barnet har haft bopæl i Danmark i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og der ikke inden for dette tidsrum er indgivet anmodning om tilbagegivelse af barnet, får danske domstole imidlertid – trods den ulovlige bortførelse eller tilbageholdelse – kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed, jf. *stk. 3, nr. 1*. Det samme gælder, hvis en anmodning om tilbagegivelse af barnet er blevet afslået, jf. *stk. 3, nr. 2*.

For den omvendte situation – dvs. hvor et barn bosat i Danmark ulovligt føres til udlandet eller ulovligt tilbageholdes i udlandet – foreslås det tilsvarende, at danske domstole som udgangspunkt bevarer deres kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed, hvis barnet umiddelbart før bortførelsen eller tilbageholdelsen havde bopæl i Danmark, jf. *stk. 1, nr. 2*. Det foreslås samtidig i *stk. 2*, at dan-

ske domstole dog mister kompetencen til at behandle en sag om forældremyndighed, hvis følgende betingelser er opfyldt:

Den første betingelse er, at barnet har haft bopæl i udlandet i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden har fået eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, jf. *stk. 2, nr. 1*.

Den anden betingelse er, at der inden for dette tidsrum ikke er indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet, som stadig er under behandling, jf. *stk. 2, nr. 2*.

Den tredje betingelse er, at barnet er faldet til i sine nye omgivelser, jf. *stk. 2, nr. 3*. Denne betingelse får navnlig selvstændig betydning i de tilfælde, hvor indehaveren af forældremyndigheden *har* indgivet en anmodning om tilbagegivelse af barnet inden for etårsfristen, men hvor anmodningen er blevet afslået. Betingelsen om, at barnet skal være faldet til i sine nye omgivelser, for at danske domstole ikke længere har kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed, giver mulighed for, at den danske domstol ud fra et skøn over, om barnet kan anses for at være faldet til i sine nye omgivelser, i givet fald beslutter at udøve kompetence, *selv om* barnet har haft bopæl i udlandet i mere end et år efter, at indehaveren af forældremyndigheden fik eller burde have fået kendskab til barnets bopæl, og *selv om* myndighederne i bopælslandet har afslået at tilbagegive barnet.

Med hensyn til, hvad der forstås ved ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse, henvises til beskrivelsen ovenfor og henvisningen dér til loven om internationale børnebortførelser.

Det bemærkes, at der ikke er fuldstændig symmetri mellem kompetencereglerne i tilfælde af ulovlig bortførelse m.v. til Danmark og ulovlig bortførelse m.v. til udlandet. Ved bortførelse *til* Danmark opnår danske domstole automatisk kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed, hvis en anmodning om tilbagegivelse af barnet afslås ved en endelig dansk afgørelse. Ved bortførelse *fra* Danmark til udlandet mister danske domstole derimod ikke uden videre deres kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed, hvis en anmodning om tilbagegivelse af barnet afslås ved en udenlandsk afgørelse. Det er som nævnt yderligere en betingelse, at barnet er faldet til i sine nye omgivelser.

Ud over de beskrevne hovedregler om kompetence på grundlag af barnets bopæl eller – hvis barnets bopæl ikke kendes – barnets ophold i Danmark samt de beskrevne særlige regler for situationer, hvor et barn ulovligt bortføres eller tilbageholdes, foreslås der to yderligere regler: En sag om forældremyndighed skal kunne indbringes for en dansk domstol, hvis barnet opholder sig her i landet og som følge af uroligheder e.lign. er fordrevet fra sit hjemland, jf. *stk. 1, nr. 3*, eller hvis barnet opholder sig her i landet, og sagen er så hastende, at en afgørelse fra myndighederne i det land, hvor barnet har bopæl, ikke kan afventes, jf. *stk. 1, nr. 5*. Sidstnævnte bestemmelse medfører, at det præciseres, at Familiestyrelsen har kompetence til at træffe midlertidige afgørelser om forældremyndighed i bortførelsessager efter § 23 i lov om forældremyndighed og samvær, når blot barnet opholder sig i Danmark, jf. afsnit 3.3.2.6.

De foreslåede bestemmelser er som nævnt i vidt omfang afstemt med kompetencereglerne i konventionen, således at det som udgangspunkt ikke vil gøre nogen forskel, om kompetencen til at behandle en sag om forældremyndighed skal afgøres efter retsplejelovens § 448 f eller efter konventionen. Det foreslåede *stk. 1, nr. 1*, svarer således ganske til konventionens art. 5, det foreslåede *stk. 1, nr. 2, jf. stk. 2*, svarer ganske til konventionens art. 7, litra b, for så vidt angår børnebortførelse *fra* Danmark, det foreslåede *stk. 1, nr. 3*, svarer ganske til konventionens art. 6, nr. 1, det foreslåede *stk. 1, nr. 4*, svarer ganske til art. 6, stk. 2, og det foreslåede *stk. 1, nr. 5*, svarer ganske til konventionens art. 11.

Der foreslås ikke nogen udtrykkelig bestemmelse svarende til konventionens art. 7, litra a, om den situation, hvor forældremyndighedsindehaveren efterfølgende affinder sig med en ulovlig bortførelse eller tilbageholdelse, men hvis forældremyndighedens indehaver har affundet sig med, at barnet har bopæl i udlandet, må det foreslåede *stk. 1, nr. 2, jf. stk. 2*, – også uden en udtrykkelig regel herom – forstås på den måde, at en sag om forældremyndighed ikke længere vil kunne indbringes for en dansk domstol.

Det foreslåede *stk. 3* adskiller sig til en vis grad fra konventionens art. 7 for så vidt angår børnebortførelse *til* Danmark, idet danske domstole efter det foreslåede *stk. 3* kan opnå kompetence til at behandle en sag om forældremyndighed efter lidt lempeligere betingelser end efter konventionens art. 7. Det foreslåede *stk. 3* finder derfor ikke anvendelse, hvis et barn er bortført til Danmark fra en anden stat, der har tiltrådt konventionen, idet konventionens art. 7 i så fald i stedet skal anvendes. Bestemmelsen i det foreslåede *stk. 3* vil derimod finde anvendelse, hvis et barn er bortført til Danmark fra en stat, der ikke har tiltrådt konventionen.

Det foreslåede *stk. 4* om, at reglerne i *stk. 1-3* kan fraviges ved overenskomst med fremmed stat, svarer til den gældende regel i retsplejelovens § 448 c, *stk. 3*. Reglerne i *stk. 1-3* er allerede fraveget ved Den Nordiske Ægteskabskonvention, jf. afsnit 3.3.2.6. Derudover vil reglerne blive fraveget ved gen-

nemførelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen. De foreslåede kompetencebestemmelser finder således kun anvendelse i sager, der ikke er omfattet af nogen af disse konventioner.

Domstolenes stedlige kompetence i sager om forældremyndighed (§ 448 g)

Bestemmelsen angår domstolenes stedlige kompetence, dvs. spørgsmålet om for hvilken dansk domstol en sag om forældremyndighed skal indbringes, forudsat at sagen kan behandles i Danmark efter kompetencereglerne i den foreslåede § 448 f. Bestemmelsen erstatter for så vidt angår sager om forældremyndighed den gældende regel i retsplejelovens § 448 d, jf. også lovforslagets § 10, nr. 2.

Hovedreglen i forslaget er, at en sag om forældremyndighed skal indbringes for retten i den retskreds, hvor barnet har bopæl, jf. 1. pkt. Udtrykket "bopæl" i 1. pkt. skal forstås på samme måde som bopælsbegrebet i retsplejelovens § 235, stk. 1 og 2, jf. bemærkningerne til den foreslåede § 4. Hvis barnet ikke har bopæl her i landet, skal sagen efter 2. pkt. som udgangspunkt indbringes for sagsøgte hjemting, jf. retsplejelovens § 235. Hvis sagsøgte ikke har hjemting her i landet, skal sagen dog indbringes for sagsøgerens hjemting eller, hvis heller ikke sagsøgeren har hjemting her i landet, for Københavns Byret, jf. 3. pkt.

Til § 11

(ikrafttræden m.v.)

Som beskrevet i afsnit 3.7.1.8. trådte konventionen i kraft den 1. januar 2002. Herefter kan de stater, der som Danmark var medlemmer af Haagerkonferencen på tidspunktet for dens 18. samling, tilslutte sig konventionen, og for disse stater træder konventionen efter art. 61, stk. 2, i kraft den første dag i den måned, der følger efter udløb af en periode på tre måneder efter deponeringen af tilslutningsinstrumentet.

Den foreslåede bestemmelse bemyndiger ministeren for familie- og forbrugeranliggender til at fastsætte tidspunktet for lovens ikrafttræden. Dette er nødvendigt, fordi tidspunktet for Danmarks ratifikation af konventionen ikke kendes ved fremsættelsen af dette lovforslag. Derfor kendes heller ikke tidspunktet for konventionens ikrafttræden i forhold til Danmark.

Efter art. 53, stk. 1, finder konventionen kun anvendelse på foranstaltninger, der er truffet i en stat, efter at konventionen er trådt i kraft i forhold til den pågældende stat. Dette udbygges i stk. 2, der bestemmer, at konventionen i relation til reglerne om anerkendelse og fuldbyrdelse kun finder anvendelse på foranstaltninger, der er truffet, efter at konventionen er trådt i kraft både i den stat, hvor foranstaltningen er truffet, og i den stat, hvor foranstaltningen søges anerkendt og fuldbyrdet. Der henvises til afsnit 3.7.1.6.

Spørgsmål om anerkendelse og fuldbyrdelse m.v. af afgørelser truffet før konventionens ikrafttræden er ikke reguleret af konventionen, men overladt til national ret. Anerkendelse og fuldbyrdelse af afgørelser om samvær og forældremyndighed truffet før ikrafttrædelsen af Haagerbørnebeskyttelseskonventionen i forhold til de lande, der er involveret i den pågældende sag, er således reguleret af børnebortførelsesloven (lov om international fuldbyrdelse af forældremyndighedsafgørelser m.v.) og den nordiske domslov. På det sociale område findes reguleringen i lov om udlevering til et andet nordisk land i anledning af visse beslutninger om forsorg eller behandling. Der henvises til afsnit 3.5.2.1.2.

Konventionen indeholder ikke overgangsbestemmelser i relation til lovvalgsreglerne i kapitel III. Som det fremgår af afsnit 3.7.1.6. vil lovvalgsreglen i art. 15 (om den lov, der finder anvendelse på afgørelser om beskyttelsesforanstaltninger) naturlig følge overgangsreglen i art. 53, stk. 1. Samme klare løsning gives imidlertid ikke i relation til lovvalgsreglerne om forældreansvar støttet på loven (art. 16-18). Konventionen tager således ikke stilling til, om et forældreansvar, der efter national ret er etableret inden konventionens ikrafttræden, fortsætter, selvom anvendelse af art. 16, stk. 1, på ikrafttrædelsestidspunktet vil medføre ændret placering af forældreansvaret. Ifølge den forklarende rapport til konventionen må denne situation løses efter nationale regler. Der henvises til afsnit 3.7.2.5.

Til § 12

(Grønland og Færøerne)

Bestemmelsen angår lovens territoriale gyldighed og indebærer, at loven ikke gælder for Færøerne og Grønland. Dette skyldes, at udvalget i afsnit 3.7.2.3.1. har foreslået, at Danmark benytter muligheden i art. 59 for ved ratifikationen at tage forbehold for konventionens anvendelse for Grønland og Færøerne. Baggrunden for dette er, at den grønlandske og færøske lovgivning indenfor konventionens anvendel-

sesområde på mange punkter er forskellig fra den danske lovgivning. For eksempel gælder hverken værgemålsloven, lov om forældremyndighed og samvær, børnebortførelsesloven, lov om social service og retsplejeloven på Grønland eller Færøerne.

Bestemmelsen giver dog mulighed for ved kongelig anordning at sætte loven i kraft helt eller delvist for Færøerne og Grønland, bortset fra §§ 9 og 10 om ændringerne af lov om social service og af retsplejeloven, da disse love ikke gælder for Færøerne og Grønland og heller ikke vil kunne sættes i kraft der.

KAPITEL 8. BILAG

Bilag 1. Convention on jurisdiction, applicable law, recognition, enforcement and co-operation in respect of parental responsibility and measures for the protection of children.

CONVENTION ON JURISDICTION, APPLICABLE LAW, RECOGNITION, ENFORCEMENT AND CO-OPERATION IN RESPECT OF PARENTAL RESPONSIBILITY AND MEASURES FOR THE PROTECTION OF CHILDREN

(Concluded 19 October 1996)

The States signatory to the present Convention,
 Considering the need to improve the protection of children in international situations,
 Wishing to avoid conflicts between their legal systems in respect of jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of measures for the protection of children,
 Recalling the importance of international co-operation for the protection of children,
 Confirming that the best interests of the child are to be a primary consideration,
 Noting that the Convention of 5 October 1961 concerning the powers of authorities and the law applicable in respect of the protection of minors is in need of revision,
 Desiring to establish common provisions to this effect, taking into account the United Nations Convention on the Rights of the Child of 20 November 1989,
 Have agreed on the following provisions –

CHAPTER I – SCOPE OF THE CONVENTION

Article 1

1 The objects of the present Convention are –
a to determine the State whose authorities have jurisdiction to take measures directed to the protection of the person or property of the child;
b to determine which law is to be applied by such authorities in exercising their jurisdiction;
c to determine the law applicable to parental responsibility;
d to provide for the recognition and enforcement of such measures of protection in all Contracting States;
e to establish such co-operation between the authorities of the Contracting States as may be necessary in order to achieve the purposes of this Convention.
 2 For the purposes of this Convention, the term ‘parental responsibility’ includes parental authority, or any analogous relationship of authority determining the rights, powers and responsibilities of parents, guardians or other legal representatives in relation to the person or the property of the child.

Article 2

The Convention applies to children from the moment of their birth until they reach the age of 18 years.

Article 3

The measures referred to in Article 1 may deal in particular with –
a the attribution, exercise, termination or restriction of parental responsibility, as well as its delegation;
b rights of custody, including rights relating to the care of the person of the child and, in particular, the right to determine the child's place of residence, as well as rights of access including

- the right to take a child for a limited period of time to a place other than the child's habitual residence;
- c* guardianship, curatorship and analogous institutions;
- d* the designation and functions of any person or body having charge of the child's person or property, representing or assisting the child;
- e* the placement of the child in a foster family or in institutional care, or the provision of care by *kafala* or an analogous institution;
- f* the supervision by a public authority of the care of a child by any person having charge of the child;
- g* the administration, conservation or disposal of the child's property.

Article 4

The Convention does not apply to –

- a* the establishment or contesting of a parent-child relationship;
- b* decisions on adoption, measures preparatory to adoption, or the annulment or revocation of adoption;
- c* the name and forenames of the child;
- d* emancipation;
- e* maintenance obligations;
- f* trusts or succession;
- g* social security;
- h* public measures of a general nature in matters of education or health;
- i* measures taken as a result of penal offences committed by children;
- j* decisions on the right of asylum and on immigration.

CHAPTER II – JURISDICTION

Article 5

1 The judicial or administrative authorities of the Contracting State of the habitual residence of the child have jurisdiction to take measures directed to the protection of the child's person or property.

2 Subject to Article 7, in case of a change of the child's habitual residence to another Contracting State, the authorities of the State of the new habitual residence have jurisdiction.

Article 6

1 For refugee children and children who, due to disturbances occurring in their country, are internationally displaced, the authorities of the Contracting State on the territory of which these children are present as a result of their displacement have the jurisdiction provided for in paragraph 1 of Article 5.

2 The provisions of the preceding paragraph also apply to children whose habitual residence cannot be established.

Article 7

1 In case of wrongful removal or retention of the child, the authorities of the Contracting State in which the child was habitually resident immediately before the removal or retention keep their jurisdiction until the child has acquired a habitual residence in another State, and

a each person, institution or other body having rights of custody has acquiesced in the removal or retention; or

b the child has resided in that other State for a period of at least one year after the person, institution or other body having rights of custody has or should have had knowledge of the whereabouts of the child, no request for return lodged within that period is still pending, and the child is settled in his or her new environment.

2 The removal or the retention of a child is to be considered wrongful where –
a it is in breach of rights of custody attributed to a person, an institution or any other body, either jointly or alone, under the law of the State in which the child was habitually resident immediately before the removal or retention;

and

b at the time of removal or retention those rights were actually exercised, either jointly or alone, or would have been so exercised but for the removal or retention.

The rights of custody mentioned in sub-paragraph *a* above, may arise in particular by operation of law or by reason of a judicial or administrative decision, or by reason of an agreement having legal effect under the law of that State.

3 So long as the authorities first mentioned in paragraph 1 keep their jurisdiction, the authorities of the Contracting State to which the child has been removed or in which he or she has been retained can take only such urgent measures under Article 11 as are necessary for the protection of the person or property of the child.

Article 8

1 By way of exception, the authority of a Contracting State having jurisdiction under Article 5 or 6, if it considers that the authority of another Contracting State would be better placed in the particular case to assess the best interests of the child, may either

– request that other authority, directly or with the assistance of the Central Authority of its State, to assume jurisdiction to take such measures of protection as it considers to be necessary, or

– suspend consideration of the case and invite the parties to introduce such a request before the authority of that other State.

2 The Contracting States whose authorities may be addressed as provided in the preceding paragraph are

a a State of which the child is a national,

b a State in which property of the child is located,

c a State whose authorities are seised of an application for divorce or legal separation of the child's parents, or for annulment of their marriage,

d a State with which the child has a substantial connection.

3 The authorities concerned may proceed to an exchange of views.

4 The authority addressed as provided in paragraph 1 may assume jurisdiction, in place of the authority having jurisdiction under Article 5 or 6, if it considers that this is in the child's best interests.

Article 9

1 If the authorities of a Contracting State referred to in Article 8, paragraph 2, consider that they are better placed in the particular case to assess the child's best interests, they may either – request the competent authority of the Contracting State of the habitual residence of the child, directly or with the assistance of the Central Authority of that State, that they be authorised to exercise jurisdiction to take the measures of protection which they consider to be necessary, or – invite the parties to introduce such a request before the authority of the Contracting State of the habitual residence of the child.

2 The authorities concerned may proceed to an exchange of views.

3 The authority initiating the request may exercise jurisdiction in place of the authority of the Contracting State of the habitual residence of the child only if the latter authority has accepted the request.

Article 10

1 Without prejudice to Articles 5 to 9, the authorities of a Contracting State exercising jurisdiction to decide upon an application for divorce or legal separation of the parents of a child habi-

tually resident in another Contracting State, or for annulment of their marriage, may, if the law of their State so provides, take measures directed to the protection of the person or property of such child if

a at the time of commencement of the proceedings, one of his or her parents habitually resides in that State and one of them has parental responsibility in relation to the child, and

b the jurisdiction of these authorities to take such measures has been accepted by the parents, as well as by any other person who has parental responsibility in relation to the child, and is in the best interests of the child.

2 The jurisdiction provided for by paragraph 1 to take measures for the protection of the child ceases as soon as the decision allowing or refusing the application for divorce, legal separation or annulment of the marriage has become final, or the proceedings have come to an end for another reason.

Article 11

1 In all cases of urgency, the authorities of any Contracting State in whose territory the child or property belonging to the child is present have jurisdiction to take any necessary measures of protection.

2 The measures taken under the preceding paragraph with regard to a child habitually resident in a Contracting State shall lapse as soon as the authorities which have jurisdiction under Articles 5 to 10 have taken the measures required by the situation.

3 The measures taken under paragraph 1 with regard to a child who is habitually resident in a non-Contracting State shall lapse in each Contracting State as soon as measures required by the situation and taken by the authorities of another State are recognised in the Contracting State in question.

Article 12

1 Subject to Article 7, the authorities of a Contracting State in whose territory the child or property belonging to the child is present have jurisdiction to take measures of a provisional character for the protection of the person or property of the child which have a territorial effect limited to the State in question, in so far as such measures are not incompatible with measures already taken by authorities which have jurisdiction under Articles 5 to 10.

2 The measures taken under the preceding paragraph with regard to a child habitually resident in a Contracting State shall lapse as soon as the authorities which have jurisdiction under Articles 5 to 10 have taken a decision in respect of the measures of protection which may be required by the situation.

3 The measures taken under paragraph 1 with regard to a child who is habitually resident in a non-Contracting State shall lapse in the Contracting State where the measures were taken as soon as measures required by the situation and taken by the authorities of another State are recognised in the Contracting State in question.

Article 13

1 The authorities of a Contracting State which have jurisdiction under Articles 5 to 10 to take measures for the protection of the person or property of the child must abstain from exercising this jurisdiction if, at the time of the commencement of the proceedings, corresponding measures have been requested from the authorities of another Contracting State having jurisdiction under Articles 5 to 10 at the time of the request and are still under consideration.

2 The provisions of the preceding paragraph shall not apply if the authorities before whom the request for measures was initially introduced have declined jurisdiction.

Article 14

The measures taken in application of Articles 5 to 10 remain in force according to their terms, even if a change of circumstances has eliminated the basis upon which jurisdiction was found.

ded, so long as the authorities which have jurisdiction under the Convention have not modified, replaced or terminated such measures.

CHAPTER III – APPLICABLE LAW

Article 15

1 In exercising their jurisdiction under the provisions of Chapter II, the authorities of the Contracting States shall apply their own law.

2 However, in so far as the protection of the person or the property of the child requires, they may exceptionally apply or take into consideration the law of another State with which the situation has a substantial connection.

3 If the child's habitual residence changes to another Contracting State, the law of that other State governs, from the time of the change, the conditions of application of the measures taken in the State of the former habitual residence.

Article 16

1 The attribution or extinction of parental responsibility by operation of law, without the intervention of a judicial or administrative authority, is governed by the law of the State of the habitual residence of the child.

2 The attribution or extinction of parental responsibility by an agreement or a unilateral act, without intervention of a judicial or administrative authority, is governed by the law of the State of the child's habitual residence at the time when the agreement or unilateral act takes effect.

3 Parental responsibility which exists under the law of the State of the child's habitual residence subsists after a change of that habitual residence to another State.

4 If the child's habitual residence changes, the attribution of parental responsibility by operation of law to a person who does not already have such responsibility is governed by the law of the State of the new habitual residence.

Article 17

The exercise of parental responsibility is governed by the law of the State of the child's habitual residence. If the child's habitual residence changes, it is governed by the law of the State of the new habitual residence.

Article 18

The parental responsibility referred to in Article 16 may be terminated, or the conditions of its exercise modified, by measures taken under this Convention.

Article 19

1 The validity of a transaction entered into between a third party and another person who would be entitled to act as the child's legal representative under the law of the State where the transaction was concluded cannot be contested, and the third party cannot be held liable, on the sole ground that the other person was not entitled to act as the child's legal representative under the law designated by the provisions of this Chapter, unless the third party knew or should have known that the parental responsibility was governed by the latter law.

2 The preceding paragraph applies only if the transaction was entered into between persons present on the territory of the same State.

Article 20

The provisions of this Chapter apply even if the law designated by them is the law of a non-Contracting State.

Article 21

1 In this Chapter the term "law" means the law in force in a State other than its choice of law rules.

2 However, if the law applicable according to Article 16 is that of a non-Contracting State and if the choice of law rules of that State designate the law of another non-Contracting State which would apply its own law, the law of the latter State applies. If that other non-Contracting State would not apply its own law, the applicable law is that designated by Article 16.

Article 22

The application of the law designated by the provisions of this Chapter can be refused only if this application would be manifestly contrary to public policy, taking into account the best interests of the child.

CHAPTER IV – RECOGNITION AND ENFORCEMENT

Article 23

1 The measures taken by the authorities of a Contracting State shall be recognised by operation of law in all other Contracting States.

2 Recognition may however be refused –

a if the measure was taken by an authority whose jurisdiction was not based on one of the grounds provided for in Chapter II;

b if the measure was taken, except in a case of urgency, in the context of a judicial or administrative proceeding, without the child having been provided the opportunity to be heard, in violation of fundamental principles of procedure of the requested State;

c on the request of any person claiming that the measure infringes his or her parental responsibility, if such measure was taken, except in a case of urgency, without such person having been given an opportunity to be heard;

d if such recognition is manifestly contrary to public policy of the requested State, taking into account the best interests of the child;

e if the measure is incompatible with a later measure taken in the non-Contracting State of the habitual residence of the child, where this later measure fulfils the requirements for recognition in the requested State;

f if the procedure provided in Article 33 has not been complied with.

Article 24

Without prejudice to Article 23, paragraph 1, any interested person may request from the competent authorities of a Contracting State that they decide on the recognition or non-recognition of a measure taken in another Contracting State. The procedure is governed by the law of the requested State.

Article 25

The authority of the requested State is bound by the findings of fact on which the authority of the State where the measure was taken based its jurisdiction.

Article 26

1 If measures taken in one Contracting State and enforceable there require enforcement in another Contracting State, they shall, upon request by an interested party, be declared enforceable or registered for the purpose of enforcement in that other State according to the procedure provided in the law of the latter State.

2 Each Contracting State shall apply to the declaration of enforceability or registration a simple and rapid procedure.

3 The declaration of enforceability or registration may be refused only for one of the reasons set out in Article 23, paragraph 2.

Article 27

Without prejudice to such review as is necessary in the application of the preceding Articles, there shall be no review of the merits of the measure taken.

Article 28

Measures taken in one Contracting State and declared enforceable, or registered for the purpose of enforcement, in another Contracting State shall be enforced in the latter State as if they had been taken by the authorities of that State. Enforcement takes place in accordance with the law of the requested State to the extent provided by such law, taking into consideration the best interests of the child.

CHAPTER V – CO-OPERATION

Article 29

1 A Contracting State shall designate a Central Authority to discharge the duties which are imposed by the Convention on such authorities.

2 Federal States, States with more than one system of law or States having autonomous territorial units shall be free to appoint more than one Central Authority and to specify the territorial or personal extent of their functions. Where a State has appointed more than one Central Authority, it shall designate the Central Authority to which any communication may be addressed for transmission to the appropriate Central Authority within that State.

Article 30

1 Central Authorities shall co-operate with each other and promote co-operation amongst the competent authorities in their States to achieve the purposes of the Convention.

2 They shall, in connection with the application of the Convention, take appropriate steps to provide information as to the laws of, and services available in, their States relating to the protection of children.

Article 31

The Central Authority of a Contracting State, either directly or through public authorities or other bodies, shall take all appropriate steps to –

a facilitate the communications and offer the assistance provided for in Articles 8 and 9 and in this Chapter;

b facilitate, by mediation, conciliation or similar means, agreed solutions for the protection of the person or property of the child in situations to which the Convention applies;

c provide, on the request of a competent authority of another Contracting State, assistance in discovering the whereabouts of a child where it appears that the child may be present and in need of protection within the territory of the requested State.

Article 32

On a request made with supporting reasons by the Central Authority or other competent authority of any Contracting State with which the child has a substantial connection, the Central Authority of the Contracting State in which the child is habitually resident and present may, directly or through public authorities or other bodies,

a provide a report on the situation of the child;

b request the competent authority of its State to consider the need to take measures for the protection of the person or property of the child.

Article 33

1 If an authority having jurisdiction under Articles 5 to 10 contemplates the placement of the child in a foster family or institutional care, or the provision of care by *kafala* or an analogous institution, and if such placement or such provision of care is to take place in another Contracting State, it shall first consult with the Central Authority or other competent authority of the latter State. To that effect it shall transmit a report on the child together with the reasons for the proposed placement or provision of care.

2 The decision on the placement or provision of care may be made in the requesting State only if the Central Authority or other competent authority of the requested State has consented to the placement or provision of care, taking into account the child's best interests.

Article 34

1 Where a measure of protection is contemplated, the competent authorities under the Convention, if the situation of the child so requires, may request any authority of another Contracting State which has information relevant to the protection of the child to communicate such information.

2 A Contracting State may declare that requests under paragraph 1 shall be communicated to its authorities only through its Central Authority.

Article 35

1 The competent authorities of a Contracting State may request the authorities of another Contracting State to assist in the implementation of measures of protection taken under this Convention, especially in securing the effective exercise of rights of access as well as of the right to maintain direct contacts on a regular basis.

2 The authorities of a Contracting State in which the child does not habitually reside may, on the request of a parent residing in that State who is seeking to obtain or to maintain access to the child, gather information or evidence and may make a finding on the suitability of that parent to exercise access and on the conditions under which access is to be exercised. An authority exercising jurisdiction under Articles 5 to 10 to determine an application concerning access to the child, shall admit and consider such information, evidence and finding before reaching its decision.

3 An authority having jurisdiction under Articles 5 to 10 to decide on access may adjourn a proceeding pending the outcome of a request made under paragraph 2, in particular, when it is considering an application to restrict or terminate access rights granted in the State of the child's former habitual residence.

4 Nothing in this Article shall prevent an authority having jurisdiction under Articles 5 to 10 from taking provisional measures pending the outcome of the request made under paragraph 2.

Article 36

In any case where the child is exposed to a serious danger, the competent authorities of the Contracting State where measures for the protection of the child have been taken or are under consideration, if they are informed that the child's residence has changed to, or that the child is present in another State, shall inform the authorities of that other State about the danger involved and the measures taken or under consideration.

Article 37

An authority shall not request or transmit any information under this Chapter if to do so would, in its opinion, be likely to place the child's person or property in danger, or constitute a serious threat to the liberty or life of a member of the child's family.

Article 38

1 Without prejudice to the possibility of imposing reasonable charges for the provision of services, Central Authorities and other public authorities of Contracting States shall bear their own costs in applying the provisions of this Chapter.

2 Any Contracting State may enter into agreements with one or more other Contracting States concerning the allocation of charges.

Article 39

Any Contracting State may enter into agreements with one or more other Contracting States with a view to improving the application of this Chapter in their mutual relations. The States which have concluded such an agreement shall transmit a copy to the depositary of the Convention.

CHAPTER VI – GENERAL PROVISIONS

Article 40

1 The authorities of the Contracting State of the child's habitual residence, or of the Contracting State where a measure of protection has been taken, may deliver to the person having parental responsibility or to the person entrusted with protection of the child's person or property, at his or her request, a certificate indicating the capacity in which that person is entitled to act and the powers conferred upon him or her.

2 The capacity and powers indicated in the certificate are presumed to be vested in that person, in the absence of proof to the contrary.

3 Each Contracting State shall designate the authorities competent to draw up the certificate.

Article 41

Personal data gathered or transmitted under the Convention shall be used only for the purposes for which they were gathered or transmitted.

Article 42

The authorities to whom information is transmitted shall ensure its confidentiality, in accordance with the law of their State.

Article 43

All documents forwarded or delivered under this Convention shall be exempt from legalisation or any analogous formality.

Article 44

Each Contracting State may designate the authorities to which requests under Articles 8, 9 and 33 are to be addressed.

Article 45

1 The designations referred to in Articles 29 and 44 shall be communicated to the Permanent Bureau of the Hague Conference on Private International Law.

2 The declaration referred to in Article 34, paragraph 2, shall be made to the depositary of the Convention.

Article 46

A Contracting State in which different systems of law or sets of rules of law apply to the protection of the child and his or her property shall not be bound to apply the rules of the Convention to conflicts solely between such different systems or sets of rules of law.

Article 47

In relation to a State in which two or more systems of law or sets of rules of law with regard to any matter dealt with in this Convention apply in different territorial units –

1 any reference to habitual residence in that State shall be construed as referring to habitual residence in a territorial unit;

2 any reference to the presence of the child in that State shall be construed as referring to presence in a territorial unit;

3 any reference to the location of property of the child in that State shall be construed as referring to location of property of the child in a territorial unit;

4 any reference to the State of which the child is a national shall be construed as referring to the territorial unit designated by the law of that State or, in the absence of relevant rules, to the territorial unit with which the child has the closest connection;

5 any reference to the State whose authorities are seised of an application for divorce or legal separation of the child's parents, or for annulment of their marriage, shall be construed as referring to the territorial unit whose authorities are seised of such application;

6 any reference to the State with which the child has a substantial connection shall be construed as referring to the territorial unit with which the child has such connection;

7 any reference to the State to which the child has been removed or in which he or she has been retained shall be construed as referring to the relevant territorial unit to which the child has been removed or in which he or she has been retained;

8 any reference to bodies or authorities of that State, other than Central Authorities, shall be construed as referring to those authorised to act in the relevant territorial unit;

9 any reference to the law or procedure or authority of the State in which a measure has been taken shall be construed as referring to the law or procedure or authority of the territorial unit in which such measure was taken;

10 any reference to the law or procedure or authority of the requested State shall be construed as referring to the law or procedure or authority of the territorial unit in which recognition or enforcement is sought.

Article 48

For the purpose of identifying the applicable law under Chapter III, in relation to a State which comprises two or more territorial units each of which has its own system of law or set of rules of law in respect of matters covered by this Convention, the following rules apply –

a if there are rules in force in such a State identifying which territorial unit's law is applicable, the law of that unit applies;

b in the absence of such rules, the law of the relevant territorial unit as defined in Article 47 applies.

Article 49

For the purpose of identifying the applicable law under Chapter III, in relation to a State which has two or more systems of law or sets of rules of law applicable to different categories of persons in respect of matters covered by this Convention, the following rules apply –

a if there are rules in force in such a State identifying which among such laws applies, that law applies;

b in the absence of such rules, the law of the system or the set of rules of law with which the child has the closest connection applies.

Article 50

This Convention shall not affect the application of the *Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction*, as between Parties to both Conventions.

Nothing, however, precludes provisions of this Convention from being invoked for the purpo-

ses of obtaining the return of a child who has been wrongfully removed or retained or of organising access rights.

Article 51

In relations between the Contracting States this Convention replaces the *Convention of 5 October 1961 concerning the powers of authorities and the law applicable in respect of the protection of minors*, and the *Convention governing the guardianship of minors*, signed at The Hague 12 June 1902, without prejudice to the recognition of measures taken under the Convention of 5 October 1961 mentioned above.

Article 52

1 This Convention does not affect any international instrument to which Contracting States are Parties and which contains provisions on matters governed by the Convention, unless a contrary declaration is made by the States Parties to such instrument.

2 This Convention does not affect the possibility for one or more Contracting States to conclude agreements which contain, in respect of children habitually resident in any of the States Parties to such agreements, provisions on matters governed by this Convention.

3 Agreements to be concluded by one or more Contracting States on matters within the scope of this Convention do not affect, in the relationship of such States with other Contracting States, the application of the provisions of this Convention.

4 The preceding paragraphs also apply to uniform laws based on special ties of a regional or other nature between the States concerned.

Article 53

1 The Convention shall apply to measures only if they are taken in a State after the Convention has entered into force for that State.

2 The Convention shall apply to the recognition and enforcement of measures taken after its entry into force as between the State where the measures have been taken and the requested State.

Article 54

1 Any communication sent to the Central Authority or to another authority of a Contracting State shall be in the original language, and shall be accompanied by a translation into the official language or one of the official languages of the other State or, where that is not feasible, a translation into French or English.

2 However, a Contracting State may, by making a reservation in accordance with Article 60, object to the use of either French or English, but not both.

Article 55

1 A Contracting State may, in accordance with Article 60,
a reserve the jurisdiction of its authorities to take measures directed to the protection of property of a child situated on its territory;

b reserve the right not to recognise any parental responsibility or measure in so far as it is incompatible with any measure taken by its authorities in relation to that property.

2 The reservation may be restricted to certain categories of property.

Article 56

The Secretary General of the Hague Conference on Private International Law shall at regular intervals convoke a Special Commission in order to review the practical operation of the Convention.

CHAPTER VII – FINAL CLAUSES

Article 57

- 1 The Convention shall be open for signature by the States which were Members of the Hague Conference on Private International Law at the time of its Eighteenth Session.
- 2 It shall be ratified, accepted or approved and the instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Ministry of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands, depositary of the Convention.

Article 58

- 1 Any other State may accede to the Convention after it has entered into force in accordance with Article 61, paragraph 1.
- 2 The instrument of accession shall be deposited with the depositary.
- 3 Such accession shall have effect only as regards the relations between the acceding State and those Contracting States which have not raised an objection to its accession in the six months after the receipt of the notification referred to in sub-paragraph *b* of Article 63. Such an objection may also be raised by States at the time when they ratify, accept or approve the Convention after an accession. Any such objection shall be notified to the depositary.

Article 59

- 1 If a State has two or more territorial units in which different systems of law are applicable in relation to matters dealt with in this Convention, it may at the time of signature, ratification, acceptance, approval or accession declare that the Convention shall extend to all its territorial units or only to one or more of them and may modify this declaration by submitting another declaration at any time.
- 2 Any such declaration shall be notified to the depositary and shall state expressly the territorial units to which the Convention applies.
- 3 If a State makes no declaration under this Article, the Convention is to extend to all territorial units of that State.

Article 60

- 1 Any State may, not later than the time of ratification, acceptance, approval or accession, or at the time of making a declaration in terms of Article 59, make one or both of the reservations provided for in Articles 54, paragraph 2, and 55. No other reservation shall be permitted.
- 2 Any State may at any time withdraw a reservation it has made. The withdrawal shall be notified to the depositary.
- 3 The reservation shall cease to have effect on the first day of the third calendar month after the notification referred to in the preceding paragraph.

Article 61

- 1 The Convention shall enter into force on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of the third instrument of ratification, acceptance or approval referred to in Article 57.
- 2 Thereafter the Convention shall enter into force –
 - a* for each State ratifying, accepting or approving it subsequently, on the first day of the month following the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession;
 - b* for each State acceding, on the first day of the month following the expiration of three months after the expiration of the period of six months provided in Article 58, paragraph 3;
 - c* for a territorial unit to which the Convention has been extended in conformity with Article 59, on the first day of the month following the expiration of three months after the notification referred to in that Article.

Article 62

1 A State Party to the Convention may denounce it by a notification in writing addressed to the depositary. The denunciation may be limited to certain territorial units to which the Convention applies.

2 The denunciation takes effect on the first day of the month following the expiration of twelve months after the notification is received by the depositary. Where a longer period for the denunciation to take effect is specified in the notification, the denunciation takes effect upon the expiration of such longer period.

Article 63

The depositary shall notify the States Members of the Hague Conference on Private International Law and the States which have acceded in accordance with Article 58 of the following –

- a* the signatures, ratifications, acceptances and approvals referred to in Article 57;
- b* the accessions and objections raised to accessions referred to in Article 58;
- c* the date on which the Convention enters into force in accordance with Article 61;
- d* the declarations referred to in Articles 34, paragraph 2, and 59;
- e* the agreements referred to in Article 39;
- f* the reservations referred to in Articles 54, paragraph 2, and 55 and the withdrawals referred to in Article 60, paragraph 2;
- g* the denunciations referred to in Article 62.

In witness whereof the undersigned, being duly authorised thereto, have signed this Convention.

Done at The Hague, on the 19th day of October 1996, in the English and French languages, both texts being equally authentic, in a single copy which shall be deposited in the archives of the Government of the Kingdom of the Netherlands, and of which a certified copy shall be sent, through diplomatic channels, to each of the States Members of the Hague Conference on Private International Law at the date of its Eighteenth Session.

Bilag 2. Convention concernant la compétence, la loi applicable, la reconnaissance, l'exécution et la coopération en matière de responsabilité parentale et de mesure de protection des enfants.

CONVENTION CONCERNANT LA COMPÉTENCE, LA LOI APPLICABLE, LA RECONNAISSANCE, L'EXÉCUTION ET LA COOPÉRATION EN MATIÈRE DE RESPONSABILITÉ PARENTALE ET DE MESURES DE PROTECTION DES ENFANTS

(Conclue le 19 octobre 1996)

Les Etats signataires de la présente Convention,

Considérant qu'il convient de renforcer la protection des enfants dans les situations à caractère international,

Désirant éviter des conflits entre leurs systèmes juridiques en matière de compétence, loi applicable, reconnaissance et exécution des mesures de protection des enfants,

Rappelant l'importance de la coopération internationale pour la protection des enfants,

Confirmant que l'intérêt supérieur de l'enfant doit être une considération primordiale,

Constatant la nécessité de reviser la *Convention du 5 octobre 1961 concernant la compétence des autorités et la loi applicable en matière de protection des mineurs*,

Désirant établir des dispositions communes à cet effet, en tenant compte de la *Convention des Nations Unies relative aux droits de l'enfant, du 20 novembre 1989*,

Sont convenus des dispositions suivantes:

CHAPITRE I – CHAMP D'APPLICATION DE LA CONVENTION

Article premier

1 La présente Convention a pour objet:

a de déterminer l'Etat dont les autorités ont compétence pour prendre des mesures tendant à la protection de la personne ou des biens de l'enfant;

b de déterminer la loi applicable par ces autorités dans l'exercice de leur compétence;

c de déterminer la loi applicable à la responsabilité parentale;

d d'assurer la reconnaissance et l'exécution des mesures de protection dans tous les Etats contractants;

e d'établir entre les autorités des Etats contractants la coopération nécessaire à la réalisation des objectifs de la Convention.

2 Aux fins de la Convention, l'expression «responsabilité parentale» comprend l'autorité parentale ou tout autre rapport d'autorité analogue déterminant les droits, les pouvoirs et les obligations des parents, d'un tuteur ou autre représentant légal à l'égard de la personne ou des biens de l'enfant.

Article 2

La Convention s'applique aux enfants à partir de leur naissance et jusqu'à ce qu'ils aient atteint l'âge de 18 ans.

Article 3

Les mesures prévues à l'article premier peuvent porter notamment sur:

- a* l'attribution, l'exercice et le retrait total ou partiel de la responsabilité parentale, ainsi que la délégation de celle-ci;
- b* le droit de garde, comprenant le droit portant sur les soins de la personne de l'enfant, et en particulier celui de décider de son lieu de résidence, ainsi que le droit de visite, comprenant le droit d'emmener l'enfant pour une période limitée dans un lieu autre que celui de sa résidence habituelle;
- c* la tutelle, la curatelle et les institutions analogues;
- d* la désignation et les fonctions de toute personne ou organisme chargé de s'occuper de la personne ou des biens de l'enfant, de le représenter ou de l'assister;
- e* le placement de l'enfant dans une famille d'accueil ou dans un établissement, ou son recueil légal par kafala ou par une institution analogue;
- f* la supervision par les autorités publiques des soins dispensés à l'enfant par toute personne ayant la charge de cet enfant;
- g* l'administration, la conservation ou la disposition des biens de l'enfant.

Article 4

Sont exclus du domaine de la Convention:

- a* l'établissement et la contestation de la filiation;
- b* la décision sur l'adoption et les mesures qui la préparent, ainsi que l'annulation et la révocation de l'adoption;
- c* les nom et prénoms de l'enfant;
- d* l'émancipation;
- e* les obligations alimentaires;
- f* les trusts et successions;
- g* la sécurité sociale;
- h* les mesures publiques de caractère général en matière d'éducation et de santé;
- i* les mesures prises en conséquence d'infractions pénales commises par des enfants;
- j* les décisions sur le droit d'asile et en matière d'immigration.

CHAPITRE II – COMPÉTENCE

Article 5

1 Les autorités, tant judiciaires qu'administratives, de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'enfant sont compétentes pour prendre des mesures tendant à la protection de sa personne ou de ses biens.

2 Sous réserve de l'article 7, en cas de changement de la résidence habituelle de l'enfant dans un autre Etat contractant, sont compétentes les autorités de l'Etat de la nouvelle résidence habituelle.

Article 6

1 Pour les enfants réfugiés et les enfants qui, par suite de troubles prévalant dans leur pays, sont internationalement déplacés, les autorités de l'Etat contractant sur le territoire duquel ces enfants sont présents du fait de leur déplacement exercent la compétence prévue au paragraphe premier de l'article 5.

2 La disposition du paragraphe précédent s'applique également aux enfants dont la résidence habituelle ne peut être établie.

Article 7

1 En cas de déplacement ou de non-retour illicite de l'enfant, les autorités de l'Etat contractant dans lequel l'enfant avait sa résidence habituelle immédiatement avant son déplacement ou son non-retour conservent leur compétence jusqu'au moment où l'enfant a acquis une résidence habituelle dans un autre Etat et que:

a toute personne, institution ou autre organisme ayant le droit de garde a acquiescé au déplacement ou au non-retour; ou

b l'enfant a résidé dans cet autre Etat pour une période d'au moins un an après que la personne, l'institution ou tout autre organisme ayant le droit de garde a connu ou aurait dû connaître le lieu où se trouvait l'enfant, aucune demande de retour présentée pendant cette période n'est encore en cours d'examen, et l'enfant s'est intégré dans son nouveau milieu.

2 Le déplacement ou le non-retour de l'enfant est considéré comme illicite:

a lorsqu'il a lieu en violation d'un droit de garde, attribué à une personne, une institution ou tout autre organisme, seul ou conjointement, par le droit de l'Etat dans lequel l'enfant avait sa résidence habituelle immédiatement avant son déplacement ou son non-retour, et

b que ce droit était exercé de façon effective, seul ou conjointement, au moment du déplacement ou du non-retour, ou l'eût été si de tels événements n'étaient survenus.

Le droit de garde visé à la lettre a peut notamment résulter d'une attribution de plein droit, d'une décision judiciaire ou administrative, ou d'un accord en vigueur selon le droit de cet Etat.

3 Tant que les autorités mentionnées au paragraphe premier conservent leur compétence, les autorités de l'Etat contractant où l'enfant a été déplacé ou retenu ne peuvent prendre que les mesures urgentes nécessaires à la protection de la personne ou des biens de l'enfant, conformément à l'article 11.

Article 8

1 A titre d'exception, l'autorité de l'Etat contractant compétente en application des articles 5 ou 6, si elle considère que l'autorité d'un autre Etat contractant serait mieux à même d'apprécier dans un cas particulier l'intérêt supérieur de l'enfant, peut

– soit demander à cette autorité, directement ou avec le concours de l'Autorité centrale de cet Etat, d'accepter la compétence pour prendre les mesures de protection qu'elle estimera nécessaires,

– soit surseoir à statuer et inviter les parties à saisir d'une telle demande l'autorité de cet autre Etat.

2 Les Etats contractants dont une autorité peut être requise ou saisie dans les conditions fixées au paragraphe précédent sont:

a un Etat dont l'enfant possède la nationalité,

b un Etat dans lequel sont situés des biens de l'enfant,

c un Etat dont une autorité est saisie d'une demande en divorce ou séparation de corps des parents de l'enfant, ou en annulation de leur mariage,

d un Etat avec lequel l'enfant présente un lien étroit.

3 Les autorités concernées peuvent procéder à un échange de vues.

4 L'autorité requise ou saisie dans les conditions prévues au paragraphe premier peut accepter la compétence, en lieu et place de l'autorité compétente en application des articles 5 ou 6, si elle considère que tel est l'intérêt supérieur de l'enfant.

Article 9

1 Les autorités des Etats contractants mentionnés à l'article 8, paragraphe 2, si elles considèrent qu'elles sont les mieux à même d'apprécier dans un cas particulier l'intérêt supérieur de l'enfant, peuvent

– soit demander à l'autorité compétente de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'enfant, directement ou avec le concours de l'Autorité centrale de cet Etat, de leur permettre d'exercer la compétence pour prendre les mesures de protection qu'elles estiment nécessaires,

– soit inviter les parties à présenter une telle demande devant les autorités de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'enfant.

2 Les autorités concernées peuvent procéder à un échange de vues.

3 L'autorité à l'origine de la demande ne peut exercer la compétence en lieu et place de l'autorité de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'enfant que si cette autorité a accepté la demande.

Article 10

1 Sans préjudice des articles 5 à 9, les autorités d'un Etat contractant, dans l'exercice de leur compétence pour connaître d'une demande en divorce ou séparation de corps des parents d'un enfant résidant habituellement dans un autre Etat contractant, ou en annulation de leur mariage, peuvent prendre, si la loi de leur Etat le permet, des mesures de protection de la personne ou des biens de l'enfant,

a si, au commencement de la procédure, l'un des parents réside habituellement dans cet Etat et que l'un d'eux ait la responsabilité parentale à l'égard de l'enfant, et

b si la compétence de ces autorités pour prendre de telles mesures a été acceptée par les parents, ainsi que par toute autre personne ayant la responsabilité parentale à l'égard de l'enfant et si cette compétence est conforme à l'intérêt supérieur de l'enfant.

2 La compétence prévue au paragraphe premier pour prendre des mesures de protection de l'enfant cesse dès lors que la décision faisant droit ou rejetant la demande en divorce, séparation de corps ou annulation du mariage est devenue définitive ou que la procédure a pris fin pour un autre motif.

Article 11

1 Dans tous les cas d'urgence, les autorités de chaque Etat contractant sur le territoire duquel se trouve l'enfant ou des biens lui appartenant sont compétentes pour prendre les mesures de protection nécessaires.

2 Les mesures prises en application du paragraphe précédent à l'égard d'un enfant ayant sa résidence habituelle dans un Etat contractant cessent d'avoir effet dès que les autorités compétentes en vertu des articles 5 à 10 ont pris les mesures exigées par la situation.

3 Les mesures prises en application du paragraphe premier à l'égard d'un enfant ayant sa résidence habituelle dans un Etat non contractant cessent d'avoir effet dans chaque Etat contractant dès qu'y sont reconnues les mesures exigées par la situation, prises par les autorités d'un autre Etat.

Article 12

1 Sous réserve de l'article 7, les autorités d'un Etat contractant sur le territoire duquel se trouve l'enfant ou des biens lui appartenant sont compétentes pour prendre des mesures de protection de la personne ou des biens de l'enfant, ayant un caractère provisoire et une efficacité territoriale restreinte à cet Etat, pour autant que de telles mesures ne soient pas incompatibles avec celles déjà prises par les autorités compétentes en vertu des articles 5 à 10.

2 Les mesures prises en application du paragraphe précédent à l'égard d'un enfant ayant sa résidence habituelle dans un Etat contractant cessent d'avoir effet dès que les autorités compétentes en vertu des articles 5 à 10 se sont prononcées sur les mesures que pourrait exiger la situation.

3 Les mesures prises en application du paragraphe premier à l'égard d'un enfant ayant sa résidence habituelle dans un Etat non contractant cessent d'avoir effet dans l'Etat contractant où elles ont été prises dès qu'y sont reconnues les mesures exigées par la situation, prises par les autorités d'un autre Etat.

Article 13

1 Les autorités d'un Etat contractant qui sont compétentes selon les articles 5 à 10 pour prendre des mesures de protection de la personne ou des biens de l'enfant doivent s'abstenir de statuer si, lors de l'introduction de la procédure, des mesures correspondantes ont été demandées aux autorités d'un autre Etat contractant alors compétentes en vertu des articles 5 à 10 et sont encore en cours d'examen.

2 La disposition du paragraphe précédent ne s'applique pas si les autorités devant lesquelles la demande de mesures a été initialement présentée ont renoncé à leur compétence.

Article 14

Les mesures prises en application des articles 5 à 10 restent en vigueur dans les limites qui sont les leurs, même lorsqu'un changement des circonstances a fait disparaître l'élément sur lequel était fondée la compétence, tant que les autorités compétentes en vertu de la Convention ne les ont pas modifiées, remplacées ou levées.

CHAPITRE III – LOI APPLICABLE

Article 15

1 Dans l'exercice de la compétence qui leur est attribuée par les dispositions du chapitre II, les autorités des Etats contractants appliquent leur loi.

2 Toutefois, dans la mesure où la protection de la personne ou des biens de l'enfant le requiert, elles peuvent exceptionnellement appliquer ou prendre en considération la loi d'un autre Etat avec lequel la situation présente un lien étroit.

3 En cas de changement de la résidence habituelle de l'enfant dans un autre Etat contractant, la loi de cet autre Etat régit, à partir du moment où le changement est survenu, les conditions d'application des mesures prises dans l'Etat de l'ancienne résidence habituelle.

Article 16

1 L'attribution ou l'extinction de plein droit d'une responsabilité parentale, sans intervention d'une autorité judiciaire ou administrative, est régie par la loi de l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant.

2 L'attribution ou l'extinction d'une responsabilité parentale par un accord ou un acte unilatéral, sans intervention d'une autorité judiciaire ou administrative, est régie par la loi de l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant au moment où l'accord ou l'acte unilatéral prend effet.

3 La responsabilité parentale existant selon la loi de l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant subsiste après le changement de cette résidence habituelle dans un autre Etat.

4 En cas de changement de la résidence habituelle de l'enfant, l'attribution de plein droit de la responsabilité parentale à une personne qui n'est pas déjà investie de cette responsabilité est régie par la loi de l'Etat de la nouvelle résidence habituelle.

Article 17

L'exercice de la responsabilité parentale est régi par la loi de l'Etat de la résidence habituelle de l'enfant. En cas de changement de la résidence habituelle de l'enfant, il est régi par la loi de l'Etat de la nouvelle résidence habituelle.

Article 18

La responsabilité parentale prévue à l'article 16 pourra être retirée ou ses conditions d'exercice modifiées par des mesures prises en application de la Convention.

Article 19

1 La validité d'un acte passé entre un tiers et une autre personne qui aurait la qualité de représentant légal selon la loi de l'Etat où l'acte a été passé ne peut être contestée, ni la responsabilité du tiers engagée, pour le seul motif que l'autre personne n'avait pas la qualité de représentant légal en vertu de la loi désignée par les dispositions du présent chapitre, sauf si le tiers savait ou devait savoir que la responsabilité parentale était régie par cette loi.

2 Le paragraphe précédent ne s'applique que dans le cas où l'acte a été passé entre personnes présentes sur le territoire d'un même Etat.

Article 20

Les dispositions du présent chapitre sont applicables même si la loi qu'elles désignent est celle d'un Etat non contractant.

Article 21

1 Au sens du présent chapitre, le terme «loi» désigne le droit en vigueur dans un Etat, à l'exclusion des règles de conflit de lois.

2 Toutefois, si la loi applicable en vertu de l'article 16 est celle d'un Etat non contractant et que les règles de conflit de cet Etat désignent la loi d'un autre Etat non contractant qui appliquerait sa propre loi, la loi de cet autre Etat est applicable. Si la loi de cet autre Etat non contractant ne se reconnaît pas applicable, la loi applicable est celle désignée par l'article 16.

Article 22

L'application de la loi désignée par les dispositions du présent chapitre ne peut être écartée que si cette application est manifestement contraire à l'ordre public, compte tenu de l'intérêt supérieur de l'enfant.

CHAPITRE IV – RECONNAISSANCE ET EXÉCUTION*Article 23*

1 Les mesures prises par les autorités d'un Etat contractant sont reconnues de plein droit dans les autres Etats contractants.

- 2 Toutefois, la reconnaissance peut être refusée:
- a* si la mesure a été prise par une autorité dont la compétence n'était pas fondée sur un chef de compétence prévu au chapitre II;
- b* si la mesure a été prise, hors le cas d'urgence, dans le cadre d'une procédure judiciaire ou administrative, sans qu'ait été donnée à l'enfant la possibilité d'être entendu, en violation des principes fondamentaux de procédure de l'Etat requis;
- c* à la demande de toute personne prétendant que cette mesure porte atteinte à sa responsabilité parentale, si cette mesure a été prise, hors le cas d'urgence, sans qu'ait été donnée à cette personne la possibilité d'être entendue;
- d* si la reconnaissance est manifestement contraire à l'ordre public de l'Etat requis, compte tenu de l'intérêt supérieur de l'enfant;
- e* si la mesure est incompatible avec une mesure prise postérieurement dans l'Etat non contractant de la résidence habituelle de l'enfant, lorsque cette dernière mesure réunit les conditions nécessaires à sa reconnaissance dans l'Etat requis;
- f* si la procédure prévue à l'article 33 n'a pas été respectée.

Article 24

Sans préjudice de l'article 23, paragraphe premier, toute personne intéressée peut demander aux autorités compétentes d'un Etat contractant qu'il soit statué sur la reconnaissance ou la non-reconnaissance d'une mesure prise dans un autre Etat contractant. La procédure est régie par la loi de l'Etat requis.

Article 25

L'autorité de l'Etat requis est liée par les constatations de fait sur lesquelles l'autorité de l'Etat qui a pris la mesure a fondé sa compétence.

Article 26

1 Si les mesures prises dans un Etat contractant et qui y sont exécutoires comportent des actes d'exécution dans un autre Etat contractant, elles sont, dans cet autre Etat, déclarées exécutoires ou enregistrées aux fins d'exécution, sur requête de toute partie intéressée, selon la procédure prévue par la loi de cet Etat.

2 Chaque Etat contractant applique à la déclaration d'exequatur ou à l'enregistrement une procédure simple et rapide.

3 La déclaration d'exequatur ou l'enregistrement ne peuvent être refusés que pour l'un des motifs prévus à l'article 23, paragraphe 2.

Article 27

Sous réserve de ce qui est nécessaire pour l'application des articles qui précèdent, l'autorité de l'Etat requis ne procédera à aucune révision au fond de la mesure prise.

Article 28

Les mesures prises dans un Etat contractant, qui sont déclarées exécutoires ou enregistrées aux fins d'exécution dans un autre Etat contractant, y sont mises à exécution comme si elles avaient été prises par les autorités de cet autre Etat. La mise à exécution des mesures se fait conformément à la loi de l'Etat requis dans les limites qui y sont prévues, compte tenu de l'intérêt supérieur de l'enfant.

CHAPITRE V – COOPÉRATION

Article 29

1 Chaque Etat contractant désigne une Autorité centrale chargée de satisfaire aux obligations qui lui sont imposées par la Convention.

2 Un Etat fédéral, un Etat dans lequel plusieurs systèmes de droit sont en vigueur ou un Etat ayant des unités territoriales autonomes est libre de désigner plus d'une Autorité centrale et de spécifier l'étendue territoriale ou personnelle de leurs fonctions. L'Etat qui fait usage de cette faculté désigne l'Autorité centrale à laquelle toute communication peut être adressée en vue de sa transmission à l'Autorité centrale compétente au sein de cet Etat.

Article 30

1 Les Autorités centrales doivent coopérer entre elles et promouvoir la coopération entre les autorités compétentes de leur Etat pour réaliser les objectifs de la Convention.

2 Elles prennent, dans le cadre de l'application de la Convention, les dispositions appropriées pour fournir des informations sur leur législation, ainsi que sur les services disponibles dans leur Etat en matière de protection de l'enfant.

Article 31

L'Autorité centrale d'un Etat contractant prend soit directement, soit avec le concours d'autorités publiques ou d'autres organismes, toutes dispositions appropriées pour:

- a faciliter les communications et offrir l'assistance prévues aux articles 8 et 9 et au présent chapitre;
- b faciliter par la médiation, la conciliation ou tout autre mode analogue, des ententes à l'amiable sur la protection de la personne ou des biens de l'enfant, dans les situations auxquelles s'applique la Convention;
- c aider, sur demande d'une autorité compétente d'un autre Etat contractant, à localiser l'enfant lorsqu'il paraît que celui-ci est présent sur le territoire de l'Etat requis et a besoin de protection.

Article 32

Sur demande motivée de l'Autorité centrale ou d'une autre autorité compétente d'un Etat contractant avec lequel l'enfant a un lien étroit, l'Autorité centrale de l'Etat contractant dans lequel l'enfant a sa rési-

dence habituelle et dans lequel il est présent peut, soit directement, soit avec le concours d'autorités publiques ou d'autres organismes,

- a* fournir un rapport sur la situation de l'enfant;
- b* demander à l'autorité compétente de son Etat d'examiner l'opportunité de prendre des mesures tendant à la protection de la personne ou des biens de l'enfant.

Article 33

1 Lorsque l'autorité compétente en vertu des articles 5 à 10 envisage le placement de l'enfant dans une famille d'accueil ou dans un établissement, ou son recueil légal par kafala ou par une institution analogue, et que ce placement ou ce recueil aura lieu dans un autre Etat contractant, elle consulte au préalable l'Autorité centrale ou une autre autorité compétente de ce dernier Etat. Elle lui communique à cet effet un rapport sur l'enfant et les motifs de sa proposition sur le placement ou le recueil.

2 La décision sur le placement ou le recueil ne peut être prise dans l'Etat requérant que si l'Autorité centrale ou une autre autorité compétente de l'Etat requis a approuvé ce placement ou ce recueil, compte tenu de l'intérêt supérieur de l'enfant.

Article 34

1 Lorsqu'une mesure de protection est envisagée, les autorités compétentes en vertu de la Convention peuvent, si la situation de l'enfant l'exige, demander à toute autorité d'un autre Etat contractant qui détient des informations utiles pour la protection de l'enfant de les lui communiquer.

2 Chaque Etat contractant pourra déclarer que les demandes prévues au paragraphe premier ne pourront être acheminées que par l'intermédiaire de son Autorité centrale.

Article 35

1 Les autorités compétentes d'un Etat contractant peuvent demander aux autorités d'un autre Etat contractant de prêter leur assistance à la mise en oeuvre de mesures de protection prises en application de la Convention, en particulier pour assurer l'exercice effectif d'un droit de visite, ainsi que du droit de maintenir des contacts directs réguliers.

2 Les autorités d'un Etat contractant dans lequel l'enfant n'a pas sa résidence habituelle peuvent, à la demande d'un parent résidant dans cet Etat et souhaitant obtenir ou conserver un droit de visite, recueillir des renseignements ou des preuves et se prononcer sur l'aptitude de ce parent à exercer le droit de visite et sur les conditions dans lesquelles il pourrait l'exercer. L'autorité compétente en vertu des articles 5 à 10 pour statuer sur le droit de visite devra, avant de se prononcer, prendre en considération ces renseignements, preuves ou conclusions.

3 Une autorité compétente en vertu des articles 5 à 10 pour statuer sur le droit de visite peut suspendre la procédure jusqu'au terme de la procédure prévue au paragraphe 2, notamment lorsqu'elle est saisie d'une demande tendant à modifier ou supprimer le droit de visite conféré par les autorités de l'Etat de l'ancienne résidence habituelle.

4 Cet article n'empêche pas une autorité compétente en vertu des articles 5 à 10 de prendre des mesures provisoires jusqu'au terme de la procédure prévue au paragraphe 2.

Article 36

Dans le cas où l'enfant est exposé à un grave danger, les autorités compétentes de l'Etat contractant dans lequel des mesures de protection de cet enfant ont été prises ou sont en voie de l'être, si elles sont informées du changement de résidence ou de la présence de l'enfant dans un autre Etat, avisent les autorités de cet Etat de ce danger et des mesures prises ou en cours d'examen.

Article 37

Une autorité ne peut demander ou transmettre des informations en application de ce chapitre si elle est d'avis qu'une telle demande ou transmission pourrait mettre en danger la personne ou les biens de l'enfant, ou constituer une menace grave pour la liberté ou la vie d'un membre de sa famille.

Article 38

1 Sans préjudice de la possibilité de réclamer des frais raisonnables correspondant aux services fournis, les Autorités centrales et les autres autorités publiques des Etats contractants supportent leurs frais découlant de l'application des dispositions du présent chapitre.

2 Un Etat contractant peut conclure des accords avec un ou plusieurs autres Etats contractants sur la répartition des frais.

Article 39

Tout Etat contractant pourra conclure avec un ou plusieurs autres Etats contractants des accords en vue de favoriser dans leurs rapports réciproques l'application du présent chapitre. Les Etats qui ont conclu de tels accords en transmettront une copie au dépositaire de la Convention.

CHAPITRE VI – DISPOSITIONS GÉNÉRALES

Article 40

1 Les autorités de l'Etat contractant de la résidence habituelle de l'enfant ou de l'Etat contractant où une mesure de protection a été prise peuvent délivrer au titulaire de la responsabilité parentale ou à toute personne à qui est confiée la protection de la personne ou des biens de l'enfant, à sa demande, un certificat indiquant sa qualité et les pouvoirs qui lui sont conférés.

2 La qualité et les pouvoirs indiqués par le certificat sont tenus pour établis, sauf preuve contraire.

3 Chaque Etat contractant désigne les autorités habilitées à établir le certificat.

Article 41

Les données personnelles rassemblées ou transmises conformément à la Convention ne peuvent être utilisées à d'autres fins que celles pour lesquelles elles ont été rassemblées ou transmises.

Article 42

Les autorités auxquelles des informations sont transmises en assurent la confidentialité conformément à la loi de leur Etat.

Article 43

Les documents transmis ou délivrés en application de la Convention sont dispensés de toute légalisation ou de toute formalité analogue.

Article 44

Chaque Etat contractant peut désigner les autorités à qui les demandes prévues aux articles 8, 9 et 33 doivent être envoyées.

Article 45

1 Les désignations mentionnées aux articles 29 et 44 sont communiquées au Bureau Permanent de la Conférence de La Haye de droit international privé.

2 La déclaration mentionnée à l'article 34, paragraphe 2, est faite au depositaire de la Convention.

Article 46

Un Etat contractant dans lequel des systèmes de droit ou des ensembles de règles différents s'appliquent en matière de protection de l'enfant et de ses biens n'est pas tenu d'appliquer les règles de la Convention aux conflits concernant uniquement ces différents systèmes ou ensembles de règles.

Article 47

Au regard d'un Etat dans lequel deux ou plusieurs systèmes de droit ou ensembles de règles ayant trait aux questions régies par la présente Convention s'appliquent dans des unités territoriales différentes:

1 toute référence à la résidence habituelle dans cet Etat vise la résidence habituelle dans une unité territoriale;

2 toute référence à la présence de l'enfant dans cet Etat vise la présence de l'enfant dans une unité territoriale;

3 toute référence à la situation des biens de l'enfant dans cet Etat vise la situation des biens de l'enfant dans une unité territoriale;

4 toute référence à l'Etat dont l'enfant possède la nationalité vise l'unité territoriale désignée par la loi de cet Etat ou, en l'absence de règles pertinentes, l'unité territoriale avec laquelle l'enfant présente le lien le plus étroit;

5 toute référence à l'Etat dont une autorité est saisie d'une demande en divorce ou séparation de corps des parents de l'enfant, ou en annulation de leur mariage, vise l'unité territoriale dont une autorité est saisie d'une telle demande;

- 6 toute référence à l'Etat avec lequel l'enfant présente un lien étroit vise l'unité territoriale avec laquelle l'enfant présente ce lien;
- 7 toute référence à l'Etat où l'enfant a été déplacé ou retenu vise l'unité territoriale dans laquelle l'enfant a été déplacé ou retenu;
- 8 toute référence aux organismes ou autorités de cet Etat, autres que les Autorités centrales, vise les organismes ou autorités habilités à agir dans l'unité territoriale concernée;
- 9 toute référence à la loi, à la procédure ou à l'autorité de l'Etat où une mesure a été prise vise la loi, la procédure ou l'autorité de l'unité territoriale dans laquelle cette mesure a été prise;
- 10 toute référence à la loi, à la procédure ou à l'autorité de l'Etat requis vise la loi, la procédure ou l'autorité de l'unité territoriale dans laquelle la reconnaissance ou l'exécution est invoquée.

Article 48

Pour identifier la loi applicable en vertu du chapitre III, lorsqu'un Etat comprend deux ou plusieurs unités territoriales dont chacune a son propre système de droit ou un ensemble de règles ayant trait aux questions régies par la présente Convention, les règles suivantes s'appliquent:

- a* en présence de règles en vigueur dans cet Etat identifiant l'unité territoriale dont la loi est applicable, la loi de cette unité s'applique;
- b* en l'absence de telles règles, la loi de l'unité territoriale définie selon les dispositions de l'article 47 s'applique.

Article 49

Pour identifier la loi applicable en vertu du chapitre III, lorsqu'un Etat comprend deux ou plusieurs systèmes de droit ou ensembles de règles applicables à des catégories différentes de personnes pour les questions régies par la présente Convention, les règles suivantes s'appliquent:

- a* en présence de règles en vigueur dans cet Etat identifiant laquelle de ces lois est applicable, cette loi s'applique;
- b* en l'absence de telles règles, la loi du système ou de l'ensemble de règles avec lequel l'enfant présente le lien le plus étroit s'applique.

Article 50

La présente Convention n'affecte pas la Convention du 25 octobre 1980 sur les aspects civils de l'enlèvement international d'enfants, dans les relations entre les Parties aux deux Conventions. Rien n'empêche cependant que des dispositions de la présente Convention soient invoquées pour obtenir le retour d'un enfant qui a été déplacé ou retenu illicitement, ou pour organiser le droit de visite.

Article 51

Dans les rapports entre les Etats contractants, la présente Convention remplace la Convention du 5 octobre 1961 concernant la compétence des autorités et la loi applicable en matière de protection des mineurs et la Convention pour régler la tutelle des mineurs, signée à La Haye le 12 juin 1902, sans préjudice de la reconnaissance des mesures prises selon la Convention du 5 octobre 1961 précitée.

Article 52

1 La Convention ne déroge pas aux instruments internationaux auxquels des Etats contractants sont Parties et qui contiennent des dispositions sur les matières réglées par la présente Convention, à moins qu'une déclaration contraire ne soit faite par les Etats liés par de tels instruments.

2 La Convention n'affecte pas la possibilité pour un ou plusieurs Etats contractants de conclure des accords qui contiennent, en ce qui concerne les enfants habituellement résidents dans l'un des Etats Parties à de tels accords, des dispositions sur les matières réglées par la présente Convention.

3 Les accords à conclure par un ou plusieurs Etats contractants sur des matières réglées par la présente Convention n'affectent pas, dans les rapports de ces Etats avec les autres Etats contractants, l'application des dispositions de la présente Convention.

4 Les paragraphes précédents s'appliquent également aux lois uniformes reposant sur l'existence entre les Etats concernés de liens spéciaux, notamment de nature régionale.

Article 53

1 La Convention ne s'applique qu'aux mesures prises dans un Etat après l'entrée en vigueur de la Convention pour cet Etat.

2 La Convention s'applique à la reconnaissance et à l'exécution des mesures prises après son entrée en vigueur dans les rapports entre l'Etat où les mesures ont été prises et l'Etat requis.

Article 54

1 Toute communication à l'Autorité centrale ou à toute autre autorité d'un Etat contractant est adressée dans la langue originale et accompagnée d'une traduction dans la langue officielle ou l'une des langues officielles de cet Etat ou, lorsque cette traduction est difficilement réalisable, d'une traduction en français ou en anglais.

2 Toutefois, un Etat contractant pourra, en faisant la réserve prévue à l'article 60, s'opposer à l'utilisation soit du français, soit de l'anglais.

Article 55

1 Un Etat contractant pourra, conformément à l'article 60:

a réserver la compétence de ses autorités pour prendre des mesures tendant à la protection des biens d'un enfant situés sur son territoire;

b se réserver de ne pas reconnaître une responsabilité parentale ou une mesure qui serait incompatible avec une mesure prise par ses autorités par rapport à ces biens.

2 La réserve pourra être restreinte à certaines catégories de biens.

Article 56

Le Secrétaire général de la Conférence de La Haye de droit international privé convoque périodiquement une Commission spéciale afin d'examiner le fonctionnement pratique de la Convention.

CHAPITRE VII – CLAUSES FINALES

Article 57

- 1 La Convention est ouverte à la signature des Etats qui étaient Membres de la Conférence de La Haye de droit international privé lors de sa Dix-huitième session.
- 2 Elle sera ratifiée, acceptée ou approuvée et les instruments de ratification, d'acceptation ou d'approbation seront déposés auprès du Ministère des Affaires Etrangères du Royaume des Pays-Bas, dépositaire de la Convention.

Article 58

- 1 Tout autre Etat pourra adhérer à la Convention après son entrée en vigueur en vertu de l'article 61, paragraphe 1.
- 2 L'instrument d'adhésion sera déposé auprès du dépositaire.
- 3 L'adhésion n'aura d'effet que dans les rapports entre l'Etat adhérent et les Etats contractants qui n'auront pas élevé d'objection à son encontre dans les six mois après la réception de la notification prévue à l'article 63, lettre b. Une telle objection pourra également être élevée par tout Etat au moment d'une ratification, acceptation ou approbation de la Convention, ultérieure à l'adhésion. Ces objections seront notifiées au dépositaire.

Article 59

- 1 Un Etat qui comprend deux ou plusieurs unités territoriales dans lesquelles des systèmes de droit différents s'appliquent aux matières régies par la présente Convention pourra, au moment de la signature, de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, déclarer que la Convention s'appliquera à toutes ses unités territoriales ou seulement à l'une ou à plusieurs d'entre elles, et pourra à tout moment modifier cette déclaration en faisant une nouvelle déclaration.
- 2 Ces déclarations seront notifiées au dépositaire et indiqueront expressément les unités territoriales auxquelles la Convention s'applique.
- 3 Si un Etat ne fait pas de déclaration en vertu du présent article, la Convention s'appliquera à l'ensemble du territoire de cet Etat.

Article 60

- 1 Tout Etat contractant pourra, au plus tard au moment de la ratification, de l'acceptation, de l'approbation ou de l'adhésion, ou au moment d'une déclaration faite en vertu de l'article 59, faire soit l'une, soit les deux réserves prévues aux articles 54, paragraphe 2, et 55. Aucune autre réserve ne sera admise.
- 2 Tout Etat pourra, à tout moment, retirer une réserve qu'il aura faite. Ce retrait sera notifié au dépositaire.
- 3 L'effet de la réserve cessera le premier jour du troisième mois du calendrier après la notification mentionnée au paragraphe précédent.

Article 61

1 La Convention entrera en vigueur le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après le dépôt du troisième instrument de ratification, d'acceptation ou d'approbation prévu par l'article 57.

2 Par la suite, la Convention entrera en vigueur:

a pour chaque Etat ratifiant, acceptant ou approuvant postérieurement, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après le dépôt de son instrument de ratification, d'acceptation, d'approbation ou d'adhésion;

b pour chaque Etat adhérent, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après l'expiration du délai de six mois prévu à l'article 58, paragraphe 3;

c pour les unités territoriales auxquelles la Convention a été étendue conformément à l'article 59, le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de trois mois après la notification visée dans cet article.

Article 62

1 Tout Etat Partie à la Convention pourra dénoncer celle-ci par une notification adressée par écrit au dépositaire. La dénonciation pourra se limiter à certaines unités territoriales auxquelles s'applique la Convention.

2 La dénonciation prendra effet le premier jour du mois suivant l'expiration d'une période de douze mois après la date de réception de la notification par le dépositaire. Lorsqu'une période plus longue pour la prise d'effet de la dénonciation est spécifiée dans la notification, la dénonciation prendra effet à l'expiration de la période en question.

Article 63

Le dépositaire notifiera aux Etats membres de la Conférence de La Haye de droit international privé, ainsi qu'aux Etats qui auront adhéré conformément aux dispositions de l'article 58:

a les signatures, ratifications, acceptations et approbations visées à l'article 57;

b les adhésions et les objections aux adhésions visées à l'article 58;

c la date à laquelle la Convention entrera en vigueur conformément aux dispositions de l'article 61;

d les déclarations mentionnées aux articles 34, paragraphe 2, et 59;

e les accords mentionnés à l'article 39;

f les réserves visées aux articles 54, paragraphe 2, et 55 et le retrait des réserves prévu à l'article 60, paragraphe 2;

g les dénonciations visées à l'article 62.

En foi de quoi, les soussignés, dûment autorisés, ont signé la présente Convention.

Fait à La Haye, le 19 octobre 1996, en français et en anglais, les deux textes faisant également foi, en un seul exemplaire, qui sera déposé dans les archives du Gouvernement du Royaume des Pays-Bas et dont une copie certifiée conforme sera remise, par la voie diplomatique, à chacun des Etats membres de la Conférence de La Haye de droit international privé lors de la Dix-huitième session.

Bilag 3. Haagerkonventionen af 19. oktober 1996 om kompetence, lovvalg, anerkendelse, fuldbyrdelse og samarbejde vedrørende forældreansvar og foranstaltninger til beskyttelse af børn.

KONVENTION OM KOMPETENCE, LOVVALG, ANERKENDELSE, FULDBYRDELSE OG SAMARBEJDE VEDRØRENDE FORÆLDREANSVAR OG FORANSTALTNINGER TIL BESKYTTELSE AF BØRN

(Udfærdiget den 19. oktober 1996)

De stater, som har undertegnet denne konvention, og som

finder, at der er behov for at forbedre beskyttelsen af børn i internationale situationer,

ønsker at undgå konflikt mellem deres retssystemer for så vidt angår kompetence, lovvalg samt anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger til beskyttelse af børn,

erindrer om betydningen af internationalt samarbejde med henblik på at beskytte børn,

bekræfter, at barnets bedste skal være det overordnede hensyn,

erkender, at der er behov for en revision af konventionen af 5. oktober 1961 om myndighedernes kompetence og lovvalget i sager vedrørende beskyttelse af mindreårige,

ønsker at fastlægge fælles bestemmelser i dette øjemed under hensyntagen til De Forenede Nationers konvention af 20. november 1989 om barnets rettigheder,

er blevet enige om følgende bestemmelser:

**KAPITEL I
KONVENTIONENS ANVENDELSESOMRÅDE**

Artikel 1

1. Denne konvention har til formål:

- a) at afgøre, hvilken stats myndigheder der har kompetence til at træffe foranstaltninger med henblik på beskyttelse af et barns person eller formue;
- b) at afgøre, hvilken lov der skal anvendes af de pågældende myndigheder under udøvelsen af deres kompetence;
- c) at afgøre, hvilken lov der skal anvendes på forældreansvar;
- d) at sikre anerkendelse og fuldbyrdelse af sådanne beskyttelsesforanstaltninger i alle kontraherende stater;
- e) at etablere det samarbejde mellem myndighederne i de kontraherende stater, der måtte være nødvendigt for at opfylde denne konventions formål.

2. I denne konvention omfatter udtrykket "forældreansvar" forældremyndighed eller ethvert tilsvarende myndighedsforhold, der er bestemmende for de rettigheder, beføjelser og forpligtelser, der gælder for forældre, værger eller andre retlige repræsentanter i forhold til et barns person eller formue.

Artikel 2

Denne konvention finder anvendelse på børn fra tidspunktet for deres fødsel, indtil de er fyldt 18 år.

Artikel 3

De i artikel 1 omhandlede foranstaltninger kan navnlig vedrøre:

- a) tildeling, udøvelse, hel eller delvis frakendelse af forældreansvar samt delegation heraf;
- b) forældremyndighed, herunder retten til at drage omsorg for barnets person og navnlig retten til at bestemme, hvor barnet skal bo, samt samvær, herunder retten til at bringe barnet til et andet sted end dets sædvanlige opholdssted for et begrænset tidsrum;
- c) værgemål, samværgemål og lignende retsinstitutter;
- d) udpegelse af en person eller myndighed, der skal tage sig af barnets person eller formue, og som skal repræsentere eller bistå barnet, samt fastlæggelse af en sådan person eller myndigheds opgaver;
- e) anbringelse af barnet hos en plejefamilie eller på en institution eller i et kafala-plejeforhold eller lignende plejeforhold;
- f) en offentlig myndigheds tilsyn med den omsorg for et barn, der varetages af enhver person, der har barnet i sin varetægt;
- g) forvaltning eller bevarelse af et barns formue eller disponering herover.

Artikel 4

Denne konvention finder ikke anvendelse på spørgsmål vedrørende:

- a) fastlæggelse eller anfægtelse af forældre-barn-forhold;
- b) afgørelser om adoption, adoptionsforberedende foranstaltninger, omstødelse af adoption eller ophævelse af adoptivforhold;
- c) barnets for- og efternavne;
- d) myndighed;
- e) underholdspligt;
- f) trusts og arv;
- g) social sikring;
- h) offentligretlige foranstaltninger af generel karakter vedrørende uddannelse og sundhed;
- i) foranstaltninger, der er truffet som følge af strafbare handlinger begået af børn;
- j) afgørelser om retten til asyl og om indvandring.

KAPITEL II KOMPETENCE

Artikel 5

1. De retslige eller administrative myndigheder i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, har kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af barnets person eller formue.
2. Hvis barnets sædvanlige opholdssted ændres til en anden kontraherende stat, tilfalder kompetencen, med forbehold af artikel 7, myndighederne i den stat, hvor barnet har fået nyt sædvanligt opholdssted.

Artikel 6

1. For flygtningebørn og børn, der er internationalt fordrevne på grund af uroligheder i deres land, har myndighederne i den kontraherende stat, på hvis område disse børn befinder sig som følge af deres fordrivelse, den i artikel 5, stk. 1, omhandlede kompetence.
2. Stk. 1 finder også anvendelse på børn, hvis sædvanlige opholdssted ikke kan fastslås.

Artikel 7

1. I tilfælde af ulovlig fjernelse eller tilbageholdelse af et barn bevarer myndighederne i den kontraherende stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen, deres kompetence, indtil barnet har fået sædvanligt opholdssted i en anden stat, og
 - a) hver person, institution eller anden myndighed, der har forældremyndighed, har affundet sig med fjernelsen eller tilbageholdelsen, eller
 - b) barnet har boet i denne anden stat i et tidsrum af mindst ét år, efter at den person, institution eller anden myndighed, der har forældremyndighed, har fået eller burde have fået kendskab til barnets opholdssted, og ingen anmodning om tilbagegivelse af barnet fremsat inden for dette tidsrum fortsat er under behandling, og barnet er faldet til i sine nye omgivelser.
2. En fjernelse eller tilbageholdelse af et barn skal anses for ulovlig:
 - a) når den strider mod en forældremyndighed, der tilkommer en person, institution eller anden myndighed, i fællesskab eller alene, i henhold til loven i den stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted umiddelbart før fjernelsen eller tilbageholdelsen, og
 - b) denne forældremyndighed faktisk blev udøvet, i fællesskab eller alene, da fjernelsen eller tilbageholdelsen fandt sted, eller ville være blevet udøvet, hvis ikke fjernelsen eller tilbageholdelsen var sket.

Den i litra a) omhandlede forældremyndighed kan navnlig følge af loven eller være tilkendt ved en retslig eller administrativ afgørelse eller en aftale, der er gyldig i henhold til loven i den pågældende stat.

3. Så længe de i stk. 1 omhandlede myndigheder bevarer deres kompetence, kan myndighederne i den kontraherende stat, hvortil barnet er blevet fjernet, eller hvor det tilbageholdes, kun træffe de hasteforanstaltninger efter artikel 11, der er nødvendige for at beskytte barnets person eller formue.

Artikel 8

1. Undtagelsesvis kan den myndighed i en kontraherende stat, der har kompetence efter artikel 5 eller 6, hvis den finder, at en myndighed i en anden kontraherende stat i en konkret sag er bedre egnet til at vurdere, hvad der er til barnets bedste, enten:
 - direkte eller med bistand fra centralmyndigheden i sin egen stat anmode den pågældende anden myndighed om at overtage kompetencen til at træffe de beskyttelsesforanstaltninger, den anser for nødvendige, eller
 - udsætte behandlingen af sagen og opfordre parterne til at indgive en sådan anmodning til myndigheden i den pågældende anden stat.
2. De kontraherende stater, til hvis myndigheder der kan indgives en anmodning som omhandlet i stk. 1, er:
 - a) en stat, som barnet er statsborger i;
 - b) en stat, som barnet har formue i;
 - c) en stat, hvis myndigheder har modtaget en anmodning om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab vedrørende barnets forældre;
 - d) en stat, som barnet har en væsentlig tilknytning til;
3. De berørte myndigheder kan udveksle synspunkter.
4. Den myndighed, der modtager en anmodning som omhandlet i stk. 1, kan overtage kompetencen fra den myndighed, der har kompetence efter artikel 5 eller 6, hvis den finder, at dette er til barnets bedste.

Artikel 9

1. Hvis myndighederne i en kontraherende stat som omhandlet i artikel 8, stk. 2, finder, at de i en konkret sag er bedre egnede til at vurdere, hvad der er til barnets bedste, kan de enten:
 - direkte eller med bistand fra centralmyndigheden i den pågældende stat anmode den kompetente myndighed i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, om at få tillagt kompetencen til at træffe de beskyttelsesforanstaltninger, de anser for nødvendige, eller
 - opfordre parterne til at indgive en sådan anmodning til myndighederne i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.
2. De berørte myndigheder kan udveksle synspunkter.
3. Den myndighed, der foranlediger anmodningen, kan kun udøve kompetence i stedet for myndigheden i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, hvis sidstnævnte myndighed accepterer anmodningen.

Artikel 10

1. Uden at det berører artikel 5 til 9, kan myndighederne i en kontraherende stat, der udøver deres kompetence til at træffe afgørelse om en anmodning om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab vedrørende forældrene til et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en anden kontraherende stat, for så vidt dette er hjemlet i loven i deres egen stat, træffe foranstaltninger til beskyttelse af det pågældende barns person eller formue, hvis
 - a) en af forældrene på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, havde sit sædvanlige opholdssted i den pågældende stat, og en af forældrene havde forældreansvar over for barnet, og
 - b) disse myndigheders kompetence til at træffe sådanne foranstaltninger er accepteret af forældrene samt af enhver anden person med forældreansvar over for barnet, og dette er til barnets bedste.
2. Den i stk. 1 omhandlede kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af barnet ophører, så snart der er truffet endelig afgørelse om imødekommelse eller afvisning af anmodningen om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskabet, eller sagen er afsluttet af anden grund.

Artikel 11

1. I alle hastetilfælde har myndighederne i en kontraherende stat, på hvis område barnet befinder sig eller har formue, kompetence til at træffe alle nødvendige beskyttelsesforanstaltninger.
2. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en kontraherende stat, bortfalder, så snart de myndigheder, der har kompetence efter artikel 5 til 10, har truffet de efter forholdene nødvendige foranstaltninger.
3. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en ikke-kontraherende stat, bortfalder i enhver kontraherende stat, så snart de efter forholdene nødvendige foranstaltninger, der er truffet af myndighederne i en anden stat, anerkendes i den pågældende kontraherende stat.

Artikel 12

1. Med forbehold af artikel 7 har myndighederne i en kontraherende stat, på hvis område barnet befinder sig eller har formue, kompetence til at træffe foranstaltninger af foreløbig karakter til beskyttelse af barnets person eller formue med en territorial virkning, der begrænser sig til den pågældende stat, for så vidt sådanne foranstaltninger ikke er uforenelige med foranstaltninger, der allerede er truffet af myndigheder, der har kompetence efter artikel 5 til 10.

2. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en kontraherende stat, bortfalder, så snart de myndigheder, der har kompetence efter artikel 5 til 10, har truffet afgørelse om de beskyttelsesforanstaltninger, der måtte være nødvendige efter forholdene.
3. Foranstaltninger, der er truffet efter stk. 1 vedrørende et barn, der har sit sædvanlige opholdssted i en ikke-kontraherende stat, bortfalder i den kontraherende stat, hvor de blev truffet, så snart de efter forholdene nødvendige foranstaltninger, der er truffet af myndighederne i en anden stat, anerkendes i den pågældende kontraherende stat.

Artikel 13

1. De myndigheder i en kontraherende stat, der efter artikel 5 til 10 har kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns person eller formue, skal afstå fra at udøve denne kompetence, hvis der på det tidspunkt, hvor sagen blev indledt, var indgivet anmodning om tilsvarende foranstaltninger til myndighederne i en anden kontraherende stat, der havde kompetence efter artikel 5 til 10 på det tidspunkt, hvor anmodningen blev fremsat, og denne anmodning stadig er under behandling.
2. Stk. 1 finder ikke anvendelse, hvis de myndigheder, som anmodningen om foranstaltninger oprindeligt blev indgivet til, har givet afkald på kompetencen.

Artikel 14

Foranstaltninger, der er truffet efter artikel 5 til 10, forbliver i kraft på de fastsatte vilkår, selv om det grundlag, hvorpå kompetencen blev støttet, ikke længere består som følge af ændrede omstændigheder, så længe de myndigheder, der har kompetence efter denne konvention, ikke har ændret, erstattet eller ophævet de pågældende foranstaltninger.

KAPITEL III LOVVALG

Artikel 15

1. De kontraherende staters myndigheder skal under udøvelsen af deres kompetence efter bestemmelserne i kapitel II anvende loven i deres egen stat.
2. De kan dog undtagelsesvis, for så vidt dette måtte være påkrævet for at beskytte barnets person eller formue, anvende eller tage hensyn til loven i en anden stat, som sagen har en væsentlig tilknytning til.
3. Hvis barnets sædvanlige opholdssted flyttes til en anden kontraherende stat, er vilkårene for gennemførelsen af de foranstaltninger, der er truffet i den stat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted, undergivet loven i denne anden stat fra flytningstidspunktet.

Artikel 16

1. Tildeling eller ophør af forældreansvar som en følge af loven uden en retslig eller administrativ myndigheds mellemkomst er undergivet loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted.
2. Tildeling eller ophør af forældreansvar ved aftale eller ved en ensidig handling uden en retslig eller administrativ myndigheds mellemkomst er undergivet loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted på det tidspunkt, hvor aftalen eller den ensidige handling får virkning.
3. Forældreansvar, der følger af loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, består fortsat efter en flytning af barnets sædvanlige opholdssted til en anden stat.

4. Hvis et barns sædvanlige opholdssted ændres, er tildelingen af forældreansvar som en følge af loven til en person, der ikke allerede har et sådant forældreansvar, undergivet loven i den stat, hvor barnet har fået nyt sædvanligt opholdssted.

Artikel 17

Udøvelsen af forældreansvar er undergivet loven i den stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted. Hvis barnets sædvanlige opholdssted ændres, er udøvelsen undergivet loven i den stat, hvor barnet har fået nyt sædvanligt opholdssted.

Artikel 18

Det i artikel 16 omhandlede forældreansvar kan bringes til ophør eller vilkårene for udøvelsen deraf ændres ved foranstaltninger truffet efter denne konvention.

Artikel 19

1. Gyldigheden af en retshandel, der er indgået mellem en tredjemand og en anden person, der ville have været beføjet til at handle som barnets retlige repræsentant efter loven i den stat, hvor retshandelen blev indgået, kan ikke bestrides, og den pågældende tredjemand kan ikke ifalde ansvar alene af den grund, at den anden person ikke var beføjet til at handle som barnets retlige repræsentant efter den lov, der udpeges efter bestemmelserne i dette kapitel, medmindre den pågældende tredjemand vidste eller burde have vidst, at forældreansvaret var undergivet sidstnævnte lov.

2. Stk. 1 finder kun anvendelse, hvis retshandelen blev indgået mellem personer, der befandt sig på samme stats område.

Artikel 20

Bestemmelserne i dette kapitel finder også anvendelse, selv om den lov, der udpeges efter disse bestemmelser, er loven i en ikke-kontraherende stat.

Artikel 21

1. I dette kapitel forstås ved "lov" den lov, der er gældende i en stat, bortset fra den pågældende stats regler om lovvalg.

2. Hvis den lov, der skal anvendes efter artikel 16, er loven i en ikke-kontraherende stat, og lovvalgsreglerne i den pågældende stat udpeger loven i en anden ikke-kontraherende stat, som vil anvende sin egen lov, skal loven i sidstnævnte stat dog anvendes. Hvis den anden ikke-kontraherende stat ikke anvender sin egen lov, anvendes den lov, der udpeges efter artikel 16.

Artikel 22

Anvendelsen af den lov, der udpeges efter bestemmelserne i dette kapitel, kan alene afvises, hvis denne anvendelse åbenbart ville stride mod grundlæggende retsprincipper under hensyntagen til barnets bedste.

KAPITEL IV ANERKENDELSE OG FULDBYRDELSE

Artikel 23

1. Foranstaltninger, der træffes af myndighederne i en kontraherende stat, anerkendes som en følge af loven i alle andre kontraherende stater.

2. Anerkendelse kan dog afslås:

- a) hvis foranstaltningen er truffet af en myndighed, hvis kompetence ikke var baseret på en af bestemmelserne i kapitel II;
- b) hvis foranstaltningen, bortset fra i hastetilfælde, blev truffet i forbindelse med en retslig eller administrativ behandling, uden at barnet havde haft mulighed for at blive hørt, i modstrid med grundlæggende retsplejeprincipper i den stat, som anmodningen rettes til;
- c) efter anmodning fra en person, der gør gældende, at foranstaltningen krænker den pågældendes forældreansvar, hvis foranstaltningen, bortset fra i hastetilfælde, blev truffet, uden at den pågældende havde mulighed for at blive hørt;
- d) hvis anerkendelsen åbenbart vil stride mod grundlæggende retsprincipper i den stat, som anmodningen rettes til, under hensyntagen til barnets bedste;
- e) hvis foranstaltningen er uforenelig med en senere foranstaltning truffet i en ikke-kontraherende stat, hvor barnet havde sit sædvanlige opholdssted, og denne senere foranstaltning opfylder betingelserne for at blive anerkendt i den stat, som anmodningen rettes til;
- f) hvis proceduren i artikel 33 ikke er blevet fulgt.

Artikel 24

Uden at det berører artikel 23, stk. 1, kan enhver berettiget person anmode de kompetente myndigheder i en kontraherende stat om at træffe afgørelse om anerkendelse eller ikke-ankendelse af en foranstaltning, der er truffet i en anden kontraherende stat. Proceduren afgøres efter loven i den stat, som anmodningen rettes til.

Artikel 25

Myndighederne i den stat, som anmodningen rettes til, er bundet af de faktuelle forhold, hvorpå myndigheden i den stat, hvor foranstaltningen er truffet, støttede sin kompetence.

Artikel 26

1. Hvis foranstaltninger, der er truffet i en kontraherende stat, og som er eksigible dér, kræver fuldbyrdelseshandlinger i en anden kontraherende stat, skal de efter anmodning fra en berettiget part erklæres for eksigible eller registreres med henblik på fuldbyrdelse i denne anden stat efter den procedure, der er foreskrevet i denne stats lov.
2. De enkelte kontraherende stater skal anvende en enkel og hurtig procedure, når de tager stilling til eksigibiliteten eller registreringen af en foranstaltning.
3. Eksigibilitet eller registrering kan alene afslås af en af de grunde, der er nævnt i artikel 23, stk. 2.

Artikel 27

Med forbehold af den efterprøvelse, der er nødvendig for anvendelsen af ovenstående artikler, må en truffen foranstaltning ikke efterprøves med hensyn til sagens realitet.

Artikel 28

Foranstaltninger, der er truffet i en kontraherende stat, og som er blevet erklæret for eksigible eller er blevet registreret med henblik på fuldbyrdelse i en anden kontraherende stat, fuldbyrdes i denne anden stat, som om de var truffet af myndighederne i den pågældende stat. Fuldbyrdelsen foretages efter loven i den stat, som anmodningen rettes til, inden for denne lovs grænser under hensyntagen til barnets bedste.

KAPITEL V SAMARBEJDE

Artikel 29

1. Hver kontraherende stat udpeger en centralmyndighed til at varetage de opgaver, der pålægges en sådan myndighed ved denne konvention.
2. Forbundsstater, stater med mere end ét retssystem og stater, der har selvstyre territoriale enheder, kan udpege mere end én centralmyndighed og angive disses territoriale eller personlige kompetence. Stater, som har udpeget mere end én centralmyndighed, angiver den centralmyndighed, som alle henvendelser kan rettes til med henblik på videresendelse til den kompetente centralmyndighed i den pågældende stat.

Artikel 30

1. Centralmyndighederne samarbejder indbyrdes og fremmer samarbejdet mellem de kompetente myndigheder i deres respektive stater med henblik på at opfylde denne konventions formål.
2. De tager i forbindelse med anvendelsen af denne konvention de forholdsregler, der er hensigtsmæssige for at formidle oplysninger om retsfor skrifter og om de tjenester, der er til rådighed i deres stater vedrørende beskyttelsen af børn.

Artikel 31

Centralmyndigheden i en kontraherende stat tager enten direkte eller gennem offentlige myndigheder eller andre organer alle nødvendige forholdsregler for:

- a) at fremme de henvendelser og yde den bistand, der er omhandlet i artikel 8 og 9 samt i dette kapitel;
- b) ved mediation, mægling eller tilsvarende midler at fremme mindelige aftaler om beskyttelse af et barns person eller formue i situationer, der er omfattet af denne konvention;
- c) efter anmodning fra en kompetent myndighed i en anden kontraherende stat at yde bistand ved opklaringen af, hvor et barn befinder sig, når der er tegn på, at barnet befinder sig på den pågældende stats område og har behov for beskyttelse.

Artikel 32

Efter en begrundet anmodning fra centralmyndigheden eller en anden kompetent myndighed i en kontraherende stat, som barnet har en væsentlig tilknytning til, kan centralmyndigheden i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted og befinder sig, direkte eller gennem offentlige myndigheder eller andre organer:

- a) tilvejebringe en rapport om barnets situation;
- b) anmode den kompetente myndighed i sin egen stat om at overveje behovet for foranstaltninger med henblik på beskyttelse af barnets person eller formue.

Artikel 33

1. Hvis en myndighed, der har kompetence efter artikel 5 til 10, påtænker at anbringe barnet hos en plejefamilie eller på en institution eller i et kafala-plejeforhold eller lignende plejeforhold, og denne anbringelse eller dette plejeforhold skal iværksættes i en anden kontraherende stat, skal myndigheden forinden forelægge sagen for centralmyndigheden eller en anden kompetent myndighed i sidstnævnte stat. Den fremsender i dette øjemed en rapport om barnet med en begrundelse for den påtænkte anbringelse eller det påtænkte plejeforhold.

2. Der kan i den stat, som fremsætter anmodningen, kun træffes afgørelse om anbringelse eller plejeforhold, hvis centralmyndigheden eller en anden kompetent myndighed i den stat, som anmodningen rettes til, har godkendt anbringelsen eller plejeforholdet under hensyntagen til barnets bedste.

Artikel 34

1. Når en beskyttelsesforanstaltning påtænkes truffet, kan de myndigheder, der er kompetente efter denne konvention, hvis barnets situation tilsiger det, anmode enhver myndighed i en anden kontraherende stat, der ligger inde med oplysninger af betydning for beskyttelsen af barnet, om at fremsende disse oplysninger.
2. En kontraherende stat kan erklære, at anmodninger efter stk. 1 kun kan fremsendes til dens myndigheder gennem dens centralmyndighed.

Artikel 35

1. De kompetente myndigheder i en kontraherende stat kan anmode myndighederne i en anden kontraherende stat om bistand ved gennemførelsen af beskyttelsesforanstaltninger, der er truffet efter denne konvention, navnlig foranstaltninger, der skal sikre den faktiske udøvelse af samvær samt retten til at bevare en regelmæssig direkte kontakt.
2. Myndighederne i en kontraherende stat, hvor barnet ikke har sit sædvanlige opholdssted, kan efter anmodning fra en af forældrene med bopæl i den pågældende stat, som søger at opnå eller at bevare samvær med barnet, indhente oplysninger eller beviser og udtale sig om den pågældendes egnethed til at have samvær og om vilkårene for udøvelsen af samvær. En myndighed, der efter artikel 5 til 10 har kompetence til at behandle en anmodning om samvær, skal, inden den træffer sin afgørelse, inddrage og tage hensyn til sådanne oplysninger, beviser og udtalelser.
3. En myndighed, der efter artikel 5 til 10 har kompetence til at træffe afgørelse om samvær, kan udsætte behandlingen, mens den afventer resultatet af behandlingen af en anmodning efter stk. 2, navnlig hvis den behandler en anmodning om ændring eller ophævelse af samvær, der er tilkendt af myndighederne i den stat, hvor barnet tidligere havde sit sædvanlige opholdssted.
4. Denne artikel er ikke til hinder for, at en myndighed, der har kompetence efter artikel 5 til 10, kan træffe foreløbige foranstaltninger, mens den afventer resultatet af behandlingen af en anmodning efter stk. 2.

Artikel 36

Er barnet udsat for alvorlig fare, skal de kompetente myndigheder i den kontraherende stat, hvor der er truffet foranstaltninger til beskyttelse af barnet, eller hvor sådanne foranstaltninger er under overvejelse, hvis de får oplysning om, at barnets opholdssted er ændret til en anden stat, eller at barnet befinder sig i en anden stat, underrette myndighederne i denne anden stat om den pågældende fare og om de foranstaltninger, der er truffet eller overvejes truffet.

Artikel 37

En myndighed må ikke anmode om eller fremsende oplysninger efter dette kapitel, hvis den skønner, at dette vil kunne bringe barnets person eller formue i fare eller udgøre en alvorlig trussel mod et af barnets familiemedlemmers liv eller frihed.

Artikel 38

1. Uden at det berører muligheden for at opkræve rimelige gebyrer for bistand, afholder centralmyndighederne og andre offentlige myndigheder i de kontraherende stater deres egne omkostninger i forbindelse med anvendelsen af bestemmelserne i dette kapitel.

2. En kontraherende stat kan indgå aftaler med en eller flere kontraherende stater om fordelingen af udgifter.

Artikel 39

Enhver kontraherende stat kan indgå aftaler med en eller flere kontraherende stater med henblik på at lette anvendelsen af dette kapitel i deres indbyrdes forhold. Stater, der har indgået en sådan aftale, fremsender en genpart heraf til denne konventions depositar.

KAPITEL VI ALMINDELIGE BESTEMMELSER

Artikel 40

1. Myndighederne i den kontraherende stat, hvor barnet har sit sædvanlige opholdssted, eller i den kontraherende stat, hvor der er truffet en beskyttelsesforanstaltning, kan efter anmodning fra den person, der har forældreansvar, eller som er betroet beskyttelsen af barnets person eller formue, udstede en attest, der angiver, i hvilken egenskab den pågældende har ret til at handle, og hvilke beføjelser der er tillagt den pågældende.

2. Den pågældende formodes at besidde den egenskab og de beføjelser, der er angivet i attesten, medmindre andet bevises.

3. Hver enkelt kontraherende stat udpeger de myndigheder, der er beføjede til at udfærdige attesten.

Artikel 41

Personoplysninger, der er indhentet eller videregivet efter denne konvention, må kun anvendes til det formål, hvortil de er indhentet eller videregivet.

Artikel 42

Myndigheder, der modtager oplysninger, skal sikre, at disse behandles fortroligt i overensstemmelse med loven i den pågældende stat.

Artikel 43

Alle dokumenter, der fremsendes eller udstedes efter denne konvention, er fritaget for legalisering eller andre tilsvarende formaliteter.

Artikel 44

Enhver kontraherende stat kan udpege de myndigheder, som anmodninger efter artikel 8, 9 og 33 skal rettes til.

Artikel 45

1. De udpegelser, der er omhandlet i artikel 29 og 44, meddeles Det Permanente Bureau under Haagerkonferencen om International Privatret.

2. Den i artikel 34, stk. 2, omhandlede erklæring afgives over for denne konventions depositar.

Artikel 46

En kontraherende stat med forskellige retssystemer eller regelsæt vedrørende beskyttelsen af barnets person og formue er ikke forpligtet til at anvende denne konventions regler på konflikter, der udelukkende består mellem disse forskellige retssystemer eller regelsæt.

Artikel 47

For så vidt angår en stat, hvor to eller flere retssystemer eller regelsæt vedrørende spørgsmål, der er omfattet af denne konvention, finder anvendelse i forskellige territoriale enheder:

- 1) forstås en henvisning til sædvanligt opholdssted i den pågældende stat som en henvisning til sædvanligt opholdssted i en territorial enhed;
- 2) forstås en henvisning til, at barnet befinder sig i den pågældende stat, som en henvisning til, at det befinder sig i en territorial enhed;
- 3) forstås en henvisning til, at formue tilhørende barnet befinder sig i den pågældende stat, som en henvisning til, at formue tilhørende barnet befinder sig i en territorial enhed;
- 4) forstås en henvisning til den stat, som barnet er statsborger i, som en henvisning til den territoriale enhed, som loven i den pågældende stat udpeger, eller hvis der ikke findes regler herom, til den territoriale enhed, som barnet har den nærmeste tilknytning til;
- 5) forstås en henvisning til den stat, hvis myndigheder behandler en anmodning om skilsmisse, separation eller omstødelse af ægteskab vedrørende barnets forældre, som en henvisning til den territoriale enhed, hvis myndigheder behandler en sådan anmodning;
- 6) forstås en henvisning til den stat, som barnet har en væsentlig tilknytning til, som en henvisning til den territoriale enhed, som barnet har en sådan tilknytning til;
- 7) forstås en henvisning til den stat, hvortil barnet er blevet fjernet, eller hvor det tilbageholdes, som en henvisning til den territoriale enhed, hvortil barnet er blevet fjernet, eller hvor det tilbageholdes;
- 8) forstås en henvisning til organer eller myndigheder i den pågældende stat, bortset fra centralmyndigheder, som en henvisning til de organer eller myndigheder, der er beføjede til at handle i den berørte territoriale enhed;
- 9) forstås en henvisning til loven, procesreglerne eller myndigheden i den stat, hvor der er truffet en foranstaltning, som en henvisning til loven, procesreglerne eller myndigheden i den territoriale enhed, hvor den pågældende foranstaltning er truffet;
- 10) forstås en henvisning til loven, procesreglerne eller myndigheden i den stat, som en anmodning rettes til, som en henvisning til loven, procesreglerne eller myndigheden i den territoriale enhed, hvor der anmodes om anerkendelse eller fuldbyrdelse.

Artikel 48

Med henblik på at fastslå, hvilken lov der skal anvendes efter kapitel III for så vidt angår en stat, der består af to eller flere territoriale enheder med hver sit retssystem eller regelsæt vedrørende spørgsmål, der er omfattet af denne konvention, anvendes følgende regler:

- a) hvis der i den pågældende stat findes gældende regler, der fastslår, hvilken territorial enheds lov der skal anvendes, finder loven i den pågældende enhed anvendelse;
- b) hvis der ikke findes sådanne regler, finder loven i den territoriale enhed, der er udpeget efter artikel 47, anvendelse.

Artikel 49

Med henblik på at fastslå, hvilken lov der skal anvendes efter kapitel III for så vidt angår en stat, der i spørgsmål, der er omfattet af denne konvention, har to eller flere retssystemer eller regelsæt, der finder anvendelse på forskellige grupper af personer, anvendes følgende regler:

- a) hvis der i den pågældende stat findes gældende regler, der fastslår, hvilket af disse retssystemer der skal anvendes, finder dette system anvendelse;

- b) hvis der ikke findes sådanne regler, finder det retssystem eller regelsæt, som barnet har den nærmeste tilknytning til, anvendelse.

Artikel 50

Denne konvention berører ikke anvendelsen af konventionen af 25. oktober 1980 om de civilretlige virkninger af internationale børnebortførelser i forholdet mellem stater, der er parter i begge konventioner. Intet er dog til hinder for, at bestemmelser i nærværende konvention kan gøres gældende med henblik på at opnå tilbagegivelsen af et barn, der er blevet ulovligt fjernet eller ulovligt tilbageholdes, eller med henblik på at tilrettelægge samvær.

Artikel 51

I forholdet mellem de kontraherende stater træder denne konvention i stedet for konventionen af 5. oktober 1961 om myndighedernes kompetence og lovvalget i sager vedrørende beskyttelse af mindreårige og konventionen om værgemål for mindreårige, undertegnet i Haag den 12. juni 1902, uden at det berører anerkendelsen af foranstaltninger truffet efter konventionen af 5. oktober 1961.

Artikel 52

1. Denne konvention berører ikke internationale instrumenter, som de kontraherende stater har tiltrådt, og som indeholder bestemmelser om spørgsmål, der er omfattet af denne konvention, medmindre en erklæring om det modsatte er afgivet af de stater, der er bundet af det pågældende instrument.
2. Denne konvention berører ikke muligheden for, at en eller flere kontraherende stater kan indgå aftaler, der for så vidt angår børn, der har deres sædvanlige opholdssted i en af de stater, der har tiltrådt sådanne aftaler, indeholder bestemmelser om spørgsmål, der er omfattet af denne konvention.
3. Aftaler, der måtte blive indgået af en eller flere kontraherende stater om spørgsmål, der er omfattet af denne konvention, berører ikke anvendelsen af bestemmelserne i denne konvention i forholdet mellem de pågældende stater og andre kontraherende stater.
4. Stk. 1-3 finder endvidere anvendelse på ensartede lovgivninger baseret på særlig tilknytning af regional eller anden art mellem de berørte stater.

Artikel 53

1. Denne konvention finder kun anvendelse på foranstaltninger, der er truffet i en stat, efter at konventionen er trådt i kraft i forhold til den pågældende stat.
2. Konventionen finder anvendelse på anerkendelse og fuldbyrdelse af foranstaltninger, der er truffet efter dens ikrafttræden i forholdet mellem den stat, hvor foranstaltningerne er truffet, og den stat, som anmodningen rettes til.

Artikel 54

1. Enhver meddelelse til centralmyndigheden eller en anden myndighed i en kontraherende stat affattes på originalsproget og ledsages af en oversættelse til det officielle sprog eller et af de officielle sprog i den pågældende stat, eller, hvis dette ikke er muligt, af en oversættelse til fransk eller engelsk.
2. En kontraherende stat kan dog ved at tage et forbehold i overensstemmelse med artikel 60 modsætte sig anvendelsen af enten fransk eller engelsk, men ikke begge sprog.

Artikel 55

1. En kontraherende stat kan i overensstemmelse med artikel 60:

- a) forbeholde sig sine myndigheders kompetence til at træffe foranstaltninger til beskyttelse af et barns formue, der befinder sig på dens område;
 - b) forbeholde sig ret til ikke at anerkende et forældreansvar eller en foranstaltning, der er uforenelig med en foranstaltning, der er truffet af dens myndigheder vedrørende den pågældende formue.
2. Forbeholdet kan begrænses til bestemte formuekategorier.

Artikel 56

Generalsekretæren for Haagerkonferencen om International Privatreth indkalder med regelmæssige mellemrum et særligt udvalg med henblik på at vurdere, hvordan denne konvention virker i praksis.

KAPITEL VII AFSLUTTENDE BESTEMMELSER

Artikel 57

1. Konventionen er åben for undertegnelse for de stater, der var medlemmer af Haagerkonferencen om International Privatreth på tidspunktet for dens 18. samling.
2. Den skal ratificeres, accepteres eller godkendes, og ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrumenterne skal deponeres i Kongeriget Nederlandenes Udenrigsministerium, der er konventionens depositar.

Artikel 58

1. Enhver anden stat kan tiltræde konventionen efter dens ikrafttræden i henhold til artikel 61, stk. 1.
2. Tiltrædelsesinstrumentet deponeres hos depositaren.
3. Tiltrædelsen får alene virkning i forholdet mellem den tiltrædende stat og de kontraherende stater, der ikke har gjort indsigelse mod denne tiltrædelse inden seks måneder efter modtagelsen af den i artikel 63, litra b), omhandlede meddelelse. En sådan indsigelse kan ligeledes fremsættes af enhver stat i forbindelse med ratifikation, accept eller godkendelse af konventionen efter tiltrædelse. Sådanne indsigelser meddeles depositaren.

Artikel 59

1. En stat, der består af to eller flere territoriale enheder, hvor forskellige retssystemer finder anvendelse vedrørende spørgsmål, der er omfattet af denne konvention, kan ved undertegnelsen, ratifikationen, accepten, godkendelsen eller tiltrædelsen erklære, at konventionen skal finde anvendelse i samtlige dens territoriale enheder eller kun i en eller flere af disse, og den kan til enhver tid ændre en sådan erklæring ved at afgive en ny.
2. Sådanne erklæringer meddeles depositaren, og de skal udtrykkeligt angive, i hvilke territoriale enheder konventionen finder anvendelse.
3. Hvis en stat ikke afgiver nogen erklæring efter denne artikel, finder konventionen anvendelse i samtlige territoriale enheder i denne stat.

Artikel 60

1. Enhver stat kan senest ved ratifikationen, accepten, godkendelsen eller tiltrædelsen eller ved afgivelsen af en erklæring efter artikel 59 tage et af eller begge de forbehold, der er omhandlet i artikel 54, stk. 2, og artikel 55. Der kan ikke tages andre forbehold.

2. Enhver stat kan til enhver tid tilbagekalde et tidligere forbehold. Tilbagekaldelsen meddeles depositaren.
3. Forbeholdet ophører med at have virkning den første dag i den tredje kalendermåned efter den i stk. 2 omhandlede meddelelse.

Artikel 61

1. Konventionen træder i kraft den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en periode på tre måneder efter deponeringen af det tredje ratifikations-, accept- eller godkendelsesinstrument, der er omhandlet i artikel 57.
2. Derefter træder konventionen i kraft:
 - a) for enhver stat, der ratificerer, accepterer eller godkender den på et senere tidspunkt, den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en periode på tre måneder efter deponeringen af dens ratifikations-, accept-, godkendelses- eller tiltrædelsesinstrument;
 - b) for enhver tiltrædende stat den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en periode på tre måneder efter udløbet af den i artikel 58, stk. 3, fastsatte periode på seks måneder;
 - c) for enhver territorial enhed, i hvilken konventionen finder anvendelse i overensstemmelse med artikel 59, den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en periode på tre måneder efter den i nævnte artikel omhandlede meddelelse.

Artikel 62

1. Enhver stat, der er part i konventionen, kan opsigte denne ved skriftlig meddelelse til depositaren. En sådan opsigelse kan begrænses til visse territoriale enheder, som konventionen finder anvendelse i.
2. Opsigelsen har virkning fra den første dag i den måned, der følger efter udløbet af en periode på tolv måneder, efter at depositaren har modtaget meddelelse herom. Hvis der i meddelelsen er angivet en længere opsigelsesperiode, har opsigelsen virkning fra udløbet af denne længere periode.

Artikel 63

Depositaren underretter de stater, der er medlemmer af Haagerkonferencen om International Privatret, og de stater, der har tiltrådt denne konvention i overensstemmelse med artikel 58, om:

- a) enhver undertegnelse, ratifikation, accept og godkendelse som omhandlet i artikel 57;
- b) enhver tiltrædelse og indsigelse mod en tiltrædelse som omhandlet i artikel 58;
- c) datoen for konventionens ikrafttræden efter artikel 61;
- d) de i artikel 34, stk. 2, og artikel 59 omhandlede erklæringer;
- e) de i artikel 39 omhandlede aftaler;
- f) de i artikel 54, stk. 2, og artikel 55 omhandlede forbehold og tilbagekaldelser deraf som omhandlet i artikel 60, stk. 2;
- g) enhver opsigelse som omhandlet i artikel 62.

Til bekræftelse heraf har undertegnede, der er behørigt bemyndiget dertil, undertegnet denne konvention.

Udfærdiget i Haag den 19. oktober 1996 på engelsk og fransk, idet begge tekster har samme gyldighed, i ét eksemplar, som skal deponeres i Kongeriget Nederlandenes regerings arkiver, og hvoraf en bekræftet genpart vil blive fremsendt ad diplomatisk vej til hver af de stater, der var medlemmer af Haagerkonferencen om International Privatret på tidspunktet for dens 18. samling.

Bilag 4. Europarådets resolution (72) 1 af 18. januar 1971 om standardisering af de juridiske begreber "domicil" og "sædvanligt opholdssted".

Europarådets resolution om domicil og opholdssted

The Committee of Ministers,

Having regard to Resolution (63) 29 on the legal programme of the Council of Europe:

Having considered the proposals contained in the report of the CCJ on its 16th Session:

Aware of the fact that the objectives sought in European agreements for the standardisation of certain legal rules are frequently jeopardised in practice because the same concepts are variously interpreted in the different countries;

Considering that the effectiveness of any attempt to standardise national laws depends, to a considerable degree, on the standardisation of fundamental legal concepts;

Considering, moreover, that the standardisation of fundamental legal concepts would be likely to reduce considerably the difficulties arising out of conflict of laws;

Convinced that it is highly desirable to proceed as of now with a progressive standardisation of the legal concepts of "domicile" and of "residence",

Recommends to governments of members States:

1. to be guided, with regard to their respective laws by the Rules contained in the Annex relating to the concepts of domicile and residence, at least in their applications in the international field, without prejudice, however, to any special meaning which may be attributed to these concepts for particular purposes;
2. to inform the European Committee on Legal Co-operation (CCJ) of all measures taken for that purpose;
3. to make known the Rules and the explanatory memorandum as widely as possible.

**ANNEX
RULES**

Domicile

No. 1. The concept of domicile imports a legal relationship between a person and a country governed by a particular system of law or a place within such a country. This relationship is inferred from the fact that that person voluntarily establishes or retains his sole or principal residence within that country or at that place with the intention of making and retaining in that country or place the centre of his personal, social and economic interests. This intention may be inferred, *inter alia*, from the period of his residence, past and prospective, as well as from the existence of other ties of a personal or business nature between that person and that country or place.

No. 2. A person's domicile is regarded as continuing until another domicile is acquired.

No. 3. The domicile of a married person does not depend upon that of his spouse, but the domicile of one spouse is an element which may be taken into consideration in determining the domicile of the other.

No. 4. If a minor lacks legal capacity to acquire a domicile of his own, his domicile is that of the person who has the right to fix his residence. Nevertheless, if at the instance or with the consent of that person or of a competent authority, the minor resides in another country and has there the centre of his personal, social and economic interests, he shall be deemed to have his domicile in that other country.

No. 5. If a person of full age lacks legal capacity to acquire a new domicile, he shall retain his existing domicile, subject however to the following rules applicable where another person has the right to fix his residence.

Where the incapax and the person who has the right to fix his residence are both domiciled in the same country, the incapax shall be deemed to have his domicile there, in the same place as that person. If, at the instance or with the consent of that person or of a competent authority, the incapax resides in another country and has there the centre of his personal, social and economic interests, he shall be deemed to have his domicile in that country.

No. 6. If the domicile of a person who possesses a sole or principal residence cannot be determined in terms of the preceding rules, he shall be regarded as being domiciled in the place of that residence. The same rule applies to refugees from the country of their former domicile who have not yet established a domicile in another country in terms of Rule No. 1.

Residence

No. 7. The residence of a person is determined solely by factual criteria; it does not depend upon the legal entitlement to reside.

No. 8. A person has a residence in a country governed by a particular system of law or in a place within such a country if he dwells there for a certain period of time. That stay need not necessarily be continuous.

No. 9. In determining whether a residence is habitual, account is to be taken of the duration and the continuity of the residence as well as of other facts of a personal or professional nature which point to durable ties between a person and his residence.

No. 10. The voluntary establishment of a residence and a person's intention to maintain it are not conditions of the existence of a residence or an habitual residence, but a person's intentions may be taken into account in determining whether he possesses a residence or the character of that residence.

No. 11. A person's residence or habitual residence does not depend upon that of another person.

Eksternt bilag A. Explanatory Report on the 1996 Hague Child Protection Convention Explanatory Report, Paul Lagarde, 1998.

Findes på Haagerkonferencens hjemmeside: www.hcch.net.

Eksternt bilag B. Den forklarende rapport til Haagerbørnebeskyttelseskonventionen, udarbejdet af Paul Lagarde, 1998.

Findes på Familiestyrelsens hjemmeside: www.familiestyrelsen.dk.